UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Consorțiu: Universitatea de Stat din Moldova, Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu" din Cahul, Institutul Național de Informații și Securitate „Bogdan, Întemeietorul Moldovei"

Cu titlu de manuscris

CZU: 159.922.8:159.942:316.6(043.3)

CHEPTENE VICTORIA

PARTICULARITĂȚI ALE INTELIGENȚEI EMOȚIONALE ȘI ORIENTĂRILOR VALORICE ÎN RELAȚIE CU DIMENSIUNILE PERSONALITĂȚII ADOLESCENȚILOR

Specialitatea 511.01 - Psihologie generală

Teză de doctor în psihologie

Conducător științific: _____ **PALADI Oxana,**
doctor habilitat în psihologie, profesor universitar

Autor: Cheptene **CHEPTENE Victoria**

CHIȘINĂU, 2025

© CHEPTENE VICTORIA, 2025

CUPRINS

ADNOTARE..... 5
ANNOTATION..... 6
АННОТАЦИЯ..... 7
LISTA TABELELOR..... 8
LISTA FIGURILOR..... 9
LISTA ABREVIERILOR..... 10
INTRODUCERE..... 11

1. FUNDAMENTE CONCEPTUALE ALE INTELIGENȚEI EMOȚIONALE, ORIENTĂRI VALORICE ȘI DIMENSIUNI ALE PERSONALITĂȚII ADOLESCENȚILOR
1.1. Incursiune în evoluția conceptului de inteligență emoțională…..... 18
1.2. Componente structurale ale inteligenței emoționale..... 24
1.3. Definiții, teorii, tipuri, modele explicative ale orientărilor valorice..... 29
1.4. Dimensiuni ale personalității în relație cu inteligența emoțională și orientările valorice la vârsta adolescenței..... 37
1.5. Concluzii la capitolul 1..... 50

2. ANALIZA EXPERIMENTALĂ A INTELIGENȚEI EMOȚIONALE ȘI A ORIENTĂRILOR VALORICE LA ADOLESCENȚI
2.1. Organizarea cadrului metodologic al cercetării experimentale..... 53
2.2. Caracteristici ale eşantionului cercetării..... 60
2.3. Analiza inteligenței emoționale, a dimensiunilor personalității și a orientărilor valorice în funcție de factorii psihosociali..... 66
2.4. Ierarhiile orientărilor valorice din perspectiva factorilor psihosociali și a nivelului de dezvoltare a inteligenței emoționale la adolescenți..... 86
2.5. Relația inteligenței emoționale cu orientările valorice și dimensiunile personalității adolescentului..... 111
2.6. Concluzii la capitolul 2..... 117

3. CADRUL FORMATIV DE OPTIMIZARE A INTELIGENȚEI EMOȚIONALE A ADOLESCENȚILOR
3.1. Prevederi generale ale metodologiei de optimizare a inteligenței emoționale a adolescenților..... 122
3.2. Designul demersului formativ..... 129
3.3. Caracteristici ale Programului de intervenţie psihologică *Optimizarea inteligenței emoționale a adolescenților*..... 132
3.4. Evaluarea eficienței demersului formativ orientat spre optimizarea inteligenței emoționale a adolescenților..... 136
3.5. Concluzii la capitolul 3..... 146

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI..... 147
BIBLIOGRAFIE..... 151

ANEXE 171
Anexa 1. Instrumente psihometrice administrate în cercetare..... 172
Anexa 1.1. Ancheta psihosocială..... 172
Anexa 1.2. Chestionarul pentru diagnosticarea inteligenței emoționale (N. Hall)..... 172
Anexa 1.3. Testul *Orientările valorice* (M. Rokeach)..... 174
Anexa 1.4. Testul *Inteligența socială* (Ph. Carter)..... 175

Anexa 1.5. Testul de studiere a încrederii în sine (V.G. Romek)..... 176
Anexa 1.6. Scala de valori (V. Gouveia)..... 178
Anexa 1.7. Chestionarul de personalitate FPI Forma B (F.Fahrenberg, H.Selg, R.Hampel). 178
Anexa 1.8. Testul de diagnosticare a motivaţiei succesului, T. Elers..... 182
Anexa 1.9. Chestionarul *Diagnosticarea aptitudinilor comunicative şi organizatorice COS – I* (V.V. Sineavski, B. A. Fedorişin)..... 183
Anexa 2. Date brute obținute de către subiecții cercetării..... 185
Anexa 3. Datele statisticii descriptive - inteligența emoțională și scalele ei..... 186
Anexa 4. Datele statisticii descriptive - orientările valorice..... 199
Anexa 5. Studiul corelației pentru variabilele cercetării în experimentul de constatare – inteligența emoțională..... 221
Anexa 6. Relația inteligenței emoțională cu orientările valorice a adolescenților..... 222
Anexa 7. Programul de intervenţie psihologică *Optimizarea inteligenței emoționale a adolescenților*..... 229

DECLARAȚIE PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII..... 266
CURRICULUM VITAE..... 267

ADNOTARE

Cheptene Victoria. Particularități ale inteligenței emoționale și orientărilor valorice în relație cu dimensiunile personalității adolescenților

Teză de doctor în psihologie, Chișinău, 2025.

Structura tezei: Lucrarea conține adnotări (în limba română, rusă și engleză), introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 287 titluri, 7 anexe, 150 pagini text de bază, 30 tabele și 28 figuri. Rezultatele obținute sunt publicate în 13 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: inteligență emoțională, orientări valorice, valori terminale, valori instrumentale, dimensiuni ale personalității, adolescent.

Scopul cercetării: constă în identificarea relației dintre inteligența emoțională, orientările valorice și dimensiunile personalității adolescentului; elaborarea şi validarea unui program de intervenţie pentru optimizarea inteligenţei emoţionale prin prisma dimensiunilor personalității cu care relaționează.

Obiectivele cercetării: analiza și sinteza literaturii de specialitate cu referire la inteligența emoțională și orientările valorice la vârsta adolescenței; caracterizarea nivelurilor de dezvoltare a inteligenţei emoţionale, a ierarhiei orientărilor valorice a adolescenţilor; determinarea particularităților inteligenței emoționale în funcție de unii factori psihosociali (gen, vârstă, mediul de proveniență, profilul studiilor, reușita academică) și dimensiuni ale personalității; identificarea ierarhiei orientărilor valorice a adolescenţilor cu nivel înalt și scăzut de dezvoltare a inteligenţei emoţionale; determinarea relaţiilor dintre inteligenţa emoţională cu orientările valorice ale adolescenţilor; elaborarea și validarea unui program de intervenție psihologică privind optimizarea inteligenței emoționale a adolescenților.

Noutatea și originalitatea științifică. Lucrarea dată reprezintă una dintre cercetările din contextul autohton cu referire la relația dintre inteligența emoțională, orientările valorice și dimensiunile personalității adolescentului, având o abordare investigațională *complexă* (cantitativă și calitativă), *interdisciplinară* (în raport cu alte științe psihologice: psihologie socială, psihologie educațională și nu doar la perspectiva psihologiei generale, prin analiza factorilor și dimensiunilor personalității) și *aplicativă*, prin elaborarea, implementarea și validarea eficienței unui program de intervenție psihologică. Abordarea investigațională vizează determinarea relaţiilor dintre inteligenţa emoţională, orientările valorice și dimensiunile personalității adolescenţilor; stabilirea particularităților inteligenței emoționale în funcție de relațiile ei cu dimensiunile personalității adolescentului din perspectiva factorilor psihosociali.

Semnificația teoretică a cercetării vizează completarea cadrului teoretico-științific cu sinteze din literatura de specialitate privind problematica inteligenței emoționale și ierarhia orientărilor valorice la vârsta adolescenței. Acestea se referă la tipurile și particularitățile inteligenței emoționale, ponderea factorilor psihosociali și dimensiuni ale personalității; particularități ale ierarhiei orientărilor valorice la vârsta adolescenților. Sunt concretizate contribuțiile proprii în structurarea sintezelor teoretice, prezentând și analizând în teză studii recente la tema cercetării care au contribuit la conturarea unui model teoretic explicativ al relației inteligenței emoționale cu orientările valorice și dimensiunile personalității, precum și la elaborarea unei definiții de lucru pentru inteligența emoțională, în contextul prezentei lucrări. Rezultatele cercetării date consolidează aspectele teoretice ale psihologiei generale.

Valoarea aplicativă a cercetării constă în studiul inteligenței emoționale, a relației cu orientările valorice și dimensiunile personalității adolescentului (încredere în sine, inițierea contactelor sociale, curajul social, inteligența socială, nervozitate, agresivitate spontană, depresie, emotivitate, sociabilitate, caracter calm, dominare, inhibiție, fire deschisă, extraversiune, labilitate emoţională, masculinitate, motivația succesului, aptitudini comunicative, aptitudini organizatorice); identificarea particularităților inteligenței emoționale din perspectiva factorilor psihosociali (gen, vârstă, mediul de proveniență, profilul studiilor, reușita academică); elaborarea modelului explicativ privind implicațiile dimensiunilor studiate în manifestarea inteligenței emoționale; identificarea ierarhiilor orientărilor valorice terminale și instrumentale ale adolescenților cu diferit nivel de manifestarea a inteligenței emoționale; elaborarea și validarea unui program psihologic de intervenție pentru optimizarea inteligenței emoționale a adolescenților. Datele experimentale vor fi utile factorilor de decizie, cercetătorilor, psihologilor, cadrelor didactice și de conducere, părinților, adolescenților.

Implementarea rezultatelor cercetării s-a realizat prin participarea în cadrul conferințelor științifice naționale și internaționale; simpozioanelor științifice; în cadrul activităților de instruire realizate pentru psihologii, cadrele didactice din instituțiile de învățământ general, precum și în cadrul activităților de instruire realizate pentru adolescenții centrelor de tineret din Republica Moldova.

ANNOTATION

Cheptene Victoria. Peculiarities of emotional intelligence and value orientations in relation to adolescent's personality dimensions

Doctoral Thesis in Psychology, Chisinau, 2025

Thesis structure: The paper contains annotations (in Romanian, Russian and English), introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, 287 bibliography sources, 7 appendices, 150 pages of basic text, 30 tables and 28 figures. The results are published in 13 scientific papers.

Keywords: emotional intelligence, value orientations, terminal values, instrumental values, personality dimensions, adolescent.

The aim of the research: consists in identifying the relationship between emotional intelligence, value orientations and dimensions of adolescent's personality; the development and validation of an interventional program for the optimization of emotional intelligence through the prism of personality's dimensions it relates with.

Research objectives: analysis and synthesis of specialized literature with reference to emotional intelligence and value orientations in adolescence; characterization of emotional intelligence development levels, of adolescents' value orientations hierarchy; determining the particularities of emotional intelligence according to some psychosocial factors (gender, age, background, study profile, academic success) and personality dimensions; identifying the hierarchy of value orientations of adolescents with high and low levels of emotional intelligence development; determining the relationships between emotional intelligence and value orientations of adolescents; the development and validation of a psychological interventional program regarding the optimization of emotional intelligence of adolescents.

Scientific novelty and originality. The given work represents one of the researches in the local context with reference to the relationship between emotional intelligence, value orientations and other dimensions of the adolescent's personality, having a complex (quantitative and qualitative), interdisciplinary investigative approach (in relation to other psychological sciences: social psychology, educational psychology and not only from the perspective of general psychology, through the analysis of personality factors and dimensions) and applied, through the elaboration, implementation and validation of the effectiveness of a psychological intervention program. The investigative approach aims to determine the relationships between emotional intelligence and value orientations of adolescents; establishing the particularities of emotional intelligence according to its relationships with some psychosocial factors and dimensions of the adolescent's personality.

The theoretical significance of the research aims to complete the theoretical-scientific framework with syntheses from the specialized literature on the issue of emotional intelligence and the hierarchy of value orientations at the age of adolescence. These refer to the types and particularities of emotional intelligence, the importance of some factors and dimensions of personality; particularities of the hierarchy of value orientations at the adolescent age. The own contributions in the structuring of theoretical syntheses are concretized, presenting and analyzing in the thesis recent studies on the research topic that have contributed to the outline of an explanatory theoretical model of the relationship of emotional intelligence with value orientations and other dimensions of personality, as well as to the elaboration of a working definition for emotional intelligence, in the context of this work. The given research results strengthen the theoretical aspects of general psychology.

The applied value of the research consists in the study of emotional intelligence, the relationship with value orientations and other dimensions (self-confidence, initiation of social contacts, social courage, social intelligence, nervousness, spontaneous aggression, depression, emotionality, sociability, calm character, dominance, inhibition, open nature, extraversion, emotional lability, masculinity, success motivation, communication skills, organizational skills) of the adolescent's personality; identifying the particularities of emotional intelligence from the perspective of psychosocial factors (gender, age, background, study profile, academic success); elaboration of an explanatory model regarding the implications of the studied dimensions in the manifestation of emotional intelligence; identifying the hierarchies of terminal and instrumental value orientations of adolescents with different levels of emotional intelligence; development and validation of a psychological intervention program to optimize the emotional intelligence of adolescents. Experimental data will be useful to researchers, psychologists, teachers and administrators, adolescents, parents etc.

The implementation of the research results was achieved by participating in national and international scientific conferences; scientific symposia; within the training activities carried out for psychologists, teaching staff from general education institutions, as well as within the training activities carried out for teenagers of youth centers in the Republic of Moldova.

АННОТАЦИЯ

Кептене Виктория. Особенности эмоционального интеллекта и ценностных ориентаций применительно к личностным качествам подростка.
Диссертация на соискание степени доктора психологии. Кишинэу, 2025

Структура диссертации. Диссертация включает аннотации (на румынском, русском и английском языках), введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиографию из 287 наименований, 7 приложений, 150 страниц основного текста, 30 таблиц и 28 рисунков. Основные результаты исследования представлены в 13 научных публикациях.

Ключевые слова: эмоциональный интеллект, ценностные ориентации, терминальные ценности, инструментальные ценности, качества личности, подростки.

Цель исследования: состоит в выявлении взаимосвязи между эмоциональным интеллектом, ценностными ориентациями и качествами личности подростка; разработке и валидации программы интервенции по оптимизации эмоционального интеллекта через призму, связанных с ним, личностных качеств.

Задачи исследования: анализ и синтез специализированной литературы по тематике эмоционального интеллекта и ценностных ориентаций в подростковом возрасте; характеристика уровней развития эмоционального интеллекта, иерархии ценностных ориентаций подростков; определение особенностей эмоционального интеллекта в зависимости от некоторых психосоциальных факторов (пол, возраст, среда происхождение, профиль обучения, академическая успеваемость) и личностных качеств; выявление иерархии ценностных ориентаций у подростков с высоким и низким уровнем развития эмоционального интеллекта; определение взаимосвязи между эмоциональным интеллектом и ценностными ориентациями подростков; разработка и валидация психологической программы интервенции по оптимизации эмоционального интеллекта подростков.

Научная новизна и оригинальность результатов работы Данная работа представляет собой одно отечественных х исследований, посвященных изучению взаимосвязи между эмоциональным интеллектом, ценностными ориентациями и личностными качествами подростка. Исследование имеет: комплексный характер (количественный и качественный анализ), междисциплинарный подход (включает аспекты социальной, педагогической и общей психологии для анализа факторов и личностных качеств) и прикладной, который заключается в разработке, внедрении и валидации эффективности психологической программы интервенции. Исследовательский подход направлен на определение взаимосвязи между эмоциональным интеллектом и ценностными ориентациями подростков; выявлении особенностей эмоционального интеллекта с учетом его связи с личностными качествами в контексте психосоциальных факторов.

Теоретическая значимость исследования: заключается в дополнении научно-теоретической базы синтезом специализированной литературы по проблематике эмоционального интеллекта и иерархии ценностных ориентаций в подростковом возрасте. Рассматриваются типы и особенности эмоционального интеллекта, роль психосоциальных факторов и личностных качеств, а также специфика иерархии ценностных ориентаций подростков. Уточнен собственный вклад автора в структуру теоретического синтеза, представлен анализ современных исследований по теме, на основе которых была разработана теоретическая модель, объясняющая взаимосвязь эмоционального интеллекта с ценностными ориентациями и личностными качествами, а также предложено рабочее определение эмоционального интеллекта в контексте данной работы. Полученные результаты дополняют теоретические основы общей психологии.

Практическое значение работы заключается в изучении эмоционального интеллекта, его взаимосвязей с ценностными ориентациями и другими личностными качествами подростка (уверенность в себе, инициирование социальных контактов, социальная смелость, социальный интеллект, нервозность, спонтанная агрессия, депрессия, эмоциональность, общительность, спокойный характер, доминирование, сдержанность, открытость, экстраверсия, эмоциональная лабильность, мускулинность, мотивация успеха, коммуникативные и организаторские способности); выявление особенностей эмоционального интеллекта с точки зрения психосоциальных факторов (пол, возраст, происхождение, профиль учебы, успеваемость); в разработке объяснительной модели влияния личностных качеств на проявление эмоционального интеллекта; в установлении иерархии терминальных и инструментальных ценностей подростков с разным уровнем эмоционального интеллекта; в разработке и валидации психологической программы интервенции по оптимизации эмоционального интеллекта подростков. Экспериментальные данные будут полезны исследователям, психологам, педагогам и менеджерам в образовании, родителям и самим подросткам и т.д.

Внедрение результатов исследований осуществлялось через участие в национальных и международных научных конференциях; научных симпозиумах; в рамках обучающих мероприятий, организованных для психологов и педагогических работников общеобразовательных учреждений, а также в рамках обучающих программ для подростков в молодежных центрах Республики Молдова.

LISTA TABELELOR

Titlul	Nr.pag.
Tabelul 2.1. Scala notelor pentru nivelul de manifestare a aptitudinilor comunicative	60
Tabelul 2.2. Scala notelor lpentru nivelul de manifestare a aptitudinilor organizatorice	60
Tabelul 2.3. Eșantionul general al cercetării (anii 2019-2021)	61
Tabelul 2.4. Eşantionul în funcţie de gen	61
Tabelul 2.5. Repartizarea subiecţilor în funcţie de *profilul studiilor*	63
Tabelul 2.6. Numărul subiecţilor experimentali în funcţie de vârstă	64
Tabelul 2.7. Nivelurile de dezvoltare a scalelor inteligenței emoționale la adolescenți	68
Tabelul 2.8. Nivelurile pentru scalele încrederii în sine, curajul social și inițierea contactelor sociale la adolescenți	69
Tabelul 2.9. Nivelurile de dezvoltare a inteligenței sociale la adolescenți	71
Tabelul 2.10. Nivelurile de dezvoltare a motivației pentru succes la adolescenți	71
Tabelul 2.11. Nivelurile pentru aptitudinile comunicative și organizatorice la adolescenți	73
Tabelul 2.12. Mediile obținute pentru *valorile terminale* și *valorile instrumentale* ale adolescenților	87
Tabelul 2.13. Ierarhiile valorilor terminale și ale valorilor instrumentale la adolescenți	88
Tabelul 2.14. Mediile pentru orientările valorice conform Scalei de valori (V. Gouveia)	89
Tabelul 2.15. Punctajul și rangul în ierarhie pentru *valorile terminale* ale adolescenților cu nivel înalt și scăzut al inteligenței emoționale	102
Tabelul 2.16. Ierarhia pentru *valorile terminale* ale adolescenților cu nivel înalt și scăzut al inteligenței emoționale	103
Tabelul 2.17. Punctajul și rangul în ierarhie pentru *valorile instrumentale* ale adolescenților cu nivel înalt și scăzut al inteligenței emoționale	106
Tabelul 2.18. Ierarhia pentru *valorile instrumentale* ale adolescenților cu nivel înalt și scăzut al inteligenței emoționale	107
Tabelul 2.19. Corelația dintre inteligența emoțională și dimensiunile personalității	112
Tabelul 2.20. Relația dintre inteligența emoțională și orientările valorice conform Scalei de valori (V. Gouveia)	114
Tabelul 3.1. Graficul ședințelor programului de intervenție psihologică	132
Tabelul 3.2. Caracteristici ale GE și GC din cadrul experimentului formativ	137
Tabelul 3.3. Rezultatele cercetării test – retest în GE pentru variabila inteligența emoțională	138
Tabelul 3.4. Rezultatele comparate ale variabilei inteligența emoțională în GE test – retest	139
Tabelul 3.5. Rezultatele cercetării test – retest în GE pentru scalele inteligenței emoționale	140
Tabelul 3.6. Rezultatele scalelor inteligenței emoționale la GE test – retest	141
Tabelul 3.7. Rezultatele cercetării test – retest în grupul de control pentru variabila inteligența emoțională	143
Tabelul 3.8. Rezultatele comparate ale variabilei inteligența emoțională în GC test – retest	143
Tabelul 3.9. Rezultatele cercetării test – retest în grupul de control pentru scalele inteligenței emoționale	144
Tabelul 3.10. Rezultatele scalelor inteligenței emoționale la GE test – retest	145

LISTA FIGURILOR

Titlul	Nr.pag.
Fig. 1.1. Model teoretic explicativ al relației inteligenței emoționale cu orientările valorice și dimensiunile personalității	50
Fig. 2.1. Repartizarea subiecţilor experimentali în funcţie de factorul *mediul de proveniență*	62
Fig. 2.2. Repartizarea subiecţilor în funcţie de factorul *anul de studii*	63
Fig. 2.3. Repartizarea respondenților cercetării în funcţie de factorul *vârstă*	64
Fig. 2.4. Repartizarea respondenţilor în funcţie de factorul *reușita academică*	65
Fig. 2.5. Nivelurile inteligenței emoționale la adolescenți	67
Fig. 2.6. Mediile pentru scalele EQ după factorul gen	74
Fig. 2.7. Mediile la dimensiunile personalității în funcție de factorul gen	77
Fig. 2.8. Mediile pentru scalele EQ după factorul mediul de proveniență	79
Fig. 2.9. Mediile pentru dimensiunile personalității după factorul mediul de proveniență	80
Fig. 2.10. Mediile pentru scalele EQ după factorul profilul studiilor	81
Fig. 2.11. Mediile pentru dimensiunile personalității după factorul profilul studiilor	82
Fig. 2.12. Mediile pentru scalele EQ după factorul reușita academică	84
Fig. 2.13. Mediile pentru dimensiunile personalității după factorul reușita academică	85
Fig. 2.14. Mediile orientărilor valorice terminale după factorul gen	91
Fig. 2.15. Mediile orientărilor valorice instrumentale după factorul gen	93
Fig. 2.16. Mediile orientărilor valorice terminale după factorul mediul de proveniență (urban / rural)	94
Fig. 2.17. Mediile orientărilor valorice instrumentale după factorul mediul de proveniență (urban / rural)	96
Fig. 2.18. Mediile orientărilor valorice terminale după factorul vârstă (adolescență propriu-zisă / adolescență prelungită)	97
Fig. 2.19. Mediile orientărilor valorice instrumentale după factorul *vârstă (adolescență propriu-zisă / adolescență prelungită)*	99
Fig. 2.20. Profilul personalității adolescentului cu nivel înalt și scăzut al inteligenței emoționale din perspectiva orientărilor valorice terminale	101
Fig. 2.21. Profilul personalității adolescentului cu nivel înalt și scăzut al inteligenței emoționale din perspectiva orientărilor valorice instrumentale	105
Fig. 2.22. Mediile orientărilor valorice (V.Gouveia) pentru nivelul înalt și scăzut al EQ	109
Fig. 2.23. Profilul personalității cu nivelul înalt și scăzut al inteligenței emoționale din perspectiva orientărilor valorice și a dimensiunilor personalității adolescentului	116
Fig. 3.1. Grupul experimental și grupul de control: design experimental	138
Fig. 3.2. Mediile variabilei inteligența emoțională în GE, test – retest	139
Fig. 3.3. Mediile scalelor inteligenței emoționale în GE, test – retest	141
Fig. 3.4. Mediile scalelor inteligenței emoționale în grupul de control, test – retest	144

LISTA ABREVIERILOR

EQ – inteligență emoțională

IE – inteligență socială

GC – grup de control

GE – grup experimental

OV – orientări valorice

V – valori

VT – valori terminale

VI – valori instrumentale

VP - valori de promovare

VE - valori existenţiale

VN - valori normative

VH - valori hedonice

VS - valori suprapersonale

Vin - valori de interacţiune

INTRODUCERE

Actualitatea şi importanța temei de cercetare

Actualitatea acestui studiu științific este confirmată de schimbările și provocările care au loc în societate vizând în special vârsta adolescenței. Cunoaștem că în ultimele decenii, oamenii de știință au acordat multă atenție studiului inteligenței emoționale. Urgența și relevanța conținutului, structurii și dinamicii inteligenței emoționale a individului sunt condiționate de stadiul modern al dezvoltării societății sub aspectul factorilor de succes în toate sferele vieții individului. Ideea că inteligența emoțională are avantaje față de cea cognitivă atunci când vorbim de viața unei persoane sau de succesul în afaceri a devenit larg răspândită. Eficacitatea inteligenței emoționale se manifestă în procesul de studiu, muncă și viața de zi cu zi; ajută, evident, la stabilirea unei interacțiuni sociale constructive, ajută la menținerea sănătății fizice și psihologice, asigură o comunicare eficientă și întărește relațiile cu ceilalți în domeniul profesional, precum și în viața personală. Mai mulți autori consideră că trebuie accentuată importanța explorării competenței psihologice a unei persoane ca o condiție a creșterii inteligenței sale emoționale.

Cercetările existente cu privire la dezvoltarea inteligenței emoționale sunt actuale, deoarece identifică oportunități de soluționare a problemelor practice din perspectiva abordărilor societale contemporane. Studiile psihosociale denotă că atât inteligenţa emoţională, cât și capacitatea persoanei de a interacţiona cu alții stau la baza succesului în viaţă. De altfel, succesul în viaţă depinde de priceperea de a-ţi cunoaşte şi regla impulsurile şi emoţiile proprii și ale altora. EQ ţine de conştientizarea propriilor emoţii, în primul rând, stăpânirea lor prin controlul cauzelor generatoare, de motivaţia interioară în a evolua, precum și de iniţiativă, optimism, dăruire, empatie, aptitudinile sociale, de modalitatea în care stabilim relaţii pozitive etc. Autorii menționează că este remarcabilă dezvoltarea afectivă la vârsta adolescenței. În acest plan se produc mari schimbări, respectiv cercetătorii numesc adolescența drept *vârsta furtunilor și a stresului* [30, p. 285]. În adolescență se parcurg faze noi anume care se referă la amplificarea și consolidarea sentimentelor cristalizate în stadiile anterioare, dar și a celor noi formate. U. Șchiopu, E. Verza, subliniază că în adolescență crește atât emoționalitatea intelectuală cât și cea socială [apud 30, p. 287; 105]; se înregistrează un nivel ridicat de conștientizare a experienței afective, aceasta fiind considerată în calitatea de componentă a inteligenței emoționale (N. Hall, D. Goleman).

Autorii menționează că adolescența este cea mai sensibilă la dezvoltarea inteligenței emoționale, deoarece tocmai în această perioadă de vârstă are loc intelectualizarea tuturor proceselor mentale, când emoțiile pot deveni inteligente și inteligenta poate deveni emoțională datorită interacțiunii coordonate a emisferelor creierului. Emoționalitatea joacă un rol important în dezvoltarea inteligenței emoționale. În adolescență, pe de o parte, există o complicație și instabilitate a sferei emoționale a personalității, intensificarea emoțiilor și sentimentelor, intensitatea și diversitatea acestora; iar, pe de altă parte, se dezvoltă și se dezvoltă capacitatea de

a se auto-regla, capacitatea de a le încetini cu ajutorul voinței. Acest lucru îi permite adolescentului să-și construiască în mod conștient conceptul de sine, propriul sistem de valori, viziunea personală și să-și dezvolte inteligența emoțională [252]. Evident că aceste particularităţi influenţează orientarea şi direcţionarea sistemului propriu de valori.

În condițiile instabilității conștiinței publice, în procesul de autodeterminare profesională, adolescenții promovează şi însuşesc diverse norme sociale în lipsa de modele valide, cu calitatea de condițiile noi pentru transformarea socială. Adolescenții mai puțin sunt cunoscuți cu criteriile normative, valorice și cu procesul în care se transmit cunoștințele de la o generație la alta. Actualmente pentru orientarea şi direcţionarea sistemului propriu de valori adolescenților le sunt sunt necesare perspective noi care ar accentua felul în care se pot implica activ în viaţa umană ca să își realizeze scopurile și să obțină performanţe. Adolescenții preiau valorile din societatea în schimbare care sunt promovate de medul socio-cultural în care se regăsește. De altfel, în fiecare societate este inevitabilă coexistenţa valorilor vechi şi a valorilor noi conturate care cu certitudine influenţează asupra personalităţii adolescenţilor.

Este cunoscut faptul că în subsistemul sferei de conţinut a personalităţii se evidențiază valorile personale. Luând în considerare clasificarea autorului Д. Леонтьев cu referire la valori subliniem că aici este accentuată anume natura psihologică a valorilor individuale [184], alți autori (А. Капцов, Л. Карпушина) susțin esenţa dublă a valorilor personale [171; 172; 173], iar F. Kluckhohn accentuează importanța orientărilor valorice [apud 75; 76; 77].

Considerăm necesară cercetarea orientărilor valorice, deoarece valoarea este indispensabilă celui educat, de altfel, el însuşi contribuind la apariţia valorii. Abordarea respectivă este descrisă clar și în strategia de dezvoltare „Educația 2030” [106]. Cercetarea particularităților psihosociale ale orientărilor valorice la adolescenți identifică idei noi care pot contribui la modernizarea perspectivelor educaţionale. Identificarea particularităților psihosociale ale orientărilor valorice deschid noi orientări spre cunoaşterea şi respectarea valorilor fundamentale ale societăţii democratice, cunoaşterea şi promovarea valorilor culturii naţionale.

Încadrarea temei în preocupările internaționale, naționale, zonale, ale colectivului de cercetare și în context inter- și transdisciplinar, prezentarea rezultatelor cercetărilor anterioare. Conceptele analizate în prezenta lucrare reprezintă obiectul unor cercetări științifice, respectiv considerăm importante studiile realizate de autori precum L.U. Shelley (inteligența emoțională și valorile morale la adolescenți) [285], M.A. Radin (orientările valorice și inteligența emoțională și inovațiile pedagogice) [276], А.И. Комарова (caracteristici culturale și psihologice ale relației dintre valori și inteligența emoțională) [178]. Acestea sunt cercetările care prezintă conceptele analizate împreună, dar întâlnim frecvent fenomenele inteligență emoțională și orientări valorice analizate în studii separat. Conceptul de *inteligență emoțională* se regăsește în studiile studiile cercetătorilor internaţionali: K. Albrecht, W.L. Payn, J.D. Mayer, P. Salovey, N.

Hall, D. Carusso, St.R. Covey, I. Fodor, D. Goleman, S. Hein, J. Piaget, R. Bar-On, S. Marcus, J. Block, J. Segal, E. Thorndike, Д.В. Люсин, И.Н. Андреева, И. Егоров, L. Dragolea, D. Cotîrlea, M. Roco et.al. [66; 267-272; 280; 281]. Același concept este întâlnit în studiile cercetătorilor autohtoni: M. Cojocaru-Borozan [29; 30], I. Aşevschi [6], N. Balode [7], E. Losîi [63; 64], E. Rusu [97; 98], M. Ilicciev [55] et.al. În general, autorii având în vizor diferite eșantioane, confirmă că posedarea unui nivel înalt al inteligenţei emoţionale oferă mai multe oportunităţi la stabilirea, menţinerea relaţiilor interpersonale eficiente, integrarea profesională etc.

În ultimii ani spre cercetarea valorilor, a orientărilor valorice au fost focusate multe realizări, atât în știința psihologică contemporană cât și în alte științe, atât în cercetările internaționale cât și naționale. Este amplu prezentat conceptul de *orientări valorice* în studiile cercetătorilor internaţionali: G.W. Allport, C. Kluckhohn, A. Maslow, M. Rokeach, Sh. Schwartz, V. Gouveia et. al. [203; 258; 261; 278; 279; 282; 283; 284]; V. Pavelcu, M. Ralea, P. Popescu-Neveanu, M. Zlate, P. Iluţ, B. și M. Voicu, A. Gavreliuc, A. Păşcălău et. al. [84; 85; 90; 117; 118; 120; 121]; T. Blyznyuk, Е.И. Головаха, В.А. Ядов, Д.А. Леонтьев, Т.Н. Пороховская, Л. Карпушина, В. Сопов, Д.В. Каширский, Ф.Б. Яшин, М.С. Яницкий, Н.А. Журавлева, Ж.В. Горькая, С.Н. Унарова, О.А. Голянская, Л.Г. Десфонтейнес, et. al. [149; 152; 154; 161; 165; 174; 184; 185; 237; 238; 239].

Din perspectivă psihologică, orientările valorice, au fost cercetate în Republica Moldova de către A. Bolboceanu și A. Ţâbuleac [11]; S. Briceag [13]; S. Svetlicinîi [apud 75]; M. Șleahtițchi [111]; O. Paladi [74; 75; 76]; J. Racu și I. Tolmaci [93] et. al.

Este necesar de menționat că problema inteligenței emoționale a orientărilor valorice în psihologie nu a căpătat studiere integrală, cercetătorii evidențiind doar unele aspecte ale acestui fenomen. Evidențiem că lipsește cercetarea complexă a legăturii reciproce dintre inteligența emoțională, orientările valorice și factorii psihosociali, dimensiunile personalității care determină aceste concepte.

Necesitatea abordării acestei teme se fundamentează pe insuficientele cunoștințe și practici psihologice și sociale consacrate inteligenței emoționale, dimensiunilor personalității și a orientărilor valorice, specificat pentru o categorie de populație distinctă, precum sunt adolescenții, pentru care inteligența emoțională prezintă asigurarea unei dezvoltări oportune a personalității și proiectării unui viitor de succes, aflată în contextul multiplelor transformări sociale. Reieșind din argumentele indicate **problema de cercetare** constă în formularea răspunsului la următoarele întrebări: Care sunt relațiile dintre inteligența emoțională, dimensiunile personalității și orientările valorice la vârsta adolescenței? Care sunt particularitățile conceptelor din perspectiva factorilor psihosociali?

Prin cercetarea inteligenței emoționale și a orientărilor valorile ale personalităţii adolescentului se completează conținuturile din psihologia generală cu referire la problema indicată.

Scopul cercetării constă în identificarea relației dintre inteligența emoțională, orientările valorice și dimensiunile personalității adolescentului; elaborarea şi validarea unui program de intervenţie pentru optimizarea inteligenţei emoţionale prin prisma dimensiunilor personalității cu care relaționează.

Obiectivele cercetării:

1. analiza și sinteza literaturii de specialitate cu referire la inteligența emoțională, orientările valorice și dimensiunile personalității la vârsta adolescenței;
2. caracterizarea nivelurilor de dezvoltare a inteligenţei emoţionale, a dimensiunilor personalității și a ierarhiei orientărilor valorice a adolescenţilor;
3. determinarea particularităților inteligenței emoționale și a dimensiunilor personalității în funcție de factori psihosociali: gen, vârstă, mediul de proveniență, profilul studiilor, reușita academică;
4. identificarea ierarhiei orientărilor valorice a adolescenţilor cu nivel înalt și scăzut de dezvoltare a inteligenţei emoţionale;
5. determinarea relaţiilor dintre inteligenţa emoţională, dimensiunile personalității și orientările valorice ale adolescenţilor;
6. elaborarea și validarea unui program de intervenție psihologică privind optimizarea inteligenței emoționale a adolescenților din perspectiva dimensiunilor personalității cu care relaționează.

Sinteza metodologiei de cercetare şi justificarea metodelor de cercetare

Metodologia cercetării s-a fundamentat pe un șir de abordări teoretice și sintetizarea resurselor bibliografice cu privire la tema lucrării. În cercetare au fost aplicate:

- Metode teoretice: analiza literaturii din domeniu, sinteza teoretică, sistematizarea informaţiei, metoda generalizării teoretice;
- Metode empirice:
    - Chestionarul pentru diagnosticarea inteligenței emoționale (N. Hall);
    - Testul *Orientările valorice* (M. Rokeach);
    - Testul *Inteligența socială* (Ph. Carter);
    - Testul de studiere a încrederii în sine (V.G. Romek);
    - Scala de valori (V. Gouveia);
    - Chestionarul de personalitate FPI Forma B (F.Fahrenberg, H.Selg, R.Hampel);
    - Testul de diagnosticare a motivaţiei succesului, T. Elers;

- Chestionarul *Diagnosticarea aptitudinilor comunicative şi organizatorice COS-I* (V.V. Sineavski, B. A. Fedorişin).

- Metode matematice și statistice (SPSS): (Programul SPSS – 20): Testul t pentru două eșantioane perechi (Paired-Samples T-Test); testul t pentru două eșantioane independente (Independent-Samples T-Test); corelația Pearson și coeficientul de corelație liniară Pearson r; corelația Spearman și coeficientul de corelație Spearmean *p*.

Ipotezele cercetării: *Presupunem că:*

1. Există anumite particularități ale manifestării inteligenței emoționale și a dimensiunilor personalității în funcție de factorii psihosociali la adolescenți;
2. Adolescenții cu diferit nivel de dezvoltare al inteligenței emoționale prezintă diferențe în ierarhiile orientărilor valorice terminale și instrumentale;
3. Pentru adolescenții cu nivel înalt de dezvoltare a inteligenţei emoţionale prioritare în ierarhia orientărilor valorice sunt valorile existențiale;
4. Implementarea unui program psihologic în condiții special organizate contribuie la dezvoltarea inteligenţei emoţionale a personalităţii adolescentului.

Noutatea și originalitatea științifică. Lucrarea dată reprezintă una dintre cercetările din contextul autohton cu referire la relația dintre inteligența emoțională, orientările valorice și dimensiunile personalității adolescentului, având o abordare investigațională *complexă* (cantitativă și calitativă), *interdisciplinară* (în raport cu alte științe psihologice: psihologie socială, psihologie educațională și nu doar la perspectiva psihologiei generale, prin analiza factorilor și dimensiunilor personalității) și *aplicativă*, prin elaborarea, implementarea și validarea eficienței unui program de intervenție psihologică. Abordarea investigațională vizează determinarea relaţiilor dintre inteligenţa emoţională, orientările valorice și dimensiunile personalității adolescenţilor; stabilirea particularităților inteligenței emoționale în funcție de relațiile ei cu dimensiunile personalității adolescentului din perspectiva factorilor psihosociali.

Semnificația teoretică a cercetării vizează completarea cadrului teoretico-științific cu sinteze din literatura de specialitate privind problematica inteligenței emoționale și ierarhia orientărilor valorice la vârsta adolescenței. Acestea se referă la tipurile și particularitățile inteligenței emoționale, ponderea unor factori și dimensiuni ale personalității; particularități ale ierarhiei orientărilor valorice la vârsta adolescenților. Sunt concretizate contribuțiile proprii în structurarea sintezelor teoretice, prezentând și analizând în teză studii recente la tema cercetării care au contribuit la conturarea unui model teoretic explicativ al relației inteligenței emoționale cu orientările valorice și alte dimensiuni ale personalității, precum și la elaborarea unei definiții de lucru pentru inteligența emoțională, în contextul prezentei lucrări. Rezultatele cercetării date consolidează aspectele teoretice ale psihologiei generale.

Valoarea aplicativă a cercetării constă în studiul inteligenței emoționale, a relației cu orientările valorice și dimensiunile personalității adolescentului (încredere în sine, inițierea contactelor sociale, curajul social, inteligența socială, nervozitate, agresivitate spontană, depresie, emotivitate, sociabilitate, caracter calm, dominare, inhibiţie, fire deschisă, extraversiune, labilitate emoţională, masculinitate, motivația succesului, aptitudini comunicative, aptitudini organizatorice); identificarea particularităților inteligenței emoționale din perspectiva factorilor psihosociali (gen, vârstă, mediul de proveniență, profilul studiilor, reușita academică); elaborarea modelului explicativ privind implicațiile dimensiunilor studiate în manifestarea inteligenței emoționale; identificarea ierarhiilor orientărilor valorice terminale și instrumentale ale adolescenților cu diferit nivel de manifestarea a inteligenței emoționale; elaborarea și validarea unui program psihologic de intervenție pentru optimizarea inteligenței emoționale a adolescenților. Datele experimentale vor fi utile factorilor de decizie, cercetătorilor, psihologilor, cadrelor didactice și de conducere, părinților, adolescenților.

Rezultatele obținute, care contribuie la soluționarea problemei științifice importante constau în faptul că a fost completat cadrul teoretico-științific cu sinteze din literatura de specialitate privind problematica inteligenței emoționale, a dimensiunilor personalității și ierarhia orientărilor valorice la vârsta adolescenței. A fost determinată relația dintre inteligența emoțională, dimensiunile personalității (*încrederea în sine, curajul social, inițierea contactelor sociale, inteligența socială, stările şi însuşirile de personalitate în procesul de adaptare socială şi reglare comportamentală a personalităţii (conform scalelor chestionarului FPI) nervozitate, agresivitate spontană, depresie; emotivitate, sociabilitate, caracter calm, dominare, inhibiţie, fire deschisă, extraversiune – introversiune, labilitate emoţională, masculinitate – feminitate), motivația succesului, aptitudini comunicative, aptitudini organizatorice*) și orientările valorice ale adolescenților. De asemenea, din rezultatele noi se conturează și *profilul psihologic al adolescentului cu diferit nivel al inteligenței emoționale din perspectiva orientărilor valorice terminale și instrumentale.*

Aprobarea rezultatelor științifice. Rezultatele cercetării au fost aprobate în cadrul Departamentului de Psihologie al Facultății de Psihologie, Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială a Universității de Stat din Moldova, au fost discutate la foruri științifice de nivel național şi internațional.

Sumarul compartimentelor tezei. Lucrarea cuprinde adnotările (în limba română, rusă și engleză), introducere, 3 capitole, concluzii generale, 150 pagini text de bază, bibliografie constituită din 287 titluri, 7 anexe. Textul lucrării este ilustrat prin intermediul a 30 tabele și 28 figuri.

În **Introducere** este argumentată actualitatea şi importanţa temei abordate, fiind reflectată

situația în domeniu și identificat problema de cercetare. De asemenea, sunt evidențiate scopul, obiectivele şi ipoteza de cercetare, este descrisă și justificată sinteza metodologiei de cercetare şi sumarul compartimentelor tezei.

În Capitolul 1 intitulat *Fundamente conceptuale ale inteligenței emoționale, orientări valorice și dimensiuni ale personalității adolescenților*, este prezentată incursiunea în evoluția conceptelor de inteligență emoțională, orientări valorice și dimensiuni ale personalității; este prezentată o analiză holistică a literaturii de specialitate despre teoriile conceptelor de bază ale cercetării. La fel, sunt descrise tipurile de manifestare ale inteligenței şi componentele structurale ale ei precum și tipologia sistemelor de orientări valorice ale persoanei și dimensiunile personalității la vârsta adolescenței.

În Capitolul 2, *Analiza experimentală a inteligenței emoționale și a orientărilor valorice la adolescenți*, este prezentat atât cadrul experimentului constatativ, metodologia cercetării, scopulul, obiectivele, ipotezele, modalitatea de constituire a eșantionul experimental, cât și descrierea detaliată a instrumentelor psihometrice administrate subiecților experimentali; sunt prezentate rezultatele cercetării pentru inteligența emoțională, orientările valorice și dimensiunile personalității din perspectiva diferitor factori psihosociali.

Capitolul 3, *Cadrul formativ de optimizare a inteligenței emoționale a adolescenților* include prevederile generale ale metodologiei de optimizare a inteligenței emoționale a adolescenților, aspectele structurale ale demersului formativ; sunt prezentate caracteristici ale programului de intervenţie psihologică *Optimizarea inteligenței emoționale a adolescenților,* dar și rezultatele obținute după evaluarea eficienței demersului formativ orientat spre optimizarea inteligenței emoționale a adolescenților prin prisma dimensiunilor personalității cu care relaționează.

În finalul fiecărui capitol sunt prezentate câteva concluzii principale și recomandări, deduse din demersul investigativ.

Concluzii generale și recomandări. În baza rezultatelor obținute (teoretice, metodologice și practic-aplicative) s-au conturat concluziile generale ale tezei și contribuțiile pe care le aduce lucrarea de față, problema științifică soluționată, recomandări și direcții viitoare de cercetare. În concluziile generale sunt sintetizate rezultatele obținute în cele două etape ale cercetării prin ansamblul studiilor prezente, având în vedere valoarea teoretică și aplicativă a acestora. Este prezentat succint cadrul teoretic de conceptualizare a inteligenței emoționale, orientărilor valorice și cadrul empiric al lucrării. Sunt formulate recomandări în baza rezultatelor obținute și sugerate direcții de cercetări ce pot fi realizate ulterior care ar îmbogăți cadrul științifico-practic în dezvoltarea conceptelor studiate.

1. FUNDAMENTE CONCEPTUALE ALE INTELIGENȚEI EMOȚIONALE, ORIENTĂRI VALORICE ŞI DIMENSIUNI ALE PERSONALITĂȚII ADOLESCENȚILOR

1.1. Incursiune în evoluția conceptului de inteligență emoțională

Inteligenţa poate fi definită drept sistem complex de operaţii care condiţionează modul general de abordare şi soluţionare a celor mai diverse situaţii şi sarcini problematice, punând în valoare operaţii şi abilităţi precum: adaptarea la situaţii noi, deducţia şi generalizarea, corelarea şi integrarea componentelor într-un tot unitar, consecinţele şi anticiparea deznodământelor, rezolvarea corectă şi facilă a problemelor cu niveluri crescânde de dificultate, compararea rapidă a variantelor acţionale şi reţinerea celei optime. În literatura de specialitate, cu referire la conceptul dat, se operează cu noţiunile *intelegenţă, dezvoltare intelectuală, cogniţie, dezvoltare cognitivă*.

E. Joiţă menţionează tendinţa actuală de substituire a termenului „intelectual" cu cel de „cognitiv". Etimologia termenilor ar sugera, mai degrabă coexistenţa lor. Inteligenţa provine de la latinescul „intellegere" – a înţelege, în timp ce „cogniţia" are ca predecesor cuvântul „cognoscere" – cunoaştere. Anterior termenul „inteligenţă" se referea la un singur proces cognitiv – gândire [apud 61].

J. Piaget defineşte inteligenţa din perspectiva vectorului dezvoltării, implicând aspectele funcţional şi structural. Funcţional, dezvoltarea intelectuală se măsoară cu cantitatea şi complexitatea traiectorilor prin care subiectul influienţează obiectul, cu progresul compoziţiilor care poate fi elaborate. Structural, dezvoltarea inteligenţei constituie mişcarea de la formaţiile rigide, uniplanice spre mobilitate şi reversibilitate [86].

D. Wechesler defineşte inteligenţa ca fiind capacitatea individului de a acţiona în vederea atingerii unui anumit scop, de a gândi raţional şi de a se adapta eficient la mediul în care trăieşte. Autorul consideră, că dezvoltarea maximală a inteligenţei are loc până la 20-25 de ani, după care urmează un declin discret. B. R. Cattell a diferenţiat inteligenţa fluidă şi cristalizată. Cea fluidă este generală determinată genetic, inteligenţa cristalizată se datorează experienţei cognitive a omului, acumulată datorită învăţării. La anumite perioade ale vieţii, fiecare factor are un rol important în creşterea spirituală a omului [apud 15].

În momentul în care putem confirma faptul că o persoană este inteligentă, putem afirma că, de fapt, se poate adapta ușor situațiilor noi în viață și poate găsi soluții pentru dificultăți. Gardner numește inteligențe capacitatea cognitivă a persoanei, fiind descrisă prin abilități, talente, deprinderile mentale. Indivizii cu dezvoltare tipică posedă într-o anumită măsură aceste inteligențe, diferențele referindu-se la a lor nivel de dezvoltare și felul de combinare.

Psihologii susțin că inteligența poate asigura succesul; este importantă, dar pentru a mări competitivitatea trebuie să dezvoltăm propria noastră inteligență emoțională. Inteligența generală este cea cu care ne naștem, aceasta ne ajută să ne descurcăm în diverse situații, să putem dobândi cunoștințe și să ne putem descurca. Dar de cele mai multe ori în viață suntem ghidați de emoții și avem nevoie mare de inteligență emoțională care se dezvoltă în pemanență, atunci când trecem perioadele vieții, oferindu-ne succese în viața personală și profesională. IQ și EQ nu pot fi separate una de alta deoarece ele se completează permanent [17].

Ideea că inteligenţa cuprinde mai multe abilităţi diferite este susţinută de tendinţe actuale în psihologia cognitivă. Printre cercetătorii care au identificat diferite tipuri de inteligenţă evidenţiem *teoria inteligenţilor multiple* a lui Hovard Gardner (1993). Autorul a identificat 7 tipuri de inteligenţă: inteligenţa logico-matematică; inteligenţa lingvistic-verbală; inteligenţa ritmic-muzicală; inteligenţa kinestetică; inteligenţa spaţială; inteligenţa intrapersonală; inteligenţa interpersonală [253]. Aceste tipuri de inteligenţă se dezvoltă relativ independent una de alta. Astfel abilitatea lingvistică se va dezvolta separat de abilitatea logico-matematică dar şi de cea spaţială etc. şi excelarea într-un anumit domeniu nu are nimic comun cu succesul sau insuccesul în celelalte domenii de activitate.

Teoria inteligenţelor multiple dezvoltă următoarele idei: - diferenţierea indivizilor ca o caracteristică prielnică pentru evoluţia speciei; - suntem posesorii uneia sau a câtorva tipuri de inteligenţă enumerate; - inteligenţa multiplă ne ajută să ne cunoaştem copiii, discipolii din perspectiva aptitudinilor lor, a intereselor pe care le manifestă şi ne instrumentează în a-i ajuta să evolueze în mod diferit. Conform teoriei inteligentelor multiple există o diversitate de abordări intrinseci şi talente pe care un om foloseşte pentru a percepe, înţelege şi a-şi forma o imagine asupra lumii - mai multe tipuri diferite de inteligenţă. Oamenii diferiţi au inteligenţe diferite, sau diferite combinaţii ale acestora care le influenţează modul de a învăţa. Toţi oamenii învaţă mai bine atunci când privesc lucrurile din proprie perspectivă. Deşi suntem capabili să învăţăm în foarte multe stiluri, unele se potrivesc nouă mai bine decât altele.

H. Gardner, în teoria inteligenţelor multiple, include *inteligenţa intrapersonală* şi *inteligenţa interpersonală.* Interpersonalul şi intrapersonalul sunt văzute ca două intelegenţe separate şi corespund cu o nouă formă de inteligenţă definită ca inteligenţă emoţională [253]. Autorii susțin că emoţiile conturează conştiinţa de sine, ajutându-ne să ne cunoaştem pe noi înşine şi pe ceilalți. Acestea indică asupra notelor esenţiale în viaţa noastră, motivează, energizează dinamizându-ne în desfăşurarea activitaţilor şi, ajutându-ne să cultivăm autocontrolul, perseverenţa, dar și să ne bucurăm de realizările altora. Astfel, conceptul de EQ a fost introdus pentru a contribui la conturarea aspecte date ale afectivitaţii unei persoane [apud 73].

În contextul dat e important să evidențiem și faptul că autorii consideră că afectivitatea, ca formă particulară a vieții psihice, joacă un rol esențial în relaționarea omului cu lumea, cu ceilalți semeni [19]. P. Popescu-Neveanu, în articolul despre afectivitate, prezintă următorul conținut: „de regulă, emoţiile pornesc, sunt declanşate prin fapte cognitive, dar nu sunt reductibile la acte de cunoaştere; trăirile afective au grade de complexitate diferite, reactivitatea emoţională situându-se la niveluri biologice şi culturale diferite" [90, p. 29-30]. De emoții depinde structurarea relațiilor dintre persoane și în determinarea climatului psihosocial în grupuri și comunități. Situațiile sociale sunt filtrate / evaluate din punct de vedere afectiv respectiv generează stări emoționale [19].

Problematica EQ a fost o preocupare constantă a cercetătorilor fiindcă emoţiile sunt cele care dictează conduita umană şi faptele acestuia, opunându-se raţiunii [48]. Importanţa EQ este demonstrată în cercetările recente pentru inserţia socio-profesională [32; 45]. Inteligența emoțională a fost descrisă și conceptualizată pentru prima dată ca un construct bazat pe abilități, analog inteligenței generale [243]. Termenul de *inteligență emoțională* a fist formulat inițial de W.L. Payne (SUA, 1985), iar apoi apare și prima definiție prin care se indică că EQ este o abilitate ce implică o relaționare creativă cu stările de teamă, durere și dorință [apud 48].

După efectuarea unei analize teoretice, cercetători precum Liubart (2009) au sugerat că, cu cât este mai mare nivelul de competență emoțională a unei persoane, cu atât rezolvă mai bine problemele emoționale, cu atât gândește mai clar, cu atât are mai des intuiții [apud 252]. D. Liusin definește EQ - capacitatea persoanei de a înțelege propriile emoții și emoțiile altuia, precum și capacitatea de a le controla. În modelul său, D. Liusin a introdus conceptele de *EQ intrapersonală* și *EQ interpersonală*. Autorul își propune să ia în considerare înțelegerea propriilor emoții ale unei persoane și capacitatea de a le controla ca fiind ale sale, inteligența emoțională intrinsecă. Oamenii de știință sugerează să se considere inteligența emoțională interpersonală ca înțelegerea emoțiilor celorlalți și capacitatea de a le controla. D. Liusin a concluzionat că capacitatea unei persoane de a înțelege emoțiile și capacitatea de a le controla apar ca urmare a orientării generale a individului către sfera emoțională, care este o manifestare a interesului pentru lumea interioară (a celorlalți și a lor), tendința de a analiza comportamentul și valorile, legate de experiențele emoționale. Dezvoltarea EQ depinde de abilitățile cognitive ale unei persoane, de ideile sale despre emoții și de particularitățile emoționalității sale [apud 252].

М.О. Журавлёва consideră inteligența emoțională prezentă în structura inteligenței generale, similar autorilor Salovey și Mayer (construct bazat pe abilități, analog inteligenței generale) [243], și o înțelege ca o formă specială de organizare a experienței emoționale individuale sub forma: - structurilor emoționale existente; - spațiului emoțional de reflecție generat de acestea; - reprezentărilor emoționale care sunt construite în cadrul acestui spațiu [160]

În prezent, există trei abordări teoretice acceptate de comunitatea științifică, acestea sunt: modelul capacității EQ de Mayer și Salovey, modelul de inteligență emoțională-socială (EQS) al lui Bar-On, iar modelul competențelor emoționale axat pe locul de muncă. Mayer și Salovey susțin că EQ include abilitatea de a: - percepe și exprima cât mai corect emoțiile; accede ori genera sentimente, când pot facila gândirea; cunoaște, înțelege emoțiile în scopul promovării dezvoltării emoționale și intelectuale; dar include și nemijlocit dezvoltarea emoțională și intelectuală [66; 270]. Modelul cuprinde patru abilități: *percepția* / *identificarea emoţiilor* (a percepe emoții asupra sinelui și asupra celorlalți, precum și asupra obiectelor, artei, poveștilor, muzicii și altor stimuli), *asimilarea* (abilitatea de a genera, utiliza emoții și a le simți după cum este necesar la comunicarea sentimentelor ori folosirea lor în procesele cognitive), *înțelegerea* (capacitatea de a înțelege informațiile emoționale, modul în care emoțiile se combină, schimbă, apreciază semnificațiile emoționale) și *reglarea / managementul emoţiilor* (abilitatea de monitorizare și reglare a emoțiilor proprii și ale altora în scopul promovării înțelegerii eficiente și a creșterii personale). Aceste elemente, fiecare în parte, dar și toate împreună contribue la formarea EQ.

Potrivit autorilor Mayer, Caruso, Salovey, EQ reprezintă un sistem de inteligență axat pe procesarea informațiilor emoționale și, prin urmare, trebuie să facă parte din alte inteligențe tradiționale și bine stabilite. În acest sens, metodologia de evaluare a EQ se bazează pe măsuri de performanță sau abilități, în concordanță cu metodologia de evaluare utilizată pentru măsurarea altor inteligențe [251, p. 7].

Abordarea teoretică a EQ a autorului Bar-On este mai largă și mai cuprinzătoare decât modelul prezentat (Mayer, Salovey). Din punctul de vedere al lui Bar-On EQ socială este o secțiune transversală a competențelor emoționale și sociale interconectate ce denotă modul în care ne înțelegem pe noi și pe alții și modul în care ne exprimăm, dar și relaționăm cu ei după cerințele din fiecare zi. Accentul pe factorii „non-cognitivi" reprezintă o retragere de la concepțiile tradiționale despre inteligență care subliniau relevanța factorilor cognitivi. Scopul acestei propuneri a fost de a afla factorii și componentele cheie ale funcționării sociale și emoționale care conduc indivizii la o bunăstare psihologică mai bună.

Important este modelul lui Goleman de EQ: un model de competențe concentrat pe locul de muncă. Fără îndoială, termenul EQ a fost scos la lumină de cartea lui Daniel Goleman și de declarațiile sale cu privire la influența acestor abilități asupra multor domenii ale vieții noastre. În prima sa carte, Goleman a afirmat că EQ cuprinde cinci elemente esențiale: 1) cunoașterea emoțiilor cuiva; 2) gestionarea emoțiilor; 3) motivarea; 4) recunoașterea emoțiilor la alții și 5) gestionarea relațiilor. În 1998, Goleman și-a prezentat a doua carte, propunând o teorie a performanței în organizații bazată pe un model de EQ. Acest model a fost creat și adaptat pentru

a prezice eficacitatea și rezultatele personale la locul de muncă și în domeniile organizaționale. Modelul se bazează pe mai multe competențe, care au fost identificate prin cercetări efectuate în sute de organizații; aceste competențe sunt considerate caracteristice celor mai străluciți și de succes angajați. În prezent, modelul prezintă patru dimensiuni esențiale, care sunt subdivizate în 20 de competențe: 1) Conștientizarea de sine, cuprinzând conștiința de sine emoțională, Autoevaluarea precisă și Încrederea în sine; 2) Conștientizarea socială cuprinzând empatie, orientare către servicii și conștientizare organizațională; 3) Auto-management care cuprinde autocontrol, încredere, conștiință, adaptabilitate, impuls de realizare și inițiativă [251].

David Carusso e un alt nume care a făcut referință la EQ, continuând cercetările inițiate de Mayer și Solovey [268; 270]. Autorul dat susține că EQ este forma adevărata de inteligență, care, până când nu a fost inițiată cercetarea, nu a fost valorificată în mod științific [245].

În viziunea autorului D. Goleman EQ are la bază câteva constructe: conștiința de sine; autocontrolul; motivația; empatia; aptitudinile sociale [50; 51; 52]. De altfel, motto-ul cărții lui Goleman este un citat din Etica Nicomahica, Aristotel care spune că este ușor și oricine poate să se înfuri, dar nu este deloc ușor ca la momentul potrivit să fii furios pe cine trebuie, respectând măsura, motivul și modul potrivit [45].

După afirmațiile autorului S. Hein, EQ înseamnă: 1. să fii conștient de ceea ce simți tu și alții și să știi, în legătură cu aceasta, ce să faci; 2. să știi să deosebești ce îți face bine și ce rău și modul în care treci de la rău spre bine; 3. să ai conștiință emoțională, sensibilitate, abilitate de conducere spre fericire și supraviețuire [apud 26].

D. Goleman susține că competențele bazate pe EQ sunt abilități învățate. Autorul susține că orice om își poate crește nivelul de EQ prin educație și exerciții Totodată sunt componente ale EQ care sunt identificate ca însușiri de personalitate [50]. După Robert K. Cooper EQ este abilitatea de simţire, înţelegere, aplicare a puterii şi a acuității emoţiilor drept sursă a energiei umane, precum și informaţie, conectare, influenţă [apud 50].

Printre cercetătorii din spațiul rusesc care au studiat conceptul de inteligență emoțională sunt И. Андреева, Г. Гарскова, Л. Хараин, О. Филатова et.al. [134; 147; 223]. И. Андреева distinge în EQ următoarele componente: recunoașterea emoțiilor proprii, capacitatea de a poseda emoții, înțelegerea emoțiilor, automotivarea. În viziunea autorilor înțelegerea emoțiilor face referință la felul în care o persoană recunoaște și identifică o emoție; înțelege rezultatele care l-au cauzat și consecințele pe care le poate provoca. Capacitatea de a controla emoțiile indică faptul că o persoană își controlează intensitatea și expresia externă și poate evoca emoția necesară (И. Андреева, 2004) [134]. Contribuția autoarei О. Филатова la studiul inteligenței emoționale este că a atras atenția asupra conexiunii dintre inteligența emoțională și autocontrol. În concepțiile ei, autocontrolul este cel care oferă unei persoane capacitatea de a *doza emoțiile*, bazată pe empatie

și manifestată în procesul de comunicare. Autocontrolul este o formă de manifestare a unei atitudini pozitive a persoanei față de lume (recunoașterea internă a acesteia ca favorabilă pentru o viață de succes); altora (recunoașterea internă a celorlalți demni de bunătate); față de sine (recunoașterea internă a sinelui demn de stima de sine, capabil nu numai să- i stabilească scopuri de viață, ci și să fie activ în realizarea lor) (О. Филатова, 2000) [223]. În concepțiile autorului Г.Г. Гарскова, inteligența emoțională este capacitatea individului de a înțelege atitudinea față de sine, care este exprimată prin emoții, de a-și realiza analiza și sinteza intelectuală și, pe această bază, de a gestiona propria sferă emoțională (Гарскова, 1999) [147; apud 252].

О. Фролова, Л. Кашкарева, О. Сербова, Т. Малыхина definesc inteligența emoțională ca un set de astfel de capacități:

1) percepția și identificarea emoțiilor – capacitatea de a determina propriile emoții și emoțiile celorlalți prin modificări fizice, semne exterioare, acțiuni, sentimente, gânduri, prin opere de artă, vorbire etc.;

2) gestionarea emoțiilor și sentimentelor, atât proprii, cât și ale altor persoane, reglarea lor reflexivă în scopul autodezvoltării emoționale și intelectuale, care permite individului să fie deschis către emoții pozitive și negative, să le evoce sau să le evite în mod conștient;

3) înțelegerea emoțiilor – capacitatea de a clasifica emoțiile și de a înțelege legătura dintre acestea și cuvinte; explicați conținutul emoțiilor privind relațiile interumane; să înțeleagă sentimentele ambivalente (opuse) și dinamica emoțiilor;

4) facilitarea gândirii – capacitatea de a evoca emoția necesară cu controlul ulterior [252].

După, E. Losîi, EQ este un aliaj de stăpânire de sine, empatie, gândire liberă, motivaţie, tact şi diplomaţie [63; 64]. Aceste atribute ale unei persoane o fac să aibă o intelegenţă înaltă. EQ este un alt mod de a fi intelegent: inteligenţa inimii [95].

Sumarizând menționăm că inteligența, în forma sa cuprinzătoare, este un concept complex ce înglobează numeroase abilități și procese cognitive fundamentale pentru soluționarea problemelor și adaptarea la situații variate. Cercetările actuale subliniază importanța nu doar a inteligenței generale (IQ), ci și a inteligenței emoționale (EQ), evidențiind o relație de interdependență între acestea.

Inteligența emoțională, abordată prin diverse modele teoretice, cum ar fi cele ale lui Mayer și Salovey sau D. Goleman, se concentrează pe abilități esențiale precum conștientizarea de sine, gestionarea emoțiilor, empatia și abilitatea de a relaționa eficient cu ceilalți. Aceste competențe sunt considerate prioritare pentru succesul personal și profesional, contribuind la o bunăstare psihologică și la o funcționare socială eficientă. Astfel, dezvoltarea unei EQ puternice este vitală pentru o adaptare optimă în societatea contemporană, unde emoțiile au un rol esențial în determinarea comportamentului personal și în crearea unui climat psihosocial sănătos.

1.2. Componente structurale ale inteligenței emoționale

După cum identificăm din paragraful anterior, în ultimele decenii, au apărut moduri diferite de conceptualizare a inteligenței emoționale, care sunt rezumate în general în trei modele: abilitate, trăsătură și formatul mixt. Este cunoscut că începând cu anii 1990 au fost elaborate multiple cercetări cu referire la EQ de către Mayer şi Salovey, Reuven Bar-On, Daniel Goleman, S. Marcus, Jack Block, J. Segal [99; 241; 245; 267-272]. Studiile asupra acestui concept au relevat diverse dimensiuni ale acestuia identificând drept componente ale inteligenţei emoţionale: empatia, responsabilitatea socială, adaptabilitatea, optimismul, controlul stresului, conştiinţa de sine, încrederea în sine etc. [16; 29; 30; 45].

Modelele inteligenței emoționale enumerate de către cercetători (abilitate, trăsătură și formatul mixt) atât au conturat conceptul cât au și influențat construcția instrumentelor de măsură. În modelul de abilități, dezvoltat de Mayer și Salovey, inteligența emoțională este văzută ca o formă de inteligență înnăscută formată din mai multe capacități care influențează modul în care oamenii își înțeleg și își gestionează propriile emoții și pe cele ale altora. Aceste abilități de procesare a emoțiilor sunt: 1) percepția, evaluarea și exprimarea emoțiilor; 2) facilitarea emoțională a gândirii; 3) înțelegerea și analiza emoțiilor și 4) reglarea reflexivă a emoțiilor. În concordanță cu această conceptualizare, măsurile au fost concepute ca teste de performanță. Ulterior, a fost dezvoltat modelul propus de Petrides și Furnham, modelul de trăsătură. Acest model definește EQ ca o trăsătură; adică ca model de comportament persistent de-a lungul timpului (spre deosebire de îndemânare, care crește odată cu timpul și antrenamentul) și este asociat cu tendințe dispoziționale, trăsături de personalitate sau convingeri de autoeficacitate. Este compus din cincisprezece dimensiuni de personalitate, grupate în patru factori: bunăstare, autocontrol, emoționalitate și sociabilitate. Ultimul dintre cele trei modele principale de conceptualizare a inteligenței emoționale este cel mixt. Este alcătuit din două mari ramuri care consideră acest construct un amestec de trăsături, competențe și abilități. Potrivit primului model, dezvoltat de Bar On, inteligența emoțională este un set de abilități și competențe non-cognitive care influențează abilitatea de a răspunde cu succes cerințelor și presiunilor mediului și este compus din cinci componente cheie: abilități intrapersonale, abilități interpersonale, abilități de adaptare, abilități de gestionare a stresului și starea de spirit generală. Al doilea, propus de Goleman [256], conceptualizează, de asemenea, inteligența emoțională ca un model mixt care împărtășește anumite aspecte cu modelul Bar-On, este alcătuit din: recunoașterea propriilor emoții, managementul emoțiilor, automotivarea, recunoașterea emoțiilor celorlalți și gestionarea relațiilor [243].

Unii cercetători susțin că inteligența emoțională este formată din 4 elemente: Înțelegerea

mai bună a propriilor emoții; Gestionarea eficientă a propriilor emoții și creștere semnificativă a calității vieții; Înțelegerea mai bună a celor din jur și o conviețuire cu un grad de confort ridicat; Crearea de relații mai bune la toate nivelele cu cei din jur și creșterea productivității și a imaginii personale.

În continuare vom prezenta desfășurat unele modele ale EQ.

Reuven Bar-On grupează componentele intelegenţei emoţionale după comportamentele observabile care se pot regla în procesul educaţional şi anume aspectul intrapersonal, aspectul interpersonal, adaptabilitate, controlul stresului, dispoziţie generală [241].

- *Dimensiunea intrapersonală*: conștientizarea emoțiilor proprii, autoacceptarea, respectul de sine, independența emoțională, capacitatea de autorealizare.
- *Dimensiunea interpersonală*: empatia, responsabilitatea socială, relaționarea pozitivă.
- *Adaptabilitatea*: capacitatea de a soluționa probleme, flexibilitate mentală și testarea realității.
- *Gestionarea stresului*: toleranța la stres și controlul impulsivității.
- *Dispoziția generală*: starea de bine și optimismul [apud 95; 241].

Cercetătorii care au studiat inteligenţa emoţională susțin că ea are aplicaţii în toată multitudinea de domenii ale vieţii. Autorii John Mayer şi Peter Salovey, Reuven Bar-On consideră că în cadrul EQ sunt incluse cinci domenii:

1. Conştiinţa de sine;
2. Stăpânirea emoţiilor;
3. Motivarea interioară;
4. Empatia;
5. Stabilirea şi dirijarea relaţiilor interumane [66; 241].

Autorii menționați accentuează importanța a două sfaturi bine cunoscute: *cunoaşte-te pe tine însuţi şi nu lăsa pasiunea să pună stăpânire pe sufletul tău.* Potrivit unui vechi mit platonic, raţiunea e vizitiul unui car tras de cai neastâmpăraţi şi dezlănţuiţi - pasiunile. Spinoza, predecesor al conceptului de intelegenţă emoţională, consideră că salvarea noastră constă în a face pasiunile să devină raţionale. Tot el credea că minele ascunse în inima noastră sunt dezactivate de cunoaştere [apud 63].

Jeanne Segal (1999) a pus în evidență patru componente ale inteligenței emoționale și anume:

1. Conştiinţa emoţională;
2. Acceptarea emoțiilor;
3. Conştiinţa emoţională activă;
4. Empatia [99].

Formarea inteligenţei emoţionale este într-o mare măsură tributară unor obişnuinţe / automatisme învăţate, având la bază modele emoţionale în familie sau în mediul şcolar.

Inteligența emoțională este considerată o competență adaptativă, învățabilă, construită pe baza experiențelor timpurii și a modelelor familiale sau școlare. Mai mult, ea este susținută de substraturi neurologice bine definite, implicând sistemul limbic, nucleul amigdalian și cortexul prefrontal – regiuni responsabile de procesarea, reglarea și integrarea emoțiilor în actele de decizie și comportament.

D. Goleman prezintă la nivelul EQ mai multe constructe care o compun şi care ar putea fi denumite şi ca trăsături de caracter ale fiinţei umane. Autorul este de părerea că copii care sunt trataţi cu afecţiune şi înţelegere sunt la rândul lor afectuoşi cu ceilalţi şi au mai puţine sentimente negative, faţă de părinţii lor, parcurg mai uşor situaţiile dificile din viaţă. Copiii respectivi sunt stăpâni pe sentimentele lor, mai relaxaţi şi din perspectivă biologică, cu un grad scăzut al hormonilor stresanţi, ceea ce îi face mai relaxaţi din punct de vedere psihologic. Acești copii sunt, totodată, mai populari şi abilitaţi în rolurile sociale. Ei au beneficii şi în plan cognitiv, având o atenţie şi o competență de învăţare mai bună decât la ceilalţi.

În contextul respectiv, Daniel Goleman susţine că abilitatea emoţională joacă un rol important şi în familie. Astfel, el arată că în cadrul majorităţii cuplurilor şi familiilor cu copii, pattern-urile de relaţionare sunt greşite şi negative. De exemplu, părinţii pot avea un stil nepotrivit de comunicare cu cei mici ignorîndu-le sentimentele, fie lăsîndu-i să facă ceea ce vor ei fără nici o îndrumare, adoptând stilul permisiv în educaţie. În alte cazuri, nu arată copiilor alternative de răspunsuri emoţionale, folosesc „mituirea” sau tînguirea pentru a determina pe copil să facă ceva sau pentru a-l opri din plîns şi a-l face să treacă supărarea. De asemenea, unii părinţi dispreţuiesc sentimentele copiilor şi nu le arată nici un respect, criticându-i în general, dezaprobându-i, pedepsindu-i sau fiind furioşi pe ei că *îndrăznesc* să-şi exprime trăirile lor afective. Copii timizi devin anxioşi când se află în situaţii nefamiliare sau întâlnesc persoane noi. Dacă sunt „ocrotiţi” de părinţi în înțelesul evitării locurilor şi a oamenilor noi, a evenimentelor stresante, atunci este mare probabilitatea să devină adulţi retraşi, su semtimentul ruşinii, inhibaţi în comportamente. În general, pentru o minte creativă sănătatea emoţională este vitală [50].

În plan emoţional, pentru a atinge o stare de echilibru, este important să înţelegem de unde vin sentimentele, care este relaţia lor cu mintea şi corpul nostru. Emoţiile sunt importante pentru că modul în care simţim relativ la ceea ce suntem şi ceea ce facem determină obţinerea succesului sau a eşecului. Emoţiile negative, stările de distres evident că duc în mod treptat la slăbirea organismului, localizându-se la nivelul unui organ mai afectat şi deteriorat, determinând o creştere celulară modificată a ţesutului organului respectiv. De aceea ,,emoţiile negative sunt considerate ca toxine sau resturi emoţionale care trebuie eliberate din corp. Originile fiziologice

ale intelegenţei emoţionale vizează sistemul limbic, nucleul amigdalian şi neocortexul, care sunt responsabile de apariţia, prelucrarea şi ghidarea emoţiilor noastre. Nucleul amigdalian este responsabil de furnizarea informaţiei impulsive, neliniştitoare, însă neocortexul prelucrează această informaţie aducând-o la complexitatea ei reală. Sentimentele şi raţiunea se întâlnesc pe un câmp de luptă comun, care este nucleul amigdalian şi neocortexul. Cortexul prefrontal răspunde de memoria funcţională, aceasta la rândul ei are capacitatea de concentrare a atenţiei care reţine în minte faptele esenţiale pentru rezolvarea anumitor însărcinări sau probleme. Cortexul prefrontal are funcţia de manager al emoţiilor, el cântărind reacţiile înainte de a trece la fapte, aşa are loc potolirea semnalelor şi impulsurilor ce vin de la nucleul amigdalian, acest proces este asemănător cu reacţia unei mame atunci când îşi opreşte copilul impulsiv să se agite. Cunoaștem că lobii prefrontali se împart în lobul prefrontal drept şi lobul prefrontal stâng. În lobul prefrontal drept se găsesc sentimentele negative ca frica şi agresivitatea, funcţia lobului prefrontal stâng este de a anestezia aceste scânteie. Noi suntem dotaţi cu două creiere şi două tipuri diverse de intelegenţă: raţională şi emoţională. Reuşita noastră în viaţă este dependentă atât de IQ, cât şi de EQ adică inteligenţa emoţională. Intelectul nu poate funcţiona la maxim fără inteligenţă emoţională, iar IQ-ul nu este singura cale a succesului.

Pentru a reuşi în viaţă, Goleman D. [50] afirmă că fiecare dintre noi ar trebui să înveţe, dar şi să exerseze principalele dimensiuni ale EQ:

1. Conştiinţa propriilor emoţii;
2. Managerizarea emoţiilor;
3. Motivarea personală;
4. Empatia;
5. Dirijarea relaţiilor interpersonale.

În acest sens după Goleman D. **modelul inteligenţei emoţionale** include 2 componente: 1. de ordin personal (conştiinţa de sine; autoreglarea; motivaţia); 2. de ordin social (empatia; abilităţi sociale) [50].

În concepţiile autorilor Robert Wood şi Harry Tolley – „toate componentele sunt legate între ele într-un mod complex, capacitatea de a folosi eficient oricare dintre ele este legată de gradul în care posedăm una sau mai multe din aceste elemente. Cu alte cuvinte, există un sistem fundamental care le străbate pe toate. Prin urmare, folosirea simţămintelor într-un mod pe care îl considerăm potrivit (autoreglarea) este o aptitudine care se bazează pe cunoaşterea proprie (conştiinţa de sine). Similar, cei care îşi pot identifica sentimentele, sunt capabili să le identifice şi pe ale altor oameni. A fi capabil să stabileşti relaţii cu alţii, în mod sincer, nu superficial (abilităţi sociale), este cu siguranţă o funcţie cuprinsă în toate celelalte laturi. Fără conştiinţa de sine, care ne dă puterea de a obţine obiectivul propus, numită motivaţie este puţin probabil să

realizezi ceva [119, p. 15].

Goleman concluzionează că pentru a manifesta o putere interpersonală trebuie să poți deține autocontrolul şi să posezi abilitatea de a trece peste anxietate şi stres. Dupa autor, cea mai bună oportunitate de relaţionare se bazează evident pe dirijarea propriilor emoţii şi pe empatie, prin competenţa socială prin care persoana reuşeşte să se înţeleagă uşor cu oamenii şi să îndrepte *nepotrivirile* din mediu social. Pe fondul lipsei acestei calităţi, excelenţa intelectuală face persoana în cauza mai arogantă şi mai insensibilă. Această abilitate socială facilitează evident contactele umane [119]. Autorul, în cadrul relaţiilor care se stabilesc la nivel interpersonal, vorbeşte anume despre rolul expresivităţii şi rolul contagiunii emoţionale. Contagiunea emoţională este o parte subtilă a unor schimburi care au loc în orice întâlnire. În mod regulat noi transmitem dispoziţii şi le însuşim, preluîm stări de la ceilalţi, în acest fel schimbul emoţional fiind subtil şi în mare parte petrecându-se la un nivel imperceptibil. Explicaţia, spune Goleman, ar fi că noi imităm inconştient emoţiile pe care le vedem la ceilalţi, nefiind conştienţi de mimica a expresiei faciale, a gestului, a tonului vocii şi a altor aspecte nonverbale, paraverbale.

Goleman a observat că direcţia dispoziţiei psihice se transferă de la persoana care este mult mai puternică în exprimarea sentimentelor la persoana care este mai pasivă în sensul dat, atunci când două persoane interacţionează. J. Kacioppo, afirmă că există o sincronicitate a transmisiei emoţionale. Susținându-i ideile autorului D. Stern, el demonstrează că această sincronicitate se întâlneşte între persoane care au raporturi emoţionale foarte puternice. Ea pare să faciliteze trimiterea şi receptarea dispozţiilor. Există sincronicitate între partenerii unui cuplu, între profesori şi studenti, între orator şi mulţime [apud 96].

Th. Hatch şi H. Gardner considerau că abilitatea de a conduce este o forma aparte a inteligenţei sociale care constă în recunoaşterea sentimentelor altora şi în abilitatea de a face conexiuni rapide cu ei. În opinia autorilor menționați, componentele inteligenței sociale ar fi: organizarea grupului; negocierea soluţiilor; conexiunile personale; analiza socială. Între noi şi ceilalţi au loc schimburi emoţionale continue, multe dintre ele de *emoţii subliminale*, dar influenţând în mare masură comportamentele persoanelor. EQ presupune controlul acestor schimbări [253].

În concepțiile autorului N. Hall inteligența emoțională denotă modul în care sunt utilizate emoțiile în viața cotidiană luând în considerare aspecte precum atitudinea față de sine și de ceilalți, capacitatea de a comunica; atitudine față de viață și căutarea armoniei.

Autorul identifică în calitate de componente ale EQ: 1. Competența emoțională – conștientizarea și înțelegerea emoțiilor. 2. Gestionarea propriilor emoții – adaptarea emoţiilor în funcție de situaţie. 3. Automotivare – dirijarea emoţiilor la realizarea unui scop anume. 4. Empatia – înțelegerea emoțiilor celorlalți. 5. Recunoașterea emoțiilor altora – controlul emoţiilor celorlalte

persoane.

Analilizând studiile prezentate *la nivel comparativ* identificăm componente similare în ele și anume întâlnim componenta *conştientizarea propriilor emoţii* la autorii Reuven Bar-On (conştientizarea propriilor emoţii grupat în cadrul aspectlui intrapersonal), John Mayer şi Peter Salovey (conștiința de sine, care prevede recunoașterea unui sentiment), J. Segal (conștiința emoțională), D. Goleman (conștiința propriilor emoții), R. Wood şi H. Tolley (conștiința de sine atribuindu-se abilitatea de a identifica sentimentele), N. Hall (competența emoțională). A doua componentă care este întâlnită în majoritatea tipologiilor este *managementul emoţiilor*, prezentă la autorii: Reuven Bar-On (grupat în cadrul secvenței controlul stresului – controlul impulsului), John Mayer şi Peter Salovey (stăpânirea emoțiilor), D. Goleman (managerizarea emoțiilor), N. Hall (gestionarea propriilor emoții; recunoașterea emoțiilor altora). A treia componentă care regăsește în majoritatea tipologiilor este *empatia*, fiind prezentă la autorii: Reuven Bar-On (grupat în cadrul aspectlui intrerpersonal, empatia), John Mayer şi Peter Salovey (empatia), J. Segal (empatia), D. Goleman (empatia), R. Wood şi H. Tolley (empatia), N. Hall (empatia). Identificăm că în mai puține tipologii ale autorilor este prezentă *motivaţia*: John Mayer şi Peter Salovey (motivarea interioară), D. Goleman (motivarea personală), N. Hall (automotivare).

Deci, sumarizând aici, evidențiem că există mai multe mai multe fenomene unice în tipologiile descrise, ceea ce le face diferite în conceptualizarea inteligenței emoționale.

1.3. Definiții, teorii, tipuri, modele explicative ale orientărilor valorice

Cercetarea orientărilor valorice diferă prin diversitate și ambiguitate. Uneori OV sunt definite drept conținutul orientării personalității ori ca o varietate a relațiilor. În mod similar fel există definiția care subliniază valoarea în calitate de un sistem de atitudini sociale fixate ce aparţin culturii materiale și spirituale ori în calitate de sensuri personale conștiente și acceptate. Dar, bineînțeles, că majoritatea autorilor, accentuează că OV sunt analizate ca fiind un complex de valori conștiente și ordonate ale individului, care-i determină comportamentul și activitatea acestuia. Să analizăm mai detaliat părerile mai multor autori referitor la perceperea conceptelor de valori și orientări valorice.

Valorile fiind analizate din aspectul acelei semnificaţii sociale, care li se oferă de către societate în ansamblu sau de către un anumit grup social, acestea sunt elemente sau fenomene ale vieții sociale; - motivul activității și comportamentului, deoarece orientarea persoanei în lume și dorința de a atinge anumite obiective corelează strict cu valorile incluse în structura personalității; - conceptele și convingerile care au legatură cu stările finale dorite sau comportamentul, sunt superioare situațiilor specifice, reglează selecția sau evaluarea comportamentului sau evenimentelor și sunt ordonate după importanța relativă; - convingerea fermă că un anumit mod

de comportament este prioritar din punct de vedere personal sau social, comparativ cu modul opus sau comportamentul invers.

V. Gouveia consideră că valorile pot fi definite drept categorii de orientare care sunt de dorit, având drept suport nevoile umane şi condiţiile prealabile pentru a le satisface, care sunt adoptate de actorii sociali şi care pot varia în funcţie de magnitudinea şi de elementele lor constitutive. Această teorie se raportează la valori ca la un criteriu de orientare pentru acţiunile oamenilor şi, la fel, ca manifestarea nevoilor acestora [261; 265; 278; 279]. Conform autorilor, V. Gouveia et al., acest model teoretic apreciază că valorile se organizează în acord cu două dimensiuni funcţionale specifice: dimensiunea orientare şi dimensiunea motivaţională [258]. OV sunt cele mai generalizate și ierarhizate relații ale omului cu valorile acelei culturi în care s-a format această personalitatea; sistem structurat, generalizat format din reprezentări valorice, care exprimă atitudinea subiectivă a personalității față de condițiile obiective ale vieții.

Un loc special, în acest sens, îl are conceptul de *sens personal* expus de către savantul Д.А. Леонтьев [186; 187; 188]. După părerea savantului, istoric activitatea umană nu își schimbă structura generală, însă se modifică raportarea obiectivelor și a motivelor activității. În același timp, funcția motivelor constă în faptul că acestea *evaluează* importanța vitală pentru subiect a circumstanțelor obiective, le oferă sens personal, care îndeplinește funcția de reglementare și este determinată de legătura între care se află obiectul sau fenomenul cu motivele și valorile subiectului. Anume de aceea, în conceptul de sens personal, se reflectă nu numai semnificația acestui termen, semnul emoțional şi măsura cantitativă, dar și legătura de conţinut dintre obiect și fenomen. Д.А. Леонтьев sublinia că experiențele persoanei, „funcția lor reală constă doar în direcționarea subiectului la sursa reală a acestora, în semnalizarea sensului personal al evenimentelor care se petrec în viața individului, îl impun să suspende temporar fluxul activităților sale, să analizeze valorile de viaţă create pentru a se regăsi în ele sau posibil să le revadă” [186].

În viziunea autorului Е.И. Головаха [149] „elementele trebuințelor, fiind conștientizate de către persoană, devin valorile principale ale vieții”. Ф.Е. Василюк, din contra consideră că valoarea nu este nici un element și nici un motiv al trebuinței, deoarece acestea din urmă sunt mereu *egoiste* și luptă doar pentru interesul *personal*, spre deosebire de valori care pot fi *ale noastre* și chiar în spațiul intrapsihic îndeplinesc funcții de integrare și unificare. De asemenea, savantul Д.А. Леонтьев subliniază, că valorile nu sunt *egoiste*, spre deosebire de trebuințe, acestea nu sunt limitate de către acest fapt și nu atrag spre ceva interior, dar *atrag din exterior* [187; 188].

Dacă există situația în care este posibilă satisfacerea unei nevoi speciale, atunci se include o educaţie de reglementare specială, care a fost numită *atitudine* de către Д.Н. Узнадзе.

Atitudinile și valorile sunt unite de către starea generală de pregătire [apud 76]. În concepțiile autorului М.С. Яницкий, valorile determină caracteristicile de bază ale atitudinii, având o semnificație subiectivă mai mare și nu invers [237]. În psihologia socială deseori se utilizează aşa concept ca atitudine socială, pe care savanţii У. Томас și Ф. Знанецкий o definesc ca starea de conștiință a unui individ față de o anumită valoare socială, trăirea psihologică a valorii de către individ, semnificația și sensul obiectului social. Atitudinile sociale sunt necesare pentru exprimarea a ceea ce este important și semnificativ pentru persoană, ajutând-o astfel să conştientizeze fenomenul realității sociale [apud 77].

Atitudinile sociale și orientările valorice ale unui individ reglementează realizarea necesităţilor umane în diferite situații sociale. В.Я. Ядов combină toate sistemele educative de reglementare expuse mai sus în calitate de dispoziţii „adică predispunerea” și evidenţiază organizarea ierarhică a sistemului educativ dispozițional. În schema elaborată de către acesta, la nivelul cel mai de jos, se regăsesc atitudinile elementare fixe inconștiente, asociate cu satisfacerea nevoilor vitale ale individului. Cel de-al doilea nivel constituie atitudinile fixe care se formează pe baza necesităţiii persoanei de a fi inclusă într-un mediu social specific. Al treilea nivel include atitudinile sociale de bază responsabile de reglementarea orientării generale a intereselor individului. Cel mai înalt nivel este format din orientările valorice care corespund celor mai înalte nevoi sociale. Acestea sunt responsabile de atitudinea persoanei față de scopurile vieții și mijloacele de satisfacere ale acestora. Astfel, orientările valorice exprimă ceea ce este cel mai important pentru o persoană, ceva ce are un sens personal pentru aceasta [234; 235].

Există o interpretare a valorilor, care le identifică în calitate de elemente ale structurii conștiinței persoanei: interese, convingeri etc. În același timp, în definițiile valorii, există un alt aspect al relației de valoare: doar acele elemente ale mediului social sunt numite valori pentru care individul sau grupul i-au poziția de evaluare; dacă valorile - sunt interese, atunci acestea constituie interese în unele componente ale mediului social. De aceea, în procesul de cercetare a sistemului de valori, în primul rând ne întîlnim cu un set de condiții externe și trăsături interne ale comportamentului uman. Valorile numite personale - nu sunt doar o reflectare selectivă a valorilor materiale și spirituale ale societății în conştientul uman; acestea pot fi denumite chiar și componentele mediului. Valorile personale sunt mai degrabă o concretizare a valorilor societății, iar tipul acestei concretizări depinde de poziția individului în sistemul social și de nivelul său de dezvoltare, iar prin atribuirea valorilor, o persoană le oferă un conținut subiectiv și un înțeles individual [76].

Autorii Г.Л. Будинайте, Т.В. Корнилов susțin că în calitate de *valori personale* devin semnificațiile în raport cu care se determină subiectul. Prin urmare condiția necesară la formarea valorilor personale este conștientizarea și acceptarea de către persoană a sensurilor care sunt

personale [141]. Autorul Ф.Е. Василюк, în concepțiile sale consideră că sensul constituie o educaţie de frontieră în care se converg idealul şi realul, valorile vieţii și posibilitățile realizării acestora. În viziunea autorului Д.А. Леонтьев, valorile personale sunt în acelaşi timp şi surse și purtătoare de sensuri semnificative pentru individ [186]. Valorile sunt în relație directă cu idealurile și adesea acest lucru se reflectă în definițiile valorilor. Acest lucru, în special, este indicat în lucrările autorilor И.С. Кон, В.С. Собкин, Е.В. Шорохова etc [214; 231]. Extrem de important în cercetarea psihologică sunt diferenţele dintre conceptele de valoare şi normă. Adesea acestea sunt folosite ca sinonime. Este deosebit de dificil să se facă diferenţa între normele morale şi valorile socio-etice. Normele sunt organizate astfel încât, de regulă, există posibilitatea de a îndeplini simultan toate normele, iar imposibilitatea acestui fapt caracterizează inconsecvenţa sistemului. În acelaşi timp, o situaţie este comună atunci când unele valori sunt sacrificate de dragul altora, iar acest lucru nu este pus pe vina nici asupra sistemului de valori, nici asupra persoanei. În acest sens, se poate observa că sistemul normativ determină mai rigid comportamentul decât sistemul valoric. Norma nu cunoaşte gradări: adică norma este îndeplinită sau nu. Serviciul valoric poate varia în funcţie de intensitate şi situaţie.

Este importantă şi relaţia dintre conceptele valoare şi scop. Unele dintre valori pot fi interpretate ca scopuri, dar numai în calitate de scopuri terminale ale întregii activităţi umane, care îi dau sens. Valorile terminale au fost numite de M. Rokeach valori -scop. În acelaşi timp, există şi aşa-numitele valori instrumentale, care nu sunt scopuri ale activităţii vieţii, dar servesc drept principii care o guvernează. Valorile instrumentale au fost numite de M. Rokeach drept valori-mijloace. Astfel, o proprietate importantă a valorilor este faptul că acestea sunt orientări atât în activităţile cât şi comportamentul persoanelor [254; 255].

În literatura psihologică și socială valorile sunt adesea numite ca elemente ale structurii conștiinței. Cel mai apropiat faţă de valori, în acest caz, este conceptul de orientări valorice, întrucât alte dispoziții: atitudini fixe și alte comportamente - nu au gradul necesar de generalitate, ceea ce ar permite să le examinăm în același plan cu valorile. Conceptul de orientări valorice denotă atitudinea subiectivă a persoanei față de diverse aspecte ale sistemului social, caracterizează unii poli ai relației valorice. În același timp, autorii В.А. Ядов și А.Г. Здравомыслов disting reglementarea comportamentului uman - acțiune conștientă pentru anumite condiții sociale – în calitate de funcție principală a orientărilor valorice [162; 163; 234; 235]. Valorile servesc drept bază pentru formarea și conservarea în conştiinţa individului a atitudinilor [174, 175]. Valorile se ordonează în sisteme și nu se dezvoltă ca elemente izolate. În psihicul persoanelor, valoarea se identifică împreună cu apariția unei emoții pozitive sau negative,

corelată cu o cunoştinţă concretă, care permite selectarea comportamentului sau activității. Cele menţionate mai sus indică natura integrativă a valorilor în calitate de formațiuni psihologice care includ în nucleul său componente cognitive, emoționale și comportamentale, ce acționează în unitatea inseparabilă a acestor componente. În același mod autorul J. Piaget, iar mai târziu L. Kohlberg a evidenţiat legătura dintre dezvoltarea morală şi schimbările generale, cognitive legate de vârstă. Autorul Л.С. Выготский a scris despre legătura dintre dezvoltarea intelectuală și cea morală: „dezvoltarea mentală este o condiție favorabilă pentru educația morală” [apud 76]. Г. Дюпон a arătat legătura dintre emoții și valori. Dezvoltând ideia savantului J. Piaget [86], cercetătorul, a legat formarea valorilor cu etapele dezvoltării emoționale a unei persoane, reflectând dinamica evaluării sale emoționale şi a caracteristicilor relațiilor cu alte persoane.

S. Schwartz, defineşte valorile ca fiind scopuri dezirabile, transsituaţionale, variind după importanţa lor, ce servesc în calitate de principii, repere care ghidează, motivează oamenii [apud 33, p. 134]. Pot fi distinse următoarele abordări în determinarea genezei sistemului valoric al unui individ: - în procesul de educare, învățare și asimilarea personală a experienței sociale, pe parcursul includerii subiectului în diferite tipuri de activități, refracţia acestei experiențe prin intermediul caracteristicilor sale psihologice individuale; - ca urmare a conștientizării de către individ a propriilor valorilor, acceptarea lor emoțională, raționalizarea şi ordonarea acestora; - în situația de autodeterminare, atunci când se face o alegere, consecințele căreia vor fi foarte importante pentru viață. În calitate de cele mai importante aspecte care influențează caracteristicile formării sistemului de valori în adolescență și tinereţe, autorul В.С. Собкин [214] subliniază instabilitatea economică în societate, tendința culturală generală ce duce la descentralizare și incertitudine normativă de valoare. În același timp, în opinia cercetătorului, cel mai important factor din cele sus menţionate, este tocmai situația incertitudinii normative valoroase, care actualizează problema căutării fundamentelor propriilor valori ale vieții nu doar pentru adolescenți, ci și pentru părinții acestora.

Tipuri, modele explicative ale orientărilor valorice. În diferite concepte filosofice, există valori absolute și relative, obiective și subiective, ideale și reale, individuale și sociale, interne și externe. Este evident că în calitate de obiect al orientării persoanei pot servi diferite valori. Conform autorilor V. Gouveia et al., combinarea dintre două dimensiuni funcţionale specifice: 1) dimensiunea de orientare şi 2) cea motivaţională conduce la şase subfuncţii:

1) *experimentare;*
2) *realizare;*
3) *existenţă;*
4) *suprapersonală;*
5) *interacţiune;*

6) normativitate.

Acest model valoric concentrează dimensiunile valorice indicate, propuse și de alte modele teoretice [apud 74; 76; 77; 261; 278; 279; 283].

V. Gouveia face referință la setul valoric alcătuit din 6 dimensiuni elaborate în funcţie de scopurile (3) actorului social: personal, central şi social, precum şi alte două nevoi ale acestuia: nevoia de supravieţuire şi nevoia de prosperitate. Astfel dimensiunile sunt structurate în felul următor: 1. valori de promovare (putere, prestigiu, succes); 2. valori existenţiale (sănătate, stabilitate, supravieţuire); 3. valori normative (obedienţă, religiozitate, tradiţie); 4. valori hedonice (emoţie, plăcere, sexualitate); 5. valori suprapersonale (frumuseţe, cunoştinţă, maturitate); 6. valori de interacţiune (afectivitate, apartenenţă, susţinere) [84, p. 305].

Conform teoriei autorului S. Schwartz există zece tipuri de seturi de motivaţii valorice. Astfel, cercul valorilor personale în concepţia lui S. Schwartz [282; 283] se reprezintă cu specificaţia că ordinea şi ponderea valorilor pot varia în cursul vieţii, precum şi de la persoană la persoană.

În cadrul diferitelor culturi aceste valori se vor organiza în moduri specifice, oferindu-le astfel un profil spiritual, politic şi economic distinct. În plan individual, valorile se ordonează într-un sistem ierarhizat, personalizat, care servește drept cadru de referință în evaluarea și selecția relațiilor, acțiunilor, evenimentelor și strategiilor de viață [apud 33, p. 134]. În timp, acest sistem valoric se cristalizează sub influența interacțiunilor sociale, a mediului familial, instituțional și mai larg educațional sau cultural [123, p. 118]. Psihologi, filosofi importanți au teoretizat diverse clasificări și ierarhizări ale valorilor. А. Бердяев, consideră că stabilirea ierarhiilor de orientări valorice reprezintă o funcție transcendentală a conștiinței – atât sociale, cât și umane – evidențiind în mod distinct valorile spirituale față de cele materiale. В.П. Тугаринов propune o divizare în trei categorii: spirituale (cum ar fi educația, știința, arta), socio-politice (libertate, fraternitate, egalitate, justiție) și materiale – în sens de bunuri tehnologice și materiale. Aceasta din urmă categorie devine relevantă pentru dezvoltarea psihică individuală doar în măsura în care se leagă de valorile spirituale și socio-politice [218].

Д.А. Леонтьев identifică, de asemenea, trei forme ale existenței valorilor: idealuri sociale, valori obiective și valori personale. El susține că ierarhia valorilor la nivel individual se organizează, în general, sub forma unor *blocuri* bine delimitate, grupări de valori care se leagă atât din motive similare, cât și prin opoziții, constituind adevărate sisteme valorice polare [186]. В.Ф. Сержантов, simplifică schema în două mari categorii: valorile materiale și cele spirituale. între valorile materiale el însumează instrumentele și bunurile de consum; valorile spirituale cuprind idei politice, morale, estetice, juridice, filosofice și religioase [211].

Valoarea, ocupând cea mai înaltă poziție în sistemul orientărilor valorice ale individului,

determină orientarea principală a personalității. Clasificarea psihologică a orientării valorice dominante a individului este, prin urmare, baza diferențierii tipurilor de personalitate. Potrivit autorului В. Г. Алексеев, OV pot fi folosite drept criteriu principal pentru construirea unei tipologii de personalitate. Prima tipologie a personalității, construită pe baza diferențelor dintre orientările valorice, îl constituie modelul de clasificare al autorului E. Spranger [128]. Acesta identifică 6 tipuri de personalitate ideală: persoana teoretică; persoana economică; persoana estetică; persoana socială; persoana politică; persoana religioasă. În pofida acestei clasificări limitate la șase tipuri teoretico-abstracte dezvoltate în baza teoriei lui E. Spranger, testul preferințelor valorice a savanţilor G. Allport, F. Vernon și G. Lindsay a rămas pentru o perioadă îndelungată practic singura metodă frecvent utilizată pentru diagnosticarea OV ale unui individ [203]. Sh. Schwartz și W. Bilski [282] au înaintat ipoteza privind existența unui număr limitat de tipuri motivaționale universale - „domenii", care diferă între ele după „tipul scopului" sau valoare dominantă. În baza acestui fapt, savanţii Sh. Schwartz și W. Bilski disting următoarele dihotomii de valori: Valorile conservării (siguranță, conformitate, tradiții) - valorile schimbării (senzații maxime, autoreglementare). Valorile autodeterminării (bunăstarea grupului și a umanității în ansamblu) - valorile automanifestării (putere, realizare, hedonism) [282].

M. Rokeach oferă o clasificare între valorile „terminale" (scop) și cele „instrumentale" (mijloc). VT reprezintă scopurile ultime ale existenței personale sau sociale, considerate demne de urmărit; VI sunt moduri de comportament sau conduite preferate în diverse situații. Rokeach afirmă că VT sunt mai stabile în timp și prezintă o variabilitate mai redusă între indivizi comparativ cu VI [278; 279]. Cercetătorul В. Момов introduce distincția între valorile țintă (dorite, ideale, posibile) și valorile existente (cele efective sau reale). În analiza valorilor țintă, el le subdivide în valori scopuri, valori idealuri, valori dorințe și valori normative.

În teoria lui A. Maslow, grupurile valorilor (precum și blocurile nevoilor) formează o ierarhie verticală. După părerea acestuia, nevoile și valorile „nu sunt o dihotomie, ci o ierarhie coordonată, adică ele depind una de alta": - Valorile B (valorile existenţei) - cele mai înalte valori caracteristice autoactualizării persoanei (adevăr, bunătate, frumuseţe, integritate, depășirea dihotomiei, vitalitatea, unicitatea, perfecțiunea, plinătatea, justiția, ordinea, simplitatea, ușurința fără efort etc.); - Valorile D (valori ale deficienţei) - valori care sunt plasate la un nivel mai jos, deoarece acestea se focusează pe satisfacerea unor trebuințe nesatisfăcute sau frustrate [193]. Ocupând o poziţie subordonată „valorile D" numite de A. Maslow și valori „regresive", sunt alese de oameni „pentru a supravieţui", pentru a atinge starea de homeostazie. Implementarea lor este în viziunea lui A. Maslow o necesitate absolută și este o condiție prealabilă „pentru trăirea şi funcționarea" valorilor superioare „valorilor B" sau „valori ale dezvoltării" [65].

Sistemul OV a unei persoane, împreună cu preferințele individuale inerente a acesteia,

include în sine și valorile determinate istoric în societate. Schwartz și Bilski [282], respectiv, contrapun valorile care reflectă interesele individului sau ale grupului; К.А. Абульханова-Славская - valori concrete și abstracte [125]; Н.И. Лапин - „diferenţiate", adică izolarea persoanei și a pozițiilor de valoare „integrate". În acest sens, prezintă interes punctul de vedere al autorului О.Г. Дробницкий, care divizează două tipuri principale de reglementare valorico-normativă - „tradițională" și „moral-etică", care diferă după criteriile de evaluare și după cazurile care duc la o astfel de evaluare. Г. Триандис divizează valorile sociale în „imice" şi „itice". Primele au un caracter socio-cultural specific, iar celelalte sunt „metavalori" universale inerente oricărui tip şi stadiu al structurii sociale. Ca urmare a generalizării situațiilor tipice la care societatea sau omenirea trebuie să facă față pe parcursul istoriei, autorul V. Frankl identifică trei grupuri de valori eterne - sensuri universale: 1. valorile creativității; 2. valorile experienței; 3. valorile relației [apud 77]. W. Thomas și F. Znaniecki analizau comportamentul individului în societate sub aspect de „situație socială", care includea în sine normele sociale și valorile, atitudinea socială a individului și identificarea situației de către acesta [apud 90].

Tipologia caracterelor sociale ale sociologului D. Riesman se bazează pe predominarea sursei interne sau externe a orientărilor valorice ale personalității. El definește caracterul social ca „o organizare mai mult sau mai puțin permanentă, condiționată din punct de vedere social și istoric de aspirațiile individului și capacitatea lui de a le satisface"[apud 68].

J. Godecek identifică 5 tipuri principale de relaţii personale față de sistemul valoric al societății moderne, în funcție de gradul de acceptare internă: 1. relația activă (expresie a unui grad ridicat de internalizare a sistemului valoric); 2. relația conformă (expresia externă, adaptivă a consimțământului fără internalizare sau identificarea cu acest sistem de valori); 3. indiferența (nepăsare, lipsa interesului față de acest sistem de valori); 4. dezacordul (critica, condamnarea și evaluarea negativă a sistemului de valori, dorința de a-l schimba); 5. opoziția activă (negarea internă și externă a sistemului de valori). O tipologie similară a sistemului valoric este propusă de К.А. Абульханова-Славская, В.Г. Алексеева și alți autori ruși [124; 125]. Autorul în baza datelor experimentale, identifică 3 tipuri de personalitate: 1. tipul caracterizat prin neacceptarea normelor și a valorilor sociale ca limitând libertatea sa personală și căutând mijloace pentru eliberare de acestea, fără dorința de a acționa într-un „mod moral valoros"; 2. tipul care are o atitudine negativă față de sistemul valorilor societății și care își asumă responsabilitatea pentru implementarea funcției morale; 3. tipul care nu neagă, dar recunoaște conformist normele sociale ca valori, neavând poziţii interne morale și valorice [124].

Tipurile de orientări valorice descrise de mai mulți autori, pot acționa în calitate de etape de dezvoltare a sistemului orientărilor valorice a personalităţii. Astfel, se poate afirma că, în pofida unor cercetări experimentale individuale, problema construirii unei tipologii bazate pe

ierarhia integrală a orientărilor valorice, luând în considerare caracterul dinamic a sistemului acestora, nu este suficient dezvoltată.

1.4. Dimensiuni ale personalității în relație cu inteligența emoțională și orientările valorice la vârsta adolescenței

În lucrarea *Psihologia dimensională a personalității*, C. Platon evidențiază că investigarea dimensiunilor fundamentale ale personalității a constituit un domeniu central pentru numeroase studii psihologice [87, p. 10].

Totuși, există un acord larg asupra unor idei esențiale în acest context și anume:

- Personalitatea este percepută ca un ansamblu ierarhic, format din dimensiuni sau trăsături fundamentale, relativ independente, care se pot descompune în fațete sau subdiviziuni mai fine.
- Modelele factoriale au fost și rămân una dintre principalele metode de investigare a structurii personalității. Modelele clasice (de exemplu, Eysenck, Cattell) și cele mai recente (Costa, McCrae, Goldberg) converg spre identificarea unui număr stabil de dimensiuni fundamentale, chiar dacă perspectivele diferă: Eysenck propune trei dimensiuni esențiale, Cattell circa șaisprezece, alte teorii – cinci dimensiuni.
- Chiar dacă diferențele de opinie persistă privind natura exactă a dimensiunilor fundamentale, există o stabilitate empirică în identificarea a cinci mari dimensiuni care par să fie prezente indiferent de populație, metodologie sau instrumentele de evaluare. Aceste cinci dimensiuni (despre care se discută deseori ca Big Five) descriu diferențe individuale semnificative și sunt relevante și în înțelegerea modului în care adolescenții dezvoltă inteligența emoțională, pentru că influențează cum percep, reglează și exprimă emoțiile [apud 15; 87; 126].

În psihologia cognitivă, dimensiunile personalității sunt adeseori privite ca *scheme cognitive*, structuri interne stabile, care mediatizează modul în care adolescentul interpretează lumea emoțională și comportamentală. Beck și Freeman, de exemplu, definesc personalitatea ca organizare relativ stabilă a acestor scheme cognitive, atribuind un rol central convingerilor și tiparelor de interpretare a evenimentelor. M. Bouvard propune o stratificare: dimensiuni centrale (profunde), generale și specifice, acestea din urmă fiind mai vizibile și mai conștiente.

În psihologia cognitivă, dat fiind că ele descriu diferenţele individuale în procesele cognitive, dimensiunile personalităţii sunt invariante cognitive, care se diferenţiază de trăsăturile de personalitate clasice. În context, Beck şi Freeman definesc personalitatea ca o organizare relativ stabilă, compusă din scheme cognitive care atribuie o semnificaţie personală evenimentelor. M. Bouvard susține că, la nivelul cel mai puţin profund, mai conştient s-ar situa

dimensiunile specifice, apoi dimensiunile generale şi la nivelul cel mai profund – dimensiunile centrale. Astfel, luând în considerare cele expuse, Bouvard subliniază că există trei grupuri caracteristice dimensiunilor personalităţii acestea fiind următoarele: primul grup - dimensiunile fundamentale, al doilea grup - dimensiunile patologice şi al treilea grup - dimensiuni secundare. Evident că cunoaşterea cestor tipuri de dimensiuni este esenţială referindu-ne la evaluarea personalităţii şi, nemijlocit la elaborarea instrumentelor de diagnostic [apud 87, p. 8].

Personalitatea reprezintă un ansamblu complex de trăsături, atitudini și tipare de comportament care determină modul în care o persoană reacționează în diferite situații de viață. Diversi psihologi au propus modele explicative ale dimensiunilor personalității. În lucrările sale R. Cattell, a identificat 16 factori fundamentali ai personalității, pe care îi consideră dimensiuni esențiale ce definesc diferențele individuale. C. Jung a pus accent pe opoziția dintre introversie și extraversie, precum și pe funcțiile psihice dominante (gândire, sentiment, intuiție, senzație), care influențează modul în care indivizii percep și reacționează în lume [apud 15]. G. Allport, la rândul său, a diferențiat între trăsături cardinale (care domină întreaga personalitate), trăsături centrale (comune și stabile) și trăsături secundare (situaționale) [3].

Referindu-se la conceptul de personalitate D. Riesman în calitate de tipuri sociale principale evidenţiază următoarele „orientat spre sine” și „orientat spre alţii”. Comportamentul primului tip - „orientat spre sine” este determinat de normele, valorile și principiile de viață internalizate în copilăria timpurie. Personalitatea „orientată spre sine” este mai intenționată, mai dinamică, mai întreprinzătoare, mai deschisă către schimbări și inovări, necesitând sau exercitând „o conducere pozitivă”. Comportamentul tipului personalităţii „orientate spre alţii” nu este determinat de propriile sale principii, ci de „alţii”, adică valorile altora, moda, influențele externe, sistemul existent al relațiilor publice. O astfel de persoană nu are personalitate, este standardizată de societatea modernă de consum, pasivă și devine obiectul manipulării [apud 68].

Tipurile de personalitate și de caracter descrise de alți autori și evidențiate după alte principii în multe cazuri au la bază diverse sisteme ale orientărilor valorice. Astfel, tipurile inferioare și superioare expuse de А.Ф. Лазурский, diferă prin predominarea „exopsihice” sau „endopsihice”, G. Witkina „dependente de câmp” și „independente de câmp”, J. Rotter „externalii” și „internalii”, K. G. Jung [apud 15] „extraverţi” şi „introverţi”, savantul E. Shostrom „actualizatori” şi „manipulatori”, etc. se deosebesc semnificativ prin proporția de personal și social în sistemul de valori și evoluția acestuia. Însă, toate aceste tipuri, ca și orientările personalității și a caracterului social, descrise anterior, sunt în esență ideale sau cultural-istorice, adică construcţii teoretice, abstract-logice, evident din timp simplificate și nu permanent avînd analogi sub forma unei personalităţi reale. În plus, toate aceste tipologii au un caracter de evaluare explicit sau implicit. Abordarea însăși a identificării tipurilor de personalitate pe baza orientării

sale asupra oricărei valori dominante sau pe baza unei alte trăsături individuale, a fost criticată obiectiv de diferiți autori, în primul rînd de M. Rokeach, deja menţionat anterior [278].

Printre puținele cercetări care vizează identificarea experimentală a tipurilor de sisteme de valori ale individului pe baza unei ierarhii complete a orientărilor valorice, putem distinge lucrarea autorului С. С. Бубнова. Bazat pe conceptul cercetătorului M. Rokeach, autorul oferă un model ierarhic a sistemului de orientări valorice, format din trei nivele: 1. valorile-idealuri, care sunt cele mai comune, abstracte (*spirituale* și *sociale*); 2. valori-proprietăți care sunt fixate în activitatea vieții și care se manifestă ca proprietăți ale personalității; 3. valorile-comportamente, cele mai caracteristice mijloace de realizare și consolidare a valorilor-proprietăți. С.С. Бубнова experimental identifică și tipuri de personalități care diferă între ele prin structura nivelului valorilor ideale: tipuri de lideri formali și neformali, tipuri umaniste, estetice și cognitive, precum și tipul cu dominarea valorilor materiale. Cu toate acestea, această tipologie, ca şi orice altă diferențiere a oamenilor pe baza orientărilor valorice, este destul de condiționată. Sistemul valorilor umane este variabil, deoarece se datorează în mare măsură atât mediului social, care se află în proces de schimbare, cât și nivelului actual de dezvoltare personală [apud 193].

La vârsta adolescenței, aceste dimensiunile personalității încep să se manifeste tot mai clar, odată cu maturizarea psihologică și socială. Trăsăturile dominante se cristalizează prin interacțiuni cu familia, grupul de prieteni și cadrele educaționale, influențând dezvoltarea identității, a sferei emoționale și a sistemului de valori personale. În acest context, inteligența emoțională, conceptualizată de D. Goleman, devine un factor definitoriu [50]. Ea presupune capacitatea de a percepe, înțelege și regla propriile emoții, precum și empatia față de ceilalți – competențe esențiale pentru relaționarea socială și luarea deciziilor morale. Adolescenții cu un nivel crescut de inteligență emoțională sunt mai capabili să își gestioneze conflictele interioare, să comunice eficient și să-și aleagă valorile în mod conștient, în acord cu propria identitate.

În concluzie, dimensiunile personalității oferă cadrul intern prin care adolescentul filtrează realitatea; inteligența emoțională îl ajută să se adapteze și să gestioneze schimbările specifice acestei vârste, iar orientările valorice devin expresia maturizării și a autonomiei personale. Studiile psihosociale denotă că inteligenţa emoţională, abilitatea persoanei de a relaţiona cu alţii din preajmă, stă la baza obținerii succesului în viaţă, fiind frecvent mai importantă în reuşită decât abilităţile tehnice sau intelectuale. Epistemologia conceptului de EQ a fost constituită în baza teoriilor, concepţiilor, cercetărilor care demonstrează ponderea competenţelor emoţionale în realizarea personală şi socială a individului [apud 23].

Amintim că **inteligența emoțională** se referă la capacitatea unei persoane de a percepe și a exprima în mod adecvat emoții, de a folosi emoțiile pentru a facilita gândirea și de a gestiona emoțiile în vederea dezvoltării emoționale. Persoanele cu un grad înalt de inteligență emoțională

își conștientizează emoțiile, precum și emoțiile altora, și țin cont de emoțiile lor când iau o decizie privind felul în care vor acționa. Puține studii au investigat asocierea dintre inteligența emoțională și expresivitatea emoțională. Cele care s-au ocupat de acest lucru tind să raporteze că persoanele cu inteligență emoțională sporită sunt înclinate într-o măsură mai mare să exprime bunăvoință, afecțiune și alte emoții pozitive în comparație cu persoanele cu un nivel mai redus de inteligență emoțională [23]. D. Goleman menționează că competențele bazate pe EQ sunt abilități învățate spre deosebire de nivelul de inteligență, care rămâne același pe parcursul vieții sau de personalitatea care nu se modifică. La fel, amintim că în opinia lui D. Goleman orice om își poate ridica gradul de inteligență emoțională prin educație și exerciții, dar unele componente ale inteligenței emoționale sunt tratate ca însușiri de personalitate și deci nu s-ar putea modifica pe parcursul vieții individului [50].

În această perioadă de vârstă are loc intelectualizarea tuturor proceselor cognitive, ceea ce îi permite unui adolescent să-și construiască în mod conștient **propriul sistem de valori**, viziunea personală asupra lumii și conceptul eu. Adolescența se caracterizează prin complexitatea și instabilitatea sferei emoționale a personalității. Adolescenții sunt mai capabili să-și recunoască și să-și identifice emoțiile în mai mulți parametri decât vârstele anterioare; lista de emoții este mult extinsă; intensitatea și luminozitatea experienței crește, ceea ce este caracteristic atât pentru emoțiile pozitive, cât și pentru negative. Adolescentul trăiește orice emoție violent, irezistibil; ei se pot simți atât fericiți, cât și profund nefericiți. În plus, aceste condiții se pot schimba rapid. Adolescenți se pot adesea supăra chiar și cu o ocazie minoră; se simt adesea stângaci sau urâți (nemulțumirea față de adolescenți se numește tulburare dismorfică corporală); adesea se plictisesc și au apatie. Orice eveniment din viața adolescenților provoacă o creștere emoțională importantă. Ei nu sunt capabili să se calmeze rapid datorită caracteristicilor lor fiziologice, deoarece în această perioadă procesul nervos de excitare crește și procesul nervos de inhibiție slăbește. După cum notează K. Isard (2012), adolescenții sunt capabili să-și medieze cunoștințele despre emoții cu privire la aceste emoții [165]. Particularitatea vârstei este că adolescenții nu sunt înclinați să încredințeze nimănui experiențele lor. Emoțiile și sentimentele furtunoase le caracterizează în cea mai mare parte viața interioară, iar în exterior le exprimă într-o măsură mai mică decât tinerii. Adolescenții sunt capabili să experimenteze emoții și sentimente ambivalente (contradictorii), cum ar fi să iubească și să urască același obiect în același timp. Adolescenții au mai multe șanse să arate emoții și sentimente pozitive (de exemplu, bucurie, interes) decât pe cele negative (de ex. furie, frică, tristețe). Е. Ильин remarcă că emoțiile joacă un rol pozitiv, deoarece ajută oamenii să-și regleze propriul comportament. Dar emoțiile pot fi și dăunătoare dacă sunt prea intense sau inadecvate [167]. Psihologii evidențiază și starea de *zero emoțional*: atunci când vreo emoție lipsește, adolescentul poate experimenta plictiseală. Dacă adolescentul nu găsește un lucru

interesant pentru el însuși, atunci plictiselii se vor alătura iritarea, furia și angoasa. Acestea pot conduce adolescentul în căutarea divertismentului sau aventurii, pentru a încuraja acțiunile agresive (Дандарова) [153; 252].

Cu referire la **orientările valorice** la vârsta adolescenței cercetătorii susțin că clarificarea sistemului axiologic propriu favorizează nevoia exprimării punctului de vedere personal în diverse probleme care se referă la interesul general. Afirmația este prezentată în concepția autoarei E. Anghel care vorbind despre adolescență face referire la vârsta 12 și 18/22 ani, iar nucleul propriu-zis al adolescenței face referință la vârsta cuprinsă între 16 și 18 ani [apud 77, p. 64]. În adolescență se aprofundează structurarea componentelor morale din structura sentimentelor și astfel se amplifică rolul acestora în orientarea relațiilor și preferințelor adolescentului. Astfel, se menționează că acceptorii morali adevărați sunt în legătură cu conștiința și valorile morale, cu sistemul propriu al valorilor personalității, dar și cu proiectele pe care le are pentru viitor. Devin factori stimulatori în cristalizarea sentimentelor, dar și repere ale evaluării trăirii acestora și conduitelor emoțional-expresive proprii și ale altora [32, p. 289].

A. Muntean afirmă că în perioada de mijloc a adolescenței (între 12-16 ani) aceștia învață roluri, valori; dezvoltă autonomie față de părinți, își dezvoltă un sistem propriu de valori, mulți dintre ei își aleg acum meseria [67, p. 236]; este vârsta plină de insatisfacții în care se conturează lupta în căutarea propriei valori [112, p. 11].

Autorii subliniază că cele mai multe înnoiri înregistrate la vârsta adolescenței se referă la componentele orientative ale personalității. Pe baza dezvoltării capacităților cognitive la nivel înalt a unui mare volum de cunoștințe din domenii diverse, a propriei experiențe de viață sau a observării evenimentelor din jur, adolescentul își formează propriul mod de a înțelege viața, își cristalizează o concepție care începe să-l călăuzească în alegerile făcute și în care își investește forțele. De asemenea disponibilitățile intelectuale, afective și voluntare constituie condiția subiectivă a structurii propriului sistem de valori. Așa cum spunea Carmichael, adolescența este aptă de a-și însuși valori și de a se ghida după aceste valori. M. Golu afirmă că sursele acestora sunt influențele socio-culturale, în speță sistemul de valori promovat de societate [32, p. 297; 53].

În concepțiile autoarei T. Crețu întreaga dezvoltare cognitivă a adolescentului se află în strânsă interdependență cu limbajul. [32, p. 271]. Respectiv un limbaj bine dezvoltat contribuie, în mod cert, la manifestarea **aptitudinilor comunicative** înalte.

Aptitudinile comunicative în concepțiile autoarelor Terești R. și Berezovschi N. sunt acele însușiri ale individului care satisfac trebuințele comunicative ale altor persoane, asigurîndu-i succes în comunicare. În fruntea acestor însușiri se evidențiază sensibilitatea socială, ea fiind manifestată prin acțiunile comunicative de inițiativă și de răspuns, care exprimă atenție,

bunăvoință, stimă față de altul, compasiune, disponibilitate de a conlucra și de a-l înțelege pe partener [apud 23].

Nuţă A. consideră că persoana cu aptitudini comunicative poate stăpâni tempoul vorbirii, controla tonul, gestiona emoţiile, asculta atent, fi receptiv, controla gesturile, valorifica eficient mimica etc. Sensibilitatea socială, ca însuşire a persoanei şi aptitudinea ei de a-şi concorda acţiunile comunicative cu trebuinţele altuia, au rolul central, formează pilonul aptitudinilor ei comunicative [71].

Considerăm importantă relația dintre aptitudinile comunicative și inteligența emoțională a adolescenților. În cazul mai multor comportamente comunicaționale, ne putem gestiona exprimarea emoțiilor fie în moduri pozitive, fie în moduri negative. De fapt, studiile medicale relevă că acestea pot cauza chiar o varietate de probleme de sănătate, printre care se numără astmul, afecțiunile cardiace, cancerul. Pe de altă parte, nici o reacție exagerată la emoții face bine persoanei. Cea mai bună strategie de gestionare a emoțiilor este găsirea unui echilibru între aceste două extreme. Autorii susțin că poate cea mai importantă aptitudine de comunicare emoțională pe care poate omul să și-o dezvolte este capacitatea de a recunoaște și identifica emoțiile pe care le simt. Studiile arată că oamenii care pot identifica în mod corect emoția pe care o simt sunt cel mai bine echipați pentru a gestiona emoțiile în moduri productive [apud 23]. În concluzie menționăm deosebit de valoroase concepțiile autorilor cu privire la manifestarea aptitudinilor comunicative și a inteligenței emoționale la vârsta adolescenței. Totodată, în literatura de specialitate sunt puține studii care ar prezenta relațiile dintre aceste concepte.

În concepțiile unor autori cu referire la inteligența emoțională se regăsește și componenta - **încredere în sine**. În studiile existente noțiunea de încredere în sine este prezentată drept factor de bază pentru conceptul de sine și conștiința de sine a personalității alături de stima de sine, congruența de sine, imaginea de sine și altele.

O. Lungu subliniază că de obicei, psihologia tratează conținutul și procesele psihice din 3 perspective, acestea fiind: perspectiva cognitivă, afectivă și comportamentală. Cogniția socială pune accentul pe aspectele cognitive ale eului și a propus termenul de *concept de sine*. Referindu-se la conținutul conceptului de sine autorii susțin că din perspectivă cognitivă acest concept este format din totalitatea informațiilor despre propria persoană, incluzând aici atât informații legate de propria personalitate, aspecte fizice ale propriei persoane, dar și aspecte legate de statutul social. Stima de sine ține de evaluarea afectivă globală a propriei persoane și atitudinea față de sine ține de evaluarea afectivă în situații specifice a persoanei acestea fiind de fapt componente afective pentru conceptul de sine [apud. 69].

Autoarea T. Crețu afirmă că în adolescență conștiința de sine se accentuează și mai mult și este direcționată către cunoașterea de sine și definirea propriei identități [32, p. 299]. H.G.

Schaffer consideră conștiința de sine ca fiind primul pas în făurirea sinelui. În adolescență, conștiința de sine se accentuează și mai mult și este direcționată către cunoașterea de sine și definirea propriei identități [apud 32, p. 299]. O. Paladi în lucrarea *Conștiința de sine și sistemul de valori ale adolescentului* prezintă detaliat conceptul de conștiință de sine. Totodată aici sunt descrise relaţiile şi interdependenţa conştiinţei de sine cu alte formaţiuni. În acest context autoarea menționează că, relaţiile dintre diferite formaţiuni sunt dependente şi permanent influenţate una de alta. Procesul de dezvoltare a conştiinţei de sine este dependent de încrederea în sine, autoapreciere, imaginea de sine, congruenţa de sine, stima de sine, siguranţa de sine ș.a. Relaţiile stabilite demonstrează că personalitatea se dezvoltă armonios atunci când sunt în complex şi în paralel dezvoltate toate aceste formaţiuni [75]. Printre principalele căi de cunoaștere de sine E. Bonchiș subliniază faptul că compararea cu eroii din literatură și din filme oferă adolescentului posibilitatea să-și identifice caracteristici asemănătoare și să-i sporească încrederea în el [apud 32, p. 301].

Încrederea în sine poate fi conceptualizată ca o reacție psihologică rezultată în urma acumulării unei serii de experiențe personale, atât pozitive, cât și negative. Aceasta nu este un construct static, ci se dezvoltă din interacțiunea complexă dintre predispozițiile individuale și influențele mediului extern. Există un prag înnăscut de vulnerabilitate psihologică, variabil de la o persoană la alta, care determină modul în care individul răspunde la factorii de mediu. Cu toate acestea, variabile precum educația, contextul familial, relațiile interpersonale și evenimentele semnificative din viață exercită o influență majoră asupra dezvoltării și consolidării încrederii în sine.

Autorii Greenberger și Sorenson definesc încrederea în sine ca fiind un indicator al maturizării psihosociale, caracterizat prin reducerea dependenței excesive de ceilalți, percepția unui control crescut asupra propriei vieți și capacitatea de inițiativă. În acest sens, încrederea în sine reflectă autonomia psihologică și dezvoltarea identității personale. Aceasta este strâns legată de conceptele de imagine de sine, acceptare de sine și înțelegere de sine, implicând procese cognitive de ordin superior. Astfel, încrederea în sine poate fi înțeleasă ca o activitate mentală complexă, ce presupune interpretarea și validarea semnificației unor fenomene, prin integrarea noilor informații în sistemul cognitiv deja existent. Încrederea se poate realiza direct şi rapid în situaţii simple sau în legătură cu cele pentru care s-au făcut anterior multe încercări [apud 75]. Așa cum oamenii tind să aibă o imagine de sine pozitivă, tot astfel ei resimt nevoia să se încreadă în ceilalți, în primul rând în membrii ingroup-ului. În legătură cu această trebuință, s-au formulat mai multe teorii (ipoteze): „ipoteza Pollyanna”, „ipoteza personalitate-pozitivitate”, „ipoteza mobilizare-minimizare” etc. Cercetările psihosociologice s-au concentrate asupra rolului încrederii în: procesele de comunicare interpersonală; leadership; obținerea unor performanțe

ridicate; dinamica grupurilor [55].

Autorul Ş. Vlăduţescu susține că încrederea este - nu un ceremonial de rutină, ornamental, monoton şi inert, ci un comportament substanţial, aplicat şi eficient, al cărui generator energetic îl reprezintă relaţia de încredere [115]. S. Chelcea consideră că încrederea reprezintă un fenomen fundamental în viața socială, în stabilirea relațiilor sociale armonioase, și în procesul de dobândire a clipelor fericite [apud 57]. Astfel, considerăm importante studiile care reliefează relațiile dintre aspectele emoționale și încredere în sine, dar constatăm că există foarte puține cercetări realizate la acest subiect, în mod special la vârsta adolescenței.

În ultima perioadă conceptele de inteligență emoțională și **inteligență socială** sunt frecvent analizate în literatura de specialitate, uneori împreună făcând același obiect de studiu. În contextul respectiv D. Goleman propune organizarea elementelor inteligenţei sociale în două categorii: conştiinţa socială şi dezinvoltura socială [apud 24]. Conştiinţa socială - acoperă un spectru larg, care merge de la sesizarea instantanee a stării interioare a celuilalt până la înţelegerea sentimentelor şi gândurilor acestuia sau „priceperea" situaţiilor complicate. Ea include: - *empatia primară*: sentimentele împărtăşite cu ceilalţi; sesizarea semnalelor emoţionale non-verbale; *rezonanţa emoţională*: a asculta cu receptivitate maximă; a rezone cu altă persoană; *precizia empatică*: înţelegerea gândurilor, sentimentelor şi intenţiilor altei persoane; *cogniţia socială*: a şti cum funcţionează lumea socială. dezinvoltura socială - este simpla sesizare a simţămintelor cuiva sau simplul fapt că ştim ce gândeşte sau intenţionează̆cineva nu garantează interacţiuni fructuoase. Aceasta se construieşte pe conştiinţa socială pentru a da naştere la interacţiuni eficace şi fără probleme. Spectrul dezinvolturii sociale include: - *sincronia*: interacţionarea fără probleme la nivel non-verbal; *imaginea de sine*: prezentarea eficientă a propriei persoane; *influenţa*: modelarea rezultatului interacţiunilor sociale; *preocuparea*: luarea în calcul a nevoilor celorlalţi şi acţionarea în consecinţă [51].

Inteligența socială include în mod evident cunoașterea socială și interacţiunea socială. Din cercetările specialiștilor s-au conturat șase abilităţi cognitive raportate la comportamentul social al indivizilor, prezentate de J. Kihlstrom și N. Cantor: 1. capacitatea de a identifica stările mentale ale indivizilor; 2. capacitatea de grupare a stărilor mentale identificate la alte persoane pe baza similarităţii; 3. capacitatea de a interpreta conexiunile semnificative ale actelor comportamentale; 4. capacitatea de a analiza succesiunile comportamentelor sociale; 5. capacitatea de a fi flexibil în interpretarea schimbărilor în cadrul comportamentului social; 6. capacitatea de a prevedea ce se poate întâmpla într-o situaţie persoanlă. De-a lungul anilor numeroase studii au dezbătut problema inteligenţei de tip social și s-a constatat importanţa din ce în ce mai mare acordată de cercetători problemelor care implică factori sociali și care influenţează persoanlitatea umană.

Inteligența socială constituie un construct psihologic complex, care integrează atât

cunoașterea socială, cât și capacitatea de interacțiune eficientă în contexte interpersonale. În literatura de specialitate, aceasta este definită ca un ansamblu de achiziții cognitive și comportamentale care facilitează adaptarea individului la mediul social (Cantor & Kihlstrom, 1989). Pe baza cercetărilor realizate de J. Kihlstrom și N. Cantor, s-au identificat șase abilități cognitive fundamentale asociate cu comportamentul social: capacitatea de a recunoaște stările mentale ale celorlalți; capacitatea de a clasifica aceste stări mentale pe baza similarității; capacitatea de a interpreta conexiunile semnificative dintre comportamente; capacitatea de a analiza succesiunile acțiunilor sociale; flexibilitatea cognitivă în interpretarea schimbărilor comportamentului social; capacitatea de anticipare a evoluției unei situații sociale.

Evoluția interesului științific pentru inteligența socială a determinat numeroase studii care subliniază relevanța acesteia în configurarea personalității umane. Astfel, inteligența socială este frecvent asociată cu conceptul de competență socială (Greenspan), iar Keating a demonstrat empiric că abilitățile sociale sunt inseparabile de componentele cognitive ale vieții psihice, cum ar fi raționamentul moral, comportamentul în interacțiuni și capacitatea de luare a deciziilor sociale. Concepte înrudite, precum inteligența emoțională (Goleman) și inteligența interpersonală (Gardner), au fost adesea analizate în paralel cu inteligența socială, fiind considerate dimensiuni complementare. Totodată, se accentuează necesitatea unei delimitări conceptuale între inteligența socială și empatie, întrucât, deși acestea sunt corelate, nu sunt echivalente. Conform lui Feshbach, empatia implică trei componente majore: - componenta perceptivă – identificarea și etichetarea emoțiilor altora; - preluarea rolului – înțelegerea punctului de vedere al celuilalt; - împărtășirea emoțională – participarea afectivă la stările celuilalt [apud 55; 102].

Cercetările asupra inteligenței sociale s-au derulat de-a lungul timpului pe două direcții majore: *paradigma testologică*, axată pe măsurarea capacităților sociale în cadrul testelor standardizate, a fost susținută de autori precum E. Thorndike, H. Eysenck și J. Gonda. Thorndike, de altfel, a fost printre primii care a definit inteligența socială ca fiind „capacitatea de a acționa cu înțelepciune în relațiile interumane”; *paradigma experimental-psihologică,* orientată spre studierea structurilor cognitive implicate în adaptarea socială, a fost promovată de autori ca J. Mayer, J. Guilford și G. Allport, care susțin viziunea inteligenței ca sistem multidimensional [3; 259; 270].

Interesul cercetătorilor pentru inteligența socială a crescut în secolul douăzeci, mai mulți psihologi au contribuit la interpretarea acestui concept, fiecare aducându-şi contribuţia îndefinirea acestuia. E. L. Thorndike a definit inteligenţa socială ca fiind o abilitate cognitivă specifică care asigură o interacţiune reuşită cu oamenii saucapacitateade a acţiona cu înţelepciune în relaţiile umane [apud 96]. În opinia lui Г. Айзенк [126], inteligenţa socială este abilitatea individului de a folosi inteligența psihometrică pentru adaptarea la exigenţele societăţii. А. Молокостова, М.

Ilicciev pornesc în a deduce funcţiile inteligenţei sociale de la dubla condiţionalitate a inteligenţei sociale: influența factorilor biologici și sociali [apud. 55]. Într-o abordare integrativă, Platon I. (în teza de doctorat „Formarea inteligenței sociale în adolescența timpurie") definește inteligența socială ca un construct multidimensional, ce include abilități cognitive, sociale, comportamentale, comunicaționale și trăsături de personalitate, esențiale pentru reglarea relațiilor interpersonale și realizarea adaptării sociale [88].

Formarea EQ este într-o mare măsură tributară unor obişnuinţe, automatisme învăţate, având la bază modele emoţionale în familie sau în mediul şcolar [83]. Inteligența socială reprezintă abilitatea de a îi conduce și inspiră pe ceilalți, cu ajutorul empatiei și implicării, iar cea emotională se referă mai mult la autocontrol și stăpânirea de sine. Noile descoperiri demonstrează faptul că indivizii au creierul uman conceput pentru a se conecta, iar un creier social operează la nivel inconștient odată educat să facă asta. Inteligenţa socială are un rol considerabil în optimizarea funcţionării cognitive şi a dezvoltării personale. Cercetările din domeniul inteligenţei sociale confirmă ideea că oamenii dispun atât de un creier social, cât şi de unul cognitiv (analitic). Ambele sunt, prin permanenta lor interrelaţionare, implicate în activitatea de învăţare [44]. În concluzie menționăm că, în ultima perioadă, conceptele de inteligență emoțională și inteligență socială sunt obiecte de studiu pentru multe cercetări, la nivel separat. Accentuăm importanța studierii minuțioase a acestor concepte, deoarece vizează abilitățile personalității de a gestiona emoțiile interioare *(inteligență emoțională)* în procesul de relaționare cu alte persoane *(inteligență socială)*. De altfel, este necesară cercetarea inteligenței emoționale și a inteligenței sociale pentru a determina atât relațiile dintre ele cât și rolul acestora pentru dezvoltarea armonioasă a personalității din perspectiva orientărilor valorice.

Autoarea A.-R. Stepan afirmă că rolul inteligenței emoționale în activitatea unui profesor este deosebit de impotant ținând seama de faptul că activitatea didactică se bazează pe interacțiunea directă între cei doi poli: profesor – elev [apud 105, p. 107]. C.D. Cobb și J.D. Mayer (2000) consideră că inteligența emoțională constituie un predictor semnificativ al succesului în viață și că indivizii cu un nivel ridicat al inteligenței emoționale sunt mai performanți în procesul de luare a deciziilor (Yitshaki, 2012) [apud 83, p. 249].

Precum am menționat sunt multiple studii care descriu conceptul de motivație, în general, și conceptul de **motivație pentru succes**, în special. Noțiunea de motivație este definită drept ansamblu de factori dinamici care determină conduita unui individ. Motivația poate fi considerată primul element cronologic al conduitei; ea este aceea care pune în mișcare organismul, persistând până la reducerea tensiunii. Psihologia clasică face distincție între motive și mobliluri, primele fiind cauzele intelectuale ale actelor noastre, iar celelalte cauzele afective [102, p. 119]. J. Nuttin menționează că motivația este aspectul dinamic al intrării în

relație a subiectului cu lumea, orientarea activă a comportamentului său spre o categorie preferențială de situații sau obiecte. Grație funcțiilor cognitive, care penetrează dinamismul relațiilor dintre subiect și lume, motivația devine o structură cognitiv-dinamică care dirijează acțiunea acțiunea spre scopuri concrete. J. Nuttin se bazează în definirea motivației pe conceperea relațională a comportamentului, plasând punctul de plecare al motivației nici în stimuli intraorganici, nici în mediu, ci în caracterul dinamic al relației care unește individual cu mediul său [apud 27].

Motivația desemnează atât aspectul dinamic și direcțional al comportamentului – cât și pe cel cognitiv, valoric, și normative-responsabil. Motivația este cea care în ultima analiză, este responsabilă de faptul că un comportament se orientează spre ceva - spre o anumită acțiune, și nu spre alta. Din perspectivă psiho-sociologică, motivația este definită ca un proces ce desemnează „un ansamblu de mobiluri, trebuințe, tendințe, afecte, interese, intenții, idealuri – care susțin realizarea anumitor acțiuni, fapte, atitudini" [apud. 87, p. 165]. Motivația reprezintă o sursă generatoare de emoții care la rândul lor acționează asupra structurilor motivaționale cu rol în reglarea activității de învățare [150, p. 238]. Cercetătorii evidențiază doar unele aspecte ale acestui fenomen și anume D. McClelland prezintă mecanismele de formare a orientării către succes a comunităților mari și mici [273], J. Atkinson, D. Cartwright evidențiază motivul succesului versus evitarea eșecului [240], Ю.М. Орлов prezintă nevoia de succes ca parte a trebuințelor de bază sociale ale omului [204].

Cu referire la evoluția motivației în adolescență, T. Crețu subliniază că este necesar să relevăm două planuri principale: reierarhizări ale structurilor motivaționale generale; amplificarea și intensificarea motivației prin învățare și manifestarea ei diferențiată la diferite grupări de adolescenți. Cu privire la structura generală a motivației din adolescență sunt de reținut unele aspecte: se manifestă foarte activ trebuințele de autorealizare și autoafirmare (trăiește intens succesele în activitățile în care s-a angajat); se parcurge o nouă fază a cristalizării interesului pentru viitoarea profesie și pentru identificarea vocațională; devin mai profunde interesele cognitive; conștienți de propriile transformări sufletești, adolescentul manifestă un interes crescut pentru viața psihică, pentru cunoașterea de sine și a celor din jur; continuă să-și manifeste interesul pentru grupul informal; participă afectiv la diverse evenimente sociale; se dezvoltă noi forme de motivație, cum ar fi concepția de viață, sistemul propriu de valori, idealul de viață, aspirațiile puternice de a se apropia de statutul adultului [32, p. 292].

În contextul studierii conceptului de inteligență emoțională în relație cu cel de motivație pentru succes un studiu recent este realizat de către I. Așevschi în teza de doctor cu tema *Reprezentarea succesului social în mediul studențesc* [6]. În cadrul acesteia autoarea menționează că formarea comportamentului motivat pentru succes social are loc, în mod nemijlocit, în

institutele sociale – familie, școală, grup de semeni. Stabilite sub influența grupului primar, motivația pentru succes social își schimbă conținutul, transferându-se de la modelul oferit de grupul de apartenență la cel prezentat de grupurile de referință, capătă caracter de prescripții universale și se înscriu în structurile de personalitate, corespunzând cerințelor personalității. Autoarea definește succesul social drept rezultatul aprobat de comunitate al activității persoanei în contextul solicitărilor și dezideratelor sociale și în conformitate cu aspirațiile proprii, orientat de motivația pentru succes, determinat de influența factorilor de natură psihosocială – locul controlului intern, inteligență emoțională, credințele privind autoeficacitatea în activitate și relații interpersonale, influențat de anumite determinante sociale: statutul social individual și statutul perceput al grupului social de apartenență, genul, mediul de proveniență, vârsta etc.

Motivația pentru succes sau pentru evitarea eșecului determină configurația motivației pentru succes social, abordată de către cercetători ca o necesitate stabilă de a căpăta rezultate în activitate, dorință de realizare oportună a scopurilor, de trăire a stării de satisfacție și mândrie de atingerea rezultatelor. Subiecții motivați pentru succes sunt siguri de finalul reușit al celor planificate, se informează pentru a-și afirma raționamentele cu privire la activitate, preferă sarcini și acceptă situații de risc într-un mod rezonabil, își asumă responsabilități, dau dovadă de perseverență în atingerea obiectivelor. Subiecții motivați pentru evitarea eșecului dezvoltă temeri neîntemeiate, nu pot alege între sarcinile cu dificultate diferită, nu-și pot atribui rezultatele activității, fie aceasta reușită sau nu, evită competiția și responsabilitățile [6; 65].

T. B. Brazelton ajunge la concluzia că acei copii care sun aprobaţi şi încurajaţi de părinţi de la naştere, vor avea mai mult succes decât cei care sunt respinşi, criticaţi, neglijaţi, aceştea din urmă fiind candidaţi la eşec. Brazelton arată că felul cum învaţă un copil este în directă relaţie cu intelegenţa emoţională. Pentru a fi orientaţi spre succes personal trebuie îndeplinite următoarele condiţii: *Încredere în sine:* vizează puterea de a avea control asupra corpului şi a comportamentului în general, de a iniţia , de a întreprinde şi de a experimenta singur convingerea că are mai multe şanse de a reuşi decât de a eşua în acţiunile pe care le desfăşoară, certitudinea că adulţii îi vor ajuta atunci când întâmpină dificultăţi; *Curiozitatea:* tendinţa de a avea o gîndire pozitivă îndreptată spre lucruri pozitive , care îi fac plăcere; *Intenţionalitatea:* sentimentul competenţei şi eficienţei, al capacităţii de a realiza scopurile propuse, de a amîna satisfacerea imediată a trebuinţelor; *Autocontrolul:* abilitatea de a controla acţiunile proprii; *Capacitatea de a iniţia şi de a întreţine relaţii:* abilitatea de a te angaja în relaţii cu alţii şi de a-i înţelege; *Capacitatea de a comunica:* dorinţa şi abilitatea de a avea schimburi verbale, ideative, de a împărtăşi emoţiile sale cu alţii. Vizează încrederea în alţii, plăcerea de a se angaja într-o relaţie, incluzînd şi adulţii; *Cooperarea:* abilitatea de a echilibra nevoile personale cu ale altora în activitatea de grup [apud 96]. În concluzie subliniem că studiul de față și-a propus să stabilească

și relațiile existente, la nivel teoretic, dintre conceptele de inteligență emoțională și motivație pentru succes a personalității. Considerăm necesare studiile la subiectele menționate pentru a facilita intervențiile în scopul dezvoltării lor, în special la vârsta adolescenței.

Subliniem că în cercetarea realizată am luat în considerare în mod special studiile care susțin că adolescenţa este vârsta cuprinsă între 14 şi 20 de ani, urmată de postadolescenţă până la 25 de ani (J.-J. Rousseau, Lehalle). Această vârstă se caracterizează prin foarte multe schimbări şi transformări şi de aceea a fost considerată o a doua naştere (J.-J. Rousseau) sau un moment esenţial în dezvoltarea psihică umană (Lehalle). Toate schimbările caracteristice acestui stadiu îndreptăţesc o interesantă concluzie a lui M. Debesse. „Este ultima şi cea mai complexă dintre marile etape ale dezvoltării" şi, mai departe, că se caracterizează nu numai prin multiplele învăţături care-l pregătesc pe tânăr sau pe tânără pentru sarcinile maturităţii, ci şi prin proiectele, aspiraţiile unei personalităţi care în cunoştinţă de scopurile pe care ar vrea să le atingă caută mijloacele adecvate pentru a ajunge la ele [apud 32].

F. Golu afirmă că adolescența se referă la vârsta 14/15 – 18/20 ani, dar aici desprinde și alte trei subperioade: preadolescența (14-16 ani); adolescența propriu-zisă (16-18 ani); adolescența prelungită (18-20/25 ani). Adolescența este acel stadiu de viață în cursul căreia individul pune efectiv în practică ceea ce a dobândit în timpul procesului social. Un rol important îl dețin sentimentul de autostimă al adolescentului, aspirațiile sale, convingerea că va putea accede la rolurile de prestigiu din societate. Aspirațiile, orientările și sentimentele de autoprețuire ale adolescentului depind de cultura și mentalitatea stratului social de apartenență, constând în valorile, stilurile, concepția asupra societății și asupra șanselor de a accede la social [53, p. 176].

T. Crețu evidențiază că dacă dezvoltarea cognitivă este considerată remarcabilă la vârsta adolescenței, același lucru se afirmă și cu privire la afectivitate. În acest plan se produc schimbări spectaculoase, care i-au făcut pe mulți cercetători să califice adolescența drept vârsta „furtunilor și stresului". În adolescență se atinge un nivel mai înalt de reglare a conduitelor emoțional expresive. Adolescentul poate manipula voit expresivitatea sa emoțională, ușurându-și adaptarea în diferite situații. Totuși autoreglajele rămân limitate; cei cu inteligență afectivă pot să-I umilească pe cei din jur prin finețea și subtilitatea conduitelor emoțional-expresive [32, p. 288]. Aceste premise conduc la manifestarea diferitor nivele a inteligenței emoționale. Deci, adolescența este foarte importantă în dezvoltarea inteligenței emoționale a individului.

Analiza literaturii de specialitate [96] demonstrează că cercetătorii au investigat particularitățile inteligenței emoționale folosindu-se de concepte adiacente cum ar fi aptitudinile sociale, competența interpersonală, maturitatea psihologică și conștiința emoțională. S-au cercetat concepte precum „dezvoltare socială", „învățare socială și emoțională" și „inteligență personală"

având ca scop „creșterea nivelului competenței sociale și emoționale”. S-au dezvăluit astfel strânse legături între inteligența emoțională și alte fenomene. De altfel, se consideră că inteligența emoțională ne armonizează cu mediul și cu noi înșine.

Astfel, concepția cercetării inițiate conturează un model explicativ care urmează a fi valorificat și dezvoltat (figura 1.1).

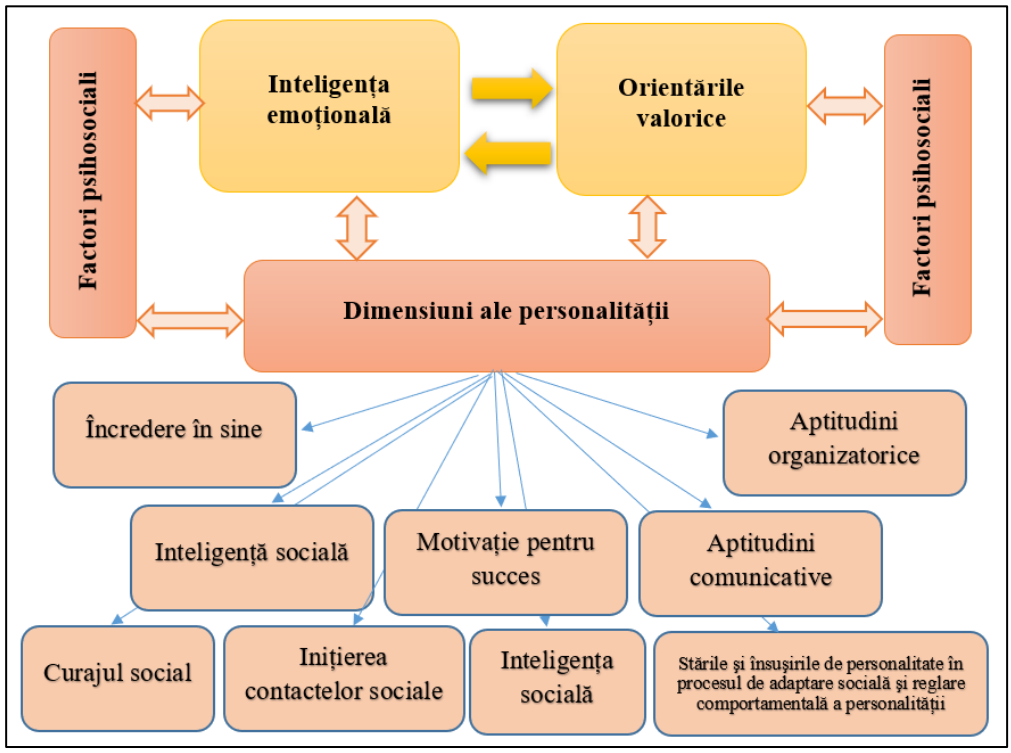

Fig. 1.1. Model teoretic explicativ al relației inteligenței emoționale cu orientările valorice și dimensiunile personalității [contribuție personală]

Conform modelului explicativ prezentat există o relație dintre inteligența emoțională și orientările valorice ale personalității. Aceste concepte sunt influențate de alte dimensiuni ale personalității precum încredere în sine, curajul social, inițierea contactelor sociale, inteligența socială, stările şi însuşirile de personalitate în procesul de adaptare socială şi reglare comportamentală a personalității (inclusiv, conform scalelor chestionarului FPI: nervozitate, agresivitate spontană, depresie; emotivitate, sociabilitate, caracter calm, dominare, inhibiţie, fire deschisă, extraversiune – introversiune, labilitate emoţională, masculinitate – feminitate), motivația succesului, aptitudini comunicative, aptitudini organizatorice. Respectiv adolescenții cu diferit nivel de dezvoltare a inteligenței emoționale prezintă diferite ierarhii ale orientărilor valorice.

1.5. Concluzii la capitolul 1

1. Studierea literaturii de specialitate evidențiază faptul că inteligența emoțională reprezintă un domeniu amplu și aprofundat de cercetare. Specialiștii în domeniu evidențiază că aceasta se

bazează pe conștientizarea propriilor trăiri emoționale, pe capacitatea de a le gestiona prin înțelegerea surselor lor, precum și pe o motivație internă puternică de autodepășire, susținută de inițiativă, optimism și implicare activă. Totodată, empatia și competențele sociale, precum abilitatea de a construi relații armonioase, de a coopera eficient, de a soluționa conflicte și de a influența pozitiv, sunt componente esențiale ale inteligenței emoționale. Recunoașterea și gestionarea adecvată a emoțiilor contribuie la obținerea unor performanțe superioare atât în sfera profesională, cât și în relațiile interpersonale. De altfel, inteligența emoțională determină transformări psihice orientate spre dezvoltarea trăsăturilor de personalitate și formarea unor abilități practice, esențiale pentru atingerea succesului în diverse activități.

2. Structura inteligenței emoționale beneficiază de o diversitate de abordări teoretice, însă nu există, până în prezent, un model unitar care să fie unanim acceptat. Majoritatea cercetătorilor preferă să descrie inteligența emoțională printr-un set de competențe distincte, organizate în funcție de diferiți factori determinanți. Astfel, identificăm că teoriile existente în psihologie cu privire la inteligența emoțională este descompusă de către autori în multiple componente. Inteligența emoțională este cea mai puternică valoare pentru a obține performanțe profesionale, fiind o resursă cu potențial nelimitat, accesibilă oricărei persoane dispuse să o dezvolte prin efort conștient și motivație internă. Actualmente societatea este în permanentă schimbare, iar pentru a face față acestora, adolescenții trebuie să demonstreze un nivel înalt al inteligenței emoționale.

3. Evidențiem că e relevantă pentru lucrarea dată definiția elaborată conform căreia **inteligența emoțională** reprezintă abilitatea unei persoane de a accesa şi genera emoţii, capacitatea personală de identificare şi dirijare eficientă a emoţiilor proprii în raport cu scopurile și perspectivele de viață, respectiv determinând potenţialul pe care îl avem pentru a însuşi abilităţile practice bazate pe conștientizarea emoțională, automotivație, empatie, recunoașterea emoțiilor altora, gestionarea propriilor emoții.

4. Conceptele de valori și orientările valorice în literatura de specialitate, în ultimii ani sunt minuțios cercetate. Teoriile existente în psihologie cu referire la orientările valorice sunt direcționate spre a fi cercetate în diverse tipologii a sistemelor. Este important de subliniat că valorile promovate la nivel social nu sunt interiorizate automat, ci trec printr-un proces de analiză conștientă, în urma căruia individul le selectează și le integrează în propriul sistem de valori, atribuindu-le o ierarhie specifică și personalizată.

5. Orientările valorice reflectă raporturile generalizate și ierarhizate ale individului cu valorile culturii în care s-a format. Ele constituie un sistem organizat de reprezentări care exprimă atitudinea subiectivă a individului față de realitatea obiectivă. În toate interpretările teoretice, orientările valorice sunt considerate nucleul structurii personalității, întrucât în ele se conservă întreaga experiență de viață acumulată în procesul dezvoltării și se reflectă influențele mediului

natural și social.

Până în prezent, cercetările au evidențiat o relație dintre inteligența emoțională, orientările valorice, dimensiunile personalității și anumiți factori psihosociali, însă acestea s-au axat, de regulă, pe aspecte izolate, fără a aborda relațiile dintre conceptele indicate într-o manieră integrată și multidimensională. De altfel, nu a fost pe deplin clarificată relația dintre conceptele evidențiate la vârsta adolescenței. Dacă facem referință la cercetările autohtone, se remarcă o lipsă de studii care să investigheze corelațiile dintre conceptul de inteligență emoțională, orientări valorice și dimensiunile personalității. Astfel, concluziile evidențiate conturează modul de elaborare a designului cercetării experimentale.

2. ANALIZA EXPERIMENTALĂ A INTELIGENȚEI EMOȚIONALE ȘI A ORIENTĂRILOR VALORICE LA ADOLESCENȚI

2.1. Organizarea cadrului metodologic al cercetării experimentale

Organizarea cadrului metodologic al cercetării experimentale, se referă la managementul cercetării inteligenței emoționale și a orientărilor valorice la adolescenți: metodologia cercetării, designul experimental, modalitatea de constituire a eșantionul experimental, care a orientat realizarea cercetării constatative, descrierea detaliată a testelor administrate adolescenților; rezultatele cercetării; precum și stabilirea relațiilor existente dintre inteligența emoțională, orientările valorice cu factorii psihosociali și dimensiunile personalității.

Scopul experimentului de constatare rezidă în analiza particularităților inteligenței emoționale și a orientărilor valorice în funcție de factorii psihosociali și dimensiunile personalității.

Analiza experimentală a inteligenței emoționale și a orientărilor valorice la adolescenți a conturat următoarele **obiective ale cercetării:**

1. caracterizarea nivelurilor de dezvoltare a inteligenţei emoţionale, a ierarhiei orientărilor valorice a adolescenţilor;
2. determinarea particularităților inteligenței emoționale în funcție de unii factori psihosociali (gen, vârstă, mediul proveniență, profilul studiilor, reușita academică) și dimensiuni ale personalității;
3. identificarea ierarhiei pentru orientările valorice ale adolescenţilor cu nivel înalt și scăzut de dezvoltare a inteligenţei emoţionale;
4. determinarea relaţiilor dintre inteligenţa emoţională cu orientările valorice ale adolescenţilor.

În contextul respectiv s-a făcut referință la ipotezele cercetării conform cărora presupunem că:

1. Există anumite particularități ale manifestării inteligenței emoționale și ale dimensiunilor personalității în funcție de factorii psihosociali la adolescenți; adică manifestarea inteligenței emoționale la adolescenți și dimensiunile personalității (încredere în sine, curaj social, inițierea de contacte sociale, inteligența socială, stările şi însuşirile de personalitate în procesul de adaptare socială şi reglare comportamentală a personalității, motivația succesului, aptitudini comunicative, aptitudini organizatorice.) variază în funcție de factorii psihosociali, precum gen, vârstă, mediul de proveniență, profilul studiilor, reușita academică.

2. Adolescenții cu diferit nivel de dezvoltare al inteligenței emoționale prezintă diferențe în ierarhiile orientărilor valorice terminale și instrumentale și anume adolescenții cu o inteligență emoțională înaltă versus scăzută, vor avea diferențe în ierarhiile orientărilor valorice prioritare și respinse pentru ambele tipuri indicate;
3. Pentru adolescenții cu nivel înalt de inteligenţă emoţională prioritare în ierarhia orientărilor valorice sunt valorile existențiale, față de valorile de promovare, valorile normative, valorile hedonice, valori suprapersonale și valorile de interacţiune.

În lucrare, în fișa de răspuns au fost incluse și implementate următoarele instrumente psihometrice:

1. Ancheta psihosocială;
2. Chestionarul pentru diagnosticarea inteligenței emoționale (N. Hall);
3. Testul *Orientările valorice* (M. Rokeach);
4. Testul *Inteligența socială* (Ph. Carter);
5. Testul de studiere a încrederii în sine (V.G. Romek);
6. Scala de valori (V. Gouveia);
7. Chestionarul de personalitate FPI Forma B (F.Fahrenberg, H.Selg, R.Hampel);
8. Testul de diagnosticare a motivaţiei succesului, T. Elers;
9. Chestionarul de diagnosticare a aptitudinilor comunicative şi organizatorice COS – I (V.V. Sineavski, B. A. Fedorişin).

1. Ancheta psihosocială care include indicatori privind criteriile: sexul subiecților (masculin / feminin); mediul proveniență adolescenților (urban sau rural); instituția în care învață (gimnaziu; liceu; universitate); specialitatea la care studiază; clasa de studii (a 9-a; a 10-ea; a 11-ea; a 12-ea) anul în care studiază (I / II sau III); profilul studiilor (umanist sau real); vârsta (între 14-15 ani / 15-16 ani / 16-17 ani / 17-18 ani / 18-19 ani / 19-20 ani / 20-21 ani / 21-22 ani / 22-23 ani / 23-24 ani / 24-25 ani sau peste 25 ani); reușita academică pentru semestrul de studii anterior perioadei de chestionare a adolescenților (s-a făcut diferențe între mediile: 9-10 / 8-9 / 7-8 / 6-7 / 5-6; mai mică decât 5); viziunile personale ale adolescenților intervievați despre conceptele cercetate în lucrare: *valoare* și *inteligență emoțională*. Ancheta este prezentată integral în *Anexa 1.1*.

2. Chestionarul de diagnosticare a inteligenței emoționale (N. Hall). Pentru determinarea nivelului inteligenței emoționale a fost administrat **Chestionarul de diagnosticare a inteligenței emoționale** elaborat de către N. Hall.

Metoda se bazează pe concepte teoretice ale inteligenței emoționale în calitate de caracteristici personale în reprezentarea, gestionarea și recunoașterea emoțiilor în diferite situații. Testul pentru inteligența emoțională scoate în evidență modul în care sunt utilizate emoțiile în viața de zi cu zi ținând cont de diferite aspecte ale inteligenței emoționale și anume: atitudine față de sine și de ceilalți, capacitatea de a comunica; atitudine față de viață și căutarea armoniei. Este deja incontestabil faptul că inteligența emoțională nu este mai puțin și chiar mai mult decât coeficientul de inteligență clasic care contribuie la succesul și la bunăstarea mentală și fizică a unei persoane. De altfel, coeficientul inteligenței emoționale poate fi dezvoltat spre deosebire de coeficientul de inteligență clasic.

Testul este alcătuit din 30 de itemi și conține 5 scale:

1. *Competența emoțională*.
2. *Gestionarea propriilor emoții*.
3. *Automotivarea*.
4. *Empatia*.
5. *Recunoașterea emoțiilor altora*.

În calitate de instrucțiune, pentru această metodă subiecților li se oferă afirmații care reflectă cumva diferite aspecte ale vieții. Ei sunt rugați să marcheze cu un semn coloana cu scorul corespunzător din dreapta, ceea ce reflectă cel mai mult gradul acordului sau dezacordului cu declarația: Nu sunt complet de acord (-3 puncte). În mare parte nu sunt de acord (-2 puncte). Parțial nu sunt de acord (-1 punct). Acord parțial (+1 punct). În mare parte sunt de acord (+2 puncte). Sunt complet de acord (+3 puncte). Materialul de testare (întrebări): Scor de exprimare (gradul de acord) -3 -2 -1 +1 +2 +3.

Rezultatele testului de inteligență emoțională se determină prin însumarea punctelor obținute la fiecare componentă. Conform instrucțiunilor autorilor, se contabilizează răspunsurile care corespund nivelului ridicat, mediu și scăzut al inteligenței emoționale.

Calcularea rezultatelor se realizează în următorul mod. Nivelul parțial al inteligenței emoționale lu\nd]n considerare semnul rezultatelor: cu 14 și mai mult – nivel înalt; între 8 și13 – nivel mediu; 7 și mai puțin – nivel jos.

Nivelul integrativ (la nivel general), luând în considerare categoriile dominante și ținând cont și de semnul indicat, e determinat de indicatorii cantitativi: cu 70 și mai mult – nivel înalt; între 40 și 69 – nivel mediu; cu 39 și mai puțin – nivel jos [6; 7; 77].

Metoda este prezentată integral în *Anexa 1.2*.

3. Testul de determinare a orientărilor valorice (Rokeach M.) - stabilește ierarhii pentru două liste — A și B — fiecare conținând câte 18 valori (valorile terminale și cele instrumentale). Milton Rokeach a creat o grilă axiologică compusă dintr-un set de valori, fiecare cu propria semnificație, iar participanților li se solicită să le ordoneze în funcție de importanță, considerându-le principii de viață. Lista de valori a fost concepută intuitiv de autor, cu intenția de a cuprinde cele mai relevante valori umane existente.

Rokeach diferențiază două tipuri de valori:

- Valori terminale (scopuri finale) - idealuri și obiective pe care individul le urmărește (ex: viață activă, sănătate, libertate, prietenie, dezvoltare etc.)

- Valori instrumentale - moduri de conduită și comportamente (ex: responsabilitate, onestitate, autocontrol, curaj, toleranță etc.)

De-a lungul decadelor, această clasificare a devenit una dintre cele mai sofisticate și detaliate structuri valorice utilizate în studiul identităților individuale și colective. Metoda Rokeach se bazează pe ordonarea directă pe ranguri a valorilor: subiecților li se oferă listele, citesc valorile, apoi le marchează cu cifre de la 1 la 18, în funcție de cât de importante le consideră — cifra 1 pentru valoarea cea mai importantă, cifra 18 pentru cea mai puțin importantă. Subiecții pot reordona cifrele pe parcurs dacă își schimbă părerea [77]. Metoda completă este inclusă în *Anexa 1.3*.

Autorul oferă o definiție pentru valoare ca fiind o convingere durabilă care se referă la tipare de comportament sau scopuri de viață. El susține că valoarea este formată din componente cognitive, afective și comportamentale. Rokeach consideră că valorile terminale sunt mai stabile decât cele instrumentale și prezintă variabilitate mai redusă între indivizi.

4. Testul *Inteligența socială* (Ph. Carter) este elaborat de către Philip Carter pentru determinarea nivelurilor de dezvoltare a inteligenței sociale.

Testul cuprinde 32 de afirmații, la care persoanele intervievate trebuie să indice un răspuns: *Da* ori *Nu*.

Conform punctajului acumulat pot fi obținute mai multe niveluri de dezvoltare a inteligenței sociale și anume:

Punctaj total 55-64	-	Inteligență socială excepțional de mare
Punctaj total 45-54	-	Inteligență socială foarte de mare
Punctaj total 37-44	-	Inteligență socială mare
Punctaj total 33-36	-	Inteligență socială mult peste medie

Punctaj total 29-32	-	Inteligență socială peste medie
Punctaj total 25-28	-	Inteligență socială medie
Punctaj total 21-24	-	Inteligență socială sub medie
Punctaj total sub 20	-	Inteligență socială mică

Este tot mai larg recunoscut că inteligența socială are aceeași importanță ca și coeficientul clasic de inteligență — uneori chiar mai mare. Mulți indivizi se autodescriu drept antisociali — preferă singurătatea, evită reuniunile sociale, evită să se implice în intervenții publice și se simt mai confortabil în spațiul propriu. Deși nu sunt neapărat „răi" sau lipsiți de afecțiune, cu izolare voluntară le poate limita dezvoltarea relațiilor și a potențialului lor social.

Noțiunea de inteligență interpersonală, introdusă de Howard Gardner, pune accent pe capacitatea de comunicare, empatie, lucru în grup, colaborare, feedback și relaționare eficientă. Inteligența socială se referă la abilitatea de a înțelege și interacționa eficient cu cei din jur zi de zi. Ea este esențială, în special pentru profesii ce implică interacțiune socială intensă: educatori, lideri, vânzători, lucrători sociali etc.

Printre trăsăturile inteligenței sociale se numără:

- acceptarea celorlalți așa cum sunt;
- manifestarea interesului și curiozității;
- capacitatea de a înțelege gândurile și intențiile altora;
- posedarea conștiinței socială;
- reflecție înainte de acțiune;
- evitarea judecăților pripite;
- recunoașterea greșelilor;
- evaluare critică și dialog;
- sensibilitate la nevoile altora;
- onestitate și integritate;
- capacitatea de adaptare socială;
- deschidere spre idei și valori noi etc. [55].

Metoda este prezentată integral în *Anexa 1.4*.

5. Testul de studiere a nivelului de încredere în sine (V.G. Romek) [77; 92]. Scopul acestei instrument este de a identifica nivelul de încredere în propriile forţe, capacitatea de a manifesta curaj din punct de vedere social şi abilitatea de a întreţine relaţii cu cei din mediul în care suntem. Poate fi aplicat subiecţilor începând cu vârsta de 14 ani. Testul este alcătuit din treizeci de itemi. Acești itemi ajută la conturarea primei imagini privind disponibilitatea persoanei

în a avea încredere în propriile forţe şi prezintă abilitatea respondenților de a menține relaţii interpersonale care să fie adecvate. Când se răspunde la itemii testului se face alegere pentru una din variantele de enunţuri oferite. Se solicită ca enunţurile din coloniţa B, să fie selectate mai rar (nu mai frecvent de 1 singură dată la 3 – 4 întrebări).

Punctajele se acordă conform cheii, se cumulează pentru fiecare subscală, iar valorile brute se transformă apoi în valori standard. Nivelurile pentru încrederea de sine, curaj social și inițiere socială se delimitează astfel:

- Indicii 1–4: nivel scăzut
- Indicii 5–7: nivel mediu
- Indicii 8–10: nivel ridicat

Metoda este prezentată integral în *Anexa 1.5*.

6. Scala de valori (V. Gouveia) este elaborată de către psihologul V. Gouveia [77; 84]. Scala conţine 18 itemi, structuraţi în şase subscale: 1. valori de promovare; 2. valori existenţiale; 3. valori normative; 4. valori hedonice; 5. valori suprapersonale; 6. valori de interacţiune. Codarea se realizează însumând pe fiecare subscală valorile obţinute la cei trei markeri valorici corespunzători şi împărţirea acestei valori la 3. Un scor ridicat pentru fiecare subscală a fost interpretat ca arătând o prevalenţă a acelor valori în viaţa actorului social.

Participanţii au fost rugaţi să ierarhizeze cei 18 itemi de la 1 până la 7 în funcţie de importanţa pe care o are fiecare valoare pentru ei, drept principiu director în viaţă, astfel: 1 – complet neimportant, 2 – neimportant, 3 – nu prea important, 4 – mai mult sau mai puţin important, 5 – important, 6 – foarte important, 7 – de cea mai mare importanţă.

Testul este prezentat integral în *Anexa 1.6*.

7. Chestionarul de personalitate - FPI (F. Fahrenberg, H. Selg, R. Hampel) Forma B [92]. Chestionarul valorificat este pentru identificarea diagnozei stărilor precum şi a însuşirilor de personalitate în procesul adaptării socială şi reglării comportamentale.

Forma B conține 114 afirmații cu răspunsuri „Da” sau „Nu”, aplicabil individual sau în grup, fără limită de timp, persoanelor cu nivel intelectual și educațional mediu. Chestionarul FPI dispune de 9 scale principale și 3 scale suplimentare, pentru o evaluare mai cuprinzătoare. În continuare prezentăm scalele la care se face referire:

1) Scala I – Nervozitate: scor mare indică disconfort psiho somatic, instabilitate emoțională; scor mic indică echilibru.
2) Scala II – Agresivitate spontană: scor mare - impulsivitate, comportament agresiv; scor mic - autocontrol, stabilitate.

3) Scala III – Depresie: scor mare - dispoziție pesimistă, complex de inferioritate; scor mic - stabilitate emoțională.
4) Scala IV – Emotivitate: scor mare - instabilitate emoțională accentuată; scor mic - calm și control emoțional.
5) Scala V – Sociabilitate: scor mare - persoană extrovertită, activă social; scor mic - rezervare, contact social redus.
6) Scala VI – Caracter calm: scor mare - răbdare, încredere, optimism; scor mic - iritabilitate, pesimism.
7) Scala VII – Dominare: scor mare - tendință autoritară, agresivă; scor mic - tact, toleranță.
8) Scala VIII – Inhibiție: scor mare - timiditate, inhibare socială; scor mic - încredere, disponibilitate spre acțiune.
9) Scala IX – Fire deschisă: scor mare - autocritică, sinceritate; scor mic - reținere, autoidealizare.
10) Scala X – Extraversiune / Introversiune: scor mare - sociabilitate, impulsivitate; scor mic - rezervare, calm.
11) Scala XI – Labilitate emoțională: scor mare - instabilitate emoțională accentuată; scor mic - compoziție emoțională echilibrată.
12) Scala XII – Masculinitate / Feminitate: scor mare - activism, atitudine echilibrată; scor mic - rezervare, incertitudine.

Chestionarul integral este inclus în *Anexa 1.7*.

8. Testul de diagnosticare a motivaţiei succesului, T. Elers. Test dat este compus din 41 afirmații, la care se răspunde cu „Da" sau „Nu". Conform rezultatelor pot fi obținute diferite nivele de motivație a succesului. Astfel dacă se acumulează, în total de la 1 la 10 puncte: motivaţie joasă a succesului; de la 11 la 16 puncte: nivel mediu al motivaţiei; de la 17 la 20 de puncte: nivel moderat înalt al motivaţiei; mai mult de 21 puncte: nivel extrem de ridicat al motivaţiei [77].

Testul este prezentat integral în *Anexa 1.8*.

9. Chestionarul *Diagnosticarea aptitudinilor comunicative şi organizatorice* COS – I (V.V. Sineavski, B.A. Fedorişin) [92]. Acest chestionar include 40 de afirmații, la care subiecții trebuie să răspundă: *Da* ori *Nu*. În urma calculării punctajului şi interpretării rezultatelor se determină nivelurile pentru *aptitudinile comunicative și pentru aptitudinile organizatorice.*

Pe baza punctajelor obținute, se calculează coeficientul de evaluare Kpentru fiecare compartiment (comunicativ, organizatoric) astfel:

K=m/20 sau K=0,05*m

unde m este numărul de răspunsuri ce coincid cu tabelul de decodificare (maxim 20). De exemplu, dacă comunicativ au coincis 18 răspunsuri, K=0,90; dacă organizatoric 15 răspunsuri, K=0,75. Valorile K variază între 0 și 1 - apropierea de 1 indică un nivel înalt al competențelor; apropierea de 0 indică nivel scăzut. Pentru transformarea cantitativă în niveluri calitative se folosește o scală de note Q.

Rezultatele obținute reflectă nivelul actual al aptitudinilor comunicative și organizatorice, iar dacă acestea sunt sub medie, nu înseamnă că sunt fixe - pot fi îmbunătățite prin activități orientate.

Tabelul 2.1. Scala notelor pentru nivelul de manifestare a aptitudinilor comunicative

K	Q	*Nivelul de manifestere a aptitudinilor comunicative*
0, 76 – 1,00	5	Foarte înalt
0,66 – 0,75	4	Înalt
0,56 – 0,65	3	Mediu
0,46 – 0,55	2	Scăzut
0, 10 – 0,45	1	Foarte scăzut

Nivelul de manifestare a aptitudinilor organizatorice poate fi determinat după scala notelor prezentată în tabelul următor.

Tabelul 2.2. Scala notelor pentru nivelul de manifestare a aptitudinilor organizatorice

K	Q	*Nivelul de manifestere a aptitudinilor organizatorice*
0,81 – 1,00	5	Foarte înalt
0,71 – 0,80	4	Înalt
0,66 – 0,70	3	Mediu
0,56 – 0,65	2	Scăzut
0,20 – 0,55	1	Foarte scăzut

Testul este prezentat integral în *Anexa 1.9*.

2.2. Caracteristici ale eşantionului cercetării

Pe parcursul anului de studii 2019-2020 eșantionul antrenat în cadrul cercetării realizate cu genericul *Inteligența emoțională și orientările valorice la adolescenți* a fost alcătuit din 114 adolescenți cu vârsta de 14-25 ani (studenți de la universitate - ciclul I licență, anii de studii 1 și 2), apoi au mai fost chestionați 227 de adolescenți cu vârsta cuprinsă între 14-25 ani: fiind elevi din liceu, din clasele a 10-ea și a 12-ea din Liceul Teoretic „Natalia Dadiani” precum și studenți de la Colegiul I. Hașdeu din Cahul și de la 2 universități din țară: Universitatea de Stat din

Moldova și Universitatea de Stat „Bogdan-Patriceicu Hasdeu” din Cahul - ciclul I licență (anii de studii 1 și 2), de la mai multe specialități (Psihologie; Fizică și inginerie; Informatică; Contabilitate, Bussines și administrare; Sociologie, Asistență socială, Drept, Pedagogie ș.a.).

Menționăm că **eșantionul general** al cercetării este alcătuit **din 341 de adolescenți.**

În tabelul 2.3. prezentăm eșantionul chestionat pe parcursul întregii perioade 2019-2021 (administrarea testelor a fost realizată în 2 etape din cauza restricțiilor pandemice Covid 19). Subiecții experimentali sunt din diferite regiuni ale țării: nord, centru, sud.

Tabelul 2.3. Eșantionul general al cercetării (anii 2019-2021)

Nr/o.	Instituții	Profilul	Specialitățile	Grupa/Clasa	Număr de subiecți
1.	Liceul Teoretic „Natalia Dadiani”	umanist / real	-	Clasa 10-ea Clasa 12-ea	**68**
2.	Universitatea de Stat din Moldova	umanist / real	Psihologie; Fizică și inginerie; Informatică; Contabilitate, Bussines și administrare; Sociologie, Asistență socială, Drept, Pedagogie	An – I An – II	**201**
3.	Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul; Colegiul „I.Hasdeu”	umanist / real	- Pedagogie în învățământul primar și pedagogie preșcolară; Asistență socială et.al.	An – I An – II An – III (Col) An – IV (Col)	**72**
Total subiecți					**341**

Evidențiem faptul că participarea la cercetarea dată a respondenților a fost una voluntară, iar acest eșantion întrunește toate condițiile necesare de a fi eșantion reprezentativ.

Eșantionul dat a fost constituit conform necesităților studiului realizat și mai concret: de a determina relațiile dintre inteligența emoțională și orientările valorice la vârsta adolescenței.

În tabelul 2.4 este prezentat eșantionul cercetării în funcție de criteriul gen (masculin / feminin).

Tabelul 2.4. Eşantionul în funcţie de gen

Gen	Numărul de subiecți	%
Masculin	75	22,0
Feminin	266	78,0
Total	341	100

Deci, din numărul întreg de respondenți implicaţi în cadrul experimentului de constatare 22,0% îl constituie genul masculin şi 78,0% cel feminin (tabelul 2.4). Această situație este din cauza administrării testelor subiecților experimentali de la facultățile în care studiază mai mult subiecți de gen feminin. Menționăm că și în alte cercetări identificăm eșantioane disproporționate în favoare genului feminin, dar în care sunt prezentate datele la nivel comparativ. De exemplu în teza de doctor în psihologie elaborată de către Musienco N. la subiectul „Competențele sociale ca factori ai evaluării subiective a calității vieții de către studenți" (eșantion femei, 65,5%, bărbați 34,5%). Candel O.-S. în studiul realizat la subiectul proprietăți psihometrice și diferențe de gen în măsurarea satisfacției diadice, la fel, proporția genurilor a fost dezechilibrată în acest lot 146 (72,0%) au fost de genul feminin si 58 (28,0%) de genul masculin, dar este realizată și descrisă, fiind inclus indiciul că rezultatele finale pot să apară și ca o consecință a faptului că a existat disproporționalitatea dată. Luând în considerare datele indicate cât și ale altor cercetări existente, vom realiza totuși compararea rezultatelor pentru dimensiunile studiate în funcție de factorul gen.

Urmare logică a ideilor incluse în ipotezele de cercetare am avut interesul de a caracteriza respondenții după criteriul - mediul de proveniență: rural sau urban.

În figura 2.1 este prezentată repartizarea respondenţilor în funcţie de criteriul *mediul de proveniență al subiecților experimentali*: urban – rural.

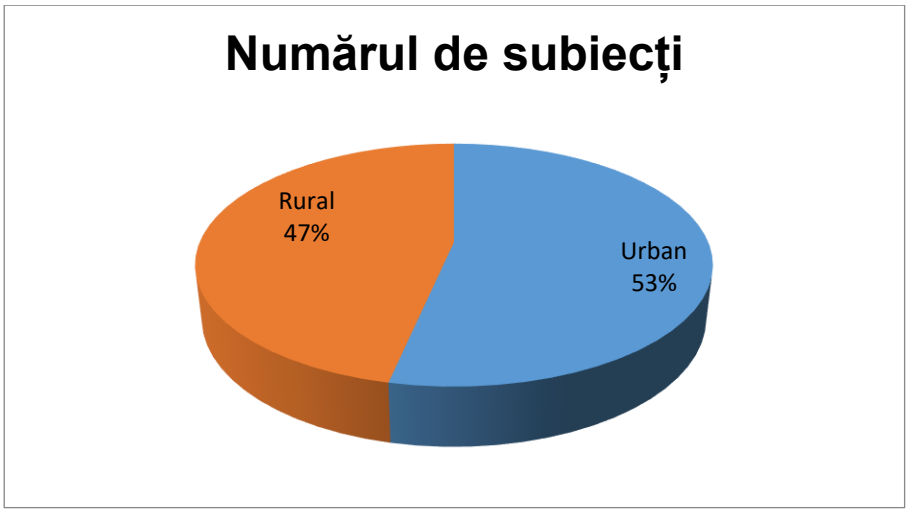

Fig. 2.1. Repartizarea subiecţilor experimentali în funcţie de factorul *mediul de proveniență*

Observăm în figura 2.1 că eşantionul implicat în experiment, după indicii de proveniență a subiecților, este repartizat puțin disproporţionat în favoarea mediului urban. Din numărul total de participanţi 53,0% sunt din mediul urban, iar 47,0% de subiecţi provin din mediul rural. Considerăm oportună compararea grupurilor în funcție de factorul mediul de proveniență luând în considerare și faptul că chestionarele au fost administrate subiecților cercetării preponderent în

anii 1 și 2 de studii, ceea ce nu presupune preluarea, întru totul a modului de viață urban.

În figura 2.2 prezentăm eşantionul în funcţie de anul în care studiază. Subliniem că subiecții experimentali studiază în cadrul următoarelor instituții de învățământ: universitate, colegiu, instituție de învățământ general).

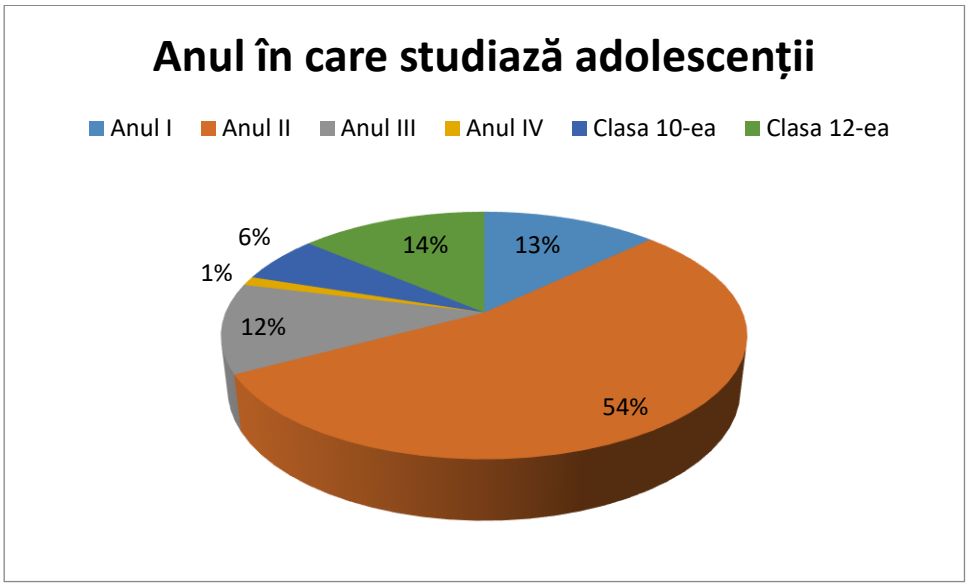

Fig. 2.2. Repartizarea subiecţilor în funcţie de factorul *anul de studii*

În cercetarea realizată au participat la experimentul de constatare 341 de subiecţi, dintre care 44 de adolescenți, ceea ce reprezintă 12,9% studiază în anul 1; - 185 de adolescenți, ceea ce reprezintă 54,3% studiază în anul 2; - 40 de adolescenți, ceea ce reprezintă 11,7% studiază în anul 3; apoi doar 4 adolescenți, ceea ce reprezintă 1,2% studiază în anul 4; iar dintre elevii care au participat în cadrul experimentului 21 de subiecți, ceea ce reprezintă 6,2% din întreg eșantionul studiază în clasa a 10-ea și 47 de elevi, ceea ce reprezintă 13,8% din întreg eșantionul studiază în clasa a 12-ea. Subliniem că subiecții care studiază în anul 3 și 4 sunt adolescenții care studiază în Colegiul „Iulia Hașdeu” din Cahul.

În tabelul 2.5 prezentăm eşantionul în funcţie de profilul studiilor.

Tabelul 2.5. Repartizarea subiecţilor în funcţie de *profilul studiilor*

Umanist / Real	**Numărul de subiecţi**	**%**
Umanist	251	73,6
Real	90	26,4
Total	341	100

Conform rezultatelor (tabelul 2.5) am determinat că 251 de adolescenți, ceea ce reprezintă

74,0% își fac studiile la profilul umanist; iar 90 de adolescenți, ceea ce reprezintă 26,0% își fac studiile la profilul real.

Un mare interesa prezentat pentru cercetarea realizată - vârsta subiecților care, de fapt, s-a încadrat în perioada adolescenței. În tabelul 2.6 prezentăm eşantionul caracterizat în funcţie de criteriul *vârstă* - aceasta fiind de la 15 până la 25 de ani inclusiv.

Tabelul 2.6. Numărul subiecţilor experimentali în funcţie de vârstă

Vârsta	Numărul de subiecţi	%
15-16 ani	8	2,3
16-17 ani	17	5,0
17-18 ani	38	11,1
18-19 ani	62	18,2
19-20 ani	77	22,6
20-21 ani	103	30,2
21-22 ani	20	5,9
22-23 ani	8	2,3
24-25 ani	2	0,6
25 ani	6	1,8
Total	341	100

În figura 2.3 este prezentată pentru vizualizare mai clară reprezentarea subiecţilor în funcţie de criteriul *vârstă*.

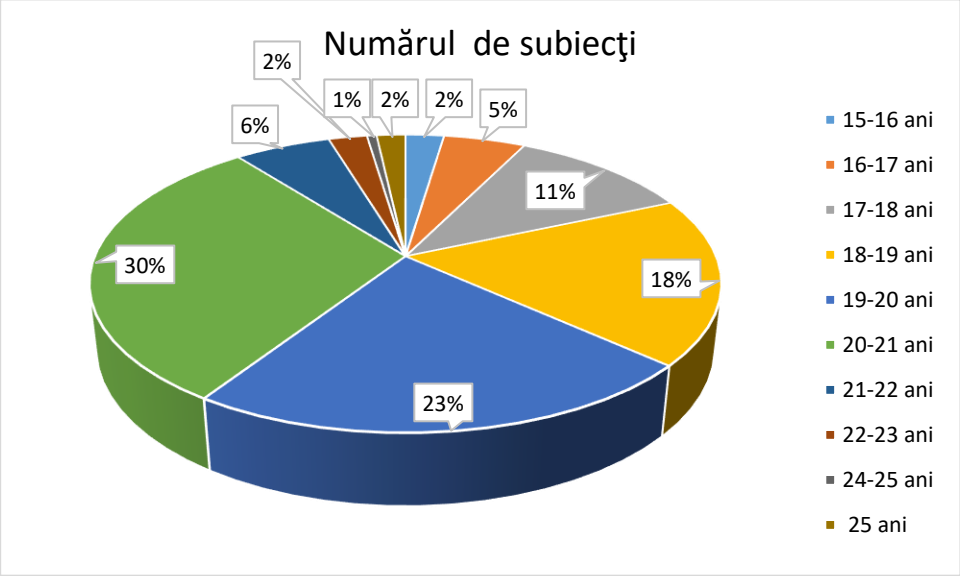

Fig. 2.3. Repartizarea respondenților cercetării în funcţie de factorul *vârstă*

În cadrul cercetării, la experimentul de constatare realizat au participat adolescenți cu vârste diferite (figura 2.3). Astfel nu este nici un subiect cu vârsa cuprinsă între 14-15 ani; – 8 subiecți, ceea ce reprezintă 2,3%, sunt cu vârsa cuprinsă între 15-16 ani; apoi 17 subiecţi (5,0%) de 16-17 ani; 38 de subiecţi (11,1%) de 17-18 ani; 62 de subiecţi (18,2%) de 18-19 ani; 77 de

subiecţi (22,6%) de 19-20 ani; cei mai mulți subiecți 103 ceea ce reprezintă 30,2% sunt de 20-21 ani; 20 de subiecţi (5,9%) de 21-22 ani; 8 subiecţi (2,3%) de 22-23 ani; 2 subiecţi (0,6%) de 24-25 ani; şi 6 subiecți, ceea ce reprezintă 1,8%, sunt cu vârsta de 25 ani. Această situaţie nu va influenţa obiectivitatea rezultatelor obţinute permiţându-ne să efectuăm o analiză statistică comparativă eficientă, fiindcă eşantioanele sunt comparabile, conform cerinţelor de analiză statistică.

Luând în considerare concepțiile autorilor (U. Șchiopu [109; 110], T. Crețu [32], F. Golu [53]), care au studiat etapele adolescenței (prezentate în primul capitol al tezei) am considerat relevant să distribuim întreg eșantionul de 341 de subiecți conform subperioadelor: adolescență propriu-zisă (15 – 18/20 de ani) și adolescență prelungită (20-25 ani).

Astfel datele cu referire la vârsta subiecților cercetării incluse în figura 2.3 ne ajută să identificăm că din grupul *adolescența propriu-zisă* fac parte 202 adolescenți, ceea ce reprezintă 59,0 % din totalul de subiecți experimentali, iar din grupul *adolescența prelungită*, fac parte 139 de subiecți, ceea ce reprezintă 41,0% din întreg grupul experimental.

O altă nișă de interes pentru cercetarea realizată a fost factorul *reuşita academică*. În figura 2.4 este ilustrată grafic reprezentarea subiecţilor în funcţie de *reuşita academică*.

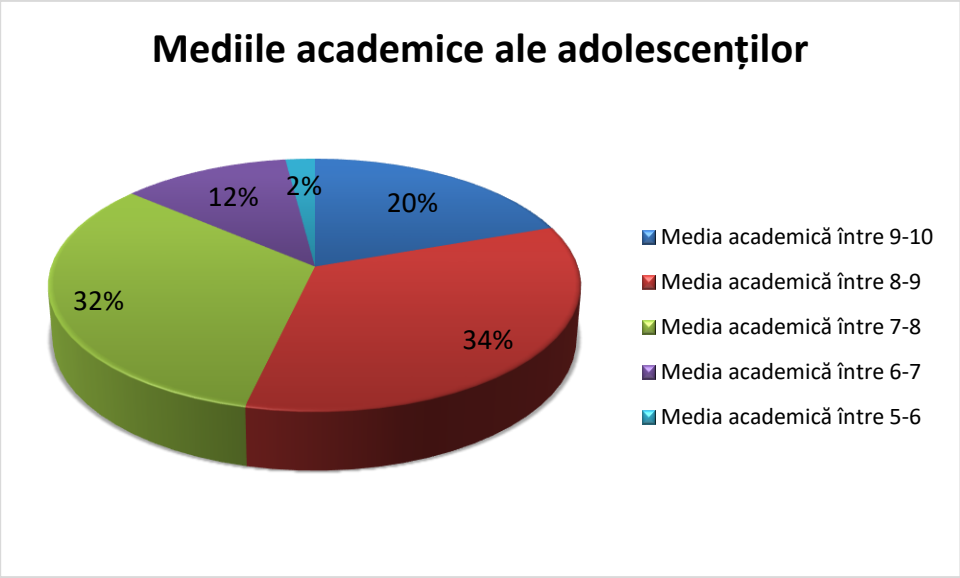

Fig. 2.4. Repartizarea respondenţilor în funcţie de factorul *reuşita academică*

Din totalul adolescenților (341 de subiecți) care au participat la cercetare cei mai mulți subiecți – 116, ceea ce reprezintă 34,0%, sunt cu media academică între notele 8-9; apoi 111 subiecţi (32,0%) sunt cu media academică între notele 7-8; 67 de subiecţi (20,0%) au media academică între notele 9-10; 40 de subiecţi (12,0%) sunt cu o medie academică situată între notele

de 6 și 7; 7 subiecţi (2,0%) sunt cu media academică fixată între notele de 5-6 și nici un subiect, în cazul nostru, nu a indicat o medie academică care să fie mai mică decât nota 5.

La vârsta adolescenței, conform studiilor realizate, interesele cognitive se diferențiază și după disciplinele studiate sau după atracția față de domenii anumite, respectiv, devin mai selective. Unii liceeni însă manmifestă o selectivitate restrictivă prea timpurie. Din cauza timpului insuficient, a volumului prea mare de cunoștințe de învățat, a exigențelor prea ridicate a profesorilor, a solicitărilor crescute a unor examene semnificative, unii adolescenți neglijează în mod deliberat unele materii și limitează posibilitățile de a-și forma cultura generală și de a-și dezvolta toate capacitățile cognitive [32, p. 293]. Astfel, considerăm că și datele cu referire la reușita academică a adolescenților vor oferi oportunitatea de a identifica unele particularități din perspectiva conceptelor analizate în prezenta lucrare.

2.3. Analiza inteligenței emoționale, a dimensiunilor personalității și a orientărilor valorice în funcție de factorii psihosociali

Am considerat importantp pentru cercetarea realizată, după firul logic al lucrării, determinarea nivelurilor de manifestare a inteligenței emoționale.

Menționăm că eșantionul cercetării este alcătuit din 341 de adolescenții care au o vârstă cuprinsă între 15-25 ani.

Deci, conform ipotezelor au fost determinate nivelurile de dezvoltare inteligenței emoționale, a scalelor ei și a altor dimensiuni ale personalității importante pentru acest factor la vârsta adolescenței.

Administrând **Chestionarul de diagnosticare a inteligenței emoționale (N. Hall)** am determinat atât nivelurile de manifestare a inteligenței emoționale cât și a scalelor EQ: 1. *Competența emoțională* – conștientizarea și înțelegerea emoțiilor, autoobservarea şi conştientizarea sentimentelor pe măsură ce acestea apar; 2. *Gestionarea propriilor emoții* – controlul emoţiilor fiind adaptate situaţiei, înțelegerea cauzei ce a generat un anumit sentiment, identificarea metodelor de control a temerilor şi a neliniştii, mâniei, tristeţii; 3. *Automotivare* – direcționarea emoţiilor în a atinge un scop; controlul propriilor emoţiilor; 4. *Empatie* – este o înțelegere a emoțiilor celorlalți oameni, sensibilitate faţă de sentimentele şi problemele celorlalţi, precu și capacitatea de a privi din punctul lor de vedere; conştientizarea faptului că oamenii simt diferit lucrurile; 5. *Recunoașterea emoțiilor altora* – manifestarea controlului emoţiilor celorlalți; manifestarea competenţei sociale şi a abilităţilor sociale de diferit tip [6; 7; 77].

Menționăm că pentru studiul realizat am considerat suficientă această metodă deoarece ea relevă atât indicele general al inteligenței emoționale cât și componentele care o caracterizează.

De altfel, analizând alte studii realizate, precum О. Фролова, Л. Кашкарева, О. Сербова, Т. Малыхина, I. Aşevschi et.al. [6; 225] identificăm că, la fel, pentru determinarea nivelului de manifestare a inteligenței emoționale a fost valorificat acest test. De altfel, considerăm că valorificarea altor teste pentru aceeași componentă ar fi produs confuzii, în special știind că, spre exemplu, testul pentru determinarea *inteligenței emoționale,* adaptat de M. Roco (Bar-On și D. Goleman), prezintă rezultate preponderent pentru nivelul mediu și scăzut [96].

În cazul dat, în scopul vizualizării nivelurilor de dezvoltare a inteligenței la adolescenții care au participat în cadrul experimentului de constatare prezentăm rezultatele în figura 2.5.

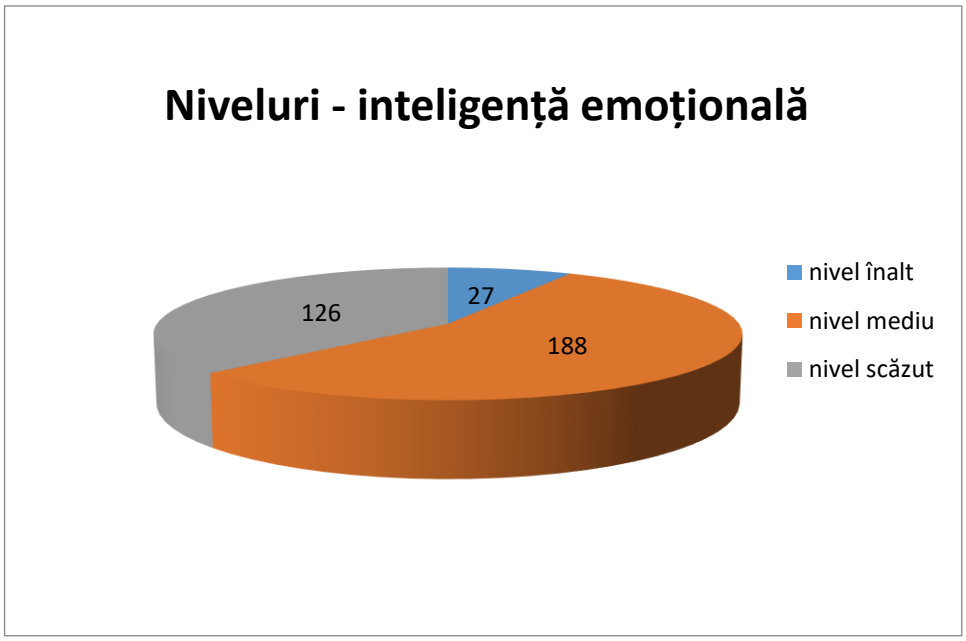

Fig. 2.5. Nivelurile inteligenței emoționale la adolescenți

Deci, rezultatele obţinute demonstrează niveluri diferite de dezvoltare a inteligenței emoționale. După cum observăm din figura 2.5, doar 7,9% (27 adolescenți) din cei investigaţi prezintă nivel înalt de dezvoltare a inteligenței emoționale. Un procent mare de subiecţi (55,1%, 188 adolescenți) prezintă nivel mediu de dezvoltare a inteligenței emoționale, iar nivel scăzut de dezvoltare a inteligenței emoționale - este caracteristic pentru 126 de subiecți, ceea ce reprezintă 37,0 % din întreg eșantionul.

Precum am menționat anterior **Chestionarul pentru diagnosticarea inteligenței emoționale (N. Hall)** permite determinarea nivelurilor scalelor componente ale inteligenței emoționale. Acestea sunt următoarele: 1) competența emoțională; 2) gestionarea propriilor emoții; 3) automotivare; 4) empatie; 5) recunoașterea emoțiilor altora [6; 7; 77]. Rezultatele sunt prezentate în tabelul 2.7.

Tabelul 2.7. Nivelurile de dezvoltare a scalelor inteligenței emoționale la adolescenți

Scale componente ale EQ	Niveluri	Frecvența	%
1. Competența emoțională	n. înalt n. mediu n. scăzut	87 175 79	25,5 51,3 23,2
2. Gestionarea propriilor emoții	n. înalt n. mediu n. scăzut	28 104 209	8,2 30,5 61,3
3. Automotivare	n. înalt n. mediu n. scăzut	84 154 103	24,6 45,2 30,2
4. Empatie	n. înalt n. mediu n. scăzut	106 182 53	31,1 53,4 15,5
5. Recunoașterea emoțiilor altora	n. înalt n. mediu n. scăzut	65 178 98	19,1 52,2 28,7

Rezultatele cercetării (tabelul 2.7) au demonstrat, pentru subiecţii cercetaţi, niveluri diferite de dezvoltare a scalelor inteligenței emoționale.

De altfel, după cum observăm din tabelul 2.7, pentru prima scală – *competența emoțională* - dintre subiecții chestionați 25,5% prezintă nivel înalt; 51,3% dintre adolescenți prezintă nivel mediu, iar nivel scăzut de competență emoțională - este caracteristic pentru 23,2% de subiecți, din întreg eșantionul. În general această componentă evidențiază că inteligența emoțională presupune a fi conștient de ceea ce simți, a fi conștient de ce alții simt și a ști ce să faci în situația dată (S. Hein); să ai conștiință emoțională, sensibilitate și capacitate de conducere care să te ajute să maximizezi pe termen lung fericirea și supraviețuirea [apud 96, p. 142].

Pentru scala care indică *gestionarea emoțiilor proprii* - nivel înalt prezintă 8,2% dintre adolescenți, nivel mediu – 30,5 %, iar nivel scăzut 61,3 % de adolescenți din eșantionul întreg.

În acest fel, pentru scala *automotivare* rezultatele obținute reliefează indicii următori: 24,6% dintre adolescenți - prezintă nivel înalt, nivel mediu – 45,2%, iar nivel scăzut 30,2% dintre adolescenți.

Nivel înalt pentru scala *empatie* prezintă 31,1% dintre adolescenți, nivel mediu – 53,4 %, iar nivel scăzut doar 15,5% de adolescenți.

Empatia este considerată una dintre dimensiunile de bază ale inteligenței emoționale. Aceasta este definită ca fiind definită ca un fenomen psihic de retrăire a stărilor, gândurilor și acțiunilor celuilalt, dobândit prin transpunerea psihologică a eului într-un model obiectiv de comportament uman, permițând înțelegerea felului în care altul interpretează lumea [apud 96, p. 146]. Empatia ca dimensiune a inteligenței emoționale se manifestă în special sub forma unei

trăsături de personalitate. Rolul empatiei în cunoașterea interpersonală este cel puțin la fel de important ca și cel al factorilor intelectuali și se manifestă într-un stil apreciativ. Indivizii cu un nivel înalt al empatiei îmbină experiența afectivă, fiind bogată și nuanțată, cu flexibilitatea în planul cognitiv, prin utilizarea și aplicarea unor criterii apreciative diverse adaptate situației. M. Roco indică că persoanele care sunt înalt empatice sunt și altruiste, generoase, acestea tind să acorde ajutor persoanelor care sunt în preajmă, au un comportament prosocial bine conturat, sunt adaptate bine social și în general cu un nivel scăzut de anxietate [96, p. 147].

Rezultatele prezentate pentru ultima scală *recunoașterea emoțiilor altora* denotă că 19,1% dintre adolescenți prezintă nivel înalt; 52,2% prezintă nivel mediu, iar 28,7 % dintre subiecții chestionați prezintă nivel scăzut.

În conformitate cu datele prezentate în acest paragraf considerăm importantă cunoașterea relațiilor inteligenței emoționale cu dimensiunile fundamentale ale personalității în funcție de factorii psihosociali: gen (masculin / feminin), mediul de proveniență al adolescenților (urban / rural), profilul studiilor respondenților (umanist / real), reușita academică a adolescenților (media academică semestrială 9-10 / 6-7).

Caracteristici ale dimensiunilor personalității în funcție de factorii psihosociali

În cercetarea realizată am analizat relațiile inteligenței emoționale cu următoarele dimensiuni ale personalității: *încredere în sine, curajul social, inițierea contactelor sociale, inteligența socială, stările şi însuşirile de personalitate în procesul de adaptare socială şi reglare comportamentală a personalității conform scalelor testului FPI: (1) nervozitate; 2) agresivitate spontană; 3) depresie; 4) emotivitate; 5) sociabilitate; 6) caracter calm; 7) dominare; 8) inhibiţie; 9) fire deschisă; 10) extraversiune – introversiune; 11) labilitate emoţională; 12) masculinitate – feminitate); motivația succesului; aptitudini comunicative și organizatorice.*

Pentru determinarea nivelului de încredere în sine, curajul social și inițierea contactelor sociale am aplicat **Testul de studiere a încrederii în sine** (V.G. Romek) [77; 92]. Rezultatele sunt prezentate în tabelul 2.8.

Tabelul 2.8. Nivelurile pentru scalele încrederii în sine, curajul social și inițierea contactelor sociale la adolescenți

Factori	Niveluri	Frecvența	%
Încrederea în sine	n. înalt n. mediu n. scăzut	85 197 59	24,9 57,8 17,3
Curajul social	n. înalt n. mediu	25 141	7,3 41,3

	n. scăzut	175	51,3
Inițierea contactelor sociale	n. înalt n. mediu n. scăzut	16 203 122	4,7 59,5 35,8

Rezultatele prezentate în tabelul 2.8 relevă diferite nivele de dezvoltare a factorilor încrederii în sine, curajul social și inițierea contactelor sociale. Astfel, pentru factorul *încrederea în sine*, din numărul total de 341 de subiecți 24,9% denotă nivel înalt, 57,8% nivel mediu, iar 17,3% nivel scăzut. Pentru factorul *curajul social* din numărul total de subiecți 7,3% denotă nivel înalt, 41,3% nivel mediu, iar 51,3% nivel scăzut; iar pentru factorul *inițierea contactelor sociale*: 4,7% denotă nivel înalt, 59,5% nivel mediu, iar 35,8% nivel scăzut.

Conform caracteristicilor testului aplicat persoanele cu *încrederea în sine înaltă* sunt destul de independente, destul de uşor aleg acea strategie comportamentală, care le oferă cele mai mari posibilităţi de a obţine ceea ce și-au propus ca scop, pot spune că, în general, ei își dirijează soarta; susțin că posedă multe lucruri de care se simt mândri; iau repede decizii, fără multe calculări „pro” şi „contra”; sunt siguri că pe ei se poate miza în cele mai dificile situaţii; de regulă, obţin ceea de ce au nevoie; au aptitudini şi destulă energie pentru a realiza ceea ce își planifică; nu au gânduri despre inferioritatea lor; se stimează pe sine. Persoanele cu încredere în sine scăzută prezintă opusul acestor caracteristici.

În aceeași ordine de idei subliniem că persoanele cu *nivel înalt al curajului social* nu se incomodează în prezenţa persoanelor cu autoritate; se simt comod dacă profesorul se apropie de ei în timpul orelor; nu se incomodează, dacă alţii îi propun ajutor; foarte rar se simt impuși de a se lupta cu propria timiditate; dacă în timpul discuţiei apare o pauză, atunci neapărat găsesc ce să spună; când se confruntă cu careva probleme nu se sfiesc să se adreseze unei persoane competente; au curajul să sune în diverse instituţii oficiale; preferă să spună lucrurilor pe nume; dacă cineva îl priveşte când fac ceva, atunci nu le atrage atenția; nu se incomodează atunci când primește complimente.

Caracteristicile testului evidențiază faptul că un scor ridicat pe factorul „inițierea contactelor sociale” este specific persoanelor care manifestă o disponibilitate crescută în a stabili relații și în a interacționa cu ceilalți, fără a fi constrânse de inhibiții sau teama de respingere.

Astfel, indivizii cu un nivel înalt la acest factor: acordă o importanță redusă grijii de a nu-i deranja pe ceilalți în cazul în care aceștia nu se află într-o dispoziție favorabilă; evită cu rare ocazii conflictele prin supunere, în caz de contradicție cu o persoană apropiată, preferă soluții echilibrate, nu cedarea de principiu; consideră rareori că circumstanțele externe sunt mai puternice decât propriile capacități de acțiune, motiv pentru care nu renunță cu ușurință la

inițiative sau oportunități; comunică cu ușurință propriile emoții, sentimente și stări interioare; tind să fie autentici, ascunzându-și foarte rar trăirile personale; solicită cu ușurință ajutorul sau colaborarea altora, fără reticențe; apelează direct la sprijinul prietenilor, inclusiv în momente neobișnuite, cum ar fi noaptea târziu, atunci când situația o cere; inițiază cu naturalețe conversații cu persoane necunoscute, fără anxietate socială; nu evită exprimarea unor opinii sau observații care, deși pot fi incomode, sunt necesare într-un context de sinceritate și asumare; se preocupă într-o mai mică măsură de impactul problemelor personale asupra celorlalți, considerând firesc schimbul reciproc de sprijin în relațiile de prietenie.

Aceste caracteristici conturează un profil al individului cu o capacitate ridicată de inițiere și menținere a contactelor sociale, bazată pe încredere în sine, deschidere emoțională și asumarea relațiilor interpersonale într-o manieră directă și echilibrată.

Administrând **Testul *Inteligența socială* (Ph. Carter)** elaborat de către Philip Carter am determinat nivelurile de dezvoltare a inteligenței sociale [apud 55]. Rezultatele sunt prezentate în tabelul 2.9.

Tabelul 2.9. Nivelurile de dezvoltare a inteligenței sociale la adolescenți

Factori	Niveluri	Frecvența	%
Inteligența socială	n. înalt	172	50,4
	n. mediu	134	39,3
	n. scăzut	35	10,3

Datele prezentate în tabelul 2.9 ne demonstrează niveluri diferite de dezvoltare a inteligenței sociale. După cum observăm din acest tabel, 50,4% din cei investigaţi prezintă nivel înalt de dezvoltare a inteligenței sociale; 39,3% prezintă nivel mediu de dezvoltare a inteligenței sociale, iar nivel scăzut de dezvoltare a inteligenței sociale - este caracteristic pentru 35 de subiecți, ceea ce reprezintă 10,3 % din tot eșantionul.

Administrând **Testul de diagnosticare a motivației succesului T. Elers** am obținut diferite niveluri pentru acest factor [77]. Rezultatele sunt prezentate în tabelul 2.10.

Tabelul 2.10. Nivelurile de dezvoltare a motivației pentru succes la adolescenți

Factori	Niveluri	Frecvența	%
	n. extrem de înalt	92	27,0

Motivația pentru succes	n. moderat înalt	151	44,3
	n. mediu	94	27,6
	n. scăzut	4	1,2

Datele prezentate în tabelul 2.10 demonstrează niveluri diferite de motivației pentru succes. După cum observăm din tabelul indicat, din adolescenții investigaţi 27,0% prezintă un nivel extrem înalt de motivație pentru succes; 44,4% prezintă nivel moderat înalt; 27,6% prezintă nivel mediu de motivație pentru succes, iar nivel scăzut de motivație pentru succes - este caracteristic pentru 1,2 % din adolescenți.

Menționăm asupra faptului că în conformitate cu descrierile din literatura de specialitate motivația pentru succes se referă la motivația pozitivă. Cu această motivație persoanele începând o activitate, au în vedere realizarea a ceva constructiv, pozitiv. În centrul activităţii persoanei este speranță spre succes și necesitatea de a obţine succesul; de obicei, au încredere în sine, manifestă responsabilitate, inițiativă, sunt activi, perseverenți în realizarea obiectivelor. Motivația pentru eșec se referă la motivația negativă. Acest tip de motivație este asociată cu necesitatea de a evita izbucnirile nervoase, vina, pedeapsa, eșecul. În general, în cadrul acestui tip de motivație este ideea evitării şi a aşteptărilor negative. Începând o activitate, persoanei de la bun început îi este frică de eșec, se gândeşte la modalități de evitare a eșecurilor ipotetice, dar nu la obţinerea succesului. Persoanelor motivate pentru insucces, de obicei, le este caracteristic un nivel înalt de anxietate şi încredere în sine scăzută. Se străduie să evite sarcinile importante și, în cazul în care trebuie să ia decizii în probleme responsabile pot manifesta o stare apropiată cu panica. În cazurile date, la ei este extrem de înaltă anxietatea situativă. Toate acestea pot fi combinate cu o atitudine extrem de responsabilă pentru activitate.

Motivația succesului este necesară pentru elaborarea căilor și metodelor care ar contribui la dezvoltarea potențialului motivațional, prin dezvoltarea acestuia la adolescenți, instaurarea atitudinii constructive față de sine și activitate, abordarea pozitivă a evenimentelor de viață și orientarea spre soluționarea sarcinilor cu caracter personal, social sau profesional.

În contextul dat este considerăm relevant să subliniem și faptul că în literatura de specialitate se evidențiază că la vârsta adolescenței există o importantă motivație pentru învățare, care însă prezintă distincții între grupările de adolescenți. Motivația extrinsecă, la această vârstă, se îmbăgățește și dobândește o valoare socială mai mare. Astfel adolescenții înțeleg faptul că societatea actuală cere mai multă competență, pe care în mare măsură școala o asigură; încep să aibă convingerea că pregătirea de vârf este o garanție pentru un viitor profesional sigur; gradul de pregătire asigură un loc important în societate; notele foarte mari susțin reputația; premiile, medaliile, titlurile pentru reușitele la concursuri și olimpiade câștigă stima celorlalți. Dar, poate

acționa și motivația negativă, la diferite grupuri de adolescenți, care se manifestă prin: frica de insucces, de pedeapsă, frica de pierdere a reputației, frica de dezamăgiri care pot fi provocate părinților. Motivația intrinsecă a învățării este constituită din interese cognitive de durată și profunde; interese creative; satisfacția depășirii obstacolelor în rezolvarea problemelor, a neclarităților, a volumului prea mare de cunoștințe și a dezordinii lor [32, p. 293].

Pentru determinarea nivelului aptitudinilor comunicative și a aptitudinilor organiztorice am administrat **Testul de diagnosticare a aptitudinilor comunicative şi organizatorice COS – I (V.V. Sineavski, B. A. Fedorişin)** [92]. La fel, rezultatele sunt prezentate în tabelul 2.11.

Tabelul 2.11. Nivelurile pentru aptitudinile comunicative și organizatorice la adolescenți

Factori	Niveluri	Frecvența	%
Aptitudini comunicative	n. foarte înalt	47	13,8
	n. înalt	31	9,1
	n. mediu	46	13,5
	n. scăzut	81	23,8
	n. foarte scăzut	136	39,9
Aptitudini organizatorice	n. foarte înalt	37	10,9
	n. înalt	55	16,1
	n. mediu	42	12,3
	n. scăzut	70	20,5
	n. foarte scăzut	137	40,2

Adolescenții intervievați au prezentat diferite niveluluri de manifestere a aptitudinilor comunicative. Astfel, datele prezentate în tabelul 2.11 demonstrează că 39,9% din adolescenții investigaţi prezintă nivel foarte scăzut al aptitudinilor comunicative; 23,8% prezintă nivel scăzut; 13,5% prezintă nivel mediu, 9,1% prezintă nivel înalt, iar nivel foarte înalt a aptitudinilor comunicative este caracteristic pentru 13,8% din adolescenții cercetării date.

De altfel, menționăm că adolescenții au prezentat diferite niveluluri de manifestere și pentru aptitudinile organizatorice. Anume 40,2% din adolescenții investigaţi prezintă nivel foarte scăzut al aptitudinilor organizatorice; 20,5% prezintă nivel scăzut; 12,3% prezintă nivel mediu, 16,1% prezintă nivel înalt, iar 13,8% din adolescenții au rezultatele în diapazonul nivelului foarte înalt al aptitudinilor organizatorice.

Sumarizând evidențiem că este cel mai mare numărul adolescenților care prezintă niveluri foarte scăzute și scăzute pentru aptitudinile comunicative și aptitudinile organizatorice. În ambele cazuri aceste niveluri sunt incluse în limita de peste 60, 0%, ceea ce considerăm că trebuie de evidențiat.

Autorii menționează că sentimentele pe care le posedăm ne sunt de ajutor atunci când comunicăm cu ceilalți. De exemplu, expresia feței, poate exprima o multitudine de sentimente.

Dacă arătăm triști și răniți, le semnalăm celorlalți că avem nevoie de ajutorul lor. Dacă suntem mai iscusiți în arta comunicării verbale, vom fi în stare să exprimăm mai mult din nevoile emoționale, având posibilitatea de a le simți și mai bine. Dacă reușim să fim cât se poate de receptivi la problemele emoționale ale celorlalți oameni, suntem mai capabili să-i facem să-i facem să se simtă importanți, înțeleși și iubiți [96, p. 138].

Particularități ale inteligenței emoționale în funcție de factorii psihosociali: gen, mediu de proveniență, profilul studiilor, reușita acamedică, vârstă

Subliniem că în literatura de specialitate întâlnim diverse studii cu referire la inteligența emoțională la vârsta adolescenței din perspectiva multiplilor factori psihosociali.

Pentru cercetarea realizată considerăm valoroase relaţiile existente dintre inteligența emoțională și următorii factori psihosociali*: gen (masculin / feminin), mediul de proveniență (urban / rural), profilul studiilor (umanist /real), reușita acamedică (medii semestriale 9-10 / 6-7)*.

Caracteristicile inteligenței emoționale și a scalelor ei după factorul *gen*. În tabelul A 3.1 sunt prezentate diferenţele dintre medii în funcţie de factorul gen pentru scalele inteligenței emoționale: *componența emoțională, automotivație, empatie, recunoașterea emoțiilor altora, gestionarea propriilor emoții*. Rolul mediei aritmetice este de a oferi o imagine despre valoarea medie a caracteristicii respective [89]. Datele prezentate în tabelul A 3.1 sunt ilustrate grafic în figura 2.6.

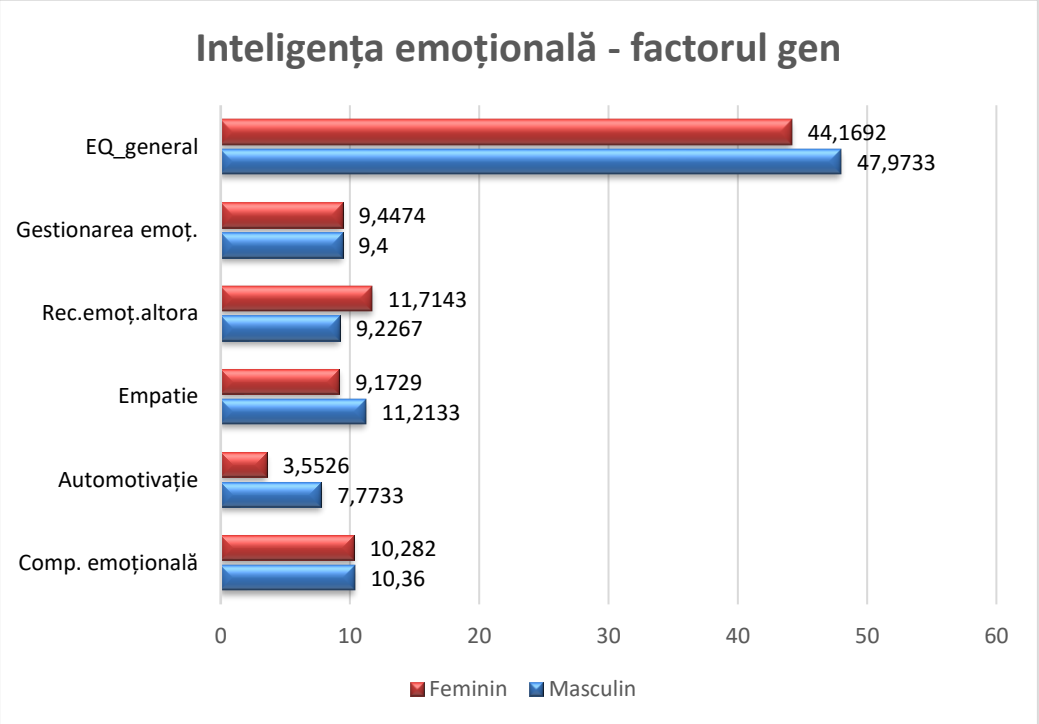

Fig. 2.6. Mediile pentru scalele EQ după factorul gen

Rezultatele prezentate (fig. 2.6) demonstrează că nivelul de dezvoltare a scalelor inteligenței emoționale diferă în funcţie de factorul gen. Datele obținute denotă faptul că subiecții de gen masculin comparativ cu subiecții de gen feminin au înregistrat medii mai înalte pentru *componența emoțională, automotivație, empatie.* Totodată datele obținute denotă faptul că subiecții de gen masculin comparativ cu subiecții de gen feminin au înregistrat medii mai scăzute pentru *recunoașterea emoțiilor altora, gestionarea propriilor emoții*. Subliniem că rezultatele finale pot să apară și ca o consecință a faptului că a existat disproporționalitatea dintre numărul de adolescenți de gen masculin și feminin.

Aici, pentru a arăta diferențele mediilor variabilelor conform factorulului - genul subiecților, am utilizat testul T. Testul T pentru eșantioane independente este utilizat pentru a calcula dacă mediile variabilelor sunt diferite semnificativ una față de cealaltă. Rezultatele obținute la testul T sunt prezentate în tabelul A 3.2.

Analizând datele prezentate în tabelul dat putem afirma că există diferențe dintre mediile variabilelor inteligenței emoționale la subiecții de gen masculin și la subiecții de gen feminin. Aceste diferențe sunt semnificative pentru scalele inteligenței emoționale: automotivație (t=4,832; p=0,001); empatie (t=3,131; p=0,002); recunoașterea emoțiilor altora (t=-4,550; p=0,001).

Comparativ și în alte studii psihologii au observat că există diferențe de gen în dezvoltarea emoțională a băieților și fetelor adolescenți. Cu siguranță, fetele sunt mai emoționale, au experiențe mai intense, vorbesc mai des despre sentimentele lor, starea lor de spirit se schimbă mai des, sunt mai „plângătoare”. Băieții sunt mai predispuși să evite să-și exprime emoțiile, în schimb, își schimbă comportamentul, pot hărțui, se pot comporta mai zgomotos, mobil și agresiv. Potrivit studiului lui L. Regush, cea mai mare instabilitate emoțională se observă la adolescenții de 13 ani (băieți între 11-13 ani și fete între 13-15 ani). În această perioadă sunt cei mai indisciplinați, sinistri, ostili oamenilor și semenilor, care au unele defecte sau ceva diferit de cele normale generale (Regush, 2006). Adolescenții pot fi prinși de emoțiile lor: unora dintre ei le place să se simtă „imens de fericiți” sau „infinit de nefericiți”. Ei pot ignora încercările adulților de a-i „trece” la orice activitate utilă în loc de grijile constante. Cele mai mari experiențe ale adolescenților sunt legate de relațiile cu părinții și semenii. Importanța relațiilor cu părinții este necesară ca un teren de încercare pentru ca adolescenții să își afirme vârsta adultă, întrucât sentimentele de maturitate sunt noile forme de conducere ale adolescenței. Importanța relațiilor cu semenii se explică prin faptul că activitatea principală a adolescenților este comunicarea intim-personală cu semenii (Bradberry, 2017). Timpul liber și frecvența la școală provoacă, de

asemenea, anxietate și griji pentru adolescenți, dar într-o măsură mai mică. Sentimentele emoționale despre propria personalitate și relațiile cu persoane de sex opus sunt cele mai puțin îngrijorătoare pentru adolescenți. Majoritatea adolescenților sunt îngrijorați de viitorul lor, în special cei cu anxietate generală mare și cei cu o dezvoltare intelectuală relativ ridicată. Sfera emoțională a adolescenților se caracterizează prin următoarele: - mare entuziasm emoțional, care se manifestă în rapiditatea exprimării sentimentelor; - rezistența experiențelor emoționale, în special, reținerea imaginilor pentru o lungă perioadă de timp; - anxietate crescută; - sentimente contradictorii: de exemplu, pot proteja cu pasiune un prieten, știind că este demn de pedeapsă; - sunt profund preocupați de evaluarea pe care o fac colegii; - sunt îngrijorați de poziția lor în grup, se tem să nu fie neglijați de semenii lor; - fac cereri sporite de prietenie, care se bazează pe interese comune și sentimente morale; - sunt preocupați de propria stimă de sine; - apar sentimente civice, în special sentimente de patriotism. Perioada adolescenței se caracterizează printr-o emotivitate crescută, care este asociată atât cu modificări fiziologice ale corpului în creștere, cât și cu factori psihologici, și anume: o schimbare a situației sociale de dezvoltare, activitate de conducere și noi creșteri în conștiința personalității [252, p.72].

О. Фролова, Л. Кашкарева, О. Сербова, Т. Малыхина au prezentat rezultatele unui studiu empiric al inteligenței emoționale a adolescenților, valorificând testul de inteligență emoțională N. Hall. Studiul experimental a fost realizat prin compararea a două grupuri de adolescenți: elevii de la liceu și membrii cercului de „Studii psihologice", care au avut ocazia să crească nivelul de competență psihologică prin autodescoperire și dezvoltarea sferei emoționale. Autorii au concluzionat că, în general, nivelul dezvoltării acesteia este conform datelor scăzut sau mediu, iar un nivel ridicat de dezvoltare a inteligenței emoționale nu a fost dezvăluit la niciun subiect [252].

Investigând componentele inteligenței emotionale, s-a constatat ca membrii cercului au o mai bună înțelegere și control asupra emoțiilor celorlalți; să-și gestioneze mai bine emoțiile; au inteligența emoțională interpersonală mai bine dezvoltată și o componentă de „înțelegere a emoțiilor". Elevii liceului au o mai bună înțelegere a emoțiilor lor; au performanțe mai bune în componenta de gestionare a expresiei; au o inteligență emoțională intrapersonală mai bine dezvoltată. Membrii cercului au un nivel mai ridicat de dezvoltare a conștientizării emoționale, își gestionează mai bine propriile emoții; au o automotivare și empatie mai mare. Elevii liceului au mai puține obstacole legate de emoții în comunicare decât membrii cercului. Cercetătorii asociază acest lucru cu faptul că au o inteligență emoțională intrapersonală mai bine dezvoltată și au o mai bună înțelegere a emoțiilor lor. Majoritatea componentelor inteligenței emoționale sunt dezvoltate la subiecții experimentali la nivel mediu, în timp ce unele componente sunt dezvoltate la niveluri înalte sau scăzute. Studiul a descoperit că majoritatea componentelor inteligenței

emoționale, în special cele legate de emoțiile celorlalți, sunt mai bine dezvoltate la membrii cercului. Explicăm acest lucru prin faptul că la fiecare lecție, elevii sunt încurajați să-și spună propriile emoții și să asculte ceea ce alții spun despre emoțiile lor, ceea ce ajută la creșterea competenței lor psihologice. Rezumând autorii subliniază despre necesitatea de a lua anumite măsuri pentru dezvoltarea inteligenței emoționale în adolescență [252, p.77].

Sunt prezentate diferenţele dintre medii în funcţie de factorul gen pentru dimensiunile personalității în tabelul A 3.3: *încredere în sine, curajul social, inițierea contactelor sociale, inteligența socială, stările şi însuşirile de personalitate în procesul de adaptare socială şi reglare comportamentală a personalității conform scalelor chestionarului FPI (1) nervozitate, 2) agresivitate spontană, 3) depresie; 4) emotivitate, 5) sociabilitate, 6) caracter calm, 7) dominare, 8) inhibiţie; 9) fire deschisă, 10) extraversiune – introversiune, 11) labilitate emoţională; 12) masculinitate – feminitate), motivația succesului, aptitudini comunicative, aptitudini organizatorice.*

În continuare, datele prezentate în tabelul A 3.3 sunt ilustrate grafic în figura 2.7.

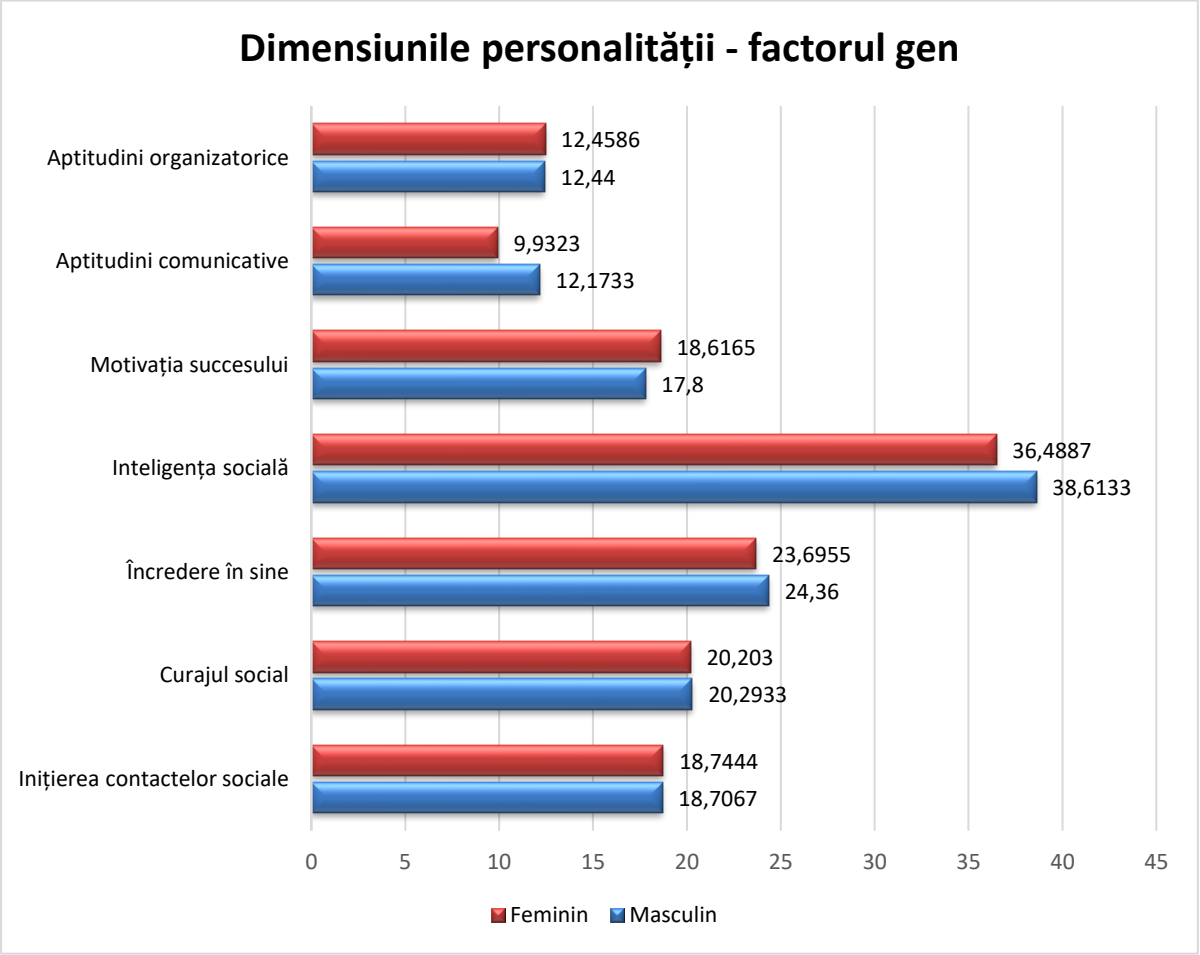

Fig. 2.7. Mediile la dimensiunile personalității în funcție de factorul gen

Conform rezultatelor obținute subiecții de gen masculin (fig. 2.7) comparativ cu subiecții de gen feminin au înregistrat medii mai înalte pentru: curajul social, încredere în sine, inteligența socială, agresivitate spontană (FPI-2), sociabilitate (FPI-5), caracter calm (FPI-6), dominare (FPI-7), fire deschisă (FPI-9), extraversiune (FPI-10), masculinitate (FPI-12), aptitudini comunicative, aptitudini organizatorice. Totodată subiecții de gen masculin comparativ cu subiecții de gen feminin au înregistrat medii mai scăzute pentru: inițierea contactelor sociale, nervozitate (FPI-1), depresie (FPI-3); emotivitate (FPI-4), inhibiţie (FPI-8), labilitate emoţională (FPI-11), motivația succesului.

În contextul dat, pentru a prezenta diferențele mediilor variabilelor după factorul - genul subiecților, am utilizat testul T. Rezultatele obținute la testul T sunt prezentate în tabelul A 3.4. Astfel putem afirma că există diferențe dintre mediile variabilelor menționate la subiecții de gen masculin și la subiecții de gen feminin. Aceste diferențe sunt semnificative pentru dimensiunile: nervozitate (FPI-1) (t=-3,77; p=0,001), agresivitate spontană (FPI-2) (t=2,99; p=0,003), depresie (FPI-3) (t=-2,33; p=0,02), caracter calm (FPI-6) (t=4,02; p=0,001), dominare (FPI-7) (t=2,71; p=0,007), inhibiţie (FPI-8) (t=-3,83; p=0,001), fire deschisă (FPI-9) (t=1,99; p=0,047), extraversiune (FPI-10) (t=3,86; p=0,001), labilitate emoţională (FPI-11) (t=-2,62; p=0,009), masculinitate (FPI-12) (t=6,35; p=0,001), aptitudini comunicative (t=4,15; p=0,001).

În concluzie evidențiem că adolescenții prezintă diferite niveluri de dezvoltare a inteligenței emoționale și a scalelor ei: competența emoțională, automotivație, empatie, recunoașterea emoțiilor altora, gestionarea propriilor emoții. Adolescenților cu diferite niveluri de dezvoltare a inteligenței emoționale le sunt caracteristice grade diferite de semnificaţie statistică pentru factorul - genul subiecților (masculin/feminin). Datele obținute denotă faptul că subiecții de gen masculin comparativ cu subiecții de gen feminin au înregistrat medii mai înalte pentru componența emoțională, automotivație, empatie și pentru indicele general al inteligenței emoționale și au înregistrat medii mai scăzute pentru recunoașterea emoțiilor altora și gestionarea propriilor emoții. Aceste diferențe sunt semnificative doar pentru scalele: automotivație; empatie și recunoașterea emoțiilor altora. Subliniem că rezultatele finale pot să apară și ca o consecință a faptului că a existat disproporționalitatea dintre numărul de adolescenți de gen masculin și feminin.

Pentru dimensiunile personalității subiecții de gen masculin comparativ cu subiecții de gen feminin au înregistrat medii mai înalte pentru: curajul social, încredere în sine, inteligența socială, agresivitate spontană, sociabilitate, caracter calm, dominare, fire deschisă, extraversiune, masculinitate, aptitudini comunicative, aptitudini organizatorice. De altfel, subiecții de gen masculin au înregistrat medii mai scăzute pentru: inițierea contactelor sociale, nervozitate, depresie; emotivitate, inhibiţie, labilitate emoţională și motivația succesului. Sumarizând aici,

identificăm că sunt obținute diferențe semnificative doar pentru dimensiunile personalității: nervozitate, agresivitate spontană, depresie, dominare, inhibiţie, fire deschisă, extraversiune, labilitate emoţională, masculinitate și aptitudini comunicative.

Inteligența emoțională după factorul – *mediul de proveniență* (urban / rural): datele statisticii descriptive.

În tabelul A 3.5 sunt prezentate diferenţele dintre medii în funcţie de factorul mediul de proveniență (urban / rural) pentru scalele inteligenței emoționale. Rezultatele prezentate demonstrează că nivelul de dezvoltare a scalelor inteligenței emoționale diferă în funcţie de factorul mediul de proveniență: urban / rural. La fel, datele prezentate în tabelul A 3.5 sunt ilustrate grafic în figura 2.8.

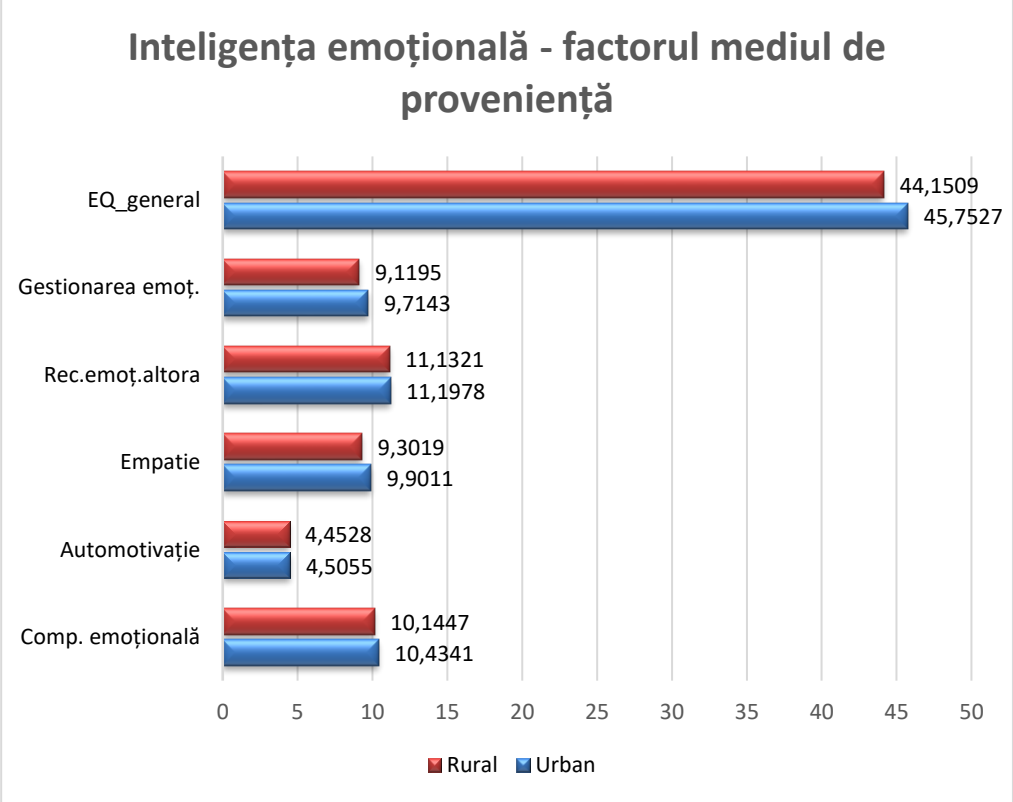

Fig. 2.8. Mediile pentru scalele EQ după factorul mediul de proveniență

Datele obținute denotă faptul că subiecții din mediul urban comparativ cu subiecții din mediul rural au înregistrat medii mai înalte pentru scalele: componența emoțională, automotivație, empatie, recunoașterea emoțiilor altora, gestionarea propriilor emoții.

Diferențele mediilor variabilelor după factorul propus, după *mediul de proveniență* a subiecților, sunt determinate cu testul T. Rezultatele obținute sunt prezentate în tabelul A 3.6. Analizând datele prezentate în tabelul dat putem afirma că nu există diferențe semnificative dintre

mediile variabilelor la subiecții din mediul urban și la subiecții din mediul rural.

Sunt prezentate diferenţele dintre medii în funcţie de factorul mediul de proveniență (urban / rural) pentru dimensiunile personalității în tabelul A 3.7. Astfel, datele obținute denotă că subiecții din mediul urban comparativ cu subiecții din mediul rural au înregistrat medii mai înalte pentru: inițierea contactelor sociale, curajul social, inteligența socială, agresivitate spontană (FPI-2), emotivitate (FPI-4), sociabilitate (FPI-5), caracter calm (FPI-6), dominare (FPI-7), fire deschisă (FPI-9), extraversiune (FPI-10), masculinitate (FPI-12), aptitudini comunicative, aptitudini organizatorice. Sunt ilustrate grafic în figura 2.9 datele prezentate în tabelul A 3.7.

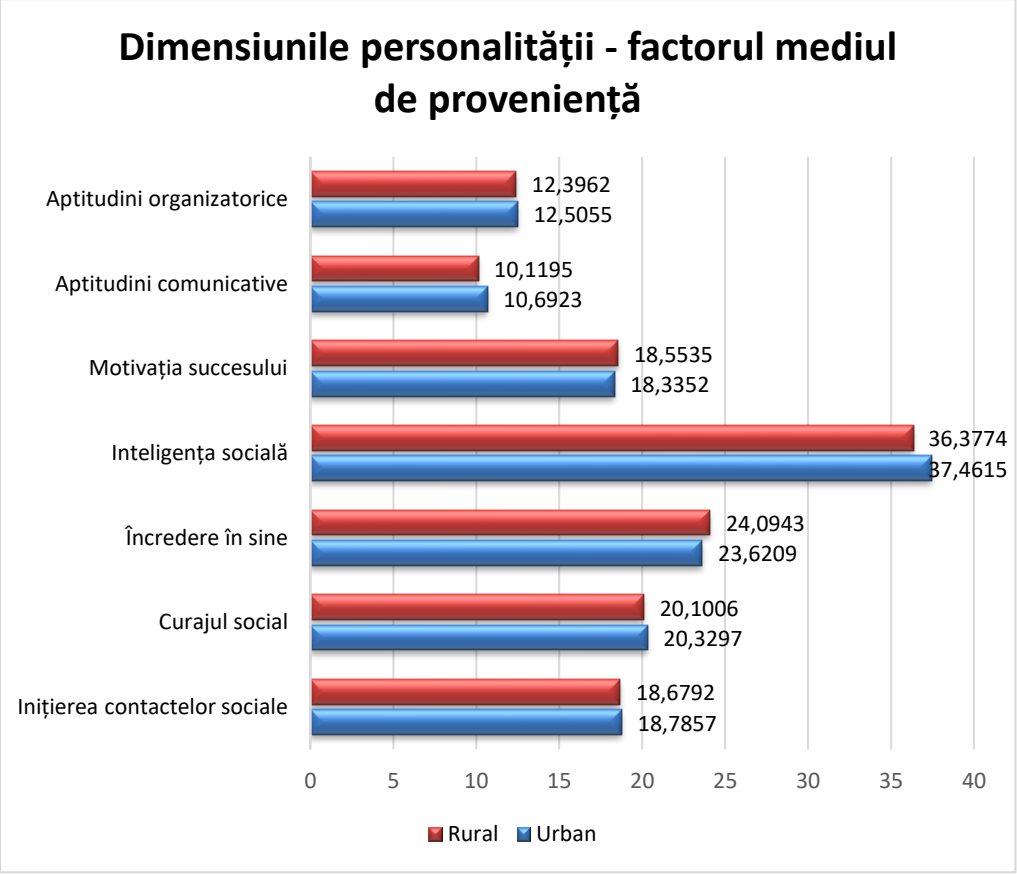

Fig. 2.9. Mediile pentru dimensiunile personalității după factorul mediul de proveniență

Subiecții din mediul urban comparativ cu subiecții din mediul rural au înregistrat medii mai scăzute pentru: încredere în sine, nervozitate (FPI-1), depresie (FPI-3), inhibiţie (FPI-8), labilitate emoţională (FPI-11), motivația succesului.

La fel, pentru a prezenta diferențele mediilor variabilelor după – *mediul de proveniență a subiecţilor (urban / rural)*, am administrat testul T. În tabelul A 3.8 sunt incluse rezultatele obținut. Astfel, putem afirma că există diferențe semnificative dintre mediile variabilelor la subiecții din mediul urban și la subiecții din mediul rural doar pentru inhibiţie (FPI-8) (t=-2,18; p=0,03). Respectiv, nu există diferențe semnificative dintre mediile variabilelor la subiecții din

mediul urban și la subiecții din mediul rural pentru toate celelalte dimensiuni: inițierea contactelor sociale, curajul social, încredere în sine, inteligența socială, nervozitate (FPI-1), agresivitate spontană (FPI-2), depresie (FPI-3), emotivitate (FPI-4), sociabilitate (FPI-5), caracter calm (FPI-6), dominare (FPI-7), fire deschisă (FPI-9), extraversiune (FPI-10), labilitate emoţională (FPI-11), masculinitate (FPI-12), motivația succesului, aptitudini comunicative, aptitudini organizatorice.

Inteligența emoțională după criteriul *profilul studiilor* (umanist – real): datele statisticii descriptive. Subliniem că sunt prezentate diferenţele dintre medii pentru inteligența emoțională în funcţie de factorul profilul studiilor (umanist – real) în tabelul A 3.9. Rezultatele prezentate demonstrează că nivelul de dezvoltare a scalelor inteligenței emoționale indică diferențe în funcţie de acest criteriu. Sunt ilustrate grafic în figura 2.10 rezultatele prezentate în tabelul A 3.9.

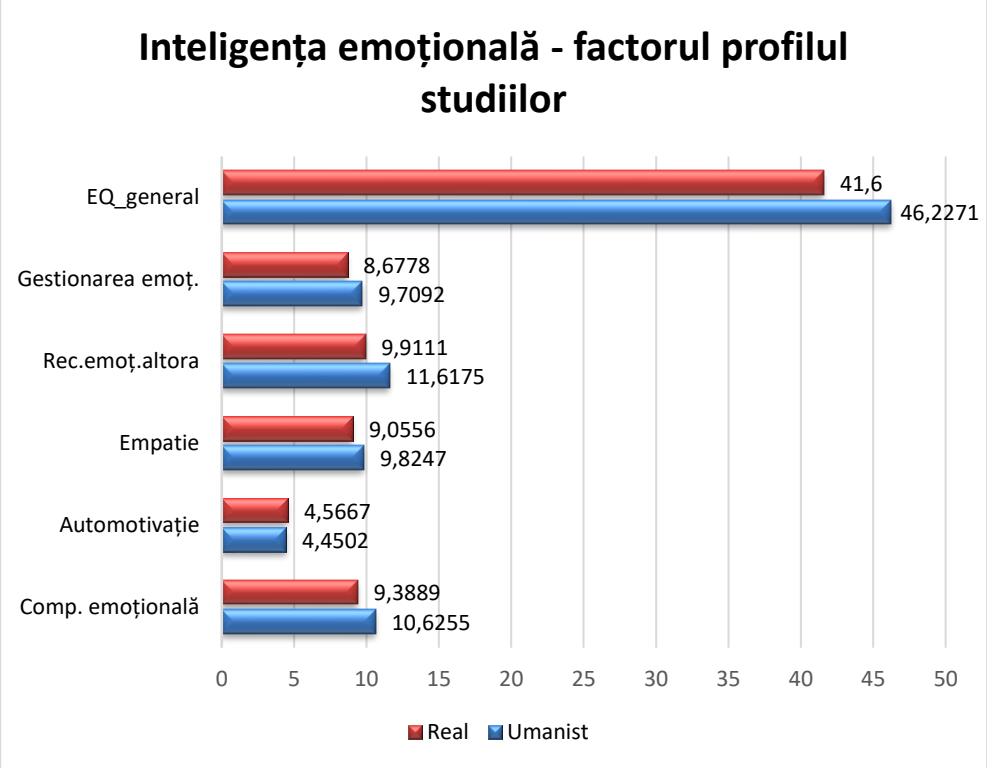

Fig. 2.10. Mediile pentru scalele EQ după factorul profilul studiilor

Subiecții de la profilul umanist comparativ cu subiecții de la profilul real au înregistrat medii mai înalte pentru componentele: componența emoțională, empatie, recunoașterea emoțiilor altora, gestionarea propriilor emoții.

Subiecții de la profilul umanist comparativ cu subiecții de la profilul real au înregistrat medii mai scăzute pentru: automotivație.

Pentru indicele general al inteligenței emoționale subiecții de la profilul umanist comparativ

cu subiecții de la profilul real au înregistrat medii mai înalte.

Similar situațiilor descrise anterior rezultatele obținute la testul T, pentru a calcula dacă mediile variabilelor sunt diferite semnificativ una față de cealaltă, sunt prezentate în tabelul A 3.10. De altfel, analizând datele prezentate în acest tabel putem afirma că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții de la profilul umanist și la subiecții de la profilul real. Aceste diferențe sunt semnificative pentru scalele: componența emoțională (t=2,37; p=0,018), recunoașterea emoțiilor altora (t=3,27; p=0,001). În acest context evidențiem că diferențele indicate nu sunt semnificative pentru scalele: automotivație, empatie, gestionarea propriilor emoții. La fel, există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții de la profilul umanist și la subiecții de la profilul real pentru indicele general al inteligenței emoționale (t=2,18; p=0,03).

În tabelul A 3.11 și figura 2.11 sunt prezentate diferenţele dintre medii în funcţie de factorul profilul studiilor (umanist / real) pentru dimensiunile personalității care sunt în relație cu inteligența emoțională.

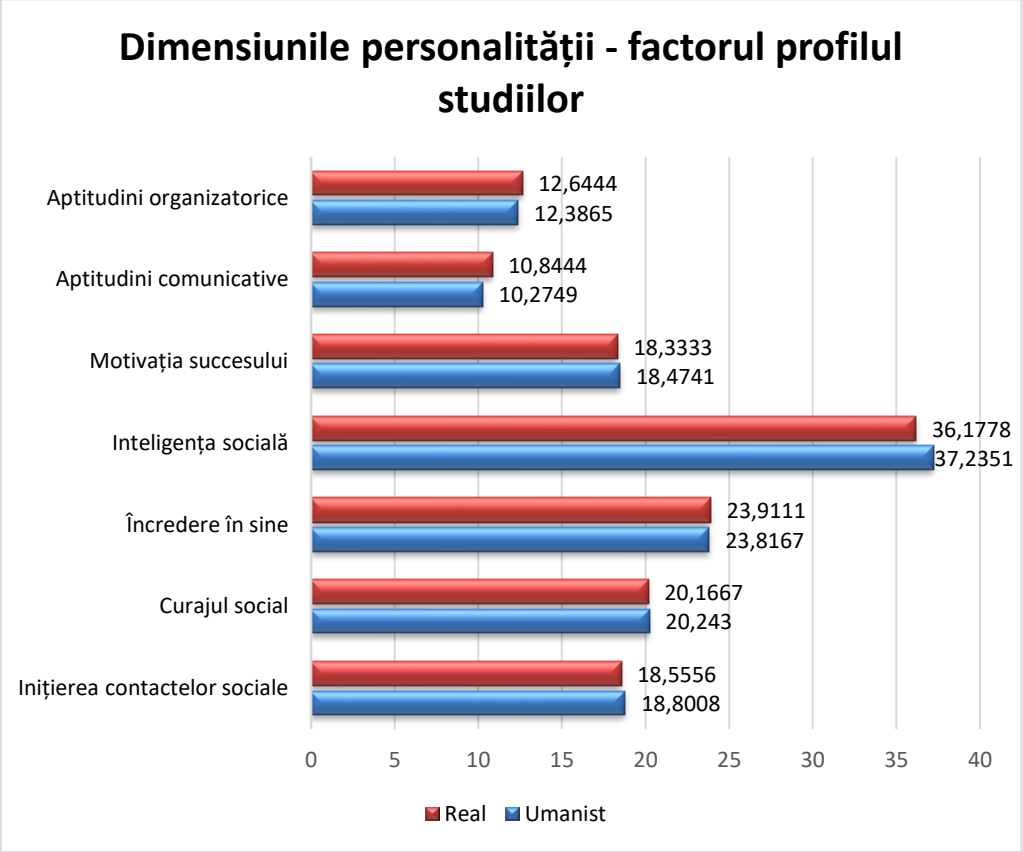

Fig. 2.11. Mediile pentru dimensiunile personalității după factorul profilul studiilor

Datele obținute denotă faptul că subiecții de la profilul umanist comparativ cu subiecții de la profilul real au înregistrat medii mai înalte pentru dimensiunile personalității: inițierea

contactelor sociale, curajul social, inteligența socială, emotivitate (FPI-4), sociabilitate (FPI-5), caracter calm (FPI-6), inhibiţie (FPI-8), fire deschisă (FPI-9), extraversiune (FPI-10), motivația succesului.

Subiecții de la profilul umanist au înregistrat medii mai scăzute comparativ cu subiecții de la profilul real pentru: încredere în sine, nervozitate (FPI-1), agresivitate spontană (FPI-2), depresie (FPI-3), dominare (FPI-7), labilitate emoţională (FPI-11), masculinitate (FPI-12), aptitudini comunicative, aptitudini organizatorice.

Rezultatele la testul T, pentru diferențele mediilor variabilelor după criteriul – *profilul studiilor* subiecților, sunt prezentate în tabelul A 3.12. În această ordine de idei, analizând datele prezentate în tabelul A 3.12. putem afirma că există diferențe semnificative dintre mediile variabilelor la subiecții de la profilul umanist și la subiecții de la profilul real. Deci, aceste diferențe sunt semnificative doar pentru dimensiunea: caracter calm (FPI-6) (t=2,48; p=0,013) și nesemnificative în conformitate cu factoru indicat (profilul studiilor) pentru inițierea contactelor sociale, curajul social, încredere în sine, inteligența socială, nervozitate (FPI-1), agresivitate spontană (FPI-2), depresie (FPI-3), emotivitate (FPI-4), sociabilitate (FPI-5), dominare (FPI-7), inhibiţie (FPI-8), fire deschisă (FPI-9), extraversiune (FPI-10), labilitate emoţională (FPI-11), masculinitate (FPI-12), motivația succesului, aptitudini comunicative, aptitudini organizatorice.

Inteligența emoțională în conformitate cu factorul *reușita academică (9-10 / 6–7)*: datele statisticii descriptive. Diferenţele dintre medii pentru inteligența emoțională și scalele ei, în funcţie de factorul reușita academică (9-10 / 6–7) sunt prezentate în tabelul A 3.13 Rezultatele prezentate (figura 2.12) demonstrează că nivelul de dezvoltare a scalelor inteligenței emoționale diferă în funcţie de factorul *reuşita academică*.

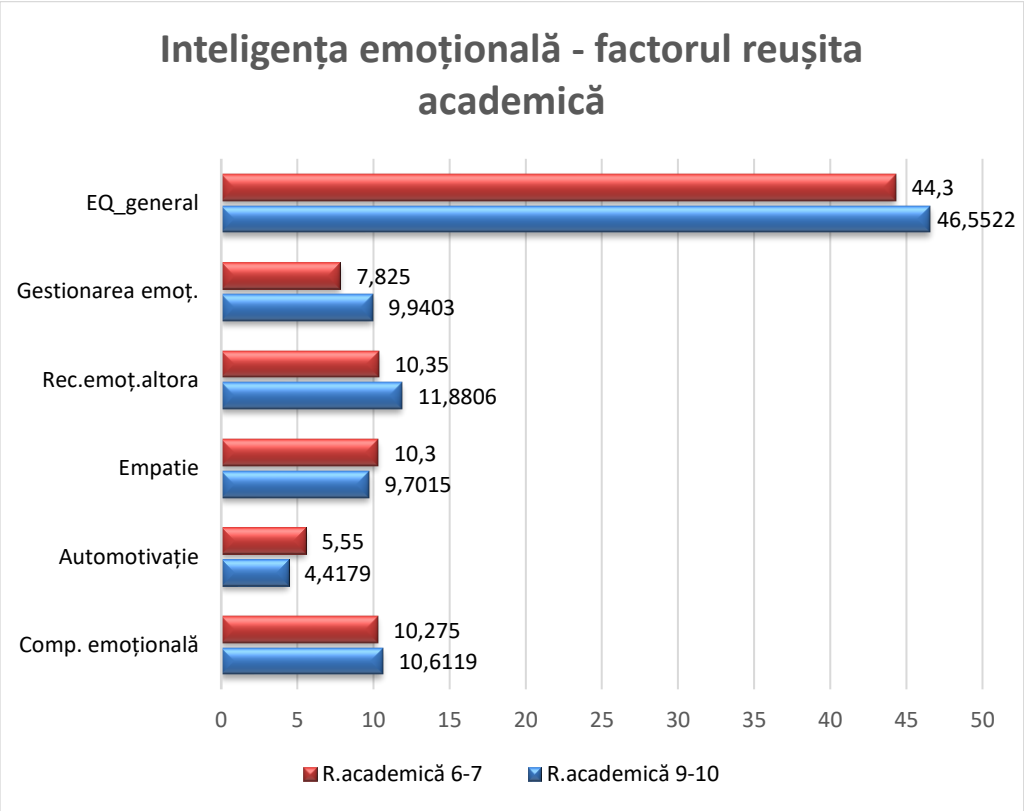

Fig. 2.12. Mediile pentru scalele EQ după factorul reușita academică

Datele obținute denotă faptul că subiecții cu o reușită academică între 9-10 comparativ cu subiecții cu o reușită academică între 6-7 au înregistrat medii mai înalte pentru: componența emoțională, recunoașterea emoțiilor altora, gestionarea propriilor emoții și pentru indicele general al inteligenței emoționale.

Similar, subiecții cu o reușită academică între 9-10 comparativ cu subiecții cu o reușită academică între 6-7 au înregistrat medii mai scăzute pentru: automotivație, empatie.

Diferențele mediilor variabilelor după criteriul *reușita academică* a subiecților, au fost identificate administrând testul T. Rezultatele obținute la testul T sunt prezentate în tabelul A 3.14. Analizând datele prezentate în acest tabel putem afirma că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții cu reușita academică cuprinsă între 9-10 și la subiecții cu reușita academică cuprinsă între 6-7. Aceste diferențe sunt semnificative pentru: componența emoțională (t=5,66 p=0,001), automotivație (t=-5,61; p=0,001), recunoașterea emoțiilor altora (t=3,23; p=0,001), gestionarea propriilor emoții (t=5,49; p=0,001). Menționăm că după criteriul *reușita academică* am obținut diferențe semnificative și pentru indicele general al inteligenței emoționale (t=-5,43; p=0,001).

În tabelul A 3.15 sunt prezentate diferenţele dintre medii în funcţie de factorul reușita academică (9-10 / 6-7) pentru dimensiunile personalității care sunt în relație cu inteligența

emoțională. În cele ce urmează, am ilustrate grafic în figura 2.13 rezultatele prezentate în tabelul A 3.15.

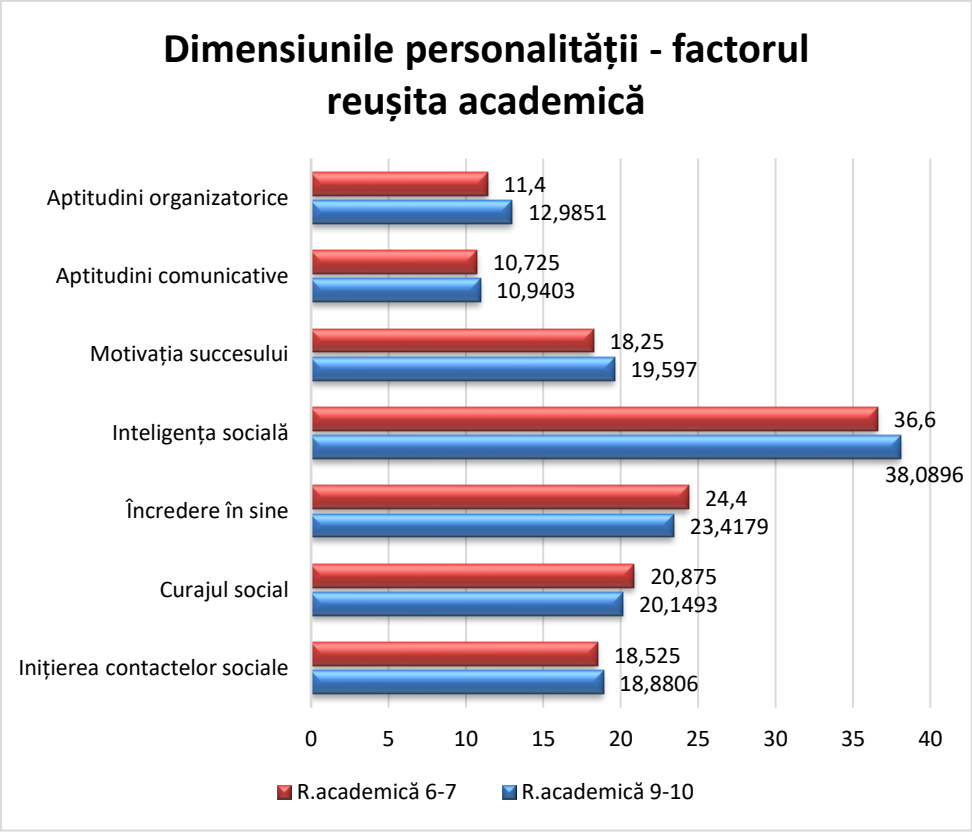

Fig. 2.13. Mediile pentru dimensiunile personalității după factorul reușita academică

Datele obținute denotă faptul că subiecții cu reușita academică între 9-10 comparativ cu subiecții cu reușita academică între 6-7 au înregistrat medii mai înalte pentru dimensiunile personalității: inițierea contactelor sociale, inteligența socială, motivația succesului, aptitudini comunicative, aptitudini organizatorice.

Subiecții cu reușita academică între 6-7 au înregistrat medii mai înalte pentru: curajul social, încredere în sine, nervozitate (FPI-1), agresivitate spontană (FPI-2), depresie (FPI-3), emotivitate (FPI-4), sociabilitate (FPI-5), caracter calm (FPI-6), dominare (FPI-7), inhibiţie (FPI-8), fire deschisă (FPI-9), extraversiune (FPI-10), labilitate emoţională (FPI-11), masculinitate (FPI-12).

La fel situațiilor descrise în acest paragraf, am utilizat testul T pentru a arăta diferențele mediilor variabilelor după factorul – reușita academică a subiecților. Rezultatele obținute la testul T sunt prezentate în tabelul A 3.16, în conformitate cu care putem afirma că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții cu reușita academică între 9-10 și la subiecții cu reușita academică

situată între notele 6-7. Aceste diferențe sunt semnificative pentru dimensiunile personalității: agresivitate spontană (FPI-2) (t=-3,29; p=0,001), depresie (FPI-3) (t=-2,85; p=0,005), fire deschisă (FPI-9) (t=-3,03; p=0,003), extraversiune (FPI-10) (t=-1,99; p=0,048), labilitate emoţională (FPI-11) (t=-2,23; p=0,028), motivația succesului (t=1,99; p=0,049), aptitudini organizatorice (t=2,7; p=0,008). Datele demostrează lipsa diferențelor semnificative la subiecții cu reușita academică între 9-10 și la subiecții cu reușita academică situată între notele 6-7 pentru: inițierea contactelor sociale, curajul social, încredere în sine, inteligența socială, nervozitate (FPI-1), emotivitate (FPI-4), sociabilitate (FPI-5), caracter calm (FPI-6), dominare (FPI-7), inhibiţie (FPI-8), masculinitate (FPI-12), aptitudini comunicative.

Sumarizând, menționăm că pentru nivelurile de dezvoltare a inteligenței emoționale sunt caracteristice grade diferite de semnificaţie statistică la adolescenţi pentru *factorii psihosociali*: genul subiecților (masculin/feminin); mediul de proveniență (urban / rural); profilul studiilor (umanist; real); reușita academică (compararea mediilor 9-10 / 6-7).

2.4. Ierarhiile orientărilor valorice din perspectiva factorilor psihosociali și a nivelului de dezvoltare a inteligenței emoționale la adolescenți

Ierarhiile orientărilor valorice la adolescenţi - Testul orientărilor valorice (M. Rokeach)

Administrând **Testul orientărilor valorice - M. Rokeach** adolescenții, în cadrul experimentului de constatare, au obținut diverse ierarhii ale orientărilor valorice terminale și instrumentale.

Valorile terminale și valorile instrumentale au fost aranjate de către adolescenți, în ordinea importanței acestora pentru ei, astfel încât acestea au obținut, respectiv, punctaj diferit. În conformitate cu acest punctaj atât *valorile terminale (scop)*, cât și *valorile instrumentale (mijloc)* au obținut și ranguri diferite.

De altfel, subliniem că în conformitate cu concepția lui Rokeach M. **valorile terminale** (scop) reflectă convingerea că orice scop final al existenței individuale din punct de vedere personal sau social merită să fie urmărit, iar aceste valori finalități, reprezentate de idealuri sau scopuri sunt: *1. viaţa activă; 2. înţelepciunea vieţii; 3. sănătate; 4. muncă interesantă; 5. frumuseţea naturii şi a artei; 6. dragoste; 7. bunăstare materială; 8. prieteni buni, fideli; 9. apreciere socială; 10. cunoaştere; 11. viaţa productivă; 12. dezvoltare continuă; 13. distracţii; 14. libertate; 15. viaţă familială fericită; 16. fericirea altora; 17. creaţie; 18. încredere în sine.*

Valorile instrumentale (mijloc), care prezintă convingerea că un anumit mod de acțiune din punct de vedere personal și social este preferabil în toate situațiile, desemnate de modurile de conduită sunt: *1. acurateţe; 2. educaţie; 3. exigenţe înalte; 4. energie de viaţă; 5. executivitate;*

6. independenţă; 7. intransingenţă faţă de sine şi alţii; 8. studii; 9. responsabilitate; 10. raţionalism; 11. autocontrol; 12. curaj în susţinerea opiniei proprii, a convingerilor; 13. voinţă; 14. toleranţă; 15. viziuni largi; 16. onestitate; 17. eficacitate în activitate; 18. delicateţe.

Menționăm că în prezenta lucrare am luat în considerație concepțiile autorilor M.C. Яницкий și A.B. Серый, divizând ierarhia individuală a orientărilor valorile în trei grupuri egale și anume: primul grup - grupul valorilor **preferate, semnificative** (rangul 1-6 în ierarhie); al doilea grup – cel al valorilor **indiferente, neînsemnate** (rangul 7-12 în ierarhie); și al treilea grup – cel al valorilor **respinse, nesemnificative** (rangul 13-18 în ierarhie).

Rezultatele obținute pentru valorile terminale și instrumentale ale adolescenților, grup experimental întreg cu 341 subiecți, sunt prezentate în tabelul 2.12.

Tabelul 2.12. Mediile obținute pentru *valorile terminale* și *valorile instrumentale* ale adolescenților *(număr subiecți - 341)*

VALORI TERMINALE	Medii	VALORI INSTRUMENTALE	Medii
1. viaţa activă	8,42	1. acurateţe	9,93
2. înţelepciunea vieţii	7,92	2. educaţie	4,77
3. sănătate	3,18	3. exigenţe înalte	11,27
4. muncă interesantă	9,85	4. energie de viaţă	10,14
5. frumuseţea naturii şi a artei	13,64	5. executivitate	11,28
6. dragoste	7,25	6. independenţă	7,66
7. bunăstare materială	9,45	7. intransingenţă faţă de sine şi alţii	13,22
8. prieteni buni, fideli	8,5	8. studii	8,25
9. apreciere socială	12,6	9. responsabilitate	7,11
10. cunoaştere	8,49	10. raţionalism	8,32
11. viaţa productivă	9,78	11. autocontrol	7,04
12. dezvoltare continuă	8,75	12. curaj în susţinerea opiniei proprii, a convingerilor	9,95
13. distracţii	14,01	13. voinţă	8,79
14. libertate	9,29	14. toleranţă	10,31
15. viaţă familială fericită	6,05	15. viziuni largi	10,33
16. fericirea altora	13,97	16. onestitate	9,13
17. creaţie	12,35	17. eficacitate în activitate	10,78
18. încredere în sine	6,94	18. delicateţe	12,34

Analizând mediile obținute (tabelul 2.12) pentru **valorile terminale** și **valorile instrumentale** observăm modul în care se stabilesc ierarhiile orientărilor valorice ale adolescenților, iar în tabelul 2.13 prezentăm aceste ierarhii. Punctajul / mediile mici obținut pentru valori le plasează pe acestea în vârful ierarhiei, iar punctajul mare denotă faptul că valorile au fost considerate neprioritare, respectiv, adolescenții plasându-le la sfârșitul ierarhiei.

Tabelul 2.13. Ierarhiile *valorilor terminale* și ale *valorilor instrumentale* la adolescenți

(număr subiecți - 341)

Nr. de ordine	VALORI TERMINALE	Nr. de ordine	VALORI INSTRUMENTALE
1.	Sănătate	1.	Educaţie
2.	viaţă familială fericită	2.	autocontrol
3.	încredere în sine	3.	responsabilitate
4.	Dragoste	4.	independenţă
5.	înţelepciunea vieţii	5.	studii
6.	viaţa activă	6.	raţionalism
7.	cunoaştere	7.	voinţă
8.	prieteni buni, fideli	8.	onestitate
9.	dezvoltare continuă	9.	acurateţe
10.	Libertate	10.	curaj în susţinerea opiniei proprii, a convingerilor
11.	bunăstare materială	11.	energie de viaţă
12.	viaţa productivă	12.	toleranţă
13.	muncă interesantă	13.	viziuni largi
14.	Creaţie	14.	eficacitate în activitate
15.	apreciere socială	15.	exigenţe înalte
16.	frumuseţea naturii şi a artei	16.	executivitate
17.	fericirea altora	17.	delicateţe
18.	Distracţii	18.	intransingenţă faţă de sine şi alţii

Din tabelul 2.13. observăm că pentru adolescenții chestionați, întreg eșantionul de 341 de subiecți, dintre **valorile terminale (scop) prioritare sunt**: *sănătatea; viața familială fericită; încrederea în sine; dragoste; înțelepciunea vieții* precum și *viața activă*. Ierarhia finalizează cu valori scop precum: *muncă interesantă; creație; apreciere socială; frumusețea naturii și a artei; fericirea altora și distracții* ceea ce denotă că acestea sunt lipsite de importanță pentru adolescenții care au participat în cadrul experimentului.

Conform rangurilor obținute pentru valorile instrumentale am obținut o altă ierarhie. Astfel observăm că pentru adolescenți prioritare sunt următoarele **valori instrumentale**: *educaţie; autocontrol; responsabilitate; independenţă; studii* și *raționalism.* Ierarhia finalizează cu următoarele valori instrumentale: *viziuni largi; eficacitate în activitate; exigenţe înalte; executivitate; delicateţe; intransingenţă faţă de sine şi alţii;* ceea ce, la fel, denotă că acestea nu sunt importante pentru viața adolescenților.

La nivel comparativ prezentăm rezultatele cercetării realizate de către O. Paladi (2018-2021) [77] pe un eșantion de 2029 subiecți experimentali cu referire la structura valorilor generaționale ale adolescenților din Republica Moldova în care s-a stabilit că valorile dominante în viața generației Z din mediul autohton, în ierarhia valorilor terminale, cu rangurile de conducere 1-6 sunt *sănătate; viaţă familială fericită; dragoste; viaţa activă; înţelepciunea vieţii; încredere în sine*, iar din ierarhia valorilor instrumentale cu rangurile de conducere 1-6 fac parte:

educaţie; studii; independenţă; autocontrol; raţionalism; responsabilitate. Valorile terminale respinse de adolescenții chestionați (rangul 13-18), sunt următoarele: *viaţa productivă; apreciere socială; creaţie; frumuseţea naturii şi a artei; fericirea altora; distracţii*, iar din categoria valorilor instrumentale respinse fac parte valorile: *executivitate; exigenţe înalte; eficacitate în activitate; toleranţă; delicateţe; intransigență faţă de sine şi alţii*.

Studiul realizat vizează și orientările valorice, conform **Scalei de valori (V. Gouveia)** administrate subiecților experimentali. De altfel, sunt prezentate în tabelul 2.14 punctajul și rangurile obținute pentru valorile: emoţie, plăcere, sexualitate, putere, prestigiu, succes, sănătate, stabilitate personală, supravieţuire, frumuseţe, cunoştinţe, maturitate, afectivitate, apartenenţă, suport social, obedienţă, religiozitate, tradiţie. Vizibilă este și modalitatea de formare a subscalelor din valorile indicate.

Tabelul 2.14. Mediile pentru orientările valorice conform Scalei de valori (V. Gouveia) [contribuție personală]

Subscale	***Valori***	***Medii – Valori***	***Medii – Subscale***	***Rang – Subscale***
1) valori de promovare (VP)	V-4 putere	1786	5528	3
	V-5 prestigiu	1655		
	V-6 succes	2087		
2) valori existenţiale (VE)	V-7 sănătate	2282	6418	1
	V-8 stabilitate personală	2090		
	V-9 supravieţuire	2046		
3) valori normative (VN)	V-16 obedienţă	1399	4111	6
	V-17 religiozitate	1305		
	V-18 tradiţie	1407		
4) valori hedonice (VH)	V-1 emoţie	1797	5235	4
	V-2 plăcere	1853		
	V-3 sexualitate	1585		
5) valori suprapersonale (VS)	V-10 frumuseţe	1701	5758	2
	V-11 cunoştinţe	2073		
	V-12 maturitate	1984		
6) valori de interacţiune (VIn)	V-13 afectivitate	1740	5013	5
	V-14 apartenenţă	1615		
	V-15 suport social	1658		

În urma analizei datelor din tabelul 2.14 evidențiem că punctajul cel mai mare este caracteristic subscalei *(2) valori existențiale* – 6418 puncte; apoi, în ordine consecutivă punctajul puțin mai mic este caracteristic subscalei *(5) valori suprapersonale* – 5758 puncte; *(1) valori de promovare* – 5528 puncte; *(4) valori hedonice* – 5235 puncte; *(6) valori de interacţiune* – 5013 puncte; *(3) valori normative* – 4111 puncte. Aceste puctaje formează pentru subscalele valorilor următoarea ierarhie:

1) *S. valori existențiale;*
2) *S. valori suprapersonale;*
3) *S. valori de promovare;*
4) *S. valori hedonice;*
5) *S. valori de interacțiune;*
6) *S. valori normative.*

Menționăm că ierarhia orientărilor valorice începe cu ***valorile existențiale*** în care punctajul maxim este atribuit valorii **sănătate** – 2282 puncte, fiind urmată de **stabilitate personală** – 2090 puncte din aceeași subscală, iar valoarea **supraviețuire** s-a plasat pe locul 5 în ierarhie acumulând 2046 puncte. Totodată pe locul 3 în ierarhie s-a plasat valoarea **succes** (2087 puncte), iar pe locul 4 valoarea **cunoștințe** (2073 puncte). Rezultatele obținute denotă că se confirmă ipoteza conform căreia am presupus că pentru adolescenții cu nivel înalt de dezvoltare a inteligenţei emoţionale prioritare în ierarhia orientărilor valorice sunt valorile existențiale.

Orientările valorice ale adolescenților din perspectiva factorilor psihosociali

Unul din obiectivele cercetării date vizează identificarea orientările valorice ale adolescenților și atât din perspectiva factorilor psihosociali (gen, mediu de proveniență, profilul studiilor, reușita academică) cât și din perspectiva nivelurilor de inteligență emoțională înaltă și scăzută.

Orientările valorice terminale după criteriul *gen*: datele statisticii descriptive. Diferenţele dintre medii în funcţie de criteriul gen pentru orientările valorice terminale sunt prezentate în tabelul A 4.1, acestea fiind: viaţa activă, înţelepciunea vieţii, sănătate, muncă interesantă, frumuseţea naturii şi a artei, dragoste, bunăstare materială, prieteni buni și fideli, apreciere socială, cunoaștere, viață productivă, dezvoltare continuă, distracții, libertate, viaţă familială fericită, fericirea altora, creaţie, încredere în sine. Rezultatele din tabelul A 4.1 sunt ilustrate grafic în figura 2.14.

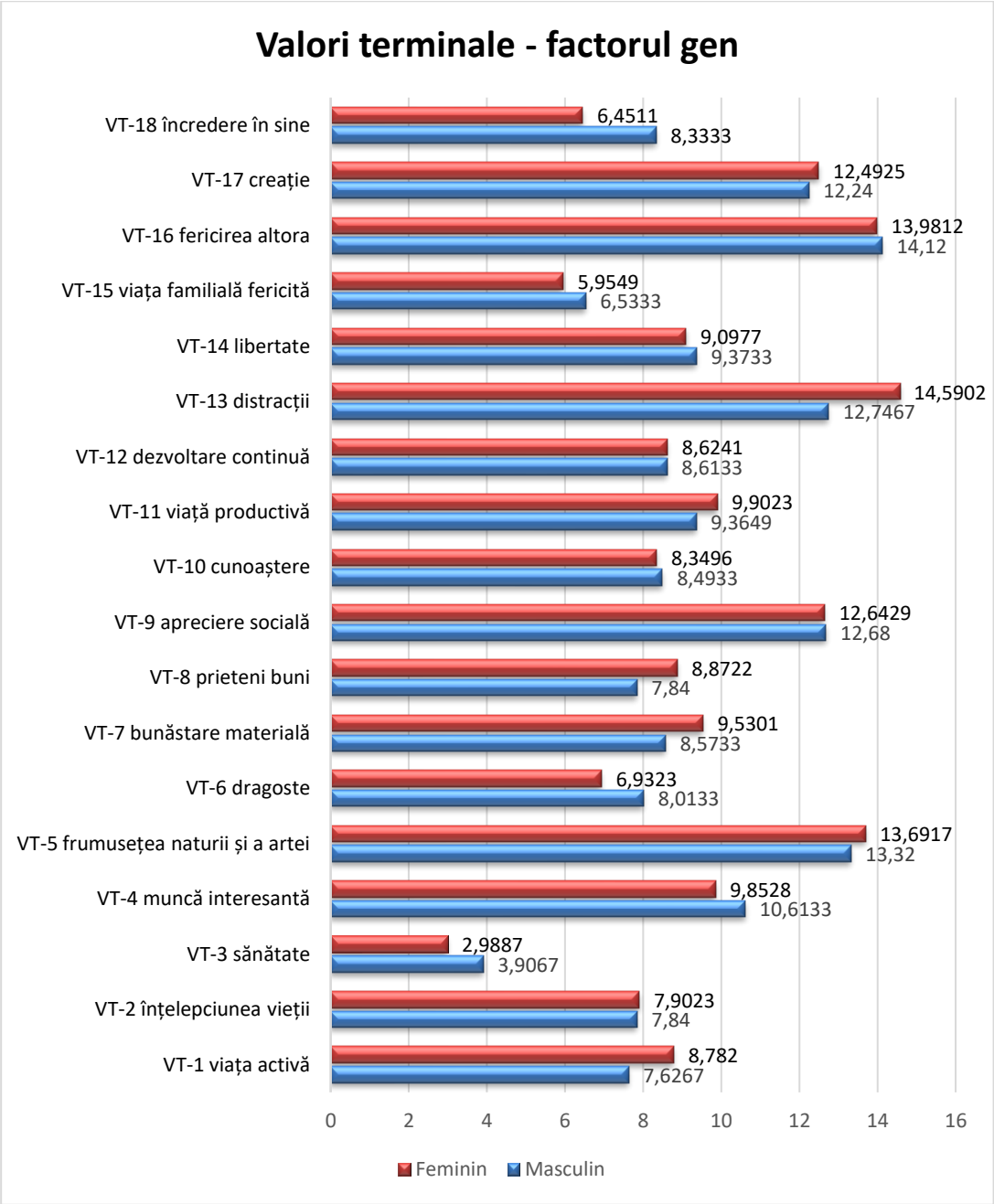

Fig. 2.14. Mediile orientărilor valorice terminale după factorul gen

În conformitate cu rezultatele prezentate orientările valorice terminale diferă în funcţie de factorul gen. Datele obținute denotă faptul că subiecții de gen feminin comparativ cu subiecții de masculin au înregistrat medii mai înalte pentru următoarele orientări valorice terminale: viaţa activă, înţelepciunea vieţii, frumuseţea naturii şi a artei, bunăstare materială, prieteni buni, viaţa productivă, dezvoltare continuă, distracţii, creație. Adolescenții de gen feminin comparativ cu cei de gen masculin au înregistrat medii mai scăzute pentru următoarele orientări valorice terminale: sănătate, muncă interesantă, dragoste, apreciere socială, cunoaştere, libertate, viaţă familială fericită, fericirea altora și încredere în sine.

Am administrat testul T pentru a identifica diferențele mediilor variabilelor după factorul

genul subiecților. Rezultatele obținute la testul T sunt prezentate în tabelul A 4.2 din care observăm că pentru valorile terminale (viaţa activă, înţelepciunea vieţii, sănătate, muncă interesantă, frumuseţea naturii şi a artei, dragoste, bunăstare materială, prieteni buni și fideli, apreciere socială, cunoaștere, viață productivă, dezvoltare continuă, distracții, libertate, viaţă familială fericită, fericirea altora, creaţie, încredere în sine) există diferențe dintre mediile variabilelor. Aceste diferențe sunt semnificative pentru următoarele valori terminale: viaţa activă (t=-2,02; p=0,044); sănătate (t=1,98; p=0,048); distracții (t=-3,58; p=0,001); încredere în sine (t=2,95; p=0,003).

Orientările valorice instrumentale după criteriul gen: datele statisticii descriptive. Datele din tabelul A 4.3 sunt prezentate grafic în figura 2.15. Urmare a șirului logic de idei în tabelul A 4.3 am prezentat diferenţele dintre medii în funcţie de factorul gen pentru orientările valorice instrumentale: acurateţe, educaţie, exigenţe înalte, energie de viaţă, executivitate, independenţă, intransigență faţă de sine şi alţii, studii, responsabilitate, raţionalism, autocontrol, curaj în susţinerea opiniei proprii și a convingerilor, voinţă, toleranţă, viziuni largi, onestitate, eficacitate în activitate, delicateţe. Astfel, după rezultatele prezentate identificăm că orientările valorice instrumentale diferă puţin în funcţie de factorul gen.

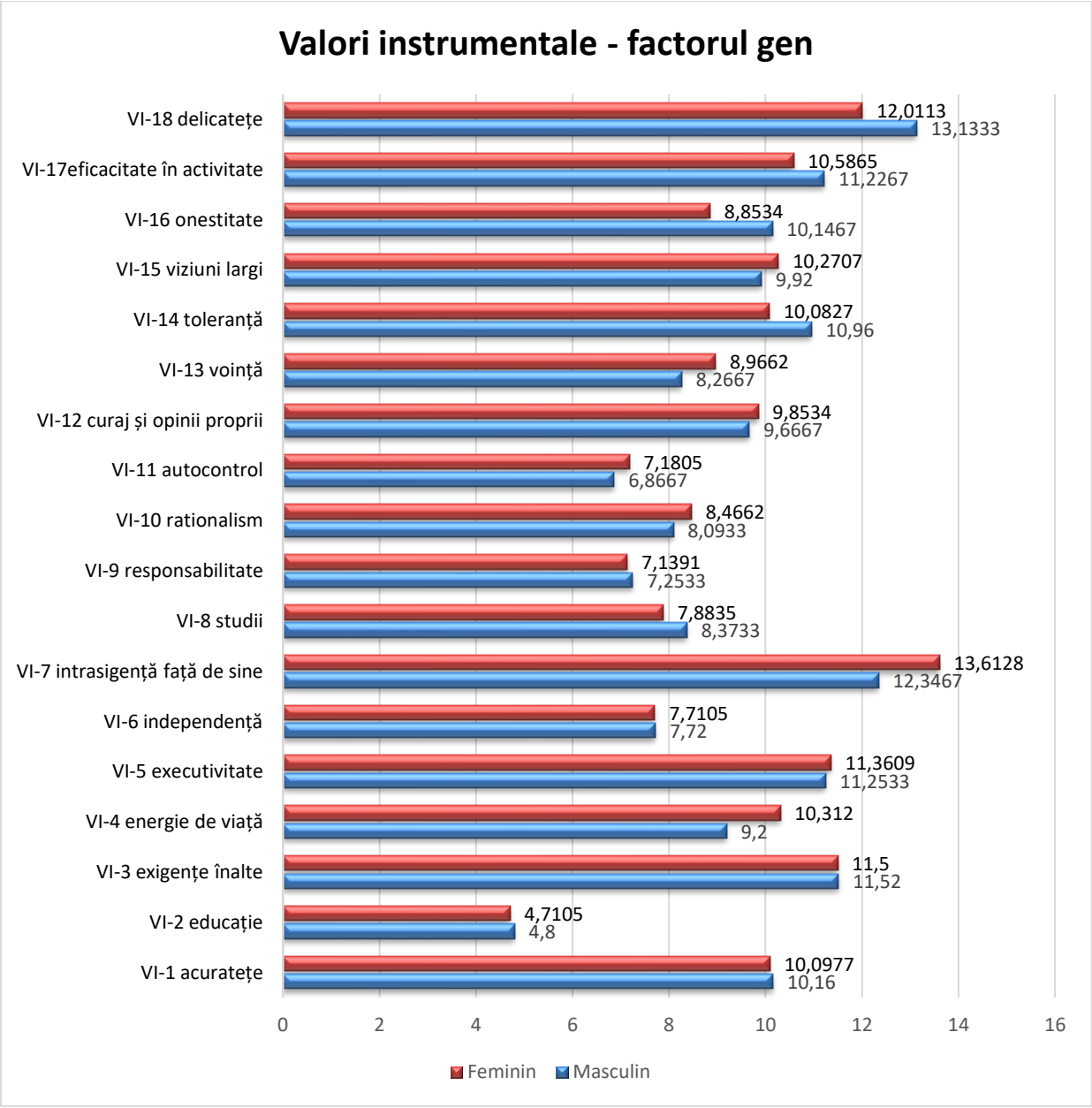

Fig. 2.15. Mediile orientărilor valorice instrumentale după factorul gen

În cercetarea realizată am identificat că subiecții de gen feminin comparativ cu subiecții de masculin au înregistrat medii mai înalte pentru următoarele orientări valorice instrumentale: energie de viaţă, executivitate, intransigență față de sine și alții, raţionalism, autocontrol, curaj și opinii proprii, voință, viziuni largi. Totodată subiecții de gen feminin comparativ cu subiecții de masculin au înregistrat medii mai scăzute pentru următoarele orientări valorice instrumentale: acurateţe, educaţie, exigenţe înalte, independenţă, studii, responsabilitate, toleranţă, onestitate, eficacitate în activitate, delicateţe.

La fel cazului descris pentru valorile terminale și rezultatele obținute la testul T cu referire la valorile instrumentale sunt prezentate în tabel (A 4.4) din care conchidem că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții de gen masculin și la subiecții de gen feminin. Diferențele

sunt semnificative pentru următoarele orientări valorice instrumentale: intransingență față de sine şi alţii (t=-2,03; p=0,042); onestitate (t=2,14; p=0,026).

Orientările valorice terminale după factorul *mediul de proveniență (urban / rural):* datele statisticii descriptive. Diferenţele dintre medii, în funcţie de criteriul mediul de proveniență, pentru orientările valorice terminale sunt prezentate în tabelul A 4.5. Datele obținute (fig. 2.16) indică faptul că orientările valorice terminale denotă diferențe în funcţie de factorul mediul de proveniență (urban / rural).

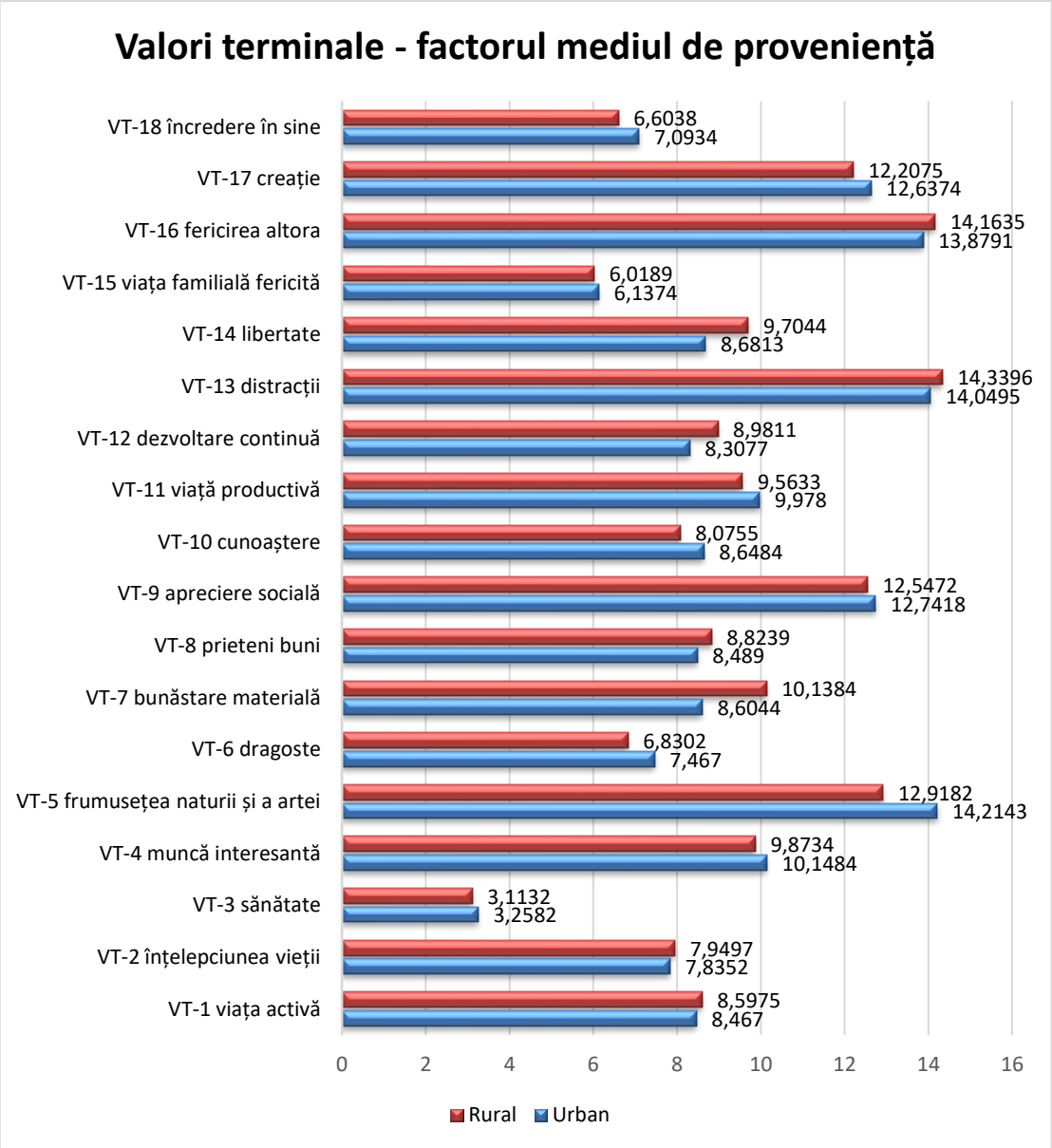

Fig. 2.16. Mediile orientărilor valorice terminale după factorul mediul de proveniență (urban / rural)

Astfel subiecții din mediul urban comparativ cu subiecții din mediul rural (fig. 2.16) au înregistrat medii mai înalte pentru următoarele orientări valorice terminale: viaţa activă, înţelepciunea vieţii, bunăstare materială, prieteni buni și fideli, dezvoltare continuă, distracții, libertate, fericirea altora.

Subiecții din mediul urban comparativ cu subiecții din mediul rural au înregistrat medii mai scăzute pentru următoarele orientări valorice terminale: sănătate, muncă interesantă, frumuseţea naturii şi a artei, dragoste, apreciere socială, cunoaștere, viață productivă, viaţă familială fericită, creaţie, încredere în sine. La testul T rezultatele obținute sunt prezentate în tabelul A 4.6. conform cărora putem afirma că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții din mediul urban și la subiecții din mediul rural. Aceste diferențe sunt semnificative pentru valorile: frumuseţea naturii şi a artei (t=2,93; p=0,004); bunăstare materială (t=-2,99; p=0,003); libertate (t=-2,12; p=0,034).

Orientările valorice instrumentale după factorul mediul de proveniență (urban / rural): datele statisticii descriptive. Pentru orientările valorice instrumentale sunt prezentate diferenţele dintre medii în funcţie de mediul de proveniență (urban / rural) în tabelul A 4.7. Rezultatele prezentate denotă că orientările valorice instrumentale prezintă unele diferențe în funcţie de mediul de proveniență (urban / rural).

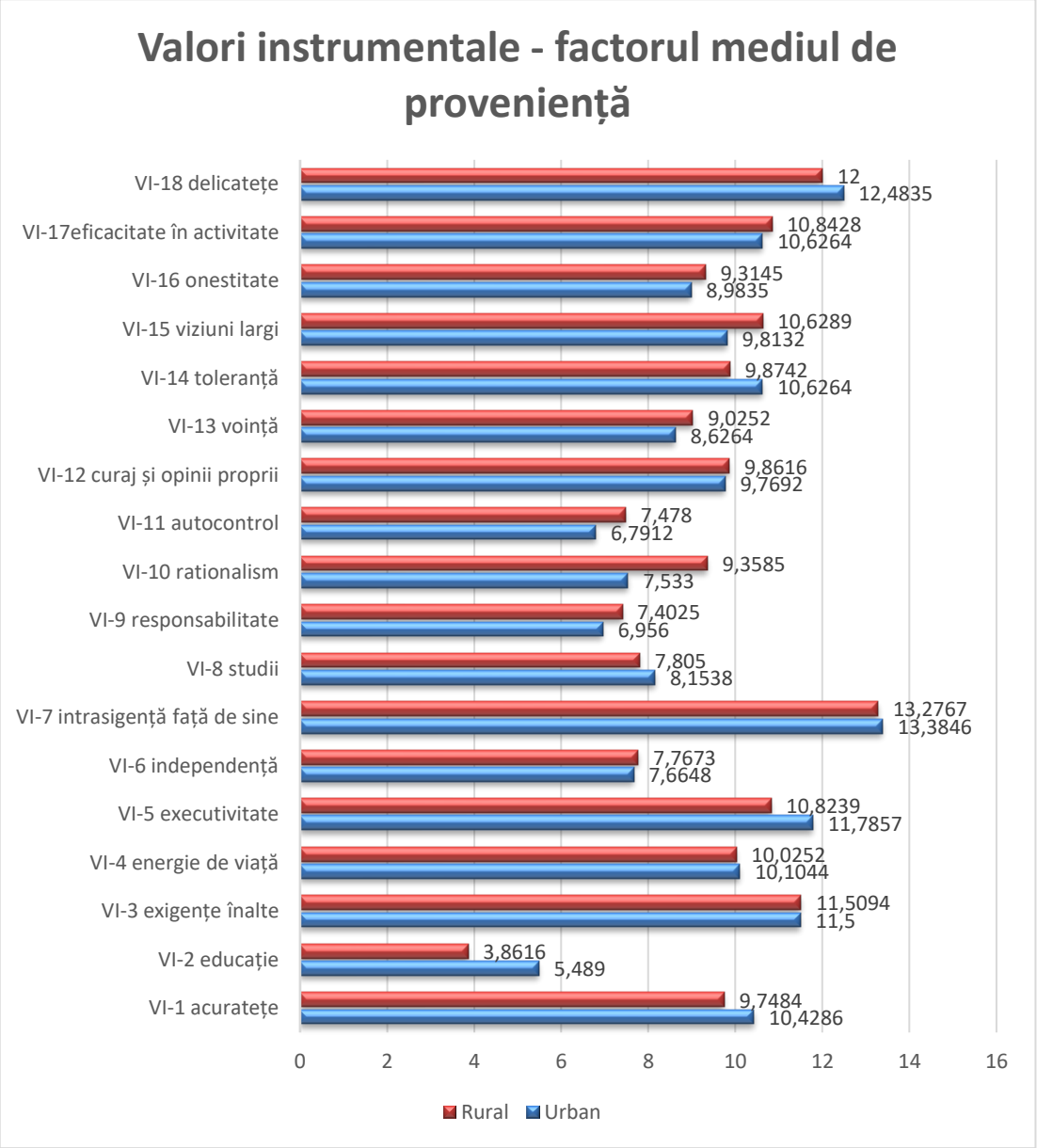

Fig. 2.17. Mediile orientărilor valorice instrumentale după factorul mediul de proveniență (urban / rural)

De altfel, subiecții din mediul urban comparativ cu subiecții din mediul rural au înregistrat medii mai înalte pentru următoarele orientări valorice instrumentale: independenţă, responsabilitate, raţionalism, autocontrol, curaj în susţinerea opiniei proprii și a convingerilor, voinţă, viziuni largi, onestitate, eficacitate în activitate.

Subiecții din mediul urban comparativ cu subiecții din mediul rural au înregistrat medii mai scăzute pentru următoarele orientări valorice instrumentale: acurateţe, educaţie, energie de viaţă, executivitate, intransingență faţă de sine și alţii, studii, toleranţă, delicateţe.

Subiecții din mediul urban comparativ cu subiecții din mediul rural au înregistrat aceleași medii pentru valoarea exigenţe înalte.

Rezultatele obținute la testul T, prezentate în tabelul A 4.8, permit să evidențiem că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții din mediul urban și la subiecții din mediul rural pentru orientările valorice instrumentale. Aceste diferențe sunt semnificative pentru următoarele orientări valorice instrumentale: educaţie (t=3,43; p=0,001); raţionalism (t=-3,41; p=0,001).

La secvența dată concluzionăm că analiza rezultatelor statisticii descriptive, denotă diferențe la subiecții din mediul urban și la subiecții din mediul rural, pentru orientările valorice terminale și orientările valorice instrumentale.

Orientările valorice terminale după factorul *vârstă (adolescență propriu-zisă / adolescență prelungită):* datele statisticii descriptive. Diferenţele dintre medii, în funcţie de criteriul vârstă, pentru orientările valorice terminale sunt prezentate în tabelul A 4.17. Datele obținute (fig. 2.18) indică faptul că orientările valorice terminale denotă diferențe în funcţie de factorul vârstă (adolescență propriu-zisă / adolescență prelungită).

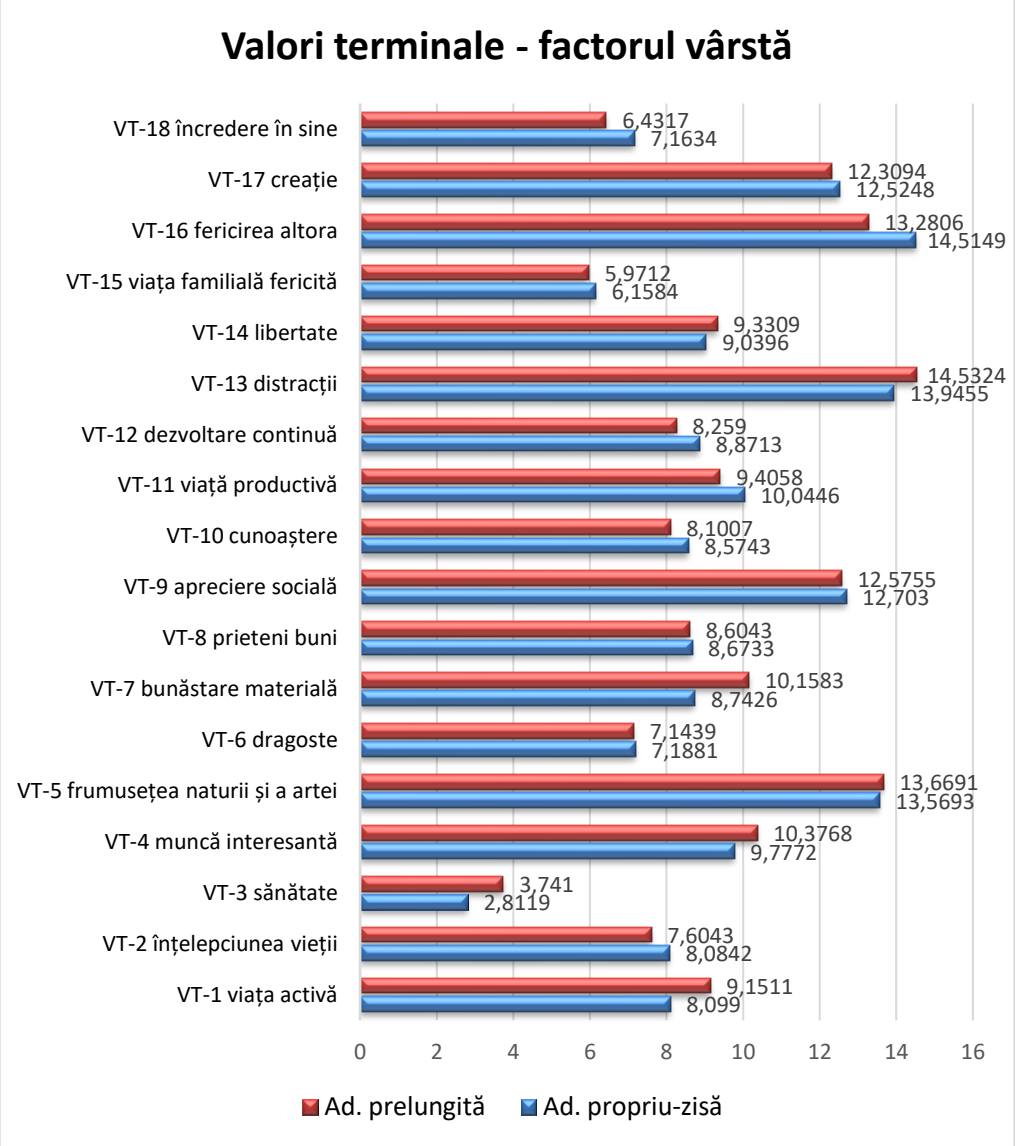

Fig. 2.18. Mediile orientărilor valorice terminale după factorul *vârstă (adolescență propriu-zisă / adolescență prelungită)*

Astfel subiecții din substadiul adolescență propriu-zisă comparativ cu adolescenții din substadiul adolescență prelungită (fig. 2.18) au înregistrat medii mai înalte pentru următoarele orientări valorice terminale: înţelepciunea vieţii, dragoste, prieteni buni și fideli, apreciere socială, cunoaștere, viață productivă, dezvoltare continuă, viaţă familială fericită, fericirea altora, creaţie, încredere în sine.

Subiecții din subiecții din substadiul adolescență propriu-zisă comparativ cu adolescenții din substadiul adolescență prelungită au înregistrat medii mai scăzute pentru următoarele orientări valorice terminale: viaţa activă, sănătate, muncă interesantă, frumuseţea naturii şi a artei, bunăstare materială, distracții, libertate. La testul T rezultatele obținute sunt prezentate în tabelul A 4.18. conform cărora putem afirma că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții din substadiul adolescență propriu-zisă comparativ cu adolescenții din substadiul adolescență prelungită. Aceste diferențe sunt semnificative pentru valorile: viaţa activă (t=-2,18; p=0,029); sănătate (t=-2,39; p=0,017); bunăstare materială (t=-2,71; p=0,007); fericirea altora (t=2,85; p=0,005).

Orientările valorice instrumentale după factorul factorul *vârstă (adolescență propriu-zisă / adolescență prelungită)*: datele statisticii descriptive. Pentru orientările valorice instrumentale sunt prezentate diferenţele dintre medii în funcţie de mediul de proveniență (urban / rural) în tabelul A 4.19. Rezultatele prezentate denotă că orientările valorice instrumentale prezintă unele diferențe în funcţie de factorul *vârstă (adolescență propriu-zisă / adolescență prelungită)*.

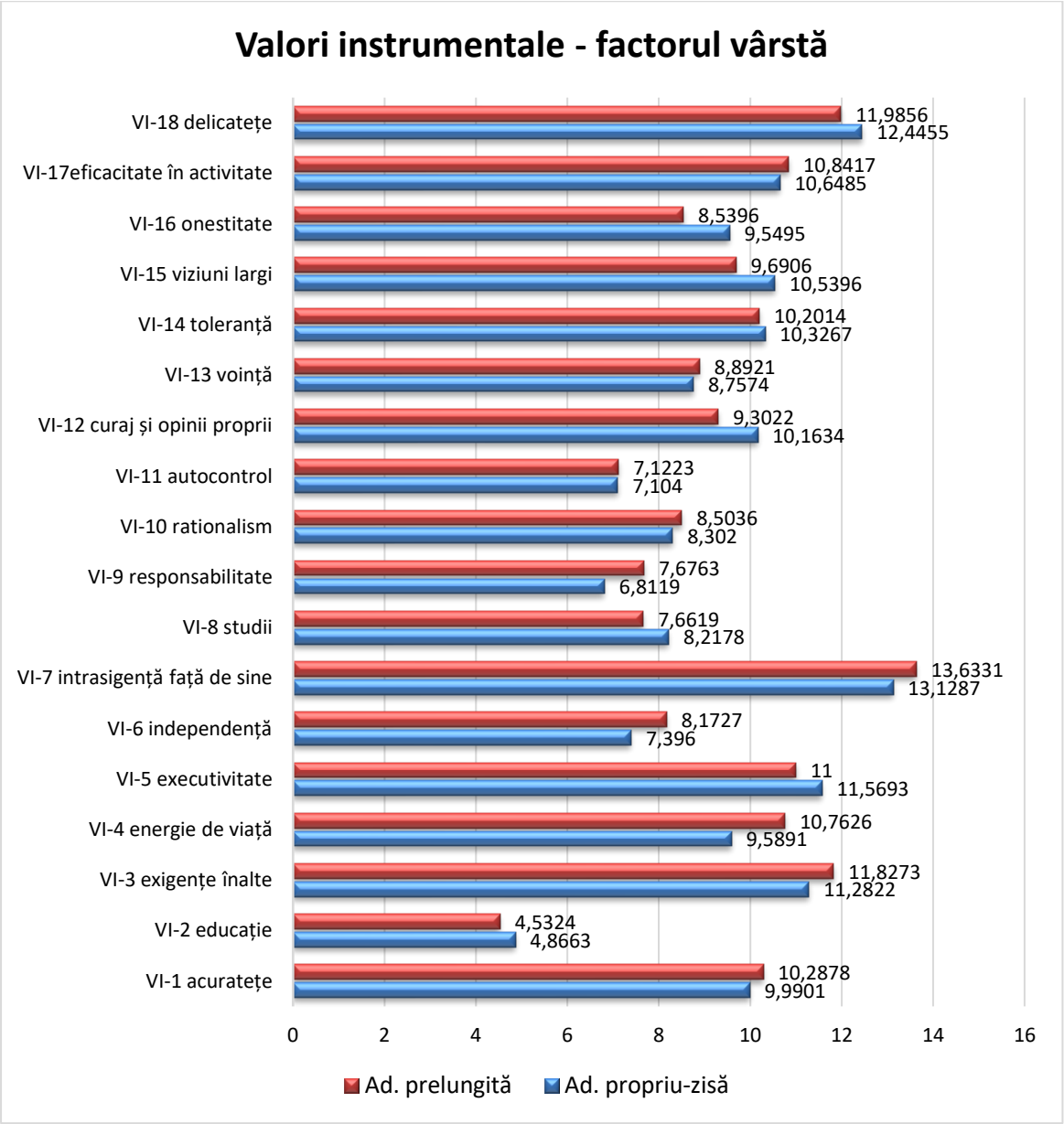

Fig. 2.19. Mediile orientărilor valorice instrumentale după factorul *vârstă*
(adolescență propriu-zisă / adolescență prelungită)

Subiecții din substadiul adolescență propriu-zisă comparativ cu adolescenții din substadiul adolescență prelungită au înregistrat medii mai înalte pentru următoarele orientări valorice instrumentale: educaţie, executivitate, studii, curaj în susţinerea opiniei proprii și a convingerilor, toleranţă, viziuni largi, onestitate, delicateţe.

Subiecții din substadiul adolescență propriu-zisă comparativ cu adolescenții din substadiul adolescență prelungită au înregistrat medii mai scăzute pentru următoarele orientări valorice instrumentale: acurateţe, exigenţe înalte, energie de viaţă, independenţă, intransingență față de sine şi alţii, responsabilitate, raţionalism, voinţă, eficacitate în activitate.

Subiecții din substadiul adolescență propriu-zisă comparativ cu adolescenții din substadiul adolescență prelungită au înregistrat aceleași medii pentru valoarea autocontrol.

Și în cazul dat, rezultatele obținute la testul T, prezentate în tabelul A 4.20, permit să evidențiem că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții din substadiul adolescență propriu-zisă comparativ cu adolescenții din substadiul adolescență prelungită pentru orientările valorice instrumentale. Aceste diferențe sunt semnificative pentru următoarele orientări valorice instrumentale: energie de viață (t=-1,95; p=0,05); onestitate (t=1,98; p=0,048).

În concluzie aici subliniem că analiza rezultatelor statisticii descriptive, denotă diferențe la subiecții din substadiul adolescență propriu-zisă comparativ cu adolescenții din substadiul adolescență prelungită, pentru orientările valorice terminale și orientările valorice instrumentale. Sumarizând analiza rezultatelor statisticii descriptive, pentru orientările valorice terminale și orientările valorice instrumentale putem sublinia că există diferențe din perspectiva factorilor psihosociali analizați în studiul realizat.

Orientările valorice ale adolescenților cu diferit nivel al inteligenței emoționale

În cercetarea dată am analizat, conform obiectivelor, ierarhiile orientărilor valorice ale adolescenților cu diferit nivel al inteligenței emoționale, pentru următoarele instrumente psihometrice: *Orientările valorice* (M. Rokeach) și *Scala de valori* (V. Gouveia). Astfel, mediile stabilite pentru valorile terminale, conform **Testului *Orientările valorice* (M. Rokeach)** în funcţie de nivelurile inteligenței emoționale sunt prezentate în tabelul A 6.1. şi figura 2.20. Diferenţele în funcţie de nivelul inteligenței emoționale a adolescenţilor sunt prezentate în tabelul A 6.1 pentru orientările valorice terminale: viaţă activă, înţelepciunea vieţii, sănătate, muncă interesantă, frumuseţea naturii şi artei, dragoste, bunăstare materială, prieteni buni, apreciere socială, cunoaștere, viață productivă, dezvoltare continuă, distracții, libertate, viaţă familială fericită, fericirea altora, creaţie, încredere în sine.

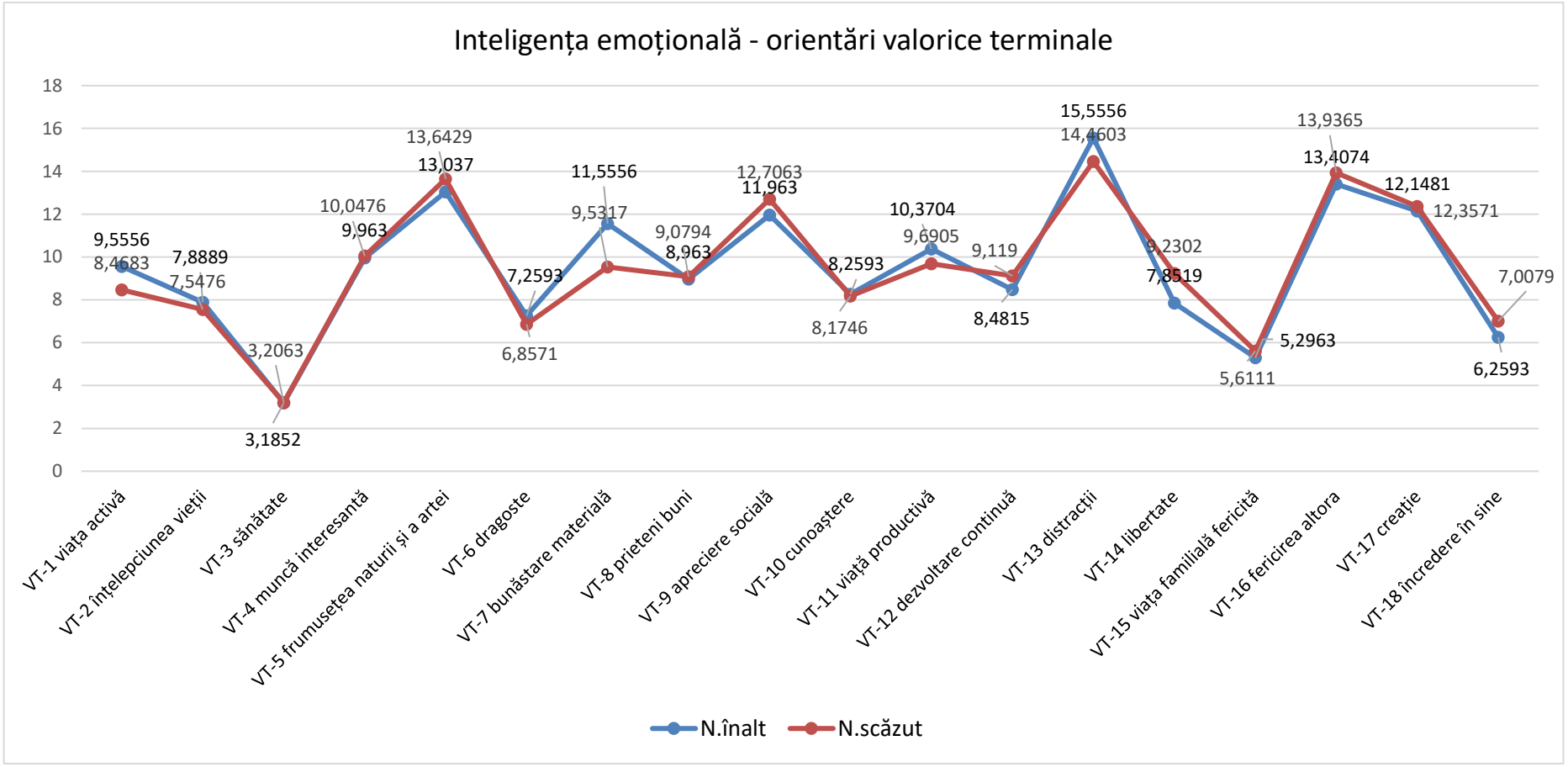

Fig. 2.20. Profilul personalității adolescentului cu nivel înalt și scăzut al inteligenței emoționale din perspectiva orientărilor valorice terminale [contribuție personală]

Sunt cu diferențe mediile prezentate în rezultatele orientărilor valorice terminale în funcţie de nivelul inteligenței emoționale. Adolescenţii cu nivel înalt al inteligenței emoționale comparativ cu subiecții cu nivel scăzut al inteligenței emoționale au înregistrat medii mai înalte pentru orientări valorice terminale precum: viaţa activă, înţelepciunea vieţii, dragoste, bunăstare materială, cunoaștere, viață productivă, distracții.

Adolescenții cu nivel scăzut al inteligenței emoționale comparativ cu cei care au nivel înalt al inteligenței emoționale au prezentat, conform rezultatelor, medii mai scăzute pentru următoarele orientări valorice terminale: muncă interesantă, frumuseţea naturii şi a artei, prieteni buni și fideli, apreciere socială, dezvoltare continuă, viaţă familială fericită, libertate, fericirea altora creaţie, încredere în sine. Totodată subiecții cu nivel înalt al inteligenței emoționale comparativ cu subiecții cu nivel scăzut al inteligenței emoționale au înregistrat medii egale pentru valoarea sănătat.

Rezultatele obținute la testul T, pentru a indica diferențele mediilor variabilelor după nivelul inteligenței emoționale a adolescenţilor, sunt prezentate în tabelul A 6.2. Analizând datele prezentate în acest tabel pentru valorile terminale *(viaţă activă, înţelepciunea vieţii, sănătate, muncă interesantă, frumuseţea naturii şi artei, dragoste, bunăstare materială, prieteni buni şi fideli, apreciere socială, cunoaştere, viaţă productivă, dezvoltare continuă, distracţii, libertate, viaţă familială fericită, fericirea altora, creaţie, încredere în sine)* putem afirma că există diferențe semnificative dintre adolescenţii cu diferite niveluri a inteligenței emoționale pentru valoarea: bunăstare materială (t=1,99; p=0,04).

Conform scopului cercetării am identificat ierarhiile orientărilor valorice terminale și instrumentale pentru ambele grupuri de subiecți. În continuare prezentăm desfășurat aceste rezultate. Ierarhiile orientărilor valorice au fost identificate după punctajul acumulat care a oferit ranguri diferite pentru cele a câte 18 valori terminale și instrumentale.

Precum am subliniat, adolescenții au aranjat în ordinea importanței pentru ei orientările valorice, astfel încât, acestea au obținut punctaj diferit. Astfel, atât pentru orientările terminale cât și pentru orientările valorice instrumentale în conformitate cu punctajul obținut, se identifică anumite ranguri. În tabelul 2.15 prezentăm punctajul și rangul în ierarhie pentru *valorile terminale* ale adolescenților cu nivel înalt și scăzut al inteligenței emoționale.

Tabelul 2.15. Punctajul și rangul în ierarhie pentru *valorile terminale* ale adolescenților cu nivel înalt și scăzut al inteligenței emoționale

Rang în ierarhie	VALORI TERMINALE – nivel înalt al inteligenței emoționale (EQ)	Punctaj	Rang în ierarhie	VALORI TERMINALE – nivel scăzut al inteligenței emoționale (EQ)	Punctaj

1	Sănătate	3,1852	1	Sănătate	3,2063
2	viaţă familială fericită	5,2963	2	viaţă familială fericită	5,6111
3	încredere în sine	6,2593	4	încredere în sine	7,0079
4	Dragoste	7,2593	3	Dragoste	6,8571
6	înţelepciunea vieţii	7,8889	5	înţelepciunea vieţii	7,5476
10	viaţa activă	9,5556	7	viaţa activă	8,4683
7	cunoaştere	8,2593	6	cunoaştere	8,1746
9	prieteni buni, fideli	8,9630	8	prieteni buni, fideli	9,0794
8	dezvoltare continuă	8,4815	9	dezvoltare continuă	9,1190
5	Libertate	7,8519	10	Libertate	9,2302
13	bunăstare materială	11,5556	11	bunăstare materială	9,5317
12	viaţa productivă	10,3704	12	viaţa productivă	9,6905
11	muncă interesantă	9,9630	13	muncă interesantă	10,0476
15	Creaţie	12,1481	14	Creaţie	12,3571
14	apreciere socială	11,9630	15	apreciere socială	12,7063
16	frumuseţea naturii şi a artei	13,0370	16	frumuseţea naturii şi a artei	13,6429
17	fericirea altora	13,4074	17	fericirea altora	13,9365
18	Distracţii	15,5556	18	Distracţii	14,4603

Astfel rangurile identificare în tabelul 2.15, conform punctajului acumulat pentru fiecare valoare, contribuie la stabilirea ierarhiei orientărilor valorice.

În lucrarea realizată au fost luate în considerare abordările autorilor M.C. Яницкий și A.B. Серый, cu privire la divizarea ierarhiei individuale pentru orientările valorice în grupuri egal, a câte șase valori:

1) valorile preferate, numite și semnificative (în ierarhie fiind cu rangurile 1-6);
2) valorile indiferente sau neînsemnate (în ierarhie fiind cu rangurile 7-12);
3) valorile respinse, numite și nesemnificative (în ierarhie fiind cu rangurile 13-18).

În continuare, în tabelul 2.16 am prezentat ierarhia identificată pentru valorile terminale ale adolescenților cu nivel înalt și scăzut al inteligenței emoționale.

Tabelul 2.16. Ierarhia pentru *valorile terminale* ale adolescenților cu nivel înalt și scăzut al inteligenței emoționale

Numărul de ordine în ierarhie	**VALORI TERMINALE – nivel înalt al EQ**	**Numărul de ordine în ierarhie**	**VALORI TERMINALE – nivel scăzut al EQ**
1.	Sănătate	**1.**	Sănătate
2.	viaţă familială fericită	**2.**	viaţă familială fericită
3.	încredere în sine	**3.**	Dragoste
4.	Dragoste	**4.**	încredere în sine
5.	Libertate	**5.**	înţelepciunea vieţii
6.	înţelepciunea vieţii	**6.**	cunoaştere
7.	Cunoaştere	**7.**	viaţa activă
8.	dezvoltare continuă	**8.**	prieteni buni, fideli

9.	prieteni buni, fideli	**9.**	dezvoltare continuă
10.	viaţa activă	**10.**	Libertate
11.	muncă interesantă	**11.**	bunăstare materială
12.	viaţa productivă	**12.**	viaţa productivă
13.	bunăstare materială	**13.**	muncă interesantă
14.	apreciere socială	**14.**	Creaţie
15.	Creaţie	**15.**	apreciere socială
16.	frumuseţea naturii şi a artei	**16.**	frumuseţea naturii şi a artei
17.	fericirea altora	**17.**	fericirea altora
18.	Distracţii	**18.**	Distracţii

Rezultatele incluse în tabelul 2.16 demonstrează că pentru **adolescenții cu nivel înalt al inteligenței emoționale** dintre ***valorile terminale prioritare*** sunt: *sănătatea; viața familială fericită; încrederea în sine; dragoste; libertate* precum și *înțelepciunea vieții*. Ierarhia, în cazul dat, finalizează cu următoarele valori terminale: *bunăstare materială; apreciere socială; creație; frumusețea naturii și a artei; fericirea altora și distracții,* respectiv, aceste valori sunt lipsite de importanță pentru adolescenții chestionați.

Din același tabel 2.16 identificăm că pentru **adolescenții cu nivel scăzut al inteligenței emoționale** dintre ***valorile terminale prioritare*** sunt: *sănătatea; viața familială fericită; dragoste; încrederea în sine; înțelepciunea vieții* precum și valoarea *cunoaștere*. Neprioritare sau respinse de către adolescenții cu nivel scăzut al inteligenței emoționale sunt valori terminale: *muncă interesantă; creație; apreciere socială; frumusețea naturii și a artei; fericirea altora și distracții*. Comparând orientările valorice terminale prioritare și neprioritare ale acestor două grupuri de adolescenți și anume adolescenți cu nivel înalt al dezvoltării inteligenței emoționale și adolescenții cu nivel scăzut al inteligenței emoționale constatăm că sunt cu diferențe.

În continuare, în tabelul A 6.3 şi figura 2.21 am prezentate rezultatele obținute pentru valorile instrumentale în funcţie de nivelurile (înalt / scăzut) inteligenței emoționale *(acurateţe, educaţie, exigenţe înalte, energie de viaţă, executivitate, independenţă, intransingenţă faţă de sine şi alţii, studii, responsabilitate, raţionalism, autocontrol, curaj în susţinerea opiniei proprii și a convingerilor, voinţă, toleranţă, viziuni largi, onestitate, eficacitate în activitate, delicateţe)*.

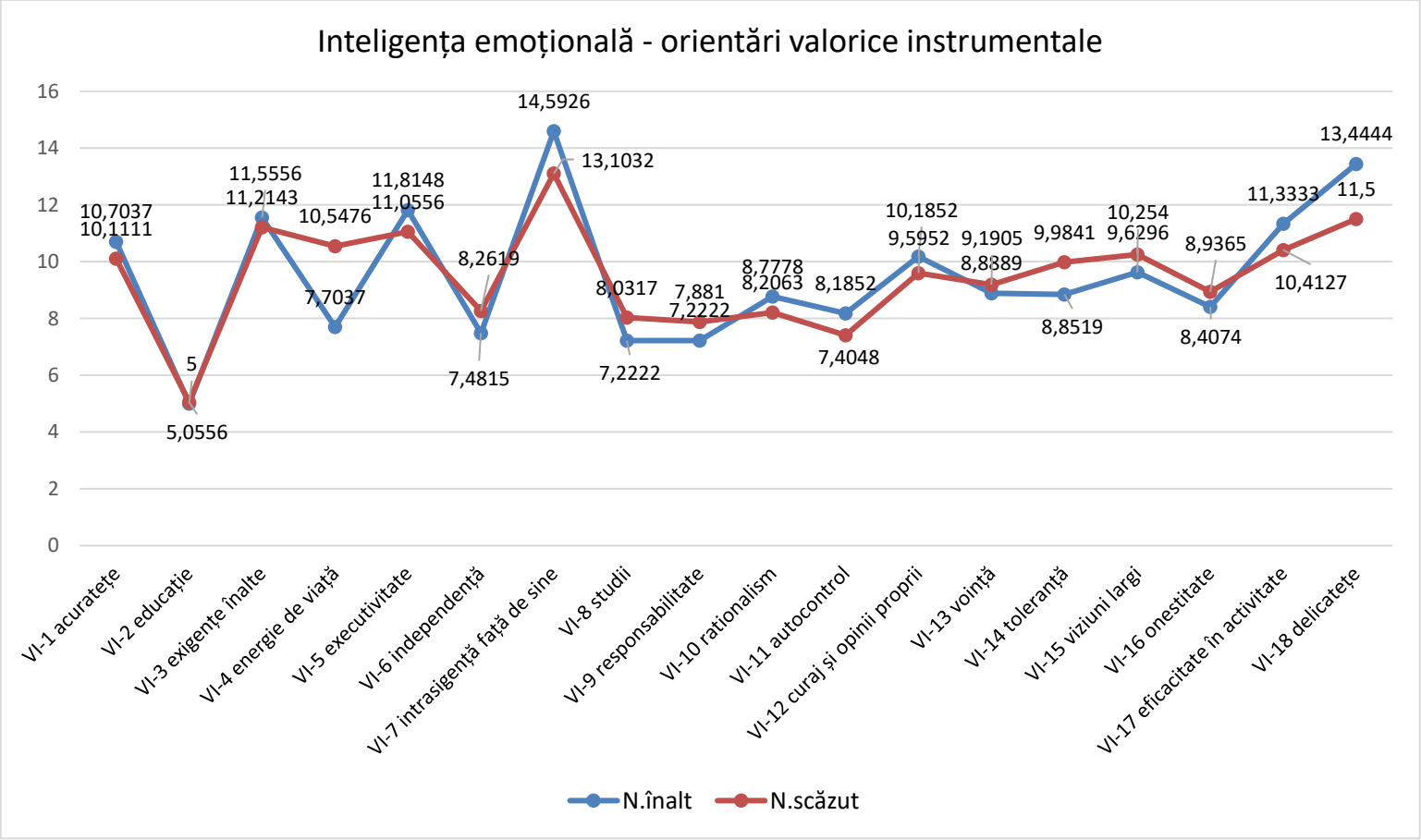

Fig. 2.21. Profilul personalității adolescentului cu nivel înalt și scăzut al inteligenței emoționale din perspectiva orientărilor valorice instrumentale [contribuție personală]

Analiza rezultatelor indică asupra faptului că orientările valorice instrumentale denotă diferențe în funcţie de nivelurile (înalt / scăzut) de inteligență emoțională. Adolescenții cu nivel înalt al inteligenței emoționale comparativ cu subiecții cu nivel scăzut al inteligenței emoționale au înregistrat medii mai înalte pentru următoarele orientări valorice instrumentale: acurateţe, exigenţe înalte, executivitate, intransigență faţă de sine şi alţii, raţionalism, autocontrol, curaj în susţinerea opiniei proprii și a convingerilor, eficacitate în activitate, delicateţe.

Adolescenții cu nivel înalt al inteligenței emoționale comparativ cu adolescenții a căror nivel al inteligenței emoționale este scăzut au înregistrat medii mai scăzute pentru orientări valorice instrumentale precum: energie de viaţă, independenţă, studii, responsabilitate, voinţă, toleranţă, viziuni largi, onestitate.

Menționăm că atât adolescenții cu nivel înalt al inteligenței emoționale cât și adolescenții cu nivel scăzut al inteligenței emoționale au indicat medii egale pentru valoarea educaţie.

În acest caz, conform datelor obținute la testul T prezentate în tabelul A 6.4. subliniem că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții cu nivel înalt și la subiecții cu nivel scăzut al inteligenței emoționale. Respectiv, sunt semnificative aceste diferențe pentru următoarele orientări valorice instrumentale: energie de viaţă (t=-2,51; p=0,013); delicateţe (t=1,93; p=0,05).

În această ordine de idei, în tabelul 2.17 prezentăm punctajul acumulat de fiecare valoare și rangul în ierarhie pentru *valorile instrumentale* ale adolescenților cu nivel înalt și scăzut al inteligenței emoționale

Tabelul 2.17. Punctajul și rangul în ierarhie pentru *valorile instrumentale* ale adolescenților cu nivel înalt și scăzut al inteligenței emoționale

Rang în ierarhie	VALORI INSTRUMENTALE – nivel înalt al EQ	Punctaj	Rang în ierarhie	VALORI INSTRUMENTALE – nivel scăzut al EQ	Punctaj
1	Educaţie	5,0000	**1**	Educaţie	5,0556
6	autocontrol	8,1852	**2**	autocontrol	7,4048
3	responsabilitate	7,2222	**3**	responsabilitate	7,8810
4	Independenţă	7,4815	**6**	Independenţă	8,2619
2	studii	7,2222	**4**	studii	8,0317
8	Raţionalism	8,7778	**5**	Raţionalism	8,2063
10	Voinţă	8,8889	**8**	Voinţă	9,1905
7	onestitate	8,4074	**7**	onestitate	8,9365
13	Acurateţe	10,7037	**11**	Acurateţe	10,1111
12	curaj în susţinerea opiniei proprii	10,1852	**9**	curaj în susţinerea opiniei proprii	9,5952
5	energie de viaţă	7,7037	**14**	energie de viaţă	10,5476
9	Toleranţă	8,8519	**10**	Toleranţă	9,9841
11	viziuni largi	9,6296	**12**	viziuni largi	10,2540
14	eficacitate în activitate	11,3333	**13**	eficacitate în activitate	10,4127

15	exigenţe înalte	11,5556	**16**	exigenţe înalte	11,2143
16	Executivitate	11,8148	**15**	Executivitate	11,0556
17	Delicateţe	13,4444	**17**	Delicateţe	11,5000
18	intransingenţă faţă de sine şi alţii	14,5926	**18**	intransingenţă faţă de sine şi alţii	13,1032

Conform punctajului și rangului în ierarhie identificat în tabelul 2.17 pentru *valorile instrumentaale* ale adolescenților cu diferit nivel al inteligenței emoționale am stabilit ierarhiile de valori instrumentale. Acestea sunt prezentate în următorul tabel.

Tabelul 2.18. Ierarhia pentru *valorile instrumentale* ale adolescenților cu nivel înalt și scăzut al inteligenței emoționale

Numărul de ordine în ierarhie	**VALORI INSTRUMENTALE – nivel înalt al inteligenței emoționale (EQ)**	**Numărul de ordine în ierarhie**	**VALORI INSTRUMENTALE – nivel scăzut al inteligenței emoționale (EQ)**
1.	Educaţie	**1.**	Educaţie
2.	Studii	**2.**	autocontrol
3.	responsabilitate	**3.**	responsabilitate
4.	independenţă	**4.**	studii
5.	energie de viaţă	**5.**	raţionalism
6.	Autocontrol	**6.**	independenţă
7.	Onestitate	**7.**	Onestitate
8.	Raţionalism	**8.**	Voinţă
9.	Toleranţă	**9.**	curaj în susţinerea opiniei proprii
10.	Voinţă	**10.**	Toleranţă
11.	viziuni largi	**11.**	Acurateţe
12.	curaj în susţinerea opiniei proprii	**12.**	viziuni largi
13.	Acurateţe	**13.**	eficacitate în activitate
14.	eficacitate în activitate	**14.**	energie de viaţă
15.	exigenţe înalte	**15.**	executivitate
16.	executivitate	**16.**	exigenţe înalte
17.	Delicateţe	**17.**	Delicateţe
18.	intransingenţă faţă de sine şi alţii	**18.**	intransingenţă faţă de sine şi alţii

Rezultatele incluse în tabelul 2.18 demonstrează că pentru **adolescenții cu nivel înalt al inteligenței emoționale** dintre ***valorile instrumentale prioritare*** sunt: *educaţie; studii; responsabilitate; independenţă; energie de viaţă* și *autocontrol.* Ierarhia finalizează cu următoarele valori instrumentale: *acurateţe; eficacitate în activitate; exigenţe înalte; executivitate; delicateţe; intransingenţă faţă de sine şi alţii;* ceea ce, la fel, denotă că acestea nu sunt importante pentru viața adolescenților.

Identificăm, după datele aceluiași tabel că pentru **adolescenții cu nivel scăzut al inteligenței**

emoționale dintre ***valorile instrumentale prioritare*** sunt: *educaţie; autocontrol; responsabilitate; studii; raționalism; independență.* În acest caz, respinse de către adolescenții cu nivel scăzut al inteligenței emoționale sunt valorile instrumentale: *eficacitate în activitate; energie de viață; executivitate; exigențe înalte; delicateţe; intransingenţă faţă de sine şi alţii.* Comparând orientările valorice instrumentale prioritare și neprioritare ale adolescenților cu nivel înalt al dezvoltării inteligenței emoționale și ale adolescenților cu nivel scăzut al inteligenței emoționale constatăm că ierarhiile nu sunt identice.

Precum am subliniat în primul capitol adolescentul își formează un mod propriu de a înțelege viața, își cristalizează o concepție care începe să-l călăuzească în alegerile pe care le face și în care își investește forțele. Disponibilitățile intelectuale, afective și voluntare constituie condiția subiectivă a structurii propriului sistem de valori. Adolescența este aptă de a-și însuși valori și de a se conduce după valori, sursele acestora sunt influențele socio-culturale, în speță chiar sistemul de valori pe care îl promovează societatea [32, p. 297; 51]. Sistemul de valori la nivelul individului sunt selectate și ierarhizate într-un mod personal și au semnificații, intensitate și funcție orientativă diferite. Acest sistem de valori al unei persoane poate fi influențat nu numai de felul în care sunt promovate și relevate valorile în discursuri și dezbateri, ci mai ales de măsura în care se regăsesc în comportamentele reale ale oamenilor și în modul de funcționare a instituțiilor. De aceea, o anumită răsturnare de valori în societățile de tranziție perturbă și procesul formării sistemului personal de valori, cu toate consecințele acestui fapt pentru conduitele practice ale fiecăruia și pentru alegerea căilor de autorealizare.

La vârsta adolescenței se continuă formarea idealului de viață, având o importantă funcție de orientare și concentrare a capacităților și eforturilor lor, dând, împreună cu alte dimensiuni, un sens vieții și activității lor. În adolescență idealul este legat de valori [32, p. 299], respectiv considerăm importantă cunoașterea ierarhiilor orientărilor valorice la această vârstă.

Astfel, mediile stabilite pentru valorile terminale, conform **Scalei de valori (V. Gouveia)** în funcţie de nivelurile inteligenței emoționale sunt prezentate în tabelul A 6.5. şi figura 2.22. Diferenţele dintre medii în funcţie de nivelul inteligenței emoționale a adolescenţilor sunt prezentate în tabelul A 6.6 pentru valorile: *emoţie, plăcere, sexualitate, putere, prestigiu, succes, sănătate, stabilitate personală, supravieţuire, frumuseţe, cunoştinţe, maturitate, afectivitate, apartenenţă, suport social, obedienţă, religiozitate, tradiţie*.

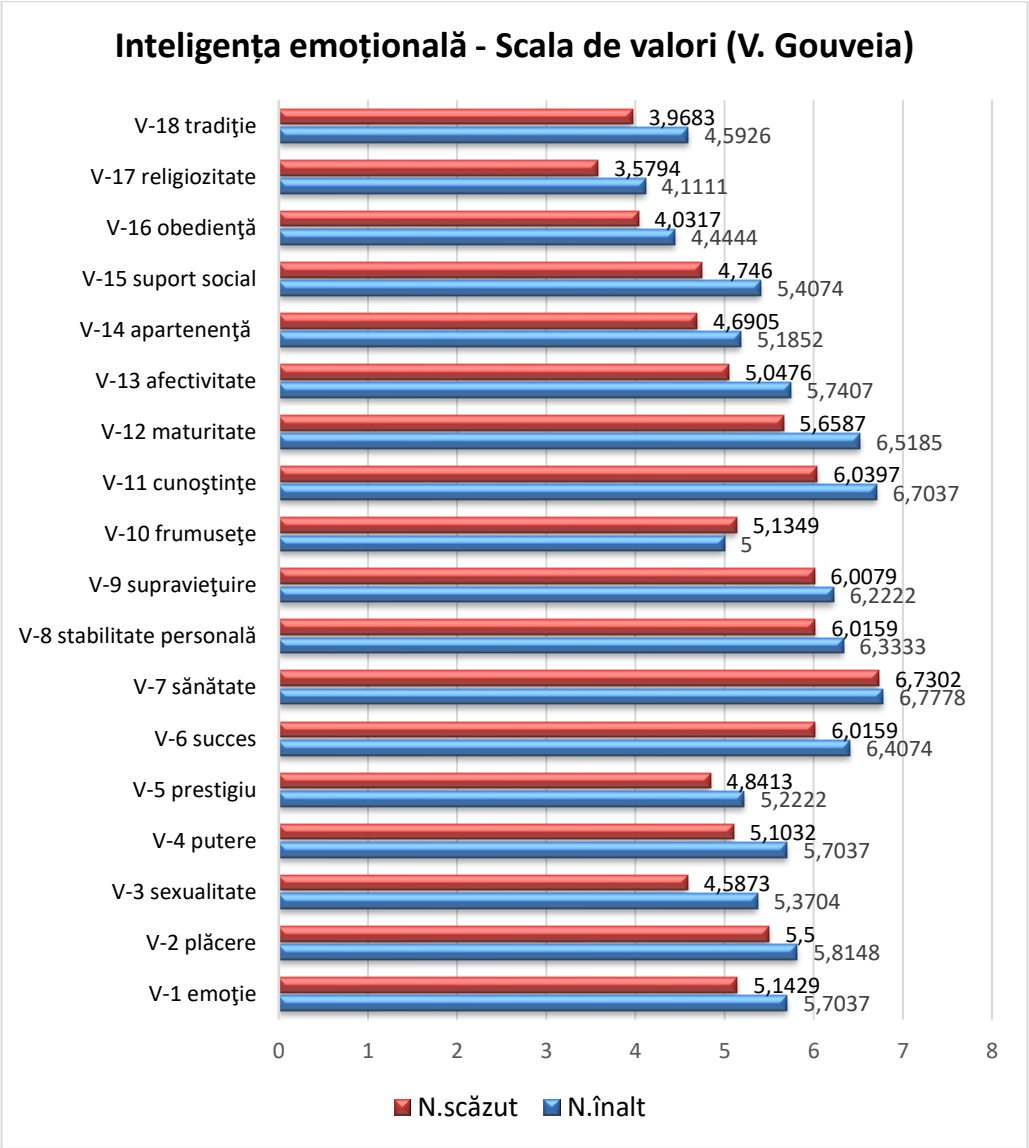

Fig. 2.22. Mediile orientărilor valorice (V.Gouveia) pentru nivelul înalt şi scăzut al EQ

În cazul dat, analiza rezultatelor din figura 2.22 indică asupra faptului că orientările valorice denotă diferențe în funcţie de nivelurile (înalt / scăzut) de inteligență emoțională conform *Scalei de valori (V. Gouveia)*. Adolescenții cu nivel înalt al inteligenței emoționale comparativ cu subiecții cu nivel scăzut al inteligenței emoționale au înregistrat medii mai înalte pentru următoarele valori: emoţie, plăcere, sexualitate, putere, prestigiu, succes, sănătate, stabilitate personală, supravieţuire, cunoştinţe, maturitate, afectivitate, apartenenţă, suport social, obedienţă, religiozitate, tradiţie.

În acest context subliniem că adolescenții cu nivel înalt al inteligenței emoționale comparativ cu adolescenții a căror nivel al inteligenței emoționale este scăzut au înregistrat medii mai scăzute pentru valoarea: frumuseţe.

Conform datelor obținute la testul T prezentate în tabelul A 6.6. subliniem că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții cu nivel înalt și la subiecții cu nivel scăzut al inteligenței

emoționale. Astfel, identificăm că sunt semnificative aceste diferențe pentru următoarele valori: emoţie (t=2,21; p=0,028), sexualitate (t=2,7; p=0,08), putere (t=2,1; p=0,037), cunoştinţe (t=3,05; p=0,003), maturitate (t=3,83; p=0,001), afectivitate (t=2,59; p=0,01), suport social (t=2,59; p=0,01).

Sumarizând aici subliniem că atât pentru *orientările valorice terminale* (viaţă activă, înţelepciunea vieţii, sănătate, muncă interesantă, frumuseţea naturii şi artei, dragoste, bunăstare materială, prieteni buni, apreciere socială, cunoaștere, viață productivă, dezvoltare continuă, distracții, libertate, viaţă familială fericită, fericirea altora, creaţie, încredere în sine), cât și pentru *orientările valorice instrumentale* (viaţă activă, înţelepciunea vieţii, sănătate, muncă interesantă, frumuseţea naturii şi artei, dragoste, bunăstare materială, prieteni buni și fideli, apreciere socială, cunoaștere, viață productivă, dezvoltare continuă, distracții, libertate, viaţă familială fericită, fericirea altora, creaţie, încredere în sine) au fost identificate ierarhiile pentru adolescenții cu nivel diferit de dezvoltare a inteligenței emoționale.

Menționăm că sunt diferite ierarhiile orientărilor valorice terminale și instrumentale ale adolescenților cu nivel înalt și nivel scăzut de dezvoltare a inteligenței emoționale. Rezultatele obținute demonstrează că pentru adolescenții cu nivel înalt al inteligenței emoționale dintre valorile terminale prioritare, cu rangul 1-6 în ierarhie, sunt, în ordine consecutivă: sănătatea; viața familială fericită; încrederea în sine; dragoste; libertate precum și înțelepciunea vieții. Or, pentru adolescenții cu nivel scăzut al inteligenței emoționale dintre valorile terminale prioritare sunt, în ordine consecutivă: sănătatea; viața familială fericită; dragoste; încrederea în sine; înțelepciunea vieții precum și valoarea cunoaștere.

Cu referire la valorile instrumentale s-a identificat că adolescenții cu nivel înalt al inteligenței emoționale dintre valorile instrumentale prioritare consideră (în ordine consecutivă): educaţie; studii; responsabilitate; independență; energie de viață și autocontrol; iar pentru adolescenții cu nivel scăzut al inteligenței emoționale dintre valorile instrumentale prioritare sunt: educaţie; autocontrol; responsabilitate; studii; raționalism; independență. Subliniem că în ierarhiile orientărilor valorice terminale și instrumentale identificăm diferențe în al doilea grup – cel al valorilor indiferente, neînsemnate și al treilea grup – cel al valorilor respinse, nesemnificative. Astfel, rezultatele obținute demonstrează că ierarhiile orientărilor valorice terminale și instrumentale denotă diferențe la subiecții cu nivel înalt și scăzut al inteligenței emoționale.

După rezultatele Scalei de valori (V. Gouveia) identificăm că adolescenții cu nivel înalt al inteligenței emoționale apreciază mai mult valori precum: emoţie, sexualitate, putere, cunoştinţe, maturitate, afectivitate, suport social.

2.5. Relația inteligenței emoționale cu orientările valorice și dimensiunile personalității adolescentului

În această înșiruire logică de idei menționăm că pentru a prezenta relaţia dintre variabilele valorifiate în lucrare am utilizat *Coeficientul de corelaţie Pearson (r)* și *Coeficientul de corelaţie Spearman's rho (ρ)*. Menționăm că coeficientul de corelaţie este o măsură numerică sau un indice al gradului de asociere între două seturi de scoruri. Intervalul de valori este de la maxim +1,00, prin 0,00, până la -1,00. Semnul „+" indică o corelaţie pozitivă – anume că scorurile unei variabile se măresc odată cu creşterea scorurilor celeilalte variabile. Semnul „-" – indică o corelaţie negativă – anume că, în timp ce scorurile unei variabile cresc, scorurile pentru cealaltă variabilă descresc. Rezultatele sunt prezentate în tabelurile următoare.

Important este să subliniem că lucrarea realizată pentru interpretarea mărimii efectului am luat în considerare *valorile de referință stabilite de Cohen*:

1) slab ($d \geq 0,10$ și $d \geq 0,20$);

2) mediu ($d \geq 0,30$ și $d \geq 0,50$);

3) puternic ($d \geq 0,50$ și $d \geq 0,70$);

1) foarte puternic ($d \geq 0,70$ și $d \geq 1,00$).

La fel, menționăm că în lucrare *am considerat necesar de a prezenta toate valorile obținute, deoarece acestea oferă o oportunitate unică de a analiza toate datele la nivel comparativ, care permit formarea unei baze argumentate a analizelor de putere.*

În cercetarea realizată au fost identificați indicii coeficientului de corelație dintre inteligența emoțională și scalele ei identificând relații statistic semnificative. Subliniem că și în studiul inteligenței emoționale a cercetătoarei М.О. Журавлёва, pentru a determina validitatea aparatului de diagnostic, fiind administrat același test pentru identidicarea inteligenței emoționale (N. Hall), a fost efectuată o analiză a corelației în programul SPSS. Coeficientul de corelație al lui Spearman a fost utilizat pentru a testa validitatea internă, respectiv autoarea evidențiind în cercetare că s-au găsit relații semnificative statistic ($p<0,01$) între scalele componente ale inteligenței emoționale [160, p. 76].

Inteligența emoțională în corelație cu dimensiunile personalității

Conform demersului cercetării prezentăm indicii coeficientului de corelație privind identificarea relației dintre inteligența emoțională și dimensiunile cercetate ale personalității adolescentului: *încredere în sine, curajul social, inițierea contactelor sociale, inteligența socială, stările şi însuşirile de personalitate în procesul de adaptare socială şi reglare comportamentală a personalității conform scalelor chestionarului FPI (1) nervozitate, 2) agresivitate spontană, 3)*

depresie; 4) emotivitate, 5) sociabilitate, 6) caracter calm, 7) dominare, 8) inhibiţie, 9) fire deschisă, 10) extraversiune – introversiune, 11) labilitate emoţională, 12) masculinitate – feminitate), motivația succesului, aptitudini comunicative, aptitudini organizatorice. Rezultatele sunt prezentate în tabelul 2.19.

Tabelul 2.19. Corelația dintre inteligența emoțională și dimensiunile personalității

[contribuție personală]

Factori	Inteligența emoțională	
	Coeficientul de corelație (r)	Pragul de semnificație (p)
Inițierea contactelor sociale	0,025	0,642
Curajul social	0,019	0,722
Încredere în sine	0,123*	0,023
Inteligența socială	0,322**	0,001
Nervozitate (FPI-1)	-0,196**	0,001
Agresivitate spontană (FPI-2)	0,105	0,054
Depresie (FPI-3)	0,200**	0,001
Emotivitate (FPI-4)	-0,087	0,109
Sociabilitate (FPI-5)	0,208**	0,001
Caracter calm (FPI-6)	0,315**	0,001
Dominare (FPI-7)	0,006	0,906
Inhibiţie (FPI-8)	-0,225**	0,001
Fire deschisă (FPI-9)	-0,084	0,121
Extraversiune (FPI-10)	0,173**	0,001
Labilitate emoțională (FPI-11)	-0,219**	0,001
Masculinitate (FPI-12)	0,170**	0,002
Motivația succesului	0,265**	0,001
Aptitudini comunicative	0,236**	0,001
Aptitudini organizatorice	0,256**	0,001

Analizând rezultatele prelucrării statistice prezentate în tabelul 2.19 evidențiem *corelații pozitive semnificative* dintre inteligența emoțională și următoarele dimensiuni ale personalității: încredere în sine (r=0,123*; p=0,001); inteligența socială (r=0,322**; p=0,001); sociabilitate (FPI-5) (r=0,208**; p=0,001); caracter calm (FPI-6) (r=0,315**; p=0,001); extraversiune (FPI-10) (r=0,173**; p=0,001); masculinitate (FPI-12) (r=0,170**; p=0,002); motivația succesului (r=0,265**; p=0,001); aptitudini comunicative (r=0,236**; p=0,001); aptitudini organizatorice (r=0,256**; p=0,001).

Astfel constatăm o relație direct proporțională - dintre variabilele cercetării enumerate - și anume cu cât crește nivelul inteligenței emoționale cu atât crește și nivelul pentru următoarele dimensiuni ale personalității: încredere în sine; inteligența socială; sociabilitate; caracter calm; extraversiune; masculinitate; motivația succesului; aptitudini comunicative; aptitudini organizatorice.

Evidențiem faptul că au fost obținute *corelații negative semnificative* dintre inteligența

emoțională și dimensiunile personalității: nervozitate (FPI-1) (r=-0,196**; p=0,001); depresie (FPI-3) (r=-0,200**; p=0,001); inhibiţie (FPI-8) (r=-0,225**; p=0,001); labilitate emoţională (FPI-11) (r=-0,219**; p=0,001). Respectiv, spunem că constatăm o relație invers proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul inteligenței emoționale cu atât scade nivelul de: nervozitate; depresie; inhibiţie; labilitate emoţională.

În același context, menționăm că nu au fost obținute corelații statistice dintre inteligența emoțională și dimensiunile personalității: inițierea contactelor sociale(r=0,025; p=0,642); curajul social (r=0,019; p=0,722); agresivitate spontană (FPI-2) (r=0,105; p=0,054); emotivitate (FPI-4) (r=-0,0;87 p=0,109); dominare (FPI-7) (r=0,006; p=0,906); fire deschisă (FPI-9) (r=-0,084; p=0,121).

Corelația dintre inteligența emoțională și orientările valorice

Menționăm că în cercetarea realizată am verificat dacă există corelații dintre inteligența emoțională și orientările valorice. În acest scop am aplicat Coeficientul de corelație Spearman - *p*, selectându-l dintre cele patru tipuri de coeficienți de corelație, fiindcă are drept condiție de aplicare o variabilă cantitativă și alta ordinală. Autorii menționează că scopul acestor tehnici este verificarea relației dintre două variabile, controlând efectul unor alte variabile ce pot afecta relația dintre cele două supuse analizei. Totodată menționăm că pentru interpretarea mărimii efectului, la rezultatele obținute, sunt luate în considerație valorile de referință stabilite de Cohen.

Important este să menționăm și despre corelația dintre inteligența emoțională și orientările valorice identificate conform *Scalei de valori (V. Gouveia)*. În scopul verificării faptului dacă există o corelație dintre inteligența emoțională și orientările valorice indicate am aplicat, la fel situațiilor descrise anterior Coeficientul de corelație Spearman - *p*.

În situația respectivă analizăm existența unei corelații între orientările valorice (*Scalei de valori, V. Gouveia)* de către adolescenți (ierarhizarea celor 18 valori pe o scală de la 1 la 7 în funcţie de importanţa pe care o are fiecare valoare pentru persoană, drept principiu director în viaţă, astfel: 1 – complet neimportant, 2 – neimportant, 3 – nu prea important, 4 – mai mult sau mai puţin important, 5 – important, 6 – foarte important, 7 – de cea mai mare importanţă) - pentru valorile: emoţie, plăcere, sexualitate, putere, prestigiu, succes, sănătate, stabilitate personală, supravieţuire, frumuseţe, cunoştinţe, maturitate, afectivitate, apartenenţă, suport social, obedienţă, religiozitate, tradiţie. Rezultatele privind relația dintre inteligența emoțională și orientările valorice conform Scalei de valori, V. Gouveia sunt prezentate în tabelul 2.20.

Tabelul 2.20. Relația dintre inteligența emoțională și orientările valorice conform Scalei de valori (V. Gouveia)

Orientările valorice - Scala de valori (V. Gouveia)	Inteligența emoțională	
	Coeficientul de corelație Spearman's rho (ρ)	Pragul de semnificație (p)
V-1 emoţie	0,088	0,105
V-2 plăcere	-0,028	0,611
V-3 sexualitate	0,053	0,333
V-4 putere	0,085	0,116
V-5 prestigiu	0,049	0,365
V-6 succes	0,088	0,103
V-7 sănătate	-0,055	0,313
V-8 stabilitate personală	0,079	0,147
V-9 supraviețuire	0,040	0,457
V-10 frumuseţe	-0,065	0,229
V-11 cunoştinţe	0,067	0,220
V-12 maturitate	0,183**	0,001
V-13 afectivitate	0,055	0,308
V-14 apartenenţă	0,046	0,399
V-15 suport social	0,104	0,054
V-16 obedienţă	0,071	0,191
V-17 religiozitate	0,118*	0,029
V-18 tradiţie	0,122*	0,024

Rezultatele incluse în tabelul 2.20 cu privire la corelația dintre inteligența emoțională și orientările valorice conform Scalei de valori (V. Gouveia) face referință la următoarele valori: emoţie, plăcere, sexualitate, putere, prestigiu, succes, sănătate, stabilitate personală, supraviețuire, frumuseţe, cunoştinţe, maturitate, afectivitate, apartenenţă, suport social, obedienţă, religiozitate, tradiţie.

Astfel, analizând rezultatele prelucrării statistice prezentate în acest tabel observăm că există o corelații pozitive semnificative dintre:

- *inteligența emoțională* și orientările valorice: *maturitate,* ρ (341) = 0,183**; p=0,001; *religiozitate,* ρ (341) = 0,118*; p=0,029; *tradiţie,* ρ (341) = 0,122*; p=0,024 - ceea ce înseamnă că adolescenții care au un nivel înalt al *inteligenței emoționale* au scoruri înalte la variabilele *maturitate* (marker valoric corespunzător subscalei – valori suprapersonale)*, religiozitate* (marker valoric corespunzător subscalei – valori normative)*, tradiţie* (marker valoric corespunzător subscalei – valori normative)*,* - și invers.

Menționăm că nu au fost obținute corelații statistice dintre inteligența emoțională și orientările valorice: emoţie, plăcere, sexualitate, putere, prestigiu, succes, sănătate, stabilitate personală, supraviețuire, frumuseţe, cunoştinţe, afectivitate, apartenenţă, suport social, obedienţă.

Rezultatele prezentate ne ghidează spre determinarea unui profil psihologic al adolescentului cu diferit nivel de manifestare a inteligenței emoționale. Referindu-ne la alte cercetări realizate la

subiectul dat identificăm diverse profiluri. Astfel, cercetătorul Jack Block, Universitatea Berkeley din California) a stabilit profiluri tipologice pentru bărbați și femei, din perspectiva nivelului de inteligență emoțională: înalt și peste medie [apud 96]. Astfel pentru *profilul psihologic al unui bărbat cu cotien emoțional înalt* avem următoarele caracteristici: posedă un echilibru social în relațiile interumane; are o capacitate remarcabilă de a se angaja în rezolvarea problemelor altor persoane, se poate dedica unor cauze nobile, este responsabil din punct de vedere social și are în vedere latura morală a împrejurărilor în care se află implicat; este simpatetic și grijuliu în relațiile interpersonale; are o viață afectivă bogată, nuanțată în privința propriei persoane. Se simte confortabil cu sine și cu alții în universul social în care trăiește.

Conform aceluiași autor *profilul psihologic al unei femei cu cotien emoțional înalt* prezintă următoarele caracteristici: tinde să fie afirmativă (pozitivă) exprimându-și direct natural sentimentele, simțindu-se bine în pielea ei, gândurile despre propria persoană fiind pozitive; pentru ea viața are sens și merită să fie trăită din plin; este o ființă sociabilă, care își exprimă adecvat sentimentele și se adaptează bine la stres; este echilibrată din punct de vedere social, face ușor cunoștință cu persoane noi, se simte confortabil cu sine fiind glumeață, jucăușă, spontană și naturală în plan sexual; foarte rar se simte anxioasă [apud 96, p. 148]. Sumarizând aici subliniem că este realizat un profil al personalității cu nivel scăzut al inteligenței emoționale.

În continuare vom prezenta un profil al personalității adolescentului cu diferite niveluri de manifestare a inteligenței emoționale și anume cu nivel înalt și scăzut de manifestare a inteligenței emoționale.

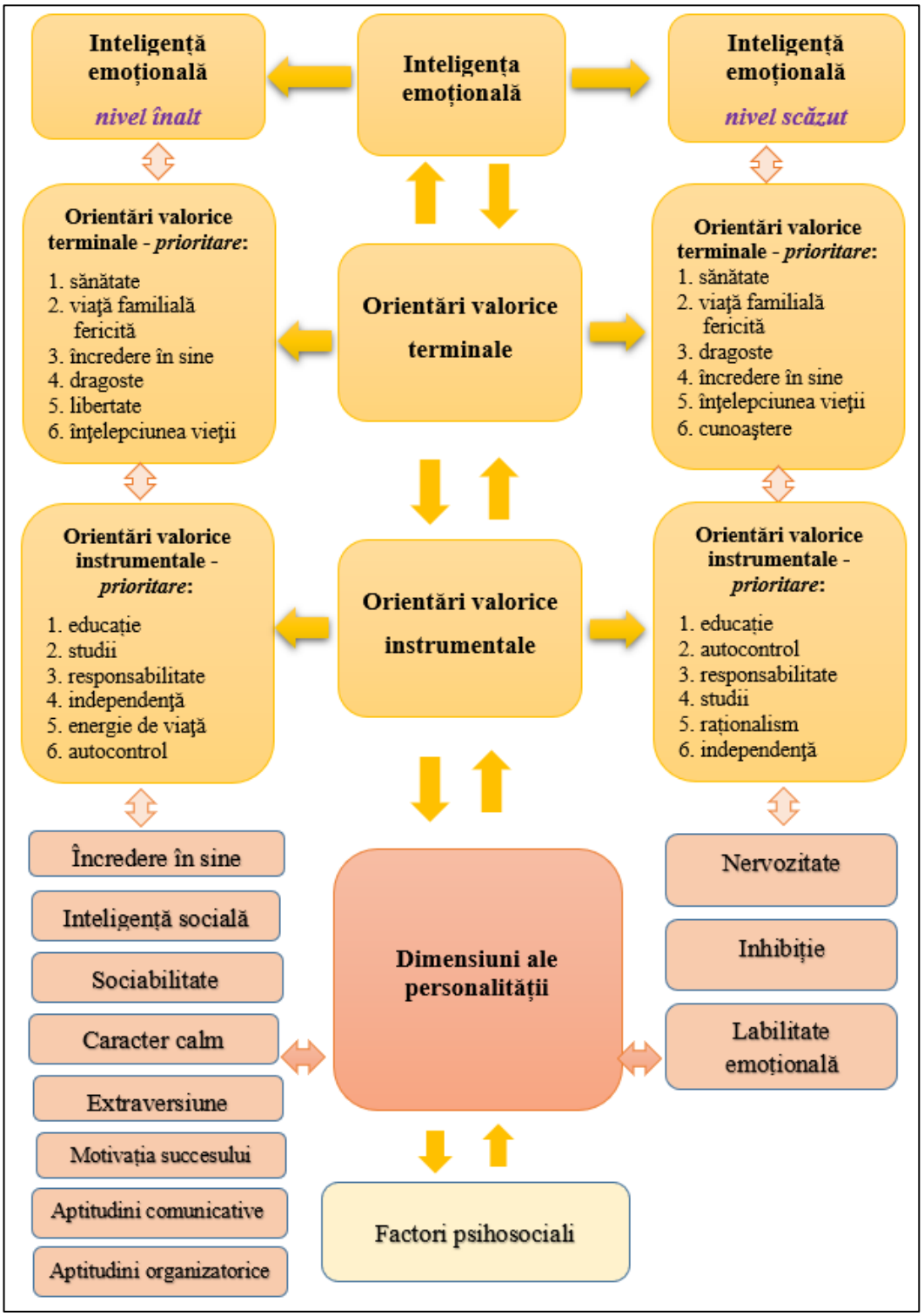

Fig. 2.23. Profilul personalității cu nivelul înalt și scăzut al inteligenței emoționale din perspectiva orientărilor valorice și a dimensiunilor personalității adolescentului

[contribuție personală]

Conform rezultatelor cercetării realizate a fost elaborat *model teoretic explicativ al relației inteligenței emoționale cu orientările valorice și unele dimensiuni ale personalității* prezentat în sfârșitul capitolului 1. De altfel, în baza acestuia a fost realizat experimentul de constatare. Datele statistice au permis conturarea **Profilului personalității cu nivelul înalt și scăzut al inteligenței**

emoționale din perspectiva orientărilor valorice și a dimensiunilor personalității adolescentului prezentat în figura 2.23.

Astfel se fac vizibile orientările valorice și dimensiunile personalității caracteristice adolescenților cu diferit nivel de dezvoltare a inteligenței emoționale. Menționăm că **adolescenții cu nivel înalt al inteligenței emoționale** prezintă următoarele ***valorile terminale prioritare***: *sănătatea; viața familială fericită; încrederea în sine; dragoste; libertate* precum și *înțelepciunea vieții*. ***Valorile instrumentale prioritare*** ale adolescenților cu nivel înalt al inteligenței emoționale sunt: *educaţie; studii; responsabilitate; independență; energie de viață* și *autocontrol.* La fel, conform datelor obținute pentru dimensiunile personalității *adolescenții cu nivel înalt al inteligenței emoționale* manifestă: încredere în sine; inteligență socială; sociabilitate; caracter calm; extraversiune; motivația succesului; aptitudini comunicative; aptitudini organizatorice.

În aceeași ordine de idei subliniem că **adolescenții cu nivel scăzut al inteligenței emoționale** prezintă următoarele ***valori terminale prioritare***: *sănătatea; viața familială fericită; dragoste; încrederea în sine; înțelepciunea vieții* precum și valoarea *cunoaştere*. Determinăm că la nivel comparativ orientările valorice terminale prioritare ale adolescenților cu nivel înalt al dezvoltării inteligenței emoționale și adolescenții cu nivel scăzut al inteligenței emoționale denotă diferențe. Identificăm, conform rezultatelor că pentru **adolescenții cu nivel scăzut al inteligenței emoționale** dintre ***valorile instrumentale prioritare*** sunt: *educaţie; autocontrol; responsabilitate; studii; raționalism; independență.* La fel, similar cazului descris pentru primul tip de valori, comparând orientările valorice instrumentale prioritare ale adolescenților cu nivel înalt al dezvoltării inteligenței emoționale și ale adolescenților cu nivel scăzut al inteligenței emoționale constatăm că ierarhiile nu sunt identice. Subliniem că pentru dimensiunile personalității *adolescenții cu nivel scăzut al inteligenței emoționale* manifestă: nervozitate, inhibiție și labilitate emoțională.

2.6. Concluzii la capitolul 2

Studiul experimental al inteligenței emoționale și a orientărilor valorice a adolescenților evidențiază concluzii ce prezintă dimensiuni inovative și fundamentează caracteristicile acestor concepte. Or, analiza rezultatelor prezentate în acest capitol permit să conturăm următoarele concluzii:

1. Abordarea conceptuală a experimentului de constatare a urmat modelului explicativ prezentat în capitolul teoretic care denotă că există o relație dintre inteligența emoțională și orientările valorice ale personalității. Astfel, luând în considerare că inteligența emoțională și orientările valorice sunt concepte influențate de dimensiunile personalității precum încredere în sine, curajul social, inițierea contactelor sociale, inteligența socială, stările şi însuşirile de

personalitate în procesul de adaptare socială şi reglare comportamentală a personalității, motivația succesului, aptitudini comunicative, aptitudini organizatorice a fost identificat un model de diagnostic al inteligenţei emoţionale și a orientărilor valorice a adolescenților incluzând cele mai relevante instrumente psihometrice.

2. Conform rezultatelor obținute adolescenții prezintă diferite niveluri de dezvoltare a inteligenței emoționale și a scalelor *componența emoțională, automotivație, empatie, recunoaşterea emoțiilor altora, gestionarea propriilor emoții*. Totodată au fost identificate diverse relații, în cadrul experimentului de constatare, dintre inteligența emoțională și dimensiunile personalității: *încredere în sine, curajul social, inițierea contactelor sociale, inteligența socială, stările şi însuşirile de personalitate în procesul de adaptare socială şi reglare comportamentală a personalității (conform scalelor chestionarului FPI) nervozitate, agresivitate spontană, depresie; emotivitate, sociabilitate, caracter calm, dominare, inhibiţie, fire deschisă, extraversiune – introversiune, labilitate emoţională, masculinitate – feminitate, motivația succesului, aptitudini comunicative, aptitudini organizatorice*. De asemenea, din rezultatele noi se conturează și *Profilul psihologic al adolescentului cu nivel înalt al inteligenței emoționale din perspectiva orientărilor valorice și a dimensiunilor personalității*.

3. Adolescenților cu diferite niveluri de dezvoltare a inteligenței emoționale le sunt caracteristice grade diferite de semnificaţie statistică pentru factorii psihosociali: genul subiecților (masculin/feminin); mediul de proveniență (urban / rural); profilul studiilor (umanist / real) și reușita academică (mediilor academice 9-10 / 6-7), vârstă, conform substadiilor adolescență propriu-zisă și adolescență prelungită.

4. Orientările valorice ale adolescenților sunt diferite în funcție de factorii psihosociali studiați. Studiul realizat demonstrează că factorii psihosociali pot influența modul de ierarhizare a orientărilor valorice ale adolescenților. Spre exemplu în conformitate cu rezultatele prezentate *orientările valorice terminale* diferă în funcţie de *factorul gen*. Datele obținute denotă faptul că subiecții de gen feminin comparativ cu subiecții de masculin au înregistrat medii mai înalte pentru următoarele orientări valorice terminale: viaţa activă, înţelepciunea vieţii, frumuseţea naturii şi a artei, bunăstare materială, prieteni buni, viaţa productivă, dezvoltare continuă, distracţii, creație. Adolescenții de gen feminin comparativ cu cei de gen masculin au înregistrat medii mai scăzute pentru următoarele orientări valorice terminale: sănătate, muncă interesantă, dragoste, apreciere socială, cunoaştere, libertate, viaţă familială fericită, fericirea altora și încredere în sine. Aceste diferențe sunt semnificative pentru următoarele valori terminale: viaţa activă; sănătate; distracții; încredere în sine.

La fel, în cercetarea realizată am identificat că subiecții de gen feminin comparativ cu subiecții de masculin au înregistrat medii mai înalte pentru următoarele orientări valorice

instrumentale: energie de viaţă, executivitate, intransigență faţă de sine şi alţii, raţionalism, autocontrol, curaj și opinii proprii, voinţă, viziuni largi. Respectiv, subiecții de gen feminin comparativ cu subiecții de masculin au înregistrat medii mai scăzute pentru următoarele orientări valorice instrumentale: acurateţe, educaţie, exigenţe înalte, independenţă, studii, responsabilitate, toleranţă, onestitate, eficacitate în activitate, delicateţe. La fel cazului descris pentru valorile terminale conchidem că există diferențe dintre mediile variabilelor la subiecții de gen masculin și la subiecții de gen feminin, iar diferențele sunt semnificative pentru următoarele orientări valorice instrumentale: intransingență faţă de sine şi alţii; onestitate.

5. Pentru adolescenții chestionați dintre ***valorile terminale prioritare sunt***: *sănătatea; viața familială fericită; încrederea în sine; dragoste; înțelepciunea vieții* precum și *viața activă*. Ierarhia finalizează cu valori scop precum: *muncă interesantă; creație; apreciere socială; frumusețea naturii și a artei; fericirea altora și distracții* ceea ce denotă că acestea sunt lipsite de importanță pentru adolescenții care au participat în cadrul experimentului.

Conform rangurilor obținute pentru valorile instrumentale am obținut o altă ierarhie. Astfel observăm că pentru adolescenți prioritare sunt următoarele ***valori instrumentale***: *educaţie; autocontrol; responsabilitate; independență; studii* și *raționalism.* Ierarhia finalizează cu următoarele valori instrumentale: *viziuni largi; eficacitate în activitate; exigențe înalte; executivitate; delicateţe; intransingenţă faţă de sine şi alţii;* ceea ce, la fel, denotă că acestea nu sunt importante pentru viața adolescenților.

6. Rezultatele obținute denotă că sunt cu diferențe mediile prezentate pentru orientările valorice terminale în funcţie de nivelul inteligenței emoționale. Adolescenţii cu nivel înalt al inteligenței emoționale comparativ cu subiecții cu nivel scăzut al inteligenței emoționale au înregistrat medii mai înalte pentru orientări valorice terminale precum: viaţa activă, înţelepciunea vieţii, dragoste, bunăstare materială, cunoaștere, viață productivă, distracții. Adolescenții cu nivel scăzut al inteligenței emoționale comparativ cu cei care au nivel înalt al inteligenței emoționale au prezentat, conform rezultatelor, medii mai scăzute pentru următoarele orientări valorice terminale: muncă interesantă, frumuseţea naturii şi a artei, prieteni buni și fideli, apreciere socială, dezvoltare continuă, viaţă familială fericită, libertate, fericirea altora creaţie, încredere în sine. Totodată subiecții cu nivel înalt al inteligenței emoționale comparativ cu subiecții cu nivel scăzut al inteligenței emoționale au înregistrat medii egale pentru valoarea sănătate. În cazul dat, există diferențe semnificative dintre adolescenţii cu diferite niveluri a inteligenței emoționale pentru valoarea: bunăstare materială.

7. Analiza rezultatelor indică asupra faptului că orientările valorice instrumentale denotă diferențe în funcţie de nivelurile (înalt / scăzut) de inteligență emoțională. Adolescenții cu nivel înalt al inteligenței emoționale comparativ cu subiecții cu nivel scăzut al inteligenței emoționale

au înregistrat medii mai înalte pentru următoarele orientări valorice instrumentale: acurateţe, exigenţe înalte, executivitate, intransigență faţă de sine şi alţii, raţionalism, autocontrol, curaj în susţinerea opiniei proprii și a convingerilor, eficacitate în activitate, delicateţe. Adolescenții cu nivel înalt al inteligenței emoționale comparativ cu adolescenții a căror nivel al inteligenței emoționale este scăzut au înregistrat medii mai scăzute pentru orientări valorice instrumentale precum: energie de viaţă, independenţă, studii, responsabilitate, voinţă, toleranţă, viziuni largi, onestitate. Menționăm că atât adolescenții cu nivel înalt al inteligenței emoționale cât și adolescenții cu nivel scăzut al inteligenței emoționale au indicat medii egale pentru valoarea educaţie. În cazul dat sunt semnificative diferențele pentru următoarele orientări valorice instrumentale: energie de viaţă; delicateţe.

8. Adolescenții cu nivel înalt al inteligenței emoționale comparativ cu subiecții cu nivel scăzut al inteligenței emoționale au înregistrat medii mai înalte pentru următoarele valori (V. Gouveia): emoţie, plăcere, sexualitate, putere, prestigiu, succes, sănătate, stabilitate personală, supravieţuire, cunoştinţe, maturitate, afectivitate, apartenenţă, suport social, obedienţă, religiozitate, tradiţie. În acest context subliniem că adolescenții cu nivel înalt al inteligenței emoționale comparativ cu adolescenții a căror nivel al inteligenței emoționale este scăzut au înregistrat medii mai scăzute pentru valoarea: frumuseţe. În acest caz identificăm că sunt semnificative diferențele pentru următoarele valori: emoţie, sexualitate, putere, cunoştinţe, maturitate, afectivitate, suport social. În contextul dat subliniem că se confirmă ipoteza conform căreia am presupus că există o relație dintre inteligenţa emoţională şi orientările valorice ale adolescenţilor.

9. Analizând indicii coeficientului de corelație din capitolul respectiv, privind identificarea relației dintre inteligența emoțională, orientările valorice și dimensiunile personalității menționăm că au fost obținute corelații pozitive semnificative dintre inteligența emoțională și dimensiunile personalității: încredere în sine; inteligența socială; sociabilitate; caracter calm; extraversiune; masculinitate; motivația succesului; aptitudini comunicative; aptitudini organizatorice. Aici, constatăm o relație direct proporțională - dintre variabilele cercetării enumerate - și anume cu cât crește nivelul inteligenței emoționale cu atât crește și nivelul pentru următoarele dimensiuni ale personalității: încredere în sine; inteligența socială; sociabilitate; caracter calm; extraversiune; masculinitate; motivația succesului; aptitudini comunicative; aptitudini organizatorice.

La fel subliniem că au fost obținute *corelații negative semnificative* dintre inteligența emoțională și dimensiunile personalității: nervozitate; depresie; inhibiţie; labilitate emoţională. Respectiv, spunem că constatăm o relație invers proporțională dintre variabilele cercetării enumerate și anume cu cât crește nivelul inteligenței emoționale cu atât scade nivelul de: nervozitate; depresie; inhibiţie; labilitate emoţională.

În același context, menționăm că nu au fost obținute corelații statistice dintre inteligența emoțională și dimensiunile personalității: inițierea contactelor sociale; curajul social; agresivitate spontană; emotivitate; dominare; fire deschisă.

Studiul demonstrează că există corelații pozitive semnificative dintre *inteligența emoțională* și orientările valorice: *maturitate*; *religiozitate*; *tradiţie* - ceea ce înseamnă că adolescenții care au un nivel înalt al *inteligenței emoționale* au scoruri înalte la variabilele *maturitate* (marker valoric corespunzător subscalei – valori suprapersonale)*, religiozitate* (marker valoric corespunzător subscalei – valori normative)*, tradiţie* (marker valoric corespunzător subscalei – valori normative) - și invers.

Rezultatele prezentate în acest capitol au conturat **Profilul personalității cu nivelul înalt și scăzut al inteligenței emoționale din perspectiva orientărilor valorice și a dimensiunilor personalității adolescentului**.

3. CADRUL FORMATIV DE OPTIMIZARE A INTELIGENȚEI EMOȚIONALE A ADOLESCENȚILOR

3.1. Prevederi generale ale metodologiei de optimizare a inteligenței emoționale a adolescenților

În conformitate cu **scopul lucrării** care *constă în determinarea relației dintre inteligența emoțională și orientările valorice la vârsta adolescenței; elaborarea și implementarea unui program de intervenție pentru dezvoltarea inteligenței emoționale prin prisma dimensiunilor personalității și factorilor psihosociali care o influențează* am realizat capitolul dat. Respectiv, experimentul de formare planificat în cadrul cercetării are drept scop: *implementarea / validarea programului psihologic de optimizare a inteligenței emoționale la vârsta adolescenței.*

În acest context subliniem că cercetarea experimentală de constatare, rezultatele obținute și concluziile formulate în capitolele anterioare au permis să conchidem că din numărul total de adolescenți intervievați și anume din 341 subiecți, nivel scăzut de inteligență emoțională denotă 126 de adolescenți, ceea ce reprezintă 37,0 % din întreg eșantionul. Nivel mediu de dezvoltare a inteligenței emoțională denotă 188 de adolescenți, ceea ce reprezintă 55,1% din numărul total de subiecți. De altfel, din întreg eșantionul, doar 27 de adolescenți, ceea ce reprezintă 7,9 % din numărul total au înregistrat nivel înalt de inteligență emoțională.

Deci, datele respective cu referire la studierea nivelului de dezvoltare a inteligenței emoționale la adolescenţi ne-a demonstrat că majoritatea dintre ei o posedă la un nivel mediu și scăzut şi întâmpină dificultăţi în optimizarea acesteia.

În general, în literatura de specialitate există un număr limitat de cercetări consacrate dezvoltării inteligenței emoționale la vârsta adolescenței prin metode psihologice. În urma acestei constatări am hotărât să elaborăm şi să experimentăm un program de influenţă, de dezvoltare, care să contribuie la dezvoltarea inteligenței emoționale a personalității adolescentului.

Planificând organizarea şi desfăşurarea experimentului, am presupus că inteligența emoțională poate fi dezvoltată prin acţiuni speciale orientate și spre variabile cu care conceptul de inteligență emoțională are tangență: aptitudinile comunicative și organizatorice, încrederea în sine, curajul social, inițierea contactelor sociale, motivația pentru success etc.

Pentru demonstrarea celor presupuse, am formulat următoarele obiective, ce se referă la

cunoştinţele, capacităţile şi atitudinile participanţilor la acest experiment: optimizarea inteligenței emoționale, dezvoltarea încrederii în sine şi a experienţelor membrilor grupului; dezvoltarea capacităţii de autoacceptare, încredere în propriul potenţial, autodirijare a trăirilor, raţionamentelor şi comportamentelor; dezvoltarea abilităţilor sociale şi încadrarea armonioasă în conformitate cu potenţialul şi scopurile proprii în contextul social; învăţarea modurilor eficiente de relaţionare cu altul, de organizare a conduitelor, dar menţinând autenticitatea şi autonomia personală.

Pentru experimentul formativ au fost selectați adolescenţi, din grupuri cu care am avut posibilitate de a lucra, aceștia fiind cu nivel scăzut și mediu de dezvoltare a inteligenței emoționale în cadrul experimentului de constatare. Amintim că din numărul total de 341 subiecți, nivel scăzut de inteligență emoțională denotă 126 de adolescenți, ceea ce reprezintă 37,0 % din întreg eșantionul. Nivel mediu de dezvoltare a inteligență emoțională denotă 188 de adolescenți, ceea ce reprezintă 55,1% din numărul total de subiecți. De altfel, din întreg eșantionul, doar 27 de adolescenți, ceea ce reprezintă 7,9 % au înregistrat nivel înalt de inteligență emoțională.

Așadar, în experiment inițial au fost de acord să participe 28 de adolescenți beneficiari ai Centrului de Sănătate prietenos tinerilor „ACCEPT”, din Instituţia Medico-Sanitară Publică (IMSP) Asociaţia Medicală Teritorială Centru (AMT). Fiindcă pe parcurs au fost persoane care nu au frecventat ședințele organizate în scopul optimizării inteligenței emoționale, am modificat numărul de adolescenți în grupuri, acestea fiind din 20 persoane, repartizaţi în 2 grupuri și anume grupul experimentalcu 10 adolescenți și grupul de control cu același număr de adolescenți (10).

Subliniem faptul că au fost selectați subiecți care au manifestat real interes, exprimându-şi dorinţa de a participa la şedinţele de training în scop formativ, dar argumentele din cauza cărora nu toate persoanele au ajuns să finalizeze cu succes programul au fost diferite. Activitățile au fost realizate în sediul Centrului de Sănătate prietenos tinerilor „ACCEPT”, din Instituţia Medico – Sanitară Publică (IMSP) Asociaţia Medicală Teritorială Centru (AMT).

Experimentul formativ a fost fundamentat pe ideea conform căreia în condiţii experimentale inteligența emoțională poate fi dezvoltată şi influenţată de personalitatea adolescentului.

Deci, factorul esenţial în procesul formativ planificat constă în dezvoltarea inteligenței emoționale a personalității adolescentului.

Programul de intervenție psihologică de dezvoltare / optimizare a inteligenței emoționale a personalității adolescentului a luat în considerare faptul că însuşirea permanentă a diferitelor cunoştinţe, prezenţa situaţiilor problematice în rezolvarea unor sau altor obiective educaţionale, necesitatea comparării, generalizării, analizei şi sintezei permanente a materialului studiat în procesul instructiv-educativ este acea bază pe care se dezvoltă și inteligența emoțională a persoanei.

În experimentul formativ am utilizat strategii de clarificare a importanței inteligenței emoționale a personalității adolescentului. Astfel, ne-am condus de principiul că, cu cât este solicitat mai mult subiectul în discutarea propriilor răspunsuri, cu atât eficienţa lor este mai mare. Deplasarea de accent de la clarificare la autoclarificare sporeşte rentabilitatea lor, inclusiv prin mobilizarea intelectuală şi afectivă a adolescenţilor.

Experimentul a prevăzut producerea unor restructurări cognitive prin justificări consecvente pozitive, asumări de responsabilitate a subiecţilor.

În literatura de specialitate se menționează că mentalitatea adolescenţilor este una de căutare. Evoluţia acestei căutări este observată prin trecerea lentă de la valorile superficiale ale preadolescenţilor la cele caracteristice adolescenţei propriu-zise. Pornind de la cele relatate, programul de training a fost orientat cu preponderenţă spre dezvoltarea inteligenței emoționale la vârsta adolescenței prin valorificarea resurselor personale, a potențialului dimensiunilor personalității.

La elaborarea programului formativ au fost binevenite ideile care au demonstrat că este posibilă dezvoltarea inteligenței emoționale a personalității adolescentului [48]. Precum am menționat și în capitolele anterioare, pentru cercetarea realizată este importantă concepția autorului D. Goleman, care susține ideea menționată.

În această ordine de idei considerăm importante concepțiile autorului И.В. Вачков conform cărora se subliniază că orientarea educațională a instruirii este cel mai adesea secundară, iar în unele cazuri componenta cognitivă poate fi complet absentă, în timp ce rolul principal este jucat de obținerea experienței emoționale. Adică, participarea la orice tip de antrenament va contribui la dezvoltarea emoțională, experiență semnificativă și, în consecință, a inteligenței emoționale umane. Prin urmare, alegerea acestui tip particular de influență asupra dezvoltării a devenit cea mai adecvată în conformitate cu obiectivele experimentului formativ [144].

În opinia autoarei М.О. Журавлёва formarea ca formă de lucru în grup, este în mare concordanță cu abordarea facilitatoare. Pe baza acestui fapt, antrenamentul se înțelege ca o metodă de creare a condițiilor pentru autodescoperirea și autodezvoltarea membrilor grupului, pentru a căuta în mod independent modalități de a rezolva propriile probleme și limitări psihologice [160, p. 76].

Autori precum Frolova, O., Kashkaryova, L., Serbova, O., Malykhina, T. (2019) menționează că în adolescență, pe de o parte, există o complicație și instabilitate a sferei emoționale a personalității, intensificarea emoțiilor și sentimentelor, intensitatea și diversitatea acestora; iar, pe de altă parte, se conștientizează și se dezvoltă capacitatea de autoreglare, capacitatea de a le analiza cu ajutorul voinței. Acest lucru îi permite adolescentului să-și construiască în mod conștient conceptul de sine, propriul sistem de valori, viziunea personală și

să-și dezvolte inteligența emoțională. Astfel autorii menționează că aceste date au fost confirmate de studiul experimental, care a fost realizat prin compararea a două grupe de adolescenți: studenții liceului – un grup de studenți uniți și membrii cercului „Studii psihologice", care au reușit să crească nivelul de studii psihologice, competență prin autodescoperire și dezvoltarea sferei emoționale. Adolescenții – membri ai cercului au prezentat rate mai mari de dezvoltare a inteligenței emoționale ale majorității componentelor decât adolescenții – studenți, care nu au avut această pregătire. Astfel, autorii în studiul dat au demonstrat că se confirmă ipoteza că inteligența emoțională a adolescenților poate fi dezvoltată sub condiția influenței psihologice intenționate, cu utilizarea metodelor interactive [225].

Conţinutul, structura programului de intervenție psihologică în scopul dezvoltării inteligenței emoționale a personalității adolescentului, a activităţilor formative iau în consideraţie caracteristicile psihologice ale inteligenței emoționale, accentuând necesitatea implicării formatorului în dezvoltarea factorilor care sunt în relație directă cu inteligența emoțională, scalele ei și dimensiunile personalității.

Principii metodologice și aplicative în intervenția psihologică și psihodiagnostică. În procesul de proiectare și realizare a intervenției psihologice destinate adolescenților, se impune respectarea unui ansamblu de principii teoretico-metodologice care asigură atât validitatea științifică a demersului, cât și eficiența practică a strategiilor de influență psihologică. Printre acestea, se disting următoarele:

Principiul diagnosticării precoce şi unităţii intervenţiei psihologice şi psihodiagnostice. Acest principiu presupune o corelare strânsă și continuă între procesul de evaluare psihologică și cel de intervenție, în sensul în care obiectivele intervenției pot fi formulate corect și pertinent doar pe baza unei diagnosticări psihologice integrale și aprofundate. Aceasta implică nu doar identificarea simptomelor manifeste, ci și analiza cauzelor profunde și a mecanismelor psihodinamice implicate în apariția dificultăților de adaptare sau dereglărilor psihocomportamentale.

De asemenea, unitatea metodologică a intervenției presupune desfășurarea concomitentă și interdependentă a procesului de influență psihologică și de (auto)diagnosticare, în special în cadrul activităților de grup, care facilitează conștientizarea particularităților comunicative și a trăirilor interne ale adolescenților. Astfel, intervenția devine un proces evolutiv, flexibil și adaptativ nevoilor emergente ale subiecților.

Principiul învăţării sociale active. Eficiența intervenției psihologice crește semnificativ atunci când subiecții sunt implicați activ în propria dezvoltare, prin intermediul unor activități experențiale structurate, care presupun participare directă, reflecție personală și interacțiune

socială.

Astfel, fiecare activitate desfășurată în cadrul procesului formativ trebuie să stimuleze dezvoltarea competențelor sociale relevante: colaborarea, negocierea, asumarea de roluri, capacitatea de compromis și autoreglare emoțională. Învățarea nu este concepută ca un proces pasiv de acumulare a informației, ci ca o formă de internalizare activă a experiențelor sociale, prin exersarea directă a strategiilor adaptative și constructive.

Principiul abordării sintetice a metodelor de influenţă psihologică. În contextul unor problematici complexe, cum este inteligența emoțională, orientările valorice ale adolescentului, se impune depășirea granițelor teoretice ale paradigmelor psihologice izolate, în favoarea unei abordări integrative și sintetice. Analiza comparativă a strategiilor de intervenție din cadrul diverselor școli psihoterapeutice evidențiază faptul că fiecare orientare (cognitiv-comportamentală, umanistă, psihodinamică, gestaltistă etc.) oferă contribuții semnificative, dar parțiale, asupra dezvoltării și restructurării Eului: psihoterapia cognitivă vizează reconstrucția reprezentărilor de sine și restructurarea gândirii disfuncționale; psihoterapia umanistă promovează autoacceptarea și exprimarea de sine autentică; orientarea behavioristă valorifică potențialul învățării prin consolidare pozitivă și a creării de noi experiențe; gestalt-terapia pune accentul pe integrarea diferitelor aspecte ale personalității și conștientizarea experienței „aici și acum".

Prin urmare, utilizarea selectivă și complementară a metodelor validate din diverse orientări psihoterapeutice constituie o premisă esențială pentru eficiența intervenției psihologice. Numai o abordare metodologică sintetică permite formularea unor strategii personalizate, cu aplicabilitate directă în recuperarea și optimizarea funcționării psihosociale a adolescenților.

Principiul egalării şanselor. Intervenția psihologică eficientă trebuie să asigure un cadru echitabil de dezvoltare, în care fiecărui participant i se oferă posibilitatea afirmării, descoperirii și valorificării propriului potențial. Acest principiu implică adaptarea metodelor de lucru la nevoile individuale, acceptarea diversității stilurilor cognitive și emoționale și crearea unui climat incluziv, care să încurajeze participarea activă și autorealizarea fiecărui individ.

Dezvoltarea personală și corectarea disfuncțiilor nu sunt procese uniformizate, ci demersuri diferențiate, care solicită o abordare sensibilă la contextul individual și la resursele personale ale adolescenților..

Principiul abordării sistemice a sarcinilor de dezvoltare. Acest principiu vizează înțelegerea și intervenția asupra personalității adolescentului ca sistem unitar, ale cărui dimensiuni cognitive, afective, motivaționale și comportamentale sunt interconectate și interdependente. Evoluția personalității nu poate fi concepută izolat, ci în interacțiune cu factorii contextuali: familia, grupul de egali, comunitatea socială.

Prin urmare, dezvoltarea inteligenței emoționale implică activarea unui cadru amplu de

influențe, care să susțină în mod coerent dezvoltarea armonioasă a tuturor componentelor personalității. Intervenția psihologică eficientă presupune, așadar, o viziune sistemică asupra dezvoltării, care permite nu doar tratarea simptomelor, ci și optimizarea globală a funcționării psihosociale.

Principiul priorităţii intervenţiei psihologice de tip cauzal. Scopul prioritar al intervenţiei constă lipsa unui sistem educaţional orientat special spre dezvoltarea competențelor socio-emoționale, a inteligenței emoționale a adolescenților, promovarea orientărilor valorile etc. Inteligența emoțională reprezintă o componentă centrală în dezvoltarea psihosocială a adolescentului. Din această perspectivă, intervenția psihologică eficientă trebuie să vizeze cauzele profunde ale carențelor sau distorsiunilor în sfera afectiv-emoțională, nu doar simptomele exterioare (precum retragerea socială, agresivitatea sau comportamentele de evitare). Aplicarea acestui principiu în dezvoltarea inteligenței emoționale presupune: - Identificarea factorilor cauzali care împiedică dezvoltarea competențelor emoționale, cum ar fi lipsa unui model emoțional adecvat în familie, experiențele de respingere socială, traumele timpurii, un stil educațional rigid sau invalidant emoțional. - Evaluarea mecanismelor emoționale disfuncționale (de ex. reprimarea emoțiilor, exprimarea excesivă a furiei, incapacitatea de empatie) și înțelegerea surselor lor – cognitive, relaționale sau culturale. - Orientarea intervenției psihologice spre restructurarea convingerilor emoționale negative (ex. „este greșit să arăți tristețea”, „emoțiile sunt semn de slăbiciune”) și dezvoltarea unor strategii sănătoase de recunoaștere, exprimare și reglare a emoțiilor.

În cazul adolescenților cu un nivel scăzut al EQ, nu este suficientă doar instruirea teoretică în emoții sau oferirea de tehnici de reglare, ci este necesară o intervenție psihologică cauzală, care să vizeze schimbarea profundă a modului în care aceștia percep, înțeleg și se raportează la propriile trăiri și la trăirile celorlalți.

Principiul atragerii active a mediului social apropiat în activitatea de recuperare psihologică este determinat de rolul pe care îl are cercul apropiat semnificativ de comunicare pentru formarea personalităţii. Inteligența emoțională nu se dezvoltă în izolare, ci într-un context social viu și interactiv, unde modelele emoționale, validarea afectivă și feedbackul interpersonal are un rol decisiv. Din această perspectivă, implicarea activă a mediului social apropiat (familia, profesorii, colegii) este esențială pentru formarea și consolidarea competențelor emoționale ale adolescentului.

Aplicarea acestui principiu presupune: antrenarea părinților și cadrelor didactice în procesul de susținere a dezvoltării emoționale, prin oferirea de feedback empatic, exprimarea deschisă a emoțiilor și promovarea unui climat afectiv securizant; crearea unor contexte relaționale sigure, în care adolescentul să poată experimenta exprimarea emoțională fără teama de judecată, respingere

sau ridiculizare; modelarea comportamentului emoțional de către adulți semnificativi, care pot transmite, implicit sau explicit, abilități precum empatia, autoreglarea emoțională, ascultarea activă, toleranța la frustrare; stimularea interacțiunilor pozitive cu grupul de egali, deoarece relațiile de prietenie în adolescență sunt o sursă majoră de dezvoltare a empatiei, gestionării conflictelor și exprimării afective.

Astfel, inteligența emoțională la adolescenți poate fi dezvoltată eficient doar în măsura în care mediul social apropiat devine parte activă a procesului de influență psihologică, oferind nu doar sprijin extern, ci și modele interneizabile de comportament emoțional sănătos.

În cercetarea realizată în procesul de elaborare a şedinţelor formative evident că au fost luate în considerare şi condiţiile generale, stipulate de psihologia generală, psihologia dezvoltării, psihologia educaţională şi psihologia socială:

- informarea prealabilă a tuturor participanţilor referitor la scopul programului formativ, conţinutul și formatul activităţilor, condiţiile de participare în cadrul acestuia şi evident că rezultatele care sunt preconizate;
- evidenţa particularităţilor psihologice individuale şi de vârstă;
- abordarea individuală a membrilor grupului, susţinerea lor morală, încurajarea tendinţelor de creştere spirituală, dezvoltare personală;
- accesibilitatea obiectivelor şi conţinutului programului de intervenție psihologică pentru adolescenţi;
- asigurarea comunicării cu colegii din cadrul grupului experimental, combinarea formelor individuale şi de grup ale activităţilor programului de intervenție psihologică;
- evidenţa și valorificarea experienţei adolescenţilor;
- stima faţă de personalitatea adolescentului;
- participarea absolut voluntară la activități, bazată pe acordul adolescenţilor;
- schimb sistematic de rezultate şi procedee intelectuale între colegi, aceasta contribuind la îmbogăţirea esenţială, reciprocă a tuturor participanţilor cu diverse tactici şi strategii;
- crearea unei atmosfere emoţionale binevoitoare, a climatului psihologic favorabil în cadrul grupului, de susţinere și încurajare.

De altfel, pe parcursul realizării experimentului formativ au fost respectate cerinţele ştiinţifice orientate spre dezvoltarea particularităţilor individual-psihologice ale participanţilor la activităţile dezvoltative.

După realizarea activităţilor au fost repetate probele administrate în cadrul experimentului de constatare care au fost valorificate pentru determinarea nivelului de dezvoltare a inteligenței

emoționale, precum și a dimensiunilor personalității adolescenților care sunt în relații directe cu conceptele de bază ale cercetării.

Datele obţinute în experimentul formativ şi cel de control au fost prelucrate cu ajutorul metodelor statistice neparametrice ca tehnici de prelucrare în problema de comparare [89]. Pentru evaluarea pragurilor semnificaţiei diferenţelor obţinute între grupul experimental şi de control am utilizat Testul t pentru două eșantioane perechi (Paired-Samples T-Test); testul t pentru două eșantioane independente (Independent-Samples T-Test).

În cadrul experimentului de formare în cercetarea dată am decis să elaborăm și să validăm un program de intervenţie psihologică cu genericul **Optimizarea inteligenței emoționale a adolescenților.**

Scopul programului de intervenție: învățarea strategiilor de optimizare a inteligenței emoționale la vârsta adolescenței din perspectiva dimensiunilor personalității.

Programul de intervenţie psihologică *Optimizarea inteligenței emoționale a adolescenților* are următoarele obiective:

- cunoașterea adolescenţilor cu noţiunile de inteligență, emoție, inteligență emoțională, valoare, orientări valorice, încredere în sine, curaj social, motivația succesului, aptitudini comunicative, aptitudini organizatorice etc.;
- formarea condiţiilor pentru dezvoltarea personală a adolescenţilor;
- dezvoltarea inteligenței emoționale a personalităţii adolescentului;
- crearea condiţiilor pentru conştientizarea nivelului de dezvoltare a inteligenței emoționale a propriilor orientări valorice, precum și a valorilor promovate de către societate.

Ipoteza cercetării caracteristică experimentului formativ. Presupunem că intervenţia psihologică în condiții special organizate contribuie la dezvoltarea inteligenţei emoţionale a personalităţii adolescentului.

3.2. Designul demersului formativ

Menționăm că programul de intervenție psihologică *Optimizarea inteligenței emoționale a adolescenților* elaborat, a fost implementat prin şedinţe de training. Considerăm oportună această modalitate, deoarece conţine diverse forme eficiente de lucru în grup în scopul dezvoltării inteligenţei emoţionale atât pe calea exercitării unei influenţe din partea metodelor şi tehnicilor utilizate de către moderator, cât şi prin forţa proceselor intragrupale, care amplifică considerabil

posibilităţile de autoevaluare datorită comparării şi prelucrării a experienţelor altuia.

De altfel autorii (Пахальян) menționează că trainingul permite să utilizăm la maximum potențialul, cunoștințele și experiențele fiecărui participant, prin implicarea metodelor psihologice active și practice folosite în vederea dezvoltării abilităților de auto-cunoaștere și autodezvoltare. Persoana, ocupând o poziție activă, poate reflecta asupra propriilor trăiri prin implicarea sa activă, poate asimila cunoștințe și competențe noi, poate trăi reacții emoționale, comportamentale și atitudinale împreună cu colegii participanți la program (Calancea, 2012). De asemenea, cu ajutorul metodelor practice din cadrul trainingului, putem implica toți participanții la activități [apud 108].

Grupul facilitează procesul autoanalizei, autoreflecției şi autocunoaşterii prin amplificarea reprezentărilor despre sine, oferă o experienţă pozitivă de comunicare şi acceptare a persoanei. În grup funcţionează anumite mecanisme de influenţă asupra factorilor personalității.

Programul experimental este conceptualizat după o anumită schemă, având o structură ce include un ansamblu de activități dezvoltative în vederea realizării cu succes a obiectivelor. Acesta conţine: metode de diagnosticare a stării personale şi a stării grupului care permit evidenţierea problemelor personale şi interpersonale în grup, analiza dinamicii grupului; tehnici orientate spre conştientizarea şi formularea scopurilor personale şi ale grupului în corespundere cu aptitudinile, posibilităţile, valorile umane obiective şi necesităţile societăţii; metode de dezvoltare a aptitudinilor comunicative; tehnici de stimulare a gândirii creative, de reglare şi autoreglare emoţională; tehnici de dezvoltare a gândirii pozitive, tehnici de dezvoltare a aptitudinilor organizatorive. Fiecare exerciţiu sau metodă selectată are un scop bine orientat şi aflat în concordanţă cu etapa de lucru şi cu necesităţile grupului.

Evidențiem că acest program de intervenţie psihologică reprezintă şedinţe de training care includ un sistem de activități, exerciţii şi tehnici organizate pentru dezvoltarea inteligenţei emoţionale. Programul de intervenție psihologică *Optimizarea inteligenței emoționale a adolescenților* include în structura sa 12 şedinţe a câte 1 oră şi 30 de minute fiecare.

Conținutul trainingului prezintă şedinţe complexe cu obiective bine determinate spre dezvoltarea inteligenţei emoţionale și a dimensiunilor personalității adolescentului.

Programul de intervenție psihologică *Optimizarea inteligenței emoționale a adolescenților* are următoarea structură:

1) ***INTELIGENŢA EMOŢIONALĂ – CARACTERISTICI ALE CONCEPTULUI:***

Şedinţa 1. Conceptul de inteligenţă emoţională în psihologie.

Şedinţa 2. Caracteristicile inteligenţei emoţionale.

Şedinţa 3. Componentele inteligenţei emoţionale.

2) ***FACTORII FACILITATORI AI DEZVOLTĂRII INTELIGENŢEI EMOŢIONALE:***

Şedinţa 4. Inteligenţa emoţională – încrederea în sine.

Şedinţa 5. Inteligenţa emoţională – curajul social.

Şedinţa 6. Inteligenţa emoţională – iniţierea contactelor sociale.

Şedinţa 7. Inteligența emoțională prin aprecierea, controlul și exprimarea emoțiilor.

Şedinţa 8. Inteligența emoțională prin utilizarea emoțiilor în soluționarea problemelor.

Şedinţa 9. Inteligenţa emoţională – motivația succesului.

Şedinţa 10. Inteligenţa emoţională – aptitudinile comunicative și organizatorice.

3) ***INTELIGENŢA EMOŢIONALĂ ȘI ORIENTĂRILE VALORICE ALE ADOLESCENȚILOR:***

Ședința 11. Inteligența emoțională - orientările valorice: relații, influențe.

Ședința 12. Oportunități de dezvoltare a inteligenței emoționale și de promovare valorilor la vârsta adolescenței. Ședința de încheiere.

Fiecare şedinţă este constituită în conformitate cu un plan general:

1) înviorarea, ce include exerciţii de prezentare, creare a activismului participanţilor, creare a unei atmosfere benefice pentru conlucrare;
2) conţinutul de bază, ce însumează activităţi de asimilare a subiectului discutat în cadrul şedinţei;
3) reflecţia, în cadrul căreia participanţii îşi împărtăşesc gândurile, emoţiile referitor la cele analizate, efectuate pe parcursul şedinţei;
4) extensia – care include reflecţii pentru gândire, teme pentru acasă.

Tehnicile organizate în cadrul şedinţelor de training sunt bine cunoscute, precum: brainstorming-ul, exerciţiile energizante, jocurile de rol etc. Fiecare dintre exerciţiile utilizate în cadrul şedinţelor au scopuri bine determinate care se află în concordanţă cu etapa de lucru şi cu nevoile participanţilor.

Şedinţele trainingului formativ au fost organizate în perioada noiembrie 2021 – decembrie 2021. Activităţile cu o durată de la 1 oră şi 30 de minute s-au desfăşurat de 2 ori în săptămână în zilele de marți și vineri, cu mici excepții din cauza programului formatorului și a participanților. Spre exemplu una din exepții a fost că ședința care urma să fie organizată în data de 14.12.2021 a fost organizată în data de 15.12.2021.

Tabelul 3.1. Graficul ședințelor programului de intervenție psihologică

Tema ședinței	Data
1) INTELIGENŢA EMOŢIONALĂ – CARACTERISTICI ALE CONCEPTULUI	
Şedinţa 1. Conceptul de inteligenţă emoţională în psihologie.	09.11.2021
Şedinţa 2. Caracteristicile inteligenţei emoţionale.	12.11.2021
Şedinţa 3. Componentele inteligenţei emoţionale.	16.11.2021
2) FACTORII FACILITATORI AI DEZVOLTĂRII INTELIGENŢEI EMOŢIONALE	
Şedinţa 4. Inteligenţa emoţională – încrederea în sine.	19.11.2021
Şedinţa 5. Inteligenţa emoţională – curajul social.	23.11.2021
Şedinţa 6. Inteligenţa emoţională – iniţierea contactelor sociale.	26.11.2021
Şedinţa 7. Inteligența emoțională prin aprecierea, controlul și exprimarea emoțiilor.	30.11.2021
Şedinţa 8. Inteligența emoțională prin utilizarea emoțiilor în soluționarea problemelor.	03.12.2021
Şedinţa 9. Inteligenţa emoţională – motivația succesului.	07.12.2021
Şedinţa 10. Inteligenţa emoţională – aptitudinile comunicative și organizatorice.	10.12.2021
3) INTELIGENŢA EMOŢIONALĂ ȘI ORIENTĂRILE VALORICE ALE ADOLESCENȚILOR	
Ședința 11. Inteligența emoțională - orientările valorice: relații, influențe.	15.12.2021
Ședința 12. Oportunități de dezvoltare a inteligenței emoționale și de promovare valorilor la vârsta adolescenței. Ședința de încheiere.	17.12.2021

După finalizarea programului în grupul experimental, au fost realizate retestările în grupurile: experimental și de control.

Prezentăm una din ședințele din cadrul Programului de intervenţie psihologică *Optimizarea inteligenței emoționale a adolescenților*, cu acţiunile realizate conform structurii indicate în conținutul prezentat.

3.3. Caracteristici ale Programului de intervenţie psihologică *Optimizarea inteligenței emoționale a adolescenților*

În continuare vom prezenta prima ședință a programului formativ și anume din cadrul blocului care se referă la compartimentul **1. Inteligența emoțională – caracteristici ale conceptului**.

ŞEDINŢA 1. CONCEPTUL DE INTELIGENȚĂ EMOȚIONALĂ ÎN PSIHOLOGIE

Obiective:

- cunoașterea participanților și a formatorului;
- stabilirea regulilor în cadrul grupului format, stabilirea climatului confortabil, de încredere în cadrul grupului;
- prezentarea programului de training;
- familiarizarea adolescenţilor cu noţiunea de inteligență, inteligență general, inteligență emoțională;
- stimularea imaginaţiei pentru gândirea propriului mod de definire a noțiunii de inteligență emoțională;

Materiale necesare: fișe colorate, foi flipchart, marchere, fișa cu *Programul trainingului*.

Formatorul se prezintă, vorbește despre scopul programului formativ, de intervenţie psihologică *Optimizarea inteligenței emoționale a personalităţii adolescentului*, stabilește periodicitatea, numărul și datele întâlnirilor necesare pentru ședințele trainingului.

Exercițiu Aşteptările participanţilor.

Pe fișe se scriu aşteptările pe care le au participanţii de la acest training.

Participanţii se repartizează în perechi.

Se împart fişe la fiecare pereche care selectează şi scrie 3 aşteptări comune, cele mai importante.

Se prezintă, lipindu-se pe posterul mare. Dacă cineva insistă, le scriem.

Se indică concluzia: Se subliniază dacă aşteptările participanților grupului stabilit coincid cu obiectivele trainingului (dacă nu coincid, se indică obiectivele şi aspectele asupra cărora se va acorda atenţie în prezentul program de intervenţie psihologică).

Prezentarea programului de training (Fișa *Programul trainingului*).

Regulile trainingului.

Fiecare membru primește câte o fișă pe care este notat începutul unei fraze: În comunicare cu membrii grupului aş dori ca ...; În comunicare cu membrii grupului nu aş dori ca ...; Aş dori să ne centrăm mai mult pe ...; Aş dori să nu acordăm atenţie ...; Vom utiliza cu succes timpul dacă ...; Vom irosi timpul dacă ... . Fiecare participant completează fraza, apoi transmite fişa celuilalt.

În final se vor stabili *regulile grupului (se stabilesc de către participanţi, se scriu pe foaie flipchart şi se aşează să fie vizibile pentru toţi).*

Materiale: foi flipchart, marchere.

Regulile grupului:

1. Aici și acum! Este important ceea ce se întâmplă aici și acum, ce emoții trăiesc participanții la momentul actual. Nu poți ieși din mediul de lucru în timpul ședinței.
2. Stop! Fiecare participant are dreptul să spună Stop ceea ce denotă că la moment nu dorește să vorbească despre aceste emoții, îi este dureros.
3. Sinceritatea! Vorbim în grup despre emoții adevărate.
4. Formula EU! Se vorbeşte de la persoana I cu *Eu, Tu, Voi.*
5. Confidențialitatea! Ceea ce se discută în grup nu se transmite nimănui.
6. Implicarea! La ședințe suntem implicați în toate activitățile, suntem susținători, activi, și nicidecum observatori, critici sau evaluatori.
7. Deschidere emoțională! Dacă consideri că pentru tine este important să vorbești, numaidecât spune!
8. Claritatea! Se vorbește clar, convingător.
9. Punctualitatea! Se respectă programul de lucru!

Înviorarea

Salutul

Exerciţiu Pânza de păiagen

Materiale: un ghem de ață.

Participanţii se aranjează într-un cerc. Formatorul le vorbește participanților despre faptul că în cele ce urmează fiecare va avea posibilitatea să vorbească câte ceva despre sine și anume despre pasiuni, despre ceea ce le reușește mai bine, despre scopul participării în cadrul programului formativ... Formatorul ia ghemul de ață și începe exercițiul (spre exemplu: spune cum se numește indică elemente cu referire la obiectivul activității și vorbește despre o preferință, hoby etc.). Formatorul va ține bine capătul ghemului de ață, iar însăși ghemul îl va arunca unuia dintre participanţii din fața sa. Deci, este necesar ca participantul să-și spună numele și să vorbească ceva despre sine, iar apoi să țină capătul de ață și să arunce ghemul altui participant. Ghemul se transmitae mai departe până când toți participanții devin parte a plasei de păiangen.

În acest moment se vorbește despre importanța fiecărui participant în cadrul grupului, despre coeziunea grupului.

Debrifarea exercițiului:

Cum credeți ce reprezintă aceste fire?

Ce se va întâmpla dacă cineva nu se va mai ține de fir?

Ce se întâmplă dacă un fir se rupe sau este tăiat? (formatorul taie cu foarfeca în 1 sau 2 locuri

pânza de păiangen). Cum poat fi refăcută *pânza?*

Cum vă simţiți acum? Ce aţi observat în momentul comunicării? Ce v-a încurcat în procesul activității?

Tehnica Cine sunt eu

Obiectiv: de a identifica *cine sunt* participanții.

Se propune ca participantul sa răspundă la întrebările:

1. Eu sunt (pot fi)...
2. Acum starea mea este...
3. Astăzi am venit la training cu scopul de a...
4. Aș vrea să plec astăzi de la această formare cu...

Debrifarea exercițiului: Cum v-aţi simţit?

Conţinutul de bază al şedinţei

Materiale: foi flipchart, marchere, lipici, fișa *Inteligența,* fișa *Inteligența generală (IQ)* și fișa *Inteligența emoțională*.

Exerciţiu Ce este inteligența?

Prin metoda *Brainstorming* se vor acumula idei pentru a defini noţiunea de **inteligență emoțională**, apoi din multitudinea de idei prezentată se va formula noţiunea de bază.

Caracteristica conceptului de inteligență emoțională

Se va prezenta noţiunea de inteligență emoțională.

Participanții lucrează individual cu fișa *1. Inteligența emoțională*, apoi în grup cîte 2 persoane discută (valorificând conținutul fișei analizate).

Importanța conceptului de *inteligență emoțională* pentru Psihologie.

Se discută despre ce ar trebui să cunoască adolescentul despre inteligența emoțională (Fișa *Adolescența*).

Exerciţiu Oportunităţi şi riscuri ale vârstei adolescente

Scopul: să identifice punctele tari şi slabe ale vârstei adolescente; să determine riscurile şi oportunităţile adolescentului; să elaboreze modalităţile de valorificare a oportunităților şi de prevenire a riscurilor.

Descriere: Se utilizează tehnica SWOT.

Se formează 4 grupuri:

- grupul 1 – punctele forte ale vârstei adolescente;
- grupul 2 – punctele slabe (problemele vârstei);
- grupul 3 – oportunităţile pe care le poate oferi vârsta dată;
- grupul 4 – riscurile vârstei.

După realizarea sarcinii, foile de lucru se transmit pe rotaţie fiecărui grup, astfel ca toate grupurile să aibă posibilitatea să completeze fişele la toate 4 compartimente. Apoi foile se afişează pe tablă în următoarea ordine: S - *puncte forte; W - puncte slabe; O - oportunităţi; T - riscuri.*

Argumentarea ideilor şi prezentarea.

Debrifare: Ce a fost mai simplu/dificil să identificaţi şi de ce? Ce se poate întâmpla, dacă ferestruicile din stânga (W, T) sunt mai tentante? Pot oare anumite lucruri să treacă dintr-o categorie în alta? Ce oportunitate poate fi oferită de X (indicat la puncte tari)? Poate oare un punct forte să implice anumite riscuri? Cum a-ţi putea valorifica oportunităţile care vi le oferă vârsta? La cine aţi putea apela pentru a vă oferi un suport? Cum aţi putea evita şi confrunta riscurile şi pericolele ascunse? etc." Comentariu.

Formatorul prezintă participanților *Fișa Adolescența.*

Reflecţia

- Care dintre aceste noţiuni analizate cu referire la conceptul de inteligență prezintă mai mult interes? De ce?

Extensia

Cele studiate în cadrul acestei ședințe ne vor ajuta să răspundem la întrebarea: Ce reprezintă inteligența emoțională, care este importanța acesteia pentru dezvoltarea personalităţii în general și a adolescentului în special?

3.4. Evaluarea eficienței demersului formativ orientat spre optimizarea inteligenței emoționale a adolescenților

La ultima etapă a cercetării realizate a fost evaluată eficiența programului de intervenție psihologică elaborat și implementat. Deci, la **experimentul formativ** au participat 20 de adolescenți beneficiari ai Centrului de Sănătate prietenos tinerilor „ACCEPT", din Instituţia Medico – Sanitară Publică (IMSP) Asociaţia Medicală Teritorială Centru (AMT), care au fost repartizaţi în 2 grupuri și anume: **10 adolescenți au alcătui grupul experimental** și alți **10 adolescenţi au alcătui grupul de control**. Amintim că a fost modificat numărul de adolescenți în grupuri (inițial au fost planificate grupuri de câte 14 adolescenți pentru grupul experimental și grupul de control), din cauză că pe parcurs au fost persoane care nu au frecventat toate ședințele

organizate în scopul optimizării inteligenței emoționale.

Respectiv, pentru a asigura omogenitatea și compararea datelor experimentale subiecții din ambele grupuri au fost cu aproximativ aceleași caracteristici.

După realizarea programului de intervenție psihologică *Optimizarea inteligenței emoționale a adolescenților* au fost administrate în mod repetat repetat instrumentele psihologice aplicate în fișele de răspuns la etapa experimentului de constatare.

În tabelul 3.2. sunt prezentate unele caracteristici ale subiecţilor din grupul experimental și grupul de control care au participat în cadrul experimentului.

Tabelul 3.2. Caracteristici ale GE și GC din cadrul experimentului formativ

Caracteristici		**Grupul experimental**		**Grupul de control**	
		Nr.	**%**	**Nr.**	**%**
Număr total de adolescenți:		10	100	10	100
Mediu de proveniență *urban*		4	40	6	60
Mediu de proveniență *rural*		6	60	4	40
Vârsta	18-19 ani	-	-	1	10
	19-20 ani	4	40	3	30
	20-21 ani	5	50	6	60
	21-22 ani	1	10	-	-

Menționăm că adolescenții din grupul experimental au vârsta cuprinsă între 18 - 22 ani, fiind de gen feminin, din anul doi de studiu la universitate, din mediu de proveniență urban și rural. În tabelul 3.2 sunt prezentate detaliile de bază și observăm că din grupul experimental și din grupul de control au făcut parte câte 10 persoane.

Toți subiecţii implicaţi în experiment au înregistrat nivel scăzut și mediu al inteligenței emoționale.

Pentru compararea loturilor de subiecţi şi stabilirea relaţiilor dintre diferite variabile am utilizat Testul t pentru două eșantioane perechi (Paired-Samples T-Test).

De altfel, investigarea eficienței programului de intervenție psihologică a fost realizată în direcția comparării și evidențieirii diferențelor obținute de către subiecții experimentali / adolescenții din: grupul experimental (GE) test și grupul experimental retest; grupul de control (GC) test și grupul de control retest.

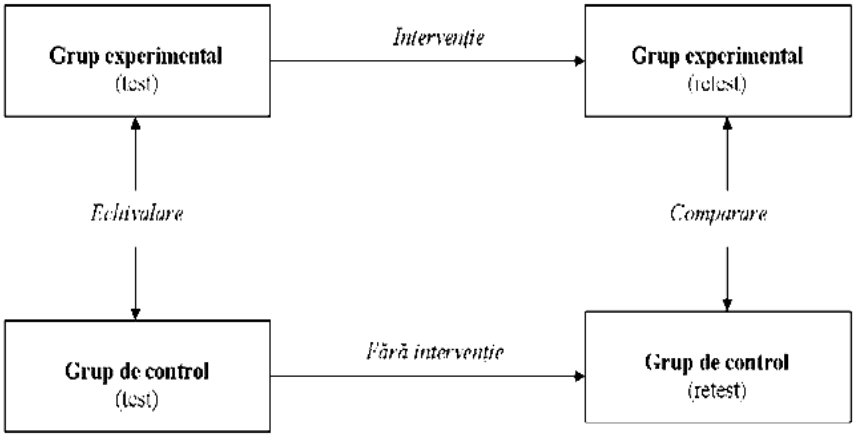

Fig. 3.1. Grupul experimental și grupul de control: design experimental

Rezultatele au demonstrat dacă aplicarea acţiunilor organizate în scopul optimizării inteligenței emoționale a personalităţii adolescentului conduc la majorarea indicilor scăzuți și medii obținuți pentru inteligența emoțională a adolescenților din grupul în care am organizat activitățile programului de intervenție psihologică.

În contextul dat este important să subliniem că rezultatele grupului experimental sunt omogene cu rezultatele grupului de control, astfel încât nu au fost înregistrate diferențe statistic semnificative pentru rezultatele subiecților experimentali – etapa inițială.

Programul de intervenţie psihologică propus pentru optimizarea inteligenței emoționale conţine acţiuni orientate spre favorizarea componentelor acestui factor și a dimensiunilor personalității cu care aceta este în relație directă.

În continuare vom prezenta, în primul rând, **rezultatele pentru adolescenții din grupul experimental (GE) test și grupul experimental (GE) retest**, aspecte indicate în prima direcție a cercetării.

Urmare a celor descrise în ordine consecutivă, în continuare prezentăm rezultatele la nivel comparativ pentru grupul experimental test și grupul experimental retest cu referire la schimbările înregistrate la mediile inteligenței emoționale identificate în urma administrării **Chestionarului pentru diagnosticarea inteligenței emoționale (N. Hall).**

În tabelul 3.3 sunt prezentate rezultatele comparative dintre grupul experimental test și grupul experimental retest cu referire la variabila – inteligența emoțională.

Tabelul 3.3. Rezultatele cercetării test – retest în GE pentru variabila inteligența emoțională

Factori	Etapa	Media aritmetică	Numărul de subiecți	Abatere standard	Media Eroare Std.
Inteligența emoțională	GE-test	35,10	10	10,69	3,38
	GE-retest	53,70	10	9,53	3,01

În figura 3.2 sunt ilustrate grafic deosebirile dintre mediile adolescenților din GE test și adolescenții din GE retest pentru inteligența emoțională.

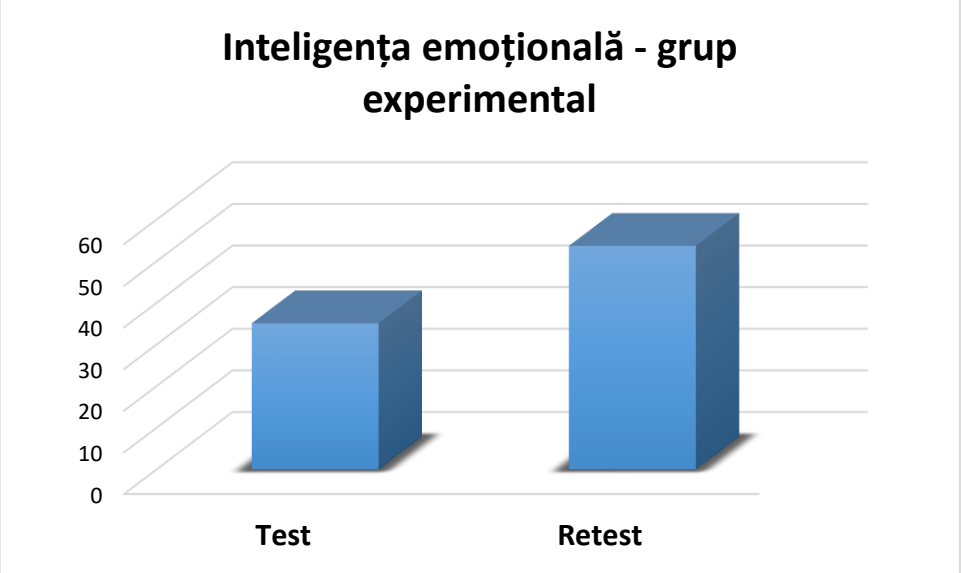

Fig. 3.2. Mediile variabilei inteligența emoțională în GE test – retest

Din figura 3.2. observăm că adolescenților din grupul experimental (GE), pentru variabila *inteligența emoțională* - la etapa test, le este caracteristică media 35,1 de unități de măsură (u.m.), iar adolescenților din același grup experimental, la etapa retest, le este caracteristică media 53,7 (u.m.) pentru variabila dată.

Cu ajutorul metodelor statistice (SPSS), (Programul SPSS – 20) și anume Testul t pentru două eșantioane perechi (Paired-Samples T-Test) - comparăm eșantioane GE test și GE retest. Astfel, consemnăm diferențe între mediile adolescenților din grupul experimental (GE) test și cele ale adolescenților din GE retest pentru variabila *inteligență emoțională* cu rezultate mai mari pentru adolescenții din GE retest.

În tabelul 3.4 prezintăm rezultatele la comparare pentru grupul experimental.

Tabelul 3.4. Rezultatele comparate ale variabilei *inteligența emoțională* în GE test – retest

Variabila	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	t	Sig. (2-tailed)
***Inteligența emoțională* Test-Retest**	-18,60	4,59	1,45	-12,788	0,001

Din rezulatele tabelului 3.4. identificăm că p=0,001 pentru compararea datelor test – retest în grupul experimental, deci, rezultă că există diferențe semnificative în ceea ce privește aprecierea valorilor inteligență emoțională *test* și inteligență emoțională *retest.*

În cazul cercetării efectuate evidențiem că deși rezultatele sunt mai mari în grupul experimental, la etapa retest, pentru variabila de bază acestea se includ totuși în nivelul scăzut și mediu. Aceste date ne informează că nu este o creștere mare, radicală, pentru variabila dată, fiindcă nivelul integrativ / general al inteligenței emoționale în funcție de felul rezultatelor este determinat de indicatori cantitativi de 40-69 unități de măsură pentru nivelul mediu și până la 39 de unități de măsură pentru nivelul scăzut.

Amintim că în urma administrării *Chestionarului pentru diagnosticarea inteligenței emoționale (N. Hall)* au fost prezentate și scalele care sunt componente ale inteligenței emoționale. Astfel în tabelul 3.5 prezentăm rezultatele comparative dintre grupul experimental test și grupul experimental retest pentru următoarele scale ale inteligenței emoționale: *componența emoțională, automotivație, empatie, recunoașterea emoțiilor altora, gestionarea propriilor emoții*.

Tabelul 3.5. Rezultatele cercetării test – retest în GE pentru scalele inteligenței emoționale

Factori	Etapa	Media aritmetică	Numărul de subiecți	Abatere standard	Media Eroare Std.
Componența emoțională	test	9,10	10	3,81	1,20
	retest	12,40	10	3,47	1,09
Automotivație	test	-2,50	10	4,37	1,38
	retest	2,40	10	3,94	1,24
Empatie	test	5,50	10	5,44	1,72
	retest	9,30	10	7,25	2,29
Recunoașterea emoțiilor altora	test	12,20	10	3,01	0,95
	retest	14,70	10	3,30	1,04
Gestionarea propriilor emoții	test	10,80	10	2,74	0,86
	retest	14,90	10	3,54	1,12

În figura 3.3 sunt ilustrate grafic deosebirile dintre mediile adolescenților din GE test și adolescenții din GE retest pentru scalele inteligenței emoționale.

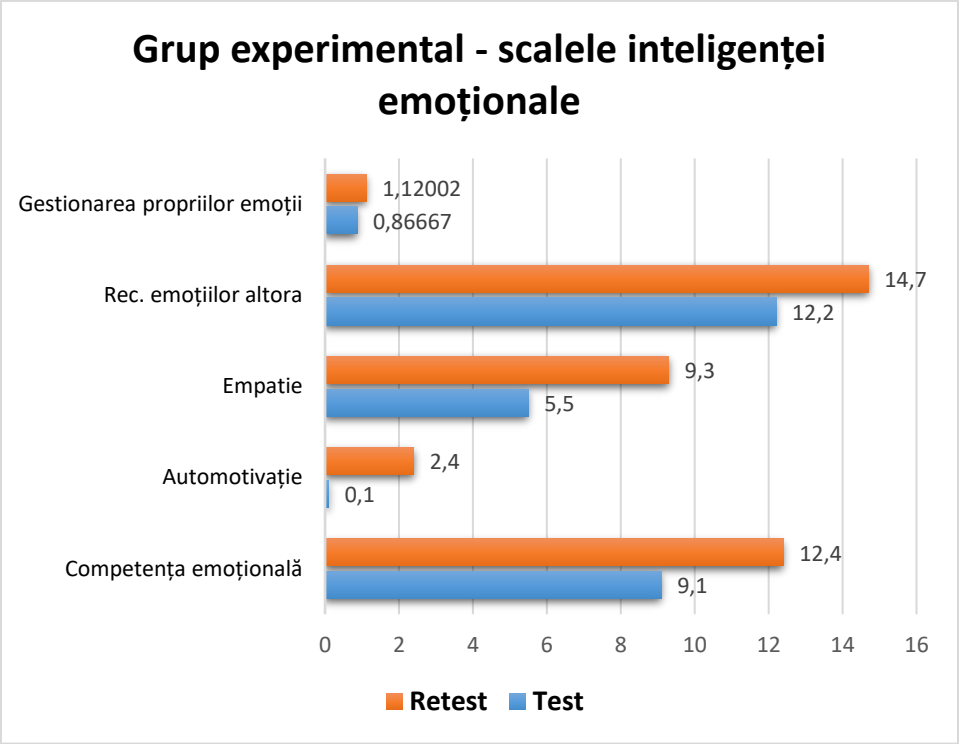

Fig. 3.3. Mediile scalelor inteligenței emoționale în GE, test – retest

În figura 3.3. observăm că adolescenților din grupul experimental (GE), pentru scalele inteligenței emoționale sunt următoarele medii: *componența emoțională* la etapa test 9,1 (u.m.), la etapa retest – 12,4 (u.m.) pentru variabila dată, *automotivație* la etapa test – - 2,5 (u.m.), la etapa retest – 2,4 (u.m.), *empatie* la etapa test 5,5 (u.m.), la etapa retest 9,3 (u.m.), *recunoașterea emoțiilor altora* la etapa test 12,2 (u.m.), la etapa retest – 14,7 (u.m.), *gestionarea propriilor emoții* la etapa test 10,8 (u.m.), la etapa retest – 14,9 (u.m.).

Evidențiem pentru rezultatele adolescenților din grupul experimental (GE) test și rezultatele adolescenților din GE retest, medii mai înalte pentru scalele inteligenței emoționale, adică cu rezultate mai mari pentru adolescenții din GE retest la *componența emoțională*, *automotivație*, *empatie*, *recunoașterea emoțiilor altora* și *gestionarea propriilor emoții*. Rezultatele comparative pentru grupul experimental sunt incluse tabelul 3.6.

Tabelul 3.6. Rezultatele scalelor inteligenței emoționale la GE test – retest

Scalele inteligenței emoționale	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	t	Sig. (2-tailed)
Componența emoțională	-3,30	2,00	0,63	-5,211	0,001
Automotivație	-4,90	2,80	0,88	-5,521	0,001
Empatie	-3,80	3,15	0,99	-3,808	0,004
Recunoașterea emoțiilor altora	-2,50	1,90	0,60	-4,160	0,002
Gestionarea propriilor emoții	-4,10	2,46	0,78	-5,250	0,001

Din rezulatele tabelului 3.6. identificăm că există diferențe semnificative în ceea ce privește aprecierea scalelor inteligenței emoționale *test* și *retest* în grupul experimental (GE). Astfel, observăm că rezultatele pentru scale sunt următoare: componența emoțională (t=-5,211; p=0,001), automotivație (t=-5,521; p=0,001), empatie (t=-3,808; p=0,004), recunoașterea emoțiilor altora (t=-4,160; p=0,002), gestionarea propriilor emoții (t=-5,250; p=0,001).

Similar explicației oferite pentru variabila inteligență emoțională și pentru scalele ei *(componența emoțională, automotivație, empatie, recunoașterea emoțiilor altora, gestionarea propriilor emoții)* rezultatele descrise mai sus ne informează că nu este o creștere mare, radicală, pentru mediile variabilelor, ci se mențin în nivelurile mediu și scăzut.

La nivel comparativ, subliniem că М.О. Журавлёва, în articolul cu titlul *Dezvoltarea inteligentei emotionale la viitorii psihologi: rezultate program și formare* prezintă rezultatele unui experiment formativ privind dezvoltarea inteligenței emoționale a viitorilor psihologi cu ajutorul unei pregătiri socio-psihologice special organizate. Studiul a implicat 102 studenți la psihologie din anii III și IV de la Universitatea Umanitară din Sevastopol (52 grup experimental; 50 grup control). Programul de instruire a inclus material teoretic despre problema emoțiilor și EQ; sarcini și exerciții practicate în antrenamente pentru dezvoltarea EQ, abilități actoricești, dezvoltare personală, precum și metode special dezvoltate de autor. Pentru a diagnostica nivelul de dezvoltare a EQ înainte și după antrenament, a fost administrat inclusiv testul de evaluare a inteligenței emoționale a lui N. Hall. Participanții la antrenament au arătat o creștere semnificativă statistic a nivelului general de inteligență emoțională și o extindere a experienței emoționale, care, la rândul lor, a condus la o scădere a controlului emoțional [160].

Pasul următor vizează prezentarea rezultatelor pentru adolescenții din grupul de control test și grupul de control retest, conform celei de a doua direcții a cercetării realizate.

În continuare prezentăm rezultatele pentru **grupul de control (GC) test** și **grupul de control retest,** la nivel comparativ, cu referire la schimbările înregistrate la mediile inteligenței emoționale. Variabila dată a fost identificată în urma administrării **Chestionarului pentru diagnosticarea inteligenței emoționale (N. Hall).**

În tabelul 3.7 sunt prezentate rezultatele grupului de control test și grupului de control retest cu referire la variabila – inteligența emoțională.

Tabelul 3.7. Rezultatele cercetării test – retest în grupul de control pentru variabila inteligența emoțională

Factori	Etapa	Media aritmetică	Numărul de subiecți	Abatere standard	Media Eroare Std.
Inteligența emoțională	GC-test	42,30	10	13,09835	4,14
	GC-retest	42,50	10	12,57201	3,97

Din tebelul 3.7. observăm că adolescenților din grupul de control (GC), pentru variabila *inteligența emoțională* - la etapa test, le este caracteristică media 42,3 unități de măsură (u.m.), iar adolescenților din același grup de control, la etapa retest, le este caracteristică media 42,5 (u.m.).

Indicii obținuți la Testul t pentru două eșantioane perechi (Paired-Samples T-Test) – permit să comparăm aceste eșantioane GC test și GC retest, iar rezultatele sunt prezentate în tabelul 3.8.

Tabelul 3.8. Rezultatele comparate ale variabilei *inteligența emoțională* în GC test – retest

Variabila	**Mean**	**Std. Deviation**	**Std. Error Mean**	**t**	**Sig. (2-tailed)**
Inteligența emoțională **Test-Retest**	-0,200	1,22	0,38	-0,514	0,619

Din rezulatele tabelului 3.8. ce reprezintă compararea datelor test – retest în grupul de control, identificăm că t=-0,514 pentru p=0,619 de unde rezultă că nu există diferențe semnificative în ceea ce privește variabila inteligență emoțională *test* și inteligență emoțională *retest* în grupul de control. Rezultatele denotă că nu este o creștere a nivelul integrativ / general al inteligenței emoționale la subiecții din grupul de control test- retest.

În tabelul 3.9 prezentăm rezultatele comparative pentru grupul de control (GC) test și grupul de control retest pentru scale inteligenței emoționale: *componența emoțională, automotivație, empatie, recunoașterea emoțiilor altora, gestionarea propriilor emoții*.

Tabelul 3.9. Rezultatele cercetării test – retest în grupul de control pentru scalele inteligenței emoționale

Factori	Etapa	Media aritmetică	Numărul de subiecți	Abatere standard	Media Eroare Std.
Componența emoțională	test	9,80	10	4,82	1,52
	retest	10,20	10	4,44	1,40
Automotivație	test	1,70	10	5,77	1,82
	retest	1,90	10	5,50	1,74
Empatie	test	7,30	10	4,05	1,28
	retest	7,80	10	3,61	1,14
Recunoașterea emoțiilor altora	test	13,00	10	2,74	0,86
	retest	12,90	10	2,92	0,92
Gestionarea propriilor emoții	test	10,50	10	3,13	0,99
	retest	10,10	10	2,46	0,78

În figura 3.4 sunt ilustrate grafic deosebirile dintre mediile adolescenților din GE test și adolescenții din GE retest pentru scalele inteligenței emoționale.

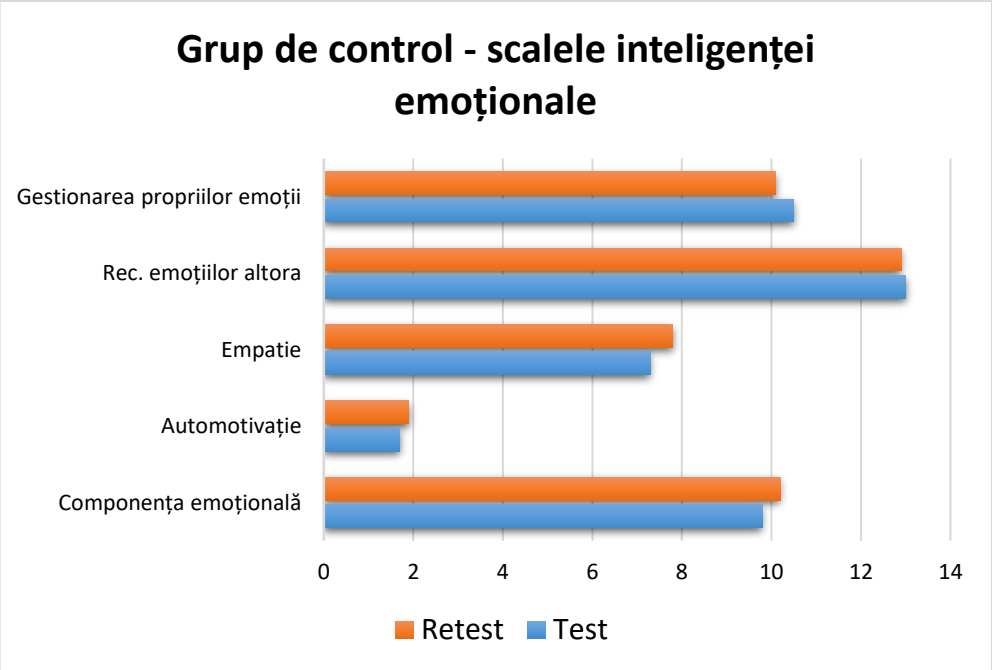

Fig. 3.4. Mediile scalelor inteligenței emoționale în grupul de control, test – retest

Conform rezultatelor prezentate grafic în figura 3.4. observăm că pentru scalele inteligenței emoționale adolescenții din grupul de control (GC), test – retest, au înregistrat următoarele medii: *componența emoțională* la etapa test 9,8 (u.m.), la etapa retest – 10,02 (u.m.) pentru variabila dată, *automotivație* la etapa test 1,7 (u.m.), la etapa retest – 1,9 (u.m.), *empatie* la etapa test 7,3 (u.m.), la etapa retest – 7,8 (u.m.), *recunoașterea emoțiilor altora* la etapa test 13,0 (u.m.), la etapa retest – 12,9 (u.m.), *gestionarea propriilor emoții* la etapa test 10,5 (u.m.), la etapa retest – 10,1 (u.m.).

Rezultatele Testului t pentru două eșantioane perechi (Paired-Samples T-Test), la scalele inteligenței emoționale a grupului de control test - retest sunt incluse tabelul 3.10.

Tabelul 3.10. Rezultatele scalelor inteligenței emoționale la GE test – retest

Scalele inteligenței emoționale	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	t	Sig. (2-tailed)
Componența emoțională	-0,400	0,699	0,221	-1,809	0,104
Automotivație	-0,200	0,788	0,249	-0,802	0,443
Empatie	-0,500	0,707	0,223	-2,236	0,052
Recunoașterea emoțiilor altora	0,100	0,994	0,314	0,318	0,758
Gestionarea propriilor emoții	0,400	1,074	0,339	1,177	0,269

Rezulatele tabelului 3.10. indică asupra faptului că nu există diferențe semnificative în grupul de control (GC) pentru etapele *test* și *retest* la scalele inteligenței emoționale. Mai precis, rezultatele sunt următoare: componența emoțională (t=-1,809; p=0,104), automotivație (t=-0,802; p=0,443), empatie (t=-2,236; p=0,052), recunoașterea emoțiilor altora (t=0,318; p=0,758), gestionarea propriilor emoții (t=1,177; p=0,269).

Evidențiem că rezultate prezentate denotă confirmă ipoteza conform căreia am presupus că intervențiile psihologice în condiții special organizate contribuie la dezvoltarea inteligenţei emoţionale a personalităţii adolescentului.

Deci, menționăm că programul de intervenție psihologică *Optimizarea inteligenței emoționale a adolescenților* are un impact pozitiv și produce modificări la nivelul dezvolării inteligenței emoționale și a scalelor ei: componența emoțională, automotivație, empatie, recunoașterea emoțiilor altora, gestionarea propriilor emoții.

3.5. Concluzii la capitolul 3

Sumarizând menționăm că demersul formativ realizat împreună cu rezultatele obținute contribuie în mod evident la fundamentarea metodologiei de optimizare a inteligenței emoționale la vârsta adolescenței. În acest scop prezentăm unele dovezi concludente care conturează următoarele concluzii:

1. În scopul fundamentării metodologice a optimizării inteligenței emoționale la vârsta adolescenței a fost elaborat programul de intervenţie psihologică care înglobează activități relevante înțelegerii conceptului de inteligență emoțională și a componentelor structurale a acestuia prin cunoașterea componenței emoționale, automotivație, empatie, recunoașterea emoțiilor altora și gestionarea propriilor emoții.

2. Adolescenții care au fost parte a grupului experimental au obținut rezultate conform cărora am identificat faptul că au crescut atât mediile variabilei inteligență emoțională cât și mediile pentru scalele inteligenței emoționale după implementarea ședințelor din programul de intervenţie psihologică.

3. Programul de intervenție psihologică elaborat, cu titlul *Optimizarea inteligenței emoționale a adolescenților* a fost validat, demonstrând că are un impact pozitiv și produce modificări la nivelul dezvolării inteligenței emoționale și a scalelor ei prin înțelegerea componenței emoționale, automotivație, empatie, recunoașterea emoțiilor altora, gestionarea propriilor emoții.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Problema inteligenței emoționale și a orientărilor valorice, conform literaturii de specialitate, este cercetată în diferite domenii ale ştiinţei. În conformitate cu tema cercetării, scopul, obiectivele și ipotezele stabilite au fost obținute câteva rezultate științifice:

1. La nivel teoretic, a fost completat cadrul teoretico-științific cu sinteze din literatura de specialitate privind problematica inteligenței emoționale și ierarhia orientărilor valorice la vârsta adolescenței. Evidențiem că e relevantă pentru lucrarea dată definiția elaborată conform căreia **inteligența emoțională** *reprezintă abilitatea unei persoane de a accesa şi genera emoţii, capacitatea personală de identificare şi dirijare eficientă a emoţiilor proprii în raport cu scopurile și perspectivele de viață, respectiv determinând potenţialul pe care-l avem pentru a însuşi abilităţile practice bazate pe conştientizarea emoțională, automotivație, empatie, recunoașterea emoțiilor altora, gestionarea propriilor emoții*.

   Conform autorilor *orientările* valorice reprezintă cea mai importantă componentă a structurii personalității care include experiența de viață acumulată pe parcursul dezvoltării sale, determină comportamentul și atitudinea față de lumea înconjurătoare precum orientarea scopurilor de autoperfecționare pentru adaptarea psihosocială optimă a individului. A fost conturat *modelul teoretic explicativ al relației inteligenței emoționale cu orientările valorice și unele dimensiuni ale personalității* (Capitolul 1), [24; 25; 26; 72].
2. Au fost identificare particularitățile inteligenței emoționale și a dimensiunilor personalității din perspectiva factorilor psihosociali: gen (masculin / feminin), vârstă (substadii: adolescență propriu-zisă / adolescență prelungită), mediul de proveniență (urban / rural), profilul studiilor (umanist / real), reușita academică (9-10 / 6-7). Rezultatele sunt prezentate minuțios în lucrare, spre exemplu, analizând datele cu referire la inteligența emoțională în funcţie de factorul gen putem afirma că există diferențe dintre mediile variabilelor inteligenței emoționale la subiecții de gen masculin și la subiecții de gen feminin, respectiv aceste diferențe sunt semnificative pentru scalele inteligenței emoționale: automotivație; empatie; recunoașterea emoțiilor altora (Capitolul 2), [23; 25; 27].
3. Au fost identificate ierarhiile orientărilor valorice terminale și instrumentale ale adolescenților cu diferit nivel de manifestare a inteligenței emoționale; a fost elaborat *profilul psihologic al adolescentului cu diferit nivel al inteligenței emoționale (înalt şi scăzut) din perspectiva orientărilor valorice (terminale şi instrumentale) şi a dimensiunilor personalităţii.* Astfel, adolescenții cu nivel înalt al inteligenței emoționale prezintă următoarele valorile terminale prioritare: sănătatea; viața familială fericită; încrederea în sine; dragoste; libertate precum și înțelepciunea vieții. Valorile instrumentale prioritare ale

adolescenților cu nivel înalt al inteligenței emoționale sunt: educaţie; studii; responsabilitate; independență; energie de viață și autocontrol. La fel, conform datelor obținute pentru dimensiunile personalității adolescenții cu nivel înalt al inteligenței emoționale manifestă: încredere în sine; inteligență socială; sociabilitate; caracter calm; extraversiune; motivația succesului; aptitudini comunicative; aptitudini organizatorice. Totodată adolescenții cu nivel scăzut al inteligenței emoționale prezintă următoarele valori terminale prioritare: sănătatea; viața familială fericită; dragoste; încrederea în sine; înțelepciunea vieții precum și valoarea cunoaștere. Identificăm, conform rezultatelor că pentru adolescenții cu nivel scăzut al inteligenței emoționale dintre valorile instrumentale prioritare sunt: educaţie; autocontrol; responsabilitate; studii; raționalism; independență. Subliniem că pentru dimensiunile personalității adolescenții cu nivel scăzut al inteligenței emoționale manifestă: nervozitate, inhibiție și labilitate emoțională (Capitolul 2), [22; 23; 24; 25; 27; 28].

4. A fost determinată relația dintre inteligența emoțională, orientările valorice și dimensiunile personalității: încredere în sine, curajul social, inițierea contactelor sociale, inteligența socială, nervozitate, agresivitate spontană, depresie; emotivitate, sociabilitate, caracter calm, dominare, inhibiţie, fire deschisă, extraversiune, labilitate emoţională, masculinitate versus feminitate, motivația succesului, aptitudini comunicative, aptitudini organizatorice, orientări valorice. A fost identificat caracterul specific al inteligenței emoționale în contextul integrativ al dimensiunilor de personalitate (Capitolul 2), [22; 78; 79; 80].
5. A fost elaborat și validat programul de intervenție psihologică pentru optimizarea inteligenței emoționale a adolescenților prin prisma dimensiunilor personalității și factorilor psihosociali care o influențează, demonstrând că are un impact pozitiv și produce modificări la nivelul dezvolării inteligenței emoționale și a scalelor ei prin înțelegerea componenței emoționale, automotivație, empatie, recunoașterea emoțiilor altora și gestionarea propriilor emoții (Capitolul 3), [21; 26].

Cercetarea realizată, în viziunea noastră, completează psihologia generală cu date teoretice și experimentale noi despre relația inteligenței emoționale cu orientările valorice și dimensiunile personalității la vârsta adolescenței.

Concluziile efectuate în urma realizării cercetării respective **au permis să formulăm câteva recomandări:**

Recomandări factorilor de decizie în educație:

- Promovarea cercetărilor, la nivel național și internațional, care favorizează înțelegerea conceptelor de inteligență emoțională și orientări valorice.

- Includerea în programele de studii a disciplinelor ce promovează valorile, în scopul conturării orientărilor valorice ale adolescenților.
- Implementarea programelor de intervenție psihologică în scopul dezvoltării inteligenței emoționale, promovării valorilor existențiale, normative etc. la adolescenți.
- Sprijinirea programelor de intervenție psihologică pentru adolescenți bazate pe rezultate științifice, în scopul dezvoltării inteligenței emoționale și a promovării orientărilor valorice.
- Formarea continuă a cadrelor didactice și a psihologilor școlari în domeniul inteligenței emoționale, al orientărilor valorice și al psihologiei personalității adolescentului.
- Elaborarea de politici educaționale diferențiate, sensibile la factori psihosociali precum genul, mediul de proveniență sau profilul studiilor, pentru a susține dezvoltarea echilibrată a tuturor categoriilor de adolescenți.

Recomandări psihologilor școlari:

- Utilizarea modelului de diagnostic al inteligenței emoționale și a orientărilor valorice elaborat în cercetare, pentru evaluarea complexă a elevilor și pentru identificarea nevoilor de intervenție.
- Aplicarea intervențiilor personalizate care să dezvolte automotivația, empatia, recunoașterea emoțiilor și reglarea comportamentală, în funcție de profilul psihologic al fiecărui adolescent.
- Consilierea individuală și de grup în scopul dezvoltării valorilor terminale și instrumentale.
- Monitorizarea diferențelor de gen, mediu sau performanță academică în manifestarea inteligenței emoționale, pentru a evita abordările stereotipe și pentru a susține incluziunea educațională.

Recomandări cadrelor didactice:

- Crearea unui climat emoțional pozitiv și suportiv în sala de clasă, care să încurajeze exprimarea emoțiilor, colaborarea și empatia.
- Identificarea timpurie a dificultăților emoționale și colaborarea cu psihologii școlari pentru susținerea elevilor cu nivel scăzut de inteligență emoțională.
- Promovarea valorilor prin activități extracurriculare, proiecte de educație nonformală și exemple personale.
- Adaptarea stilului de predare în funcție de particularitățile de personalitate ale adolescenților (introversiune, extraversiune, nivel de motivare, labilitate emoțională etc.).

Recomandări părinților de adolescenți:

- Cultivarea unui stil parental democratic și empatic, în care adolescenții sunt ascultați, validați emoțional și încurajați să-și exprime gândurile și trăirile.

- Promovarea în familie a valorilor care influențează pozitiv dezvoltarea inteligenței emoționale.
- Evitarea presiunii excesive asupra rezultatelor academice, în favoarea dezvoltării competențelor emoționale și sociale.

Recomandări adolescenților:

- Înțelegerea importanței emoțiilor pentru fiecare zi, în luarea deciziilor, pentru a-și dezvolta inteligența emoțională.
- Exersarea empatiei, automotivației și reglării emoțiilor în relațiile cu colegii, profesorii și familia.
- Explorarea propriului sistem de valori și asumarea unui set de valori personale coerente, care să le ofere sens și direcție în viață.
- Implicarea în activități de dezvoltare a inteligenței emoționale și promovare a orientărilor valorice terminale și instrumentale.

C*ercetarea realizată prezintă și anumite limite ale rezultatelor obținute,* respectiv nu pot fi incluse în cercetare toate dimensiunile personalității și factorii psihosociali care sunt în relație directă cu inteligența emoțională și orientările valorice; subiectivismul răspunsurilor; lipsa unor evaluări longitudinale; controlul redus asupra inflenței altor variabile externe.

Potențialele direcții viitoare de cercetare:

1. Orientarea studiilor viitoare spre un eșantion mai numeros.
2. Prezentarea demersului investigațional pentru alte vârste: tineri, adulți.
3. Efectuarea cercetărilor cu referire la conceptele tezei realizate, la nivel comparativ, pentru diverse contexte și domenii profesionale.
4. Favorizarea modalităților optimizare a inteligenței emoționale de la vârstele mici.
5. Realizarea unor cercetări longitudinale privind evoluția inteligenței emoționale și a valorilor.
6. Investigarea impactului stilurilor parentale și al climatului familial asupra inteligenței emoționale și a orientărilor valorice ale adolescenților.
7. Indicarea orientărilor valorice prioritare ale adolescenților pentru a le promova și a ghida formatorii spre proiectarea de noi medii de învățare și către conducerea transformatoare.

BIBLIOGRAFIE

1. AIFTINCĂ, M. *Valoare şi valorizare: contribuţii moderne la filosofia valorii*. Bucureşti: Editura Academiei Române, 1994. 223 p. ISBN 973-27-0425-X
2. ALBRECHT, K. *Inteligenţa socială*. București: Editura Curtea Veche, 2007. 336 p. ISBN 978-973-669-314-4.
3. ALLPORT, G.W. *Structura şi dezvoltarea personalităţii*. Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică, 1991. 578 p. ISBN 973-30-1151-7
4. ANDREI, P. *Filosofia valorii*. Iaşi: Polirom, 1997. ISBN 973-683-017-9
5. ANGHEL, E. *Psihologia educației pe tot parcursul vieții: pentru specialiști și adulți interesați de propria lor dezvoltare.* București: For You, 2011. ISBN 978-973-1701-84-4
6. AȘEVSCHI, I. *Reprezentarea succesului social în mediul studențesc.* Teză de doctor. Chișinău, 2021.
7. BALODE, N. Factorii psihosociali ai burnout-ului cadrului didactic școlar. Teză de doctor în psihologie. Chișinău, 2019. 187 p. CZU: 316.6:37.091(043.2)
8. BLAGA, L. *Trilogia valorilor: Ştiinţă şi creaţie, Gândire magică şi religie, Artă şi valoare*. București: Humanitas, 2014. ISBN 978-973-50-4395-7
9. BOLBOCEANU, A. *Impactul comunicării cu adultul asupra dezvoltării intelectuale în diferite perioade ale ontogenezei*: teză de doctor habilitat în psihologie. Chișinău, 2005.
10. BOLBOCEANU, A., PALADI, O. Conexiunea conceptului de valoare cu alte noţiuni. În: Materialele Conferinţei Ştiinţifice Internaţionale *Problematica educaţiei în mil. III: naţional, regional, european*. IŞE, Chişinău, 2-3 noiembrie, 2006, p. 323-328. ISBN 978-9975-70-212-6
11. BOLBOCEANU, A., ŢÂBULEAC, A. Valenţe ale profilului axiologic în structura personalităţii adolescentine. În: *Probleme actuale ale ştiinţelor umanitare*, Chişinău, UPS „I. Creangă", 2001, p. 266-276
12. BRÂNZEI, P. *Adolescenţă şi adaptare*. Iaşi: Editura Ştiinţifică, 1974. 367 p.
13. BRICEAG, S. Referinţe valorice, modele şi idealuri de viaţă la adolescenţii din mediul urban şi rural. În: *Elevul contemporan: schiţe de portret psihologic (culegere de articole ştiinţifice).* Coord. Bolboceanu A. Chişinău, 1999, p. 23-35.
14. BUCUN, N., PALADI O. Globalizarea şi cercetarea psihopedagogică. În: Materialele Conferinței Științifice *Curriculumul şcolar: provocări şi oportunităţi de dezvoltare.* IȘE, 7-8 decembrie, 2018**,** p. 495-498. ISBN 978-9975-3275-0-3.
15. CALANCEA, A. *Psihologia personalităţii:* Suport de curs. Chişinău: F.E.-P. „Tipografia Centrală", 2006. 271 p. ISBN 9975-78-416-X

16. CANDEA, R., CANDEA, D. Competentele emoţionale şi succesul în management. Bucureşti: Editura Economica, 2005.
17. CARUSSO, D. R. Aplicabilitatea practică a modelului inteligenţei emoţionale la locul de muncă. Bucureşti, 1999. Disponibil: www.q-metrics.com.
18. CEOBANU, C. *Psihologia educaţiei*. Iaşi: Universitatea „Al. I. Cuza", 2006. 80 p. Disponibil: http://diriginte.ucoz.com/psihologie/51846336-Psih-Ed-rev-1-2006-2007-Info.pdf
19. CERLAT, R. *Particularități psihosociale ale stabilității emoționale a cadrelor didactice din învățământul primar*. Teza de doctor în psihologie. Chișinău, 2017.
20. CERNIȚANU, M., NEGURĂ I. Motivațiile și orientările valorice ale studentului contemporan. În: *Revista Psihologie. Pedagogie Specială. Asistenţă Socială*, 2006, p. 67-73 Disponibil: https://scholar.google.com/citations?user=ookoXv0AAAAJ&hl=ro
21. **CHEPTENE, V.** Optimizarea inteligenței emoționale la vârsta adolescenței. În: Revista ştiinţifico-practică *Psihologie*. Categoria B, nr. 3, 2024, p. 16-57. ISSN E1857-2502, ISSN P 2537-6276. ISSN P 1857-2502, http://key.upsc.md. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/3.%20Cheptene%201.pdf
22. **CHEPTENE, V.** Inteligența emoțională și dimensiunile personalității adolescenților în funcție de factorul gen. În: Revista *Acta et commentationes*. Categoria B. Vol. 37, Nr. 3, 2024. p. 29-42. ISSN 1857-0623.
23. **CHEPTENE, V.** Aptitudinile comunicative și inteligența emoțională la vârsta adolescenței. În: Materialele Conferinţei ştiinţifice naționale cu participare internaţională *Integrare prin cercetare și inovare*. Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, 10-11 noiembrie 2020, Științe sociale. Chișinău: CEP USM, 2020, p. 58-61. ISBN 978-9975-152-54-9. CZU: 159.922.8:316.77. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/ imag_file/58-61_37.pdf
24. **CHEPTENE, V.** Caracteristici generale ale noțiunilor de inteligență emoțională și inteligență socială. În: Materialele Conferinţei ştiinţifice naționale a doctoranzilor *Metodologii contemporane de cercetare și evaluare.* Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, 22-23 aprilie 2021, p. 59-64. ISBN 978-9975-159-16-6. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/154550
25. **CHEPTENE, V.** Inteligența emoțională și încrederea în sine la adolescenți. În: Materialele Conferinţei ştiinţifice *Dezvoltarea economico-socială durabilă a Euroregiunilor şi a zonelor transfrontaliere*, ediția a XVII-a, (Institutul de Cercetări Economice şi Sociale „Gh. Zane", Academia Română, Filiala din Iaşi, România, 29 octombrie). Iași, 2021, p. 7-11. ISBN 978-606-685-830-4.

26. **CHEPTENE, V.** Inteligența emoțională și orientările valorice la adolescenți: abordări teoretice. În: Materialele Conferinţei ştiinţifice cu participare internaţională *Integrare prin cercetare şi inovare.* Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, 7-8 noiembrie 2019, p. 207-211. ISBN 978-9975-149-50-1. Disponibil: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/88551
27. **CHEPTENE, V.** Relația dintre inteligența emoțională și motivația pentru succes. În: Materialele Conferinței Științifice Naționale *Cercetarea în psihologie și științe ale educației: provocări, perspective. In memoriam profesorul Nicolae Bucun*. Chișinău: „Print-Caro" SRL, 2021, p. 307-311. ISBN 978-9975-56-934-7. Disponibil: https://ise.upsc.md/uploads/files/1640697349_materialele_conferintei_cercetarea_psihologiei-cop.pdf
28. **CHEPTENE, V.** Inteligența emoțională a adolescenților în funcție de mediul de proveniență și reușita academică. În: Materialele Conferinţei ştiinţifice Dezvoltarea economico-socială durabilă a Euroregiunilor şi a zonelor transfrontaliere, Ediția XX-a (Institutul de Cercetări Economice şi Sociale „Gh. Zane", Academia Română, Filiala din Iaşi, România, 25-26 octombrie). Iași, 2024.
29. COJOCARU-BOROZAN, M. *Tehnologia dezvoltării culturii emoţionale*. Chişinău: Tipografia UPS „Ion Creangă", 2012.
30. COJOCARU-BOROZAN, M. *Teoria culturii emoţionale*. Chişinău: Tipografia UPS „I.Creangă", 2010.
31. COSMOVICI, A. *Psihologie generală*. Polirom. Iași, 1996.
32. CREȚU, T. *Psihologia vârstelor*. Iași: Polirom, 2016. 389 p. ISBN 978-973-46-6008-7
33. CRISTEA, D. *Tratat de psihologie socială*. București: Trei, 2015. 1027 p. ISBN 978-606-719-296-4
34. CSABA, M. Orientările de valoare ale tineretului universitar român. În: *Tineretul şi dimensiunea sa valorică*. Simpozion naţional, Eforie Nord. Timişoara: Helicon, 1995, p. 171-179. ISBN Lips
35. CUCOŞ, C. *Pedagogie şi axiologie*. București: Editura Didactică şi pedagogică, 1995. 160 p. ISBN Lips
36. CULDA, L. *Omul, valorile şi axiologia*. Bucureşti: Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1982. 214 p. ISBN Lips
37. CUZNEŢOV, L. *Educaţie prin optim axiologic: teorie şi practică*. Chişinău: „Primex-com" SRL, S.n., 2010. 159 p. ISBN 978-9975-4073-2-8
38. DEBESSE, M. *Etapele educației*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1981. 54 p. ISBN Lips

39. Dicţionar enciclopedic de psihologie. Creţu T., Demetrescu R., Ionescu G. ş.a., coord. Şchiopu U. Bucureşti: Ed. Babel, 1997. 740 p.
40. DOBSON, J. *Pregătirea pentru adolescenţă*. / Trad. Verlan O., Timişoara: Noua Speranţă, 2004. 268 p. ISBN: 973-7986-024
41. DORON, R., PAROT, F. *Dicţionar de psihologie*. Bucureşti: Humanitas, 2007. 885 p. ISBN 973-28-0821-7
42. DUDUCIUC, A., IVAN, L., CHELCEA, S. *Psihologie socială. Studiul interacţiunilor umane*. București: Comunicare.ro, 2013, 339 p.
43. DUMITRIU-TIMOFTI, I.C. *Orientările valorice şi dezvoltarea personală*. Teză de doctorat. Rezumat. Cluj-Napoca: Univ. „Babeș-Bolyai", 2010. 50 p. Disponibil: https://doctorat.ubbcluj.ro/sustinerea_publica/rezumate/2010/psihologie/Dumitriu Timofti Iulia Ro.pdf
44. Educaţia și inteligenţa socială. https://proform.snsh.ro/baza-de-date-online-cu-resurse-educationale-pentru-sustinerea-educatiei-incluzive-de-calitate/educatia-si-inteligenta-sociala
45. ENĂCHESCU, C. *Tratat de igienă mintală*. Ed. a 2-a, rev. și adăugită. Iași: Polirom, 2004. 408 p. ISBN 973-681-746-6
46. ENĂCHESCU, C. *Tratat de teoria cercetării ştiinţifice*. Iaşi: Polirom, 2007. 480 p.
47. ERIKSON, E.H. *Copilărie și societate*. București: Trei, 2015. 528 p. ISBN 978-606-719-015-1
48. FLOYD, K. *Comunicarea interpersonală*. Iași: Polirom, 2013. 502 p. ISBN 978-973-46-3341-8
49. GÎNCU, I. *Orientările valorice în formarea profesională*. Teză de doctor în pedagogie, Chișinău: USM, 2015. CZU: 378 (043.2)
50. GOLEMAN, D. *Inteligenţa emoţională, cheia succesului în viaţă.* Bucureşti: Editura ALLFA, 2004, 2008. 370 p. ISBN 973-8457-62-9
51. GOLEMAN, D. *Inteligenţa socială.* Bucureşti: Editura Curtea Veche, 2007. ISBN 594-8486-004-639
52. GOLEMAN, D. *Să munceşti cu inteligenţa emoţională.* București: Editura Curtea Veche, 1998.
53. GOLU, F. *Manual de psihologia dezvoltării: o abordare psihodinamică*. Iași: Polirom, 2015. ISBN 978-973-46-5627-1
54. IAMANDESCU, I. Stresul psihic din perspectivă psihologică şi psihosomatică. Bucureşti: Infomedica, 2002.

55. ILICCIEV, M. *Particularități ale inteligenței sociale la studenți din perspectiva profilului profesional de personalitate*. Teză de doctor în psihologie, Chișinău: USM, 2023. CZU: 316.613+378(043.3)
56. ILIE-PETRESCU, M. Rezonanța socială a inteligenței. Coord. șt. Petru ILUȚ. Rezumatul tezei de doctorat. Cluj-Napoca, 2011.
57. ILUȚ, P. (coord.) *Dragoste, familie și fericire: spre o sociologie a seninătății*. Iași: Polirom, 2015. 339 p. ISBN 978-973-46-5124-5
58. ILUŢ, P. *Structurile axiologice din perspectivă psihosocială*. Bucureşti: Ed. Didactică şi Pedagogică, 1995. 157 p. ISBN-973-30-4892-5
59. ILUŢ, P. *Valori, atitudini şi comportamente sociale: teme actuale de psihosociologie*. Iaşi: Polirom, 2004. 256 p. ISBN 973-681-763-6
60. JDERU, G. *Introducere în sociologia emoţiilor*. Iaşi: Polirom. 2012. 264 p. ISBN 978-973-46-2187-3
61. JUDE, I. *Psihologie școlară și optim educațional*. București: Editura Didactică și Pedagogică. 2002. 363 p. ISBN 973-30-2175-X
62. LAROUSSE. *Marele dicționar al psihologiei*. Trad. Ardeleanu A., Dorneanu S. București: Trei, 2006. 1358 p. ISBN (10) 973-707-099-2; ISBN (13) 978-973-707-099-9
63. LOSÎI, E. Diminuarea agresivităţii preadolescenţilor prin dezvoltarea inteligenţei emoţionale. În: *Revista de Psihologie, Pedagogie-Socială, Asistenţă-socială*. 2009 Nr.1, p.12-19. ISSN 1857-0224
64. LOSÎI, E. Inteligenţa emoţională şi succesul profesional al lucrătorilor bancari. În: *Revista de Psihologie, Pedagogie-Socială, Asistenţă-socială*. 2010 p. 1-12. ISSN 1857-0224
65. MASLOW, A.H. *Motivație și personalitate*. Trad. Răsuceanu A. Ed. a 3-a. București: Editura Trei, 2013. 567 p. ISBN 978-973-707-905-3
66. MAYER, J.D., SALOVEY, P. Teoria inteligenţei emoţionale. București: Editura All, 1990. ISBN Lips
67. MUNTEAN, A. *Psihologia dezvoltării umane*. Ed. a 2-a. Iași: Polirom, 2006. 441 p. ISBN (10) 973-46-0095-3
68. NECULAU A., FERRÉOL G. *Psihosociologia schimbării*. Iași: Polirom, 1998. 304 p. ISBN 973-683-111-6
69. NECULAU, A. *Manual de psihologie socială*. Ed. a II-a revizuită. Iaşi: Polirom, 2004. 352 p. ISBN 973-681-759-8
70. NECULAU, A. *Psihologie socială: aspecte contemporane*. Iași: Ed. Polirom, 1996, pp. 485. ISBN 973-9248-07-1

71. NUŢĂ, A. *Abilităţi de comunicare*. Bucureşti: Ed. SPER, 2004. 127 p. ISBN 973-8383-20-X

72. PALADI, O.; **CHEPTENE, V**. Value orientations of adolescents from the perspective of psychosocial factors. În: Studia Universitatis Moldaviae, Seria: Științe ale Educației (Pedagogie, Psihologie), Categoria B, USM, nr. 9 (179), 2024, p. 256-263. ISSN 1857-2103. ISSN online 2345-1025. CZU: 159.922.8:316.752 Disponibil: https://doi.org/10.59295/sum9(176)2024_38

73. PALADI, O. Conştiinţa de sine - construct al inteligenţei emoţionale. În: Materialele conferinţei internaţionale ştiinţifico-practice a psihologilor şcolari *Paradigmele inteligenţei în psihologia contemporană*, Chişinău, 2012, p. 104-107.

74. PALADI, O. Profilul personalității adolescentului din perspectiva orientărilor valorice. În: *Revista de Psihologie a Academiei Române*, vol. 67, nr. 4, București, 2021. Cod CNCSIS: 579, Categoria B+, ISSN 0034-8759; eISSN 2344-4665. p.333-344..

75. PALADI, O. *Conştiința de sine şi sistemul de valori ale adolescentului*. Monografie. Chişinău: Print-Caro, 2013. 223 p. ISBN 978-9975-48-061-1

76. PALADI, O. *Orientările valorice şi adaptarea psihosocială la vârsta adolescenței: abordări teoretice*: Monografie. Coordonator ştiinţific: N. Bucun; Ministerul Educației şi Cercetării, Institutul de Ştiinţe ale Educaţiei. Chişinău: Print-Caro SRL, 2021. 261 p. ISBN 978-9975-48-190-8

77. PALADI, O. *Orientările valorice şi adaptarea psihosocială la vârsta adolescenței:* Teză de doctor habilitat. Chişinău, 2022. 503 p. CZU: 316.6:159.922.8(043.3)

78. PALADI, O., **CHEPTENE, V.** Orientările valorice ale adolescenților cu diferit nivel al inteligenței emoționale. / The value orientations of adolescents with different levels of emotional intelligence. În: *International Journal of Innovative Technologies in Social Science,* 2024, nr. 3(43). p. 1-12. RS Global, Warsaw, Poland, ISSN 2544-9338. Disponibil: https://rsglobal.pl/index.php/ijitss/article/view/2908 Article DOI: https://doi.org/10.31435/rsglobal_ijitss/30092024/8247

79. PALADI, O., **CHEPTENE, V.**, MAHOVICI, V. Ierarhiile orientărilor valorice ale cadrelor didactice din Republica Moldova. În: Materialele Conferinţei Ştiinţifice Internaţionale *Cadrul didactic – promotor al politicilor educaționale*. Institutul de Științe ale Educației, 11-12 octombrie 2019, Chișinău, p. 352-359. ISBN 978-9975-48-156-4. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/352-359.pdf

80. PALADI, O., **CHEPTENE, V.,** MAHOVICI, V. Orientările valorice ale cadrelor didactice cu nivel înalt a inteligenței emoționale. În: Revista ştiinţifico – practică *Psihologie*.

Categoria B, nr. 3-4, 2019, p. 51-66. ISSN E1857-2502, ISSN P 2537-6276. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/51-66_1.pdf

81. PÂNIȘOARĂ, G. (coord.) *Parenting de la A la Z: 83 de teme provocatoare pentru părinții de astăzi*. Iași: Polirom, 2022. 627 p. ISBN 978-973-46-8782-4
82. PÂNIȘOARĂ, G. *Psihologia învățării: cum învață copiii și adulții*. Iași: Polirom, 2019. 294 p. ISBN 978-973-46-7725-2
83. PÂNIȘOARĂ, G., SĂLĂVĂSTRU, D., MITROFAN, L. *Copilăria și adolescența: provocări actuale în psihologia educației și dezvoltării.* Iași: Polirom, 2016. 308 p. ISBN 978-973-46-6016-2
84. PĂŞCĂLĂU, A., GAVRELIUC, A. Teoria funcţională a valorilor – o nouă perspectivă în evaluarea dinamicii sociale. În: *Revista Psihologie*, vol. 64, nr. 4, octombrie – decembrie 2018, Bucureşti, p. 305-315
85. PAVELCU, V. *Cunoaşterea de sine şi cunoaşterea personalităţii*. Bucureşti: Ed. Didactică şi Pedagogică, 1982. 268 p. ISBN Lips
86. PIAGET, J. *Psihologia inteligenţei*. Bucureşti, Editura Ştiinţifica, 1965.
87. PLATON, C. Psihologia dimensională a personalităţii. Chişinău: CEP USM, 2020. 70 p. ISBN 978-9975-152-20-4
88. PLATON, I. *Formarea inteligenței sociale în adolescența timpurie*. Teză de doctor în psihologie. Chișinău, 2020.
89. POPA, N.-L., ANTONESEI, L., LABĂR A.-V. *Ghid pentru cercetarea educației. Un „abecedar" pentru studenți, masteranzi, profesori*. Iași: Polirom, 2009. 189 p. ISBN 978-973-46-1279-6
90. POPESCU-NEVEANU, P. *Dicţionar de psihologie*. Bucureşti: Albatros, Humanitas, 1978. 384 p. ISBN Lips
91. *Psihologia adolescenţei. Manualul Blackwel*/ Gerald R. Adams, Michael D. Berzonsky (coord.); trad. de D. Nistor, G. Oancea ş.a. Iaşi: Polirom, 2009. 701 p. ISBN 978-973-46-1303-8-1
92. *Psihoteste: ghid pentru psihologi.* (Savca, L., Vîrlan, M.). Chişinău: Univers Pedagogic, 2008. ISBN 978-9975-48-062-8.
93. RACU, J., TOLMACI, I. Analiza comparativă a reprezentărilor despre maternitate la femei căsătorite și necăsătorite. În: *Psihologie. Pedagogie Specială. Asistență socială*. Chișinău, 2019, nr.54 (1), pp. 38-46. ISSN 1857-4432
94. RADU, N. *Adolescenţa. Schiţa de psihologie istorică*. Bucureşti, Editura Fundaţiei România de Mâine, 1995. 190 p. ISBN: 973-9202-50-0

95. ROCO, M. Cercetări privind gândirea morală şi ierarhia valorilor. În: *Revista de psihologie*, t. 47, Bucureşti, 2001, nr. 3-4, p. 151-163
96. ROCO, M. *Creativitate şi inteligenţă emoţională*. Iaşi: Polirom, 2004. 248 p. ISBN 978-97-3681-6307
97. RUSU, E. *Abordări conceptuale în studiul inteligenței emoționale*. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/121_130_Abordari%20conceptuale%20in%20studiul%20inteligentei%20emotionale.pdf
98. RUSU, E. *Formarea inteligenţei emoţionale a studenţilor pedagogi.* Autoreferatul tezei de doctor în pedagogie, Chișinău, 2013, 31 p.
99. SEGAL, J. *Dezvoltarea inteligentei emotionale*. Bucureşti: Teora, 1999, 186 p. ISBN 973-20-0228-x
100. SILLAMY, N. *Dicţionar de psihologie*. *Larousse*. Bucureşti: Univers Enciclopedic, 2000. 351 p. ISBN 973-9243-25-8
101. SPÎNU, S. Criza valorilor europene în rândul tinerilor din Republica Moldova. În Administrarea Publică, nr.4. 2016. p. 112-116. ISSN 1813-8489
102. STĂNCULESCU, E. Inteligența socială. În: Revista Psihologie, Tom 53, nr.1-2, București, 2007, p. 5-12. Accesat 21.04.21. Disponibil: http://cachescan.bcub.ro/Revista%20de%20psihologie/1-2-2007/573032.pdf
103. STĂVILĂ, V. *Psihologia personalității*: Note de curs. Chișinău: US Cahul, 2010. 212 p. ISBN 978-9975-914-33-8
104. STEIN, S., BOOK, H. *Forţa inteligenţei emoţionale*. EQ. Trad. M. Sibinescu. București: ALFFA, 2003, 2007. ISBN 978-971-
105. STEPAN, A.-R. Relațiile dintre inteligența emoțională, autoeficacitate și comportamentul civic organizațional. În: Revista de Psihologie, volumul 65, nr. 4. București: Editura Academiei Române, 2019. p. 250-266.
106. Strategia de dezvoltare a educaţiei pentru anii 2021-2030 „EDUCAŢIA 2030". https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136600&lang=ro
107. SZENTAGOTAI-TĂTAR, A., DAVID, D. *Tratat de psihologie pozitivă*. Iași: Polirom, 2017. 339 p. ISBN 978-973-46-6234-0
108. ȘAITAN, V., Dimensiuni cognititve, afective și comportamentale în manifestarea conflictului muncă-familie. Chișinău, 2019.
109. ŞCHIOPU, U. *Criza originalităţii la adolescenţi*. Bucureşti: Odeon, 1995. 234 p. ISBN Lips
110. ŞCHIOPU, U., VERZA, E. *Psihologia vârstelor*. Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică, 1997. 338 p. ISBN 973-99734-4-2

111. ȘLEAHTIȚCHI, M. *Panopticum. Tehnici speciale de pătrundere în adâncul reprezentării sociale*. Iași: Junimea, 2018. 373 p. ISBN 978-606-30-1902-9
112. ȘTEFĂNEȚ, D., BÎTCĂ, L. RARU, O. et. al. *Adolescentul merge după soare. Ghid de dezvoltare personală*. Chișinău: Totex-Lux, 2016. 380 p. ISBN 978-99975-3060-8-9
113. TEREȘCIUC, R., BEREZOVSCHI, N. *Psihologia aptitudinilor comunicative*. Chișinău: USM, 2000. 157 p. ISBN 9975-9548-3-9
114. UȚĂ, A.-B. *Inteligența emoțională în rândul recrutorilor din România*. Lucrare de disertație. 2012.
115. VLĂDUŢESCU, Ş. Câteva consideraţii privind „încrederea" ca valoare instrumental-modelatoare. În: Revista psihologie, Bucureşti, 2002, t. 48, nr. 1-2, p. 109-120.
116. VLAS, G. *Psihologia vârstelor şi pedagogică*. Chişinău: Lumina, 1992. 354 p. ISBN 5-372-01178-5
117. VOICU, B. *Valorile şi sociologia valorilor*. Accesat la 19.03.2011. Disponibil: http://www.iccv.ro/valori/texte/valori-cvb, %20v4.pdf
118. VOICU, B., VOICU, M. *Valori ale românilor: 1993-2006. O perspectivă sociologică*. Iaşi: Institutul European, 2007. ISBN 978-973-611-487-8
119. WOOD, R., TOLLEY, H. *Inteligenţa emoţională prin teste: Cum să vă evaluaţi şi să vă creşteţi inteligenţa emoţională*. Bucureşti: Ed. Meteor Press, 2003. 143 p.
120. ZLATE, M. (coord.) *Psihologia la răspântia mileniilor*. Iași: Polirom, 2001. 432 p. ISBN 973-683-697-5
121. ZLATE, M. *Fundamentele psihologiei*. Ed. a IV-a. Iaşi: Ed. Polirom, 2009. 334 p. ISBN 978-973-46-1520-9
122. ZLATE, M. *Tratat de psihologie organizațional-managerială*. Iași: Polirom, 2007.
123. ZLATE, M., MITROFAN, N., CREȚU, T., ANIȚEI, M. *Psihologie: manual pentru cl. a X-a*. București: Ed. Aramis Print, 2005. 160 p. ISBN 973-679-234-X

124. АБУЛЬХАНОВА-СЛАВСКАЯ, К.А. *Психология и сознание личности*. Москва: Московский психолого-социальный институт, 1999. 224 с. ISBN 5-89502-067-4
125. АБУЛЬХАНОВА-СЛАВСКАЯ, К.А. *Стратегия жизни*. Москва: Мысль, 1991. 299 с.
126. АЙЗЕНК, Г.Ю. Интеллект: новый взгляд. În: Вопросы психологии. 1995. № 1, с. 111-131
127. АЙСАРД, К.Э. *Психология эмоций*. Санкт-Петербург. 2012. 464 с.
128. АЛЕКСЕЕВА, В.Г. Ценностные ориентации как фактор жизнедеятельности и развития личности. În: *Психологический журнал*, 1984, Т. 5, №5, с. 63-70

129. АНАНЬЕВ, Б.Г. *Избранные психологические труды*. В 2 т. Москва: Педагогика, 1980. 288 с.
130. АНАСТАЗИ, А. *Психологическое тестирование*. В 2-х книгах. Москва: Педагогика, 1982. 320 с.
131. АНДРЕЕВА, Г.М. *Психология социального познания: учеб. пособие для студ. вузов*. 3-е изд., перераб. и доп. Москва: Аспект Пресс, 2005. 303 с. ISBN 978-5-7567-0340-5
132. АНДРЕЕВА, Г.М. Психология соцпознания ч-ка. Л.: Изд-во ЛГУ, 1997, с.14-36.
133. АНДРЕЕВА, Г.М. *Социальная психология*. Москва: Аспект-Пресс, 2001. 364 с.
134. АНДРЕЕВА, И.Н. Понятие и структура эмоционального интеллекта. În: *Социально-психологические проблемы менталитета: 6-я Международная научно-практическая конференция.* Смоленск: СГПУ. Ч. 1.2004. с. 22-26.
135. АНДРЕЕВА, И.Н. Понятие и структура эмоционального интеллекта. Социально-психологические проблемы ментальности: 6-я Междунар. научно-практ. конф. 26-27 ноября 2004 г., г. Смоленск: В 2 ч. Ч. 1. Смоленск: Изд-во СГПУ, 2004, с. 22–26р.
136. БАБАЕВА, Ю.Д. и др. Эмоции и проблемы классификации видов мышления. În: Вестн. МГУ. Сер. 14. Психология. - 1999. - № 2. с. 91-96.
137. БАРАНОВА, Г.В., КОБЗЕВА В.В. Посттренинговое сопровождение персонала. Тренинг закончен. Что дальше? СПб: Речь, 2003. 128 с.
138. БЕЛИНСКАЯ, Е.П., ТИХОМАНДРИЦКАЯ, О.А. Социальная психология личности. М.: Издательский центр «Академия», 2009. 304 с.
139. БРАТУСЬ, Б.С. К изучению смысловой сферы личности. În: *Вестник Московского университета*. Сер. 14. Психология, 1981, №2, с. 46-55.
140. БРЭДБЕРРИ, Т., ГРИВЗ, Ж. *Эмоциональный интеллект*. 3-е изд. Москва. 2017. 208 с.
141. БУДИНАЙТЕ, Г.Л.; КОРНИЛОВА, Т.В. Личностные ценности и личностные предпосылки субьекта. În: *Вопросы психологии*, 1993, т. 14, №5. с. 99-105.
142. ВАЙСБАХ, Х., ДАКС У. Эмоциональный интеллект. Москва: Лик Пресс, 1998, с.160.
143. ВАЙСБАХ, Х., ДАКС, У. *Эмоциональный интеллект: сознательно владейте своими чувствами. Повышайте свой эмоциональный интеллект*. Москва: Лик Пресс, 1998.
144. ВАЧКОВ, И.В. *Основы технологии группового тренинга*. Москва: Ось-89, 1999. URL: http://psylib.org.ua/books/vachk01/index.htm
145. ВИЛЮНАСА, В.К., ГИППЕНРЕЙТЕР Ю.Б. Психология эмоций. Москва: Изд-во МГУ, 1993, с. 248-250.
146. ВОЛКОВ, Б.С. *Психология подростков: Учебник для вузов*. 5-е изд., Санкт-Петербург. 2010. 240 с.

147. ГАРСКОВА, Г.Г. Введение понятия «эмоциональный интеллект» в психологи ческую теорию. În: *Ананьевские чтения-99: Тезисы научно-практической конференции*. Санкт-Петербург: Изд-во СПбГУ, 1999. с. 25-26.
148. ГИТУ, О. Эмоциональное мышление как инструмент достижения успеха. Москва: КСП, 2003.
149. ГОЛОВАХА, Е.И. *Жизненная перспектива и ценностные ориентации личности*. Санкт-Петербург: Питер, 2000. с. 256-269.
150. ГОЛЯНСКАЯ, О.А. *Психологические факторы развития ценностный ориентации личности*. Дис. канд. психол. наук: 19.00.01. Москва: РГБ, 2005.
151. ГОРЬКАЯ, Ж.В. *Психология ценностей*. Самара: Издательство Самарский университет, 2014. 92 с.
152. ГУСЕВА, Г.А. *Формирование ценностных ориентации государственных служащих*. Автореф. дис. канд. психол. наук. Москва, 1999.
153. ДАНДАРОВА, Ж.К., КОН, И.С., КОСТРОМИНА, С.Н. *Подростковая психология*. Москва. 2007. 480 с.
154. ДЕСФОНТЕЙНЕС, Л.Г. *Ценностные ориентации на различных этапах развития личности*: Дис. канд. психол. наук. СПб., 1995.
155. ДЖЕЙМС, У. *Личность.* В: Райгородский Д.Я. Психология личности. Т. 1. Хрестоматия. Самара: Издательский Дом Бахрах-М, 2004, с. 363-378.
156. ДОНЦОВ, А.И. О ценностных отношениях личности. В: *Советская педагогика*, 1974, №5, с. 67-76.
157. ДРОБЫШЕВА, Т.В.; ЖУРАВЛЕВ А.Л. Динамика ценностных ориентаций личности младших школьников в условиях экономического образования в школе и в семье. În: *Психологические исследования личности и ее ценностного мира в современном обществе*. Казань: КГУ, 2007. с. 185-204.
158. ЕРОХИН, Д.О. *Информационная среда как фактор формирования ценностей молодежи*. Автореф. дис. канд. психол. наук. Москва, 2012. 29 с.
159. ЖУКОВ, Ю.М. Ценности как детерминанты принятия решений. Социально-психологический подход к проблеме. В: *Психологические проблемы социальной регуляции поведения*. Москва: Наука, 1976, с. 255-276.
160. ЖУРАВЛЁВА, М.О. Развитие эмоционального интеллекта у будущих психологов: программа и результаты тренинга. În: *Вестник Московского университета*. Сер. 14. Психология. 2013. № 3. с. 73-82. Disponibil: https://elib.psu.by/bitstream /123456789/38463/1/190-199.pdf

161. ЖУРАВЛЕВА, Н.А. Динамика ценностных ориентаций молодежи в условиях социально-экономических изменений. În: *Психологический журнал*, том 27, № 1, 2006, с. 35-53.
162. ЗДРАВОМЫСЛОВ, А.Г. *Потребности. Интересы. Ценности.* Москва: Просвещение, 1986. 189 с.
163. ЗДРАВОМЫСЛОВ, А.Г., ЯДОВ, В. А. *Отношение к труду и ценностные ориентации личности*. Москва, 1965.
164. ИВАНЧИК, Т.Ф. К вопросу о формировании значимой направленности личности. În: *Материалы всесоюзного симпозиума: Актуальные проблемы социальной психологии*. Кострома, 1986. с. 46-48.
165. ИЗАРД, К. *Психология эмоций*. Санкт-Петербург: Питер, 2000. 464 с. ISBN 9785446194575
166. ИЛЬИН, В.В. *Аксиология*. Москва: Изд-во МГУ, 2005. 216 с. ISBN 5-211-05011-8
167. ИЛЬИН, Е.П. *Эмоции и чувства*. Санкт-Петербург. 2001. 752 с. ISBN 5-318-00236-6
168. КАМБАРОВА, К.У. Ценностные ориентации - важнейший компонент структуры личности. În: *Молодой ученый*. 2016. №11. с. 1808-1810.
169. КАПЦОВ, А., КАРПУШИНА, Л. *Аксиологическая направленность личности*. Самара: ИПК „Содружество”, 2007. 44 с. ISBN Lips
170. КАРПИНСКИЙ, К.В. Конфликт ценностей как предпосылка смысложизненного кризиса в развитии личности. În: *Вопросы психологии*, №1, 2013. с. 78-93.
171. КАРПУШИНА, Л., КАПЦОВ, А. *Аксиологическая направленность личности*. Самара: ИПК „Содружество”, 2007. 44 с.
172. КАРПУШИНА, Л., КАПЦОВ, А. Социокультурные детерминанты отношения к жизни современного подростка. În: *Aspecte psihosociale ale procesului educaţional*. Chişinău, 2006, с. 109-111.
173. КАРПУШИНА, Л., КАПЦОВ, А. Структура личностных ценностей. În: *Вестник Самарской гуманитарной академии*. Серия „Психология”, №1, 2007, с. 61-66.
174. КАШИРСКИЙ, Д.В. *Психология личностных ценностей*. Дисс. д-ра психол. наук. Москва, 2014. 550 с.
175. КАШИРСКИЙ, Д.В. *Субъективные ценности современной молодежи*. Барнаул: Изд-во ААЭП, 2012. 224 с.
176. КЛАРИН, М.В. Корпоративный тренинг от А до Я. Москва: Дело, 2000, с. 224.
177. КОКУРИНА, И.Г. Отношение как фундаментальная категория социальной психологии в анализе мотивации совместной деятельности. În: *Вестник Московского университета*. Серия 14. Психология, 2012, №1, с. 29-40.

178. КОМАРОВА, А.И. Культурно-психологические особенности связи ценностей и эмоционального интеллекта. Докторская диссертация по психологическим наукам и социальной психологии. Саратовский государственный университет имени Чернышевского. Саратов. 2011. Disponibil: https://www.dissercat.com/content/kulturno-psikhologicheskie-osobennosti-vzaimosvyazi -tsennostei-i-emotsionalnogo-intellekta
179. КРУГЛОВ, Б.С. Роль ценностных ориентаций в формировании личности школьника. În: *Психологические особенности формирования личности школьника*. Москва, 1983. с. 4-11.
180. КРЯЖЕВА, И.К. Социально-психологические факторы адаптации рабочего на производстве. În: *Прикладные проблемы социальной психологии*. Москва, 1983, с. 203–213.
181. КУЗЬМИНА, П.В. *Методы исследования педагогической деятельности*. Санкт-Петербург. 1997.
182. КУНИЦЫНА, В.Н., КАЗАРИНОВА, Н.В. *Межличностное общение*. СПб.: Питер, 2001. 544 с.
183. ЛЕОНТЬЕВ, А.Н. *Потребности, мотивы, эмоции*. Изд-во Московского Унив-та, 1971. 38 с.
184. ЛЕОНТЬЕВ, Д.А. *Методика изучения ценностных ориентаций*. Москва: Смысл, 1992. 17 с.
185. ЛЕОНТЬЕВ, Д.А. От социальных ценностей к личностным: Социогенез и феноменология ценностной регуляции деятельности. În: *Вестник Московского университета*. Серия 14. Психология, 1996, №4, с. 35-44.
186. ЛЕОНТЬЕВ, Д.А. От социальных ценностей к личностным: Социогенез и феноменология ценностной регуляции деятельности. *(Продолжение)*. În: *Вестник Московского университета.* Серия 14. Психология, 1997, №1, с. 20-27.
187. ЛЕОНТЬЕВ, Д.А. *Тест смысложизненных ориентаций*. Москва: Смысл, 1992. 16 с.
188. ЛЕОНТЬЕВ, Д.А. Ценностные представления в индивидуальном и групповом сознании: виды, детерминанты и изменения во времени. În: *Психологическое обозрение*, №1, 1998.
189. ЛОМОВ, Б.Ф. Личность как продукт и субъект общественных отношений. În: *Психология личности в социалистическом обществе. Активность и развитие личности*. Москва, 1989. с. 6-23.
190. ЛЮСИН, Д.В. *Современные представления об эмоциональном интеллекте. Социальный интеллект: теория, измерения, исследования.* Москва. с. 29-36. 2004.

191. ЛЮСИН, Д.В. *Способность к пониманию эмоций: Психометрический и когнитивный аспекты.* Москва: Смысл, 2000. с. 38-48.
192. МАЙЕРС, Д. *Социальная психология*. Санкт- Петербург: Питер Пресс, 2000. 529 с.
193. МАСЛОУ, А. Мотивация и личность. В: Райгородский Д.Я. Психология личности. Т. 1. Хрестоматия. Самара: Издательский Дом Бахрах-М, 2004, с. 20-38.
194. МЕЛЬНИКОВА, О.Т., ЕРОХИН, Д.О. Качественные методы как инструмент изучения ценностных ориентаций. În: *Вестник Московского университета*. Серия 14. *Психология*, 2012, №1, с. 19-28.
195. МИРВИС, Ф. *В пустыню и обратно: величайший корпоративный тренинг в истории бизнеса.* Москва: Альпина Бизнес Букс, 2006. 235 с.
196. МИСЛАВСКИЙ, Ю.А. *Саморегуляция и активность личности в юношеском возрасте*. Москва: Педагогика, 1991. 152 с.
197. МУХИНА, В.С. *Возрастная психология: Феноменология развития, детство, отрочество: Учебник для студ. вузов*. / 4-е изд., стереотип. Москва: Академия, 1999. 456 с. ISBN 5-7695-0408-0
198. МЯСИЩЕВ, В.П. *Психология отношений*. Москва-Воронеж, 1995.
199. НАУМОВА, Н.Ф. Социологические и психологические аспекты целенанравленного поведения. Москва, 1988.
200. НЕМОВ, Р.С. Психология: в 2 т. Т. 1. Москва: Просвещение, 1994. 576 с.
201. НИЗОВСКИХ, Н.А. *Психосемантический анализ жизненных ориентации личности*. Автореф. дис. канд. психол. наук. Москва, 1995.
202. *Обуховский, К. Галактика потребностей. Психология влечений человека*. СПб.: Речь, 2003, 296 с.
203. ОЛПОРТ, Г. *Личность в психологии*. Москва: Ювента, 1998. 345 с.
204. ОРЛОВ, Ю. М. *Восхождение к индивидуальности: кн. для учителя*. М.: Просвещение, 1991. 287 с. *ISBN* 5-09-003075-8
205. ОРМЕ, Г. *Эмоциональное мышление как инструмент достижения успеха*. Москва: “КСП+”, 2003. 272 с.
206. ПОРОХОВСКАЯ, Т.Н. *Ценность и оценка в морали*. Москва, 1989.
207. ПОЧЕБУТ, Л.Г. *Социальная психология*. Санкт-Петербург: Питер, 2010. 665 с. ISBN 978-5-49807-556-3.
208. РУБИНШТЕЙН, С.Л. *Основы общей психологии*. Санкт-Петербург: Питер, 2002. ISBN 5-314-00016-4. 720 с.
209. САЙКО, В.Д. Психологические особенности развития ценностных ориентаций детей в периоды перехода в младший школьный и подростковый возраста. În: *Мир*

психологии и психология в мире: научно-методический журнал академии педагогических и социальных наук. 1995. №3, 1995. с. 36-44.

210. Саморегуляция и прогнозирование социального поведения личности. / Под ред. В.А. Ядова. Л., 1979.
211. СЕРЖАНТОВ, В.Ф. *Человек, его природа и смысл бытия*. Л.: Изд-во Ленинградского ун-та. 1990. 360 с.
212. СЛОБОДЧИКОВ, В.И. Категория возраста в психологии и педагогике развития. În: *Вопросы психологии*, 1991, № 2, с. 37-50. http://ebooks.grsu.by/psihologia/slobodchikov-v-i-kategoriya-vozrasta-v-psikhologii-i-pedagogike-razvitiya.htm
213. *Словарь психолога-практика*. Сост. С.Ю. Головин. 2-е изд., перераб. и доп. Минск, 2001. 301 с.
214. СОБКИН, В.С., МАРИЧ, Е.М. *Воспитатель детского сада: жизненые ценности и профессиональные ориентации.* Том V. Выпуск VIII. Москва: Центр социологии образования РАО, 2000. 165 с.
215. СТАУТ, С. *Управленческий тренинг*. Спб.: Питер, 2003. 415 с.
216. СТЕРНБЕРГ, Р.ДЖ. и др. *Практический интеллект*. СПб.: Питер, 2002. 265 с.
217. ТИХОМАНДРИЦКАЯ, О.А., ДУБОВСКАЯ, Е.М. Особенности социально-психологического изучения ценностей как элементов когнитивной и мотивационно-потребностной сферы. În: *Мир психологии*, 1999, № 3, с. 80-90.
218. ТУГАРИНОВ, В.П. *Теория ценностей в марксизме*. Л., 1968.
219. ТХОСТОВ, А.Ш., КОЛЫМБА И.Г. *Феноменология эмоциональных явлений*. În: Вестн. Моск. ун-та. Серия 14:. Психология, 1999, № 2, с.3-14.
220. УМБАЕВ, Т.А., ОВЧИННИКОВ, Б.В. *Самооценка и ценностные ориентации личности как фактор социальной адаптации молодых женщин-жительниц большого города*. В: Вестн. С.- Петерб. ун-та. Серия 12, 2008. Вып. 4, с. 162-167.
221. УНАРОВА, С.Н. *Современная социокультурная среда как психологический фактор развития ценностный ориентации личности*. Дис. канд. психол. наук: 19.00.01. Москва: РГБ, 2003.
222. ФЕТИСКИН, Н.П., КОЗЛОВ, В.В., МАНУЙЛОВ, Г.М. *Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп*. Москва: Изд-во Института Психотерапии, 2002. 339 с. ISBN 5-89939-086-7.
223. ФИЛАТОВА, О. *Эмоциональный интеллект как показатель целостного развития личности*. În: Персонал. 2000. № 5. с. 100-103. Disponibil: https://cyberleninka.ru/article/n/razvitie-emotsionalnogo-intellekta-u-buduschih-psihologov-programma-i-rezultaty-treninga

224. ФРАНКЛ, В. *Человек в поисках смысла*. Москва: Прогресс, 1990. 368 с.
225. ФРОЛОВА О.П., ЮРКОВА М.Г. Психологический тренинг как средство адаптации студентов к обучению в вузе. În: *Вопросы профориентации, адаптации и профессиональной подготовки*. Иркутск, 1994, с. 55-64
226. ХАЙБУЛАЕВА, А. Г. *Динамика ценностных и смысложизненных ориентаций молодежи в полиэтнической образовательной среде*. Диссертация на соискание ученой степени кандидата психологических наук. Махачкала, 2015.
227. ХОЛМОГОРОВА, А.Б., ГАРАНЯН, Н.Г. Культура, эмоции и психическое здоровье. În: *Вопросы психологии*, 1999, № 2, с.61-74.
228. ХУХЛАЕВА, О.В. *Тропинка к своему Я.* Москва: Генезис, 2001. 176 с.
229. ШАКЕЕВА, Ч.А. *Ценностные ориентации и самочувствие молодежи в новых общественно-экономических условиях*. Москва: Институт практической психологии; Воронеж: НПО «МОДЭК», 1998. 192 с.
230. ШЕРКОВИН, Ю.А. Проблема ценностной ориентации и массовые информационные процессы / Ю.А. Шерковин. În: *Психологический журнал*. 1982. №5. Т. 3. с. 135–146.
231. ШОРОХОВА, Е.В. Психологический аспект проблемы личности. În: *Теоретические проблемы психологии личности*. Москва: Наука, 1974, с. 3-33.
232. ЭКМАН, П. *Психология эмоций. Я знаю, что ты чувствуешь*. Санкт-Петербург: Питер, 2010.
233. ЭЛЬКОНИН, Д.Б. *Избранные психические труды*. Москва: Педагогика, 1989. 552 с.
234. ЯДОВ, В.А. *Социальная идентичность личности.* Москва, 1994. 397 с.
235. ЯДОВ, В.А., МАГУН, В.С., БОРЗИКОВА, П.В. et al. *Саморегуляция и прогнозирование социального поведения личности*. Л.: Наука, 1979. 264 с.
236. ЯКОВЛЕВА, Е.Л. *Эмоциональные механизмы личностного и творческого развития*. În: Вопросы психологии, 1997, № 4, с.20-27.
237. ЯНИЦКИЙ, М.С. *Психологические факторы и механизмы развития системы ценностных ориентации личности*. Диссертация на соискание ученой степени доктора психологических наук. Новосибирск, 2000.
238. ЯНИЦКИЙ, М.С., СЕРЫЙ, А.В. *Диагностика уровня развития ценностно-смысловой сферы личности.* Новокузнецк: МАОУ ДПО ИПК, 2010. 102 с.
239. ЯШИН, Ф.Б. *Структура и динамика ценностных ориентации студентов педагогического вуза*. Диссертация на соискание ученой степени канд. психол. наук. Москва, 2006.

240. ATKINSON, J. W., CARTWRIGHT, D. Some neglected variables in contemporary conceptions of decision and performance. In: *Psychological Reports*. 1964, nr. 15, pp. 575-590. ISSN 14 575-590
241. BAR-ON, R. *Emotional Intelligence Inventory*. Toronto, Canada: Multi-Health Systems, 1997, 209 p.
242. BLYZNYUK, T. Generational Values of Generation Y: Survey of Ukrainian Senoir School Pupils and Students. În: *Economics and Sociology*, 2017, no. 10(3), 153-166. doi:10.14254/2071-789X.2017/10-3/11 https://www.economics-sociology.eu/files/15_11_412_Blyznyuk.pdf
243. BRU-LUNA, L.M., MARTÍ-VILAR, M., MERINO-SOTO, C., CERVERA-SANTIAGO, J.L. Emotional Intelligence Measures: A Systematic Review. *Healthcare* 2021, 9, 1696. https://doi.org/10.3390/ healthcare9121696
244. BUCK, R. *Motivation, emotion and cognition: A developmental-interactionist view,* Strongman K.N. (ed.). International review of studies on emotion V.T. Chichester: Wiley, 1991.
245. CARUSO, D.R., MAYER, J.D., SALOVEY, P. Relation of an ability measure of emotionalintelligence topersonality. În: *Journal of Personality Assessment*. 2002. p. 306-320.
246. CHENG, A.-Sh.; FLEISCHMANN K.-R. *Developing a Meta-Inventory of Human Values*. https://asistdl.onlinelibrary.wiley.com/doi/pdfdirect/10.1002/meet.14504701232.
247. DANYLOVA, T. Approaching The East: Briefly on Japanese Value Orientations. În: *Research Revolution*, vol. II, Issue 8, May 2014, p. 4-7. ISSN: 2319-300X
248. DAVIDOV, E. Testing for comparability of human values across countries and time with the third round of the European Social Survey. În: *International Journal of Comparative Sociology*, 51(3):171-191. 2010. Postprint available at: http://www.zora.uzh.ch Disponibil: https://citeseerx.ist.psu.edu
249. DEARY, I. Intelligence: A Very Short Introduction2001, 132 p. ISBN 978-0192-893-215.
250. EMMERLING, R., GOLEMAN, D. Emotional intelligence: issues and common misunderstanding. 2003. Disponibil: http://eqi.org/index.htm.
251. FERNÁNDEZ-BERROCAL P., EXTREMERA N. Emotional intelligence: A theoretical and empirical review of its first 15 years of history. Psicothema 2006. Vol. 18, supl., pp. 7-12. ISSN 0214 – 9915. Disponibil: https://www.psicothema.com/pdf/3270.pdf
252. FROLOVA, O., KASHKARYOVA, L., SERBOVA, O., MALYKHINA, T. Comparative Analysis of the Emotional Intelligence Development of Adolescents with Different Levels

of Psychological Competence. Journal of History Culture, 2019. Disponibil: doi: http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v8i4.2297

253. GARDNER, H. *Multiple intelligences*. New York:, 1993. 53 p.
254. GOLDBERG, C. *Intelligence*. 1991. V. 9. N 1, 19-32 p.
255. GOLEMAN, D. *Emotional intelligence*. New York: Bantam Books, 1995. 194 p.
256. GOLEMAN, D. Emotional Intelligence: Why it can Matter More than IQ; Bantam: New York, NY, USA, 1995.
257. GOLEMAN, D. *Sex roles reign powerful as ever in the emotions*. The New York Times, 1988.
258. GOUVEIA, V.V., MARQUES, C.; SILVA, A.-D. et.al. Functional theory of values: results of a confirmatory factor analysis with portuguese youths. În: *Interamerican Journal of Psychology*, vol. 50, no. 3, 2016, p. 392-401.
259. GUILFORD, J.P. *The nature of human intelligence*. New York: McGraw Hill, 1967. 52 p.
260. HILLS, M.D. Kluckhohn and Strodtbeck's Values Orientation Theory. În: *Online Readings in Psychology and Culture*, 4(4). 2002. https://doi.org/10.9707/2307-0919.1040 Disponibil: https://scholarworks.gvsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1040&context=orpc
261. INGLEHART, R. Socio-economic change and human value priorities. În: *S.H.Barnes, M. Kaase, et al. (Eds.), Political action*. Beverly HiBs: Sage, 1979.
262. JADASZEWSKI, St. Milton Rokeach's Experimental Modification of Values: Navigating Relevance, *Ethics and Politics in Social Psychological Research*. Disponibil https://ideaexchange.uakron.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1001&context=psychologyfromthemargins
263. KAGAN, S. *Kagan structures for emotional intelligence.* 2005. Disponibil: http://www.kaganonline.com/free_articles/dr_spencer_kagan/ASK14.php
264. KAGAN, S. *Structures for emotional intelligence*. 2005. Disponibil: http://www.kaganonline.com
265. KLUCKHOHN, C. *Values and Value Orientations in the Theory of Action*. Toward a General Theory of Action /Ed. by T.Parsons, E.Shils. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1951.
266. LOPES, P.N. *Emotional intelligence and social interaction*. Pers. and Soc. Psychol, Bull. 2004, V.30, 1018-1034 p.
267. MAYER J.D., DI PAOLO M., SALOVEY P. *Perceiving affective content in ambiguous visual stimuli: A component of emotional intelligence*. J. Pers. Assessment, 1990, V. 54, N 3, 4, 772-781 p.

268. MAYER, J.D. Emotional intelligence information. 2005. Disponibil: http://www.unh.edu/emotional_intelligence/.
269. MAYER, J.D., SALOVEY P., CARUSO D.R., SITARENIOS G. *Emotional intelligence as a standard intelligence*. *Emotion.* 2001, 232-242 p.
270. MAYER, J.D., SALOVEY, P. *Emotional intelligence*. 2005. Disponibil: http://www.unh.edu/emotional_intelligence/.
271. MAYER, J.D., SALOVEY, P. *The intelligence of emotional intelligence.* New York, 1993, 433-442 p.
272. MAYER, J.D., SALOVEY, P. *What is emotional intelligence*? P. Salovey, D. Sluyter (Eds.). Emotional development and emotional intelligence: Implications for educators. New York: Basic, 1997, 3-34 p.
273. MCCLELLAND, D. C. *The Achieving Society*. Princeton, NJ: Van Nostrand, 1961. 512 p. ISBN 978-0029-205-105.
274. MORRIS, C. *Varieties of Human Value*. The University Chikago Press, 1956.
275. PETRIDES, K.V., FURNHAM, A. *On the dimensional structure of emotional intelligence. Personality and Individual Differences*. 2000, p.313-320.
276. RADIN, M.A. *Value orientations, emotional intelligence and international pedagogical innovations*. 2020. Disponibil: https://journals.rta.lv/index.php/SIE/article/view/4858
277. ROBERTS, R.D., ZEIDNER, M., MATTHEWS, G. *Does emotional intelligence meet traditional standards for an intelligence? Some new data and conclusions.* 2001, p.196-231.
278. ROKEACH, M. *Introduction in: Understanding Human Value. Individual and Societal*. New York: The Free Press, 1979.
279. ROKEACH, M. The Nature of Human Values. New-York: Oxford University Press, 1973. 286 p.
280. SALOVEY, P., MAYER, J.D. *Emotional intelligence, Imagination, Cognition, andPersonality*. 1990, V. 9, p.185-211.
281. SALOVEY, P., MAYER, J.D. *Some final thoughts about personality and intelligence,* Stenberg J., Ruzlis P. (eds), Personality and intelligence, Cambridge: Cambr. Univ. Press, 1994.
282. SCHWARTZ, S. H., BILSKY, W., Toward a universal psychological structure of human values: extensions and cross cultural replications. În: *Journal of Personality and Social Psychology*, 58, 1990, p. 878–891.
283. SCHWARTZ, S.H. Refining the Theory of Basic Individual Values. În: *Journal of Personality and Social Psychology*, 2012. Vol. 103, No. 4, p. 663-688.

284. SCHWARTZ, S.H., BILSKY W. Toward a theory of the universal content and structure of values: Extensions and cross-cultural replications. În: *Journal of Personality and Social Psychology*. 1990, vol. 58, p. 878–891.
285. SHELLEY, L.U. A study to assess emotional intelligence and moral values in adolescents with unsatisfactory academic performance, Vinayaka Missions University Salem, Tamilnadu, India 2014.
286. STEIN, S.J., BOOK, H.E. *The EQ edge: Emotional intelligence and your success*. 2000. Disponibil: http://www.scribd.com/doc/52336311/The-EQ-Edge-Emotional Intelligence-and-Your-Success-3rd-Edition
287. WANG, Zh., RAO, C.P., D'AURIA, A.A Comparison of the Rokeach Value Survey (Rvs) in China and the United States. În: *AP - Asia Pacific Advances in Consumer Research*, vol. 1, eds. Joseph A. Cote and Siew Meng Leong, Provo, UT: Association for Consumer Research, 1994, p. 185-190. Disponibil https://www.acrwebsite.org /volumes/11310/volumes/ap01/AP-01.

Anexe

ANEXE

INTELIGENȚA EMOȚIONALĂ ȘI ORIENTĂRILE VALORICE LA ADOLESCENȚI

Anexa 1. Instrumente psihometrice administrate în cercetare

Anexa 1.1. Ancheta psihosocială

Nume, Prenume _____ **Email:** _____

Sexul:	**1)** masculin	**2)** feminin

Mediul de proveniență:	**1)** urban	**2)** rural

Instituţia în care înveți:		
Specialitatea:		
Clasa / Anul:		
Profilul studiilor:	**1)** umanist	**2)** real

Vârsta:	**1)** 14-15 ani	**2)** 15-16 ani	**3)** 16-17ani	**4)** 17-18 ani	**5)** 18-19 ani	**6)** 19-20 ani
	7) 20-21 ani	**8)** 21-22 ani	**9)** 22-23 ani	**10)** 23-24 ani	**11)** 24-25 ani	**12)** peste 25 ani

Reușită academică	**Media generală a notelor în ultimul semestru cuprinsă între:**					
	1) 9-10	**2)** 8-9	**3)** 7-8	**4)** 6-7	**5)** 5-6	**6)** mai mică decât 5

În viziunea voastră ***valoare*** este_____

_____

_____

_____

Inteligența emoțională este_____

_____

_____

_____

Anexa 1.2. Chestionarul pentru diagnosticarea inteligenței emoționale (N. Hall)

Instrucțiune: Mai jos veți citi afirmații care se referă într-o oarecare măsură la diverse aspecte ale vieții dvs. Apreciați acordul dvs., folosind scala din 6 puncte: dezacord absolut -3; dezacord -2; dezacord parțial -1; acord parțial +1; acord +2; acord absolut +3.

N.o.	Afirmație	Evaluare
1.	Pentru mine, emoțiile atât negative cât și pozitive sunt o sursă de cunoștințe despre cum urmează să decizi în viață.	+ 3 +2 +1 -1 -2 -3
2.	Emoțiile negative mă ajută să înțeleg ce am nevoie de a schimba în viața mea.	+ 3 +2 +1 -1 -2 -

		3
3.	Sunt calmă când mă aflu sub presiune din exterior.	+ 3 +2 +1 -1 -2 -3
4.	Sunt capabil(ă) de a observa schimbările în sentimentele mele.	+ 3 +2 +1 -1 -2 -3
5.	Când este necesar, pot fi calm(ă) și concentrat(ă), pentru a acționa în conformitate cu cerințele vieții.	+ 3 +2 +1 -1 -2 -3
6.	Atunci când este necesar, pot provoca o gamă largă de emoții pozitive, cum ar fi bucurie, fericire, dispoziție bună și umor.	+ 3 +2 +1 -1 -2 -3
7.	Țin mereu cont de cum mă simt.	+ 3 +2 +1 -1 -2 -3
8.	După ce m-a supărat ceva, pot face față cu ușurință sentimentelor mele.	+ 3 +2 +1 -1 -2 -3
9.	Sunt capabil(ă) să ascult problemele altora.	+ 3 +2 +1 -1 -2 -3
10.	Eu nu mă fixez pe emoții negative.	+ 3 +2 +1 -1 -2 -3
11.	Sunt sensibil(ă) la nevoile emoționale ale altora.	+ 3 +2 +1 -1 -2 -3
12.	Pot influența reconfortant (întăritor, puternic) alte persoane.	+ 3 +2 +1 -1 -2 -3
13.	Mă pot impune să confrunt din nou și din nou obstacolele.	+ 3 +2 +1 -1 -2 -3
14.	Încerc să abordez problemele vieții creativ.	+ 3 +2 +1 -1 -2 -3
15.	Reacționez corespunzător la starea de spirit, motivațiile și dorințele altor oameni.	+ 3 +2 +1 -1 -2 -3
16.	Pot intra cu ușurință în stare de spirit marcată de calm, implicare și concentrare.	+ 3 +2 +1 -1 -2 -3
17.	Atunci când timpul îmi permite, fac apel la sentimentele mele negative ca să înțeleg care este problema.	+ 3 +2 +1 -1 -2 -3
18.	Sunt capabil(ă) de a mă calma rapid după o dezamăgire neașteptată.	+ 3 +2 +1 -1 -2 -3
19.	Știind adevăratele mele sentimente, mă pot menține într-o „formă bună”.	+ 3 +2 +1 -1 -2 -3
20.	Înțeleg ușor emoțiile altor oameni, chiar dacă acestea nu sunt exprimate deschis.	+ 3 +2 +1 -1 -2 -3
21.	Pot recunoaște bine emoțiile după expresiile faciale.	+ 3 +2 +1 -1 -2 -3
22.	Mă pot debarasa cu ușurință de sentimente negative, atunci când e nevoie de a acționa.	+ 3 +2 +1 -1 -2 -3
23.	Înțeleg bine diverse aspecte neverbale în comunicare, care vorbesc de ce au nevoie alți oameni.	+ 3 +2 +1 -1 -2 -3
24.	Oamenii cred că sunt un cunoscător bun al trăirilor altora.	+ 3 +2 +1 -1 -2 -3
25.	Oamenii care sunt conștienți de sentimentele lor adevărate, gestionează mai bine viața.	+ 3 +2 +1 -1 -2 -3
26.	Eu pot îmbunătăți starea de spirit a altora.	+ 3 +2 +1 -1 -2 -3

27.	Pot consulta cu privire la diverse chestiuni legate de relațiile umane.	+ 3 +2 +1 -1 -2 -3
28.	Mă adaptez ușor la emoțiile altora.	+ 3 +2 +1 -1 -2 -3
29.	Îi ajut pe alții să utilizeze motivația lor în a atinge obiectivele personale.	+ 3 +2 +1 -1 -2 -3
30.	Mă pot deconecta cu ușurință de trăirile provocate de evenimente neplăcute.	+ 3 +2 +1 -1 -2 -3

Anexa 1.3. Orientările valorice (M. Rokeach)

Instrucţiuni: Analizați cele două liste A şi B de valori, în care sunt scrise câte 18 valori. Cercetaţi-le atent, alegeţi-o pe cea mai importantă şi o aranjaţi pe primul loc, atribuindu-i cifra 1. Apoi o alegeţi pe cea mai importantă din cele rămase şi o aranjaţi pe locul doi, atribuindu-i cifra 2. Procedaţi în acelaşi mod cu toate celelalte valori. Cea mai puţin importantă va rămâne ultima şi o veți aranja pe locul 18, respectiv ea va fi notată cu numărul 18.

A - VALORI SCOP	Rang	B - VALORI INSTRUMENTALE	Rang
1. **viaţa activă** (plină de acţiuni, evenimente, sentimente şi emoţii)		1. **acurateţe** (în activităţi şi modul de viaţă)	
2. **înţelepciunea vieţii** (concluzii mature, rezonabile, minte trează, experienţă de viaţă)		2. **educaţie** (maniere bune)	
3. **sănătate** (fizică şi psihică)		3. **exigenţe înalte** (cerinţe şi aspiraţii înalte de viaţă)	
4. **muncă interesantă**		4. **energie de viaţă** (simţul umorului)	
5. **frumuseţea naturii şi a artei** (a fi receptiv la frumosul din natură şi din artă)		5. **executivitate** (disciplină)	
6. **dragoste** (relaţii apropiate spirituale şi fizice cu omul iubit)		6. **independenţă** (capacitatea de a reacţiona independent, hotărît)	
7. **bunăstare materială** (viaţă fără dificultăţi materiale)		7. **intransigenţă faţă de sine şi alţii** (atitudine necruțătoare, fără compromisuri)	
8. **prieteni buni, fideli**		8. **studii** (cunoştinţe, cultură generală înaltă)	
9. **apreciere socială** (respectul celor din jur, a colectivului a colegilor)		9. **responsabilitate** (simţul datoriei, capacitatea de a onora promisiunile)	
10. **cunoaştere** (posibilitatea de a-şi lărgi orizontul, cultura generală, studii, dezvoltare intelectuală)		10. **raţionalism** (capacitatea de a gândi logic şi real, decizii raţionale şi bine gândite)	
11. **viaţa productivă** (valorificarea maximă a posibilităţilor, forţelor şi capacităţilor sale)		11. **autocontrol** (stăpânire de sine, autodisciplină)	

12. **dezvoltare continuă** (lucrul asupra propriei posibilităţi, autoperfecţionare fizică şi spirituală permanentă)		12. **curaj în susţinerea opiniei proprii, a convingerilor**	
13. **distracţii** (viaţă uşoară lipsită de obligaţiuni)		13. **voinţă** (a fi perseverent, a nu se teme de greutăţi)	
14. **libertate** (independenţă în acţiuni şi gândire)		14. **toleranţă** (a fi atent faţă de opiniile şi convingerile altora, a şti să ierţi greşelile şi rătăcirile altora)	
15. **viaţă familială fericită**		15. **viziuni largi** (a înţelege un alt punct de vedere, a respecta obiceiurile, gusturile, obişnuinţele altora)	
16. **fericirea altora** (bunăstarea, dezvoltarea şi perfecţionarea altor persoane, a poporului, a umanităţii în general)		16. **onestitate** (sinceritate, dragoste pentru adevăr)	
17. **creaţie** (posibilitatea de a crea)		17. **eficacitate în activitate** (hărnicie, productivitate în muncă)	
18. **încredere în sine** (armonie interioară, liber de contradicţii interne, de îndoieli)		18. **delicateţe** (compasiune, atitudine grijulie faţă de alţii)	

Anexa 1.4. Testul Inteligența socială (Philip Carter)

Instrucţiuni: Răspundeți prin DA sau NU la fiecare afirmație, în funcție de varianta care vă reprezintă cel mai bine.

	Afirmații	Da	Nu
1.	Uneori nu mă simt în largul meu când vorbesc cu oameni necunoscuţi.		
2.	Uneori îi accept cu greu pe oameni aşa cum sunt ei.		
3.	Mă simt în largul meu în mijlocul unei mulţimi de oameni.		
4.	Am prestat unele activităţi voluntare în localitatea sau comunitatea mea.		
5.	Îmi face plăcere să particip la discuţii de grup.		
6.	Consider important să mă implic în viaţa socială de la un loc de muncă /studii nou.		
7.	Îmi vine greu să recunosc comiterea unor greşeli.		
8.	Nu sunt o persoană care să caute în mod continuu experienţe şi idei noi.		
9.	Mă interesează la fel de mult mediul ambiant ca şi lumea în general.		
10.	Nu-mi vine uşor să-mi fac prieteni.		
11.	Petrec o parte foarte mică a timpului meu liber pentru a socializa activ cu un grup de oameni sau pentru a participa la petreceri.		
12.	Întârzii foarte rar la întâlniri.		
13.	Mă înţeleg la fel de bine cu oameni de toate vârstele şi mă bucur de compania lor.		
14.	Întotdeauna răspund cu promptitudine la corespondenţă.		

15.	Mă străduiesc în mod conştient să gândesc înainte de a spune ori a face ceva.		
16.	Pentru mine este important că încerc să fiu conştient de nevoile si dorinţele altora.		
17.	Prefer să discut personal cu un singur om decât cu un grup format din mai mult de cinci persoane.		
18.	Constat că-mi vine greu să mă alătur conversaţiilor la reuniunile sociale şi manifest mai degrabă tendinţa de a asculta.		
19.	Prefer să am un cerc larg şi variat de prieteni şi cunoştinţe.		
20.	Rareori leg prietenii noi şi de durată în timpul vacanţelor, ba poate chiar niciodată.		
21.	Prefer să mă izolez de agitaţia şi trepidaţia (neastâmpărul) vieţii cotidiene.		
22.	Adesea caut sfaturile altora sau le cer părerea.		
23.	Întotdeauna le telefonez persoanelor care m-au căutat în absenta mea și mi-au lăsat vorbă să le sun.		
24.	Îmi vine foarte greu să discut despre sentimentele mele.		
25.	Când sunt într-o încăpere plină de oameni la o reuniune socială, mă poziţionez mai degrabă spre un perete decât spre centrul sălii.		
26.	Sunt capabil să-i încurajez pe oameni să-mi împărtăşească problemele lor.		
27.	Dacă vrei să iasă o treabă bună, fă-o tu însuți.		
28.	Aş prefera o slujbă care să implice multă interacţiune cu oamenii.		
29.	Este mai important să cunoşti oamenii potriviţi, decât să. ai un cerc larg de cunoştinţe.		
30.	Nu pot spune că aştept cu nerăbdare să particip la evenimente sociale de amploare, cum ar fi nunţile.		
31.	Prefer să fiu singuratic, decât sociabil.		
32.	Îmi vine greu să încep o conversaţie cu necunoscuţi.		

Anexa 1.5. Testul de studiere a încrederii în sine

(V.G. Romek)

Instrucţiuni: Alegeţi din cele trei variante de enunţuri doar una, care reflectă în cea mai mare măsură propria părere în raport cu afirmaţiile prezentate mai jos. Enunţurile din coloniţa B, străduiţi-vă să le utilizaţi cât mai rar posibil (nu mai des de 1 dată la 3 – 4 întrebări).

№	Afirmări	Enunţuri		
		A	B	C
1.	Chiar dacă nu am dispoziţie, am grijă să nu-i indispun pe ceilalţi.	adevărat	mi-i greu să spun	nu-i adevărat
2.	În prezenţa unei persoane autoritare (de ex. directorul şcolii) mă sfiesc uşor.	adevărat	mi-i greu să spun	nu-i adevărat
3.	Eu sunt o persoană destul de independentă.	adevărat	mi-i greu să spun	nu-i adevărat
4.	Atunci când apare o contradicţie dintre mine şi o persoană apropiată, prefer să cedez pentru a evita cearta.	deseori	câte o dată	foarte rar

5.	Dacă în timpul lecţiei, învăţătorul se apropie de banca mea, mă simt incomod.	nu	câte o dată	aproape tot timpul
6.	Eu destul de uşor aleg acea strategie comportamentală, care îmi oferă cele mai mari posibilităţi de a obţine ceea ce mi-am propus ca scop.	adevărat	mi-i greu să spun	nu-i adevărat
7.	Circumstanţele sunt mai puternice ca mine, ceea ce mă face să refuz de la mai multe lucruri.	deseori	câte o dată	foarte rar
8.	Mă incomodez, dacă alţii îmi propun ajutor.	adevărat	mi-i greu să spun	nu-i adevărat
9.	Pot spune că, în general, eu îmi dirijez soarta.	adevărat	mi-i greu să spun	Nu
10.	Îmi este dificil să comunic altora despre propriile sentimente, trăiri.	adevărat	mi-i greu să spun	nu-i adevărat
11.	Sunt impus de a mă lupta cu propria timiditate.	permanent	câte o dată	foarte rar
12.	Sunt multe lucruri cu care mă pot mândri.	adevărat	mi-i greu să spun	nu-i adevărat
13.	Sunt nevoit de a-mi ascunde propriile sentimente, trăiri.	deseori	câte o dată	foarte rar
14.	Dacă în timpul discuţiei apare o pauză, atunci	mă simt incomod	ceva de mijloc	neapărat găsesc ce să spun
15.	Decizia o iau repede, fără multe calcule „pro” şi „contra”.	adevărat	ceva de mijloc	nu-i adevărat
16.	Reuşesc uşor să cer executarea căruiva lucru.	nu-i adevărat	mi-i greu să spun	Da
17.	Când mă confrunt cu careva probleme şcolare mă sfiesc să mă adresez dirigintei sau altei persoane competente.	adevărat	mi-i greu să spun	nu-i adevărat
18.	Sunt sigur că pe mine se poate miza în cele mai dificile situaţii.	adevărat	mi-i greu să spun	nu-i adevărat
19.	Dacă am nevoie de prietenul meu, îl sun chiar şi la miezul nopţii.	adevărat	câte o dată	nu-i adevărat
20.	Nu am curajul să sun la careva instituţii oficiale.	adevărat	mi-i greu să spun	nu-i adevărat
21.	De regulă, obţin ceea de ce am nevoie.	nu-i adevărat	mi-i greu să spun	Da
22.	Îmi este foarte greu să iniţiez discuţia cu o persoană necunoscută.	adevărat	mi-i greu să spun	nu-i adevărat
23.	Dacă o rudă sau o persoană apropiată mă enervează, atunci eu prefer.	să ascund aceasta	ceva de mijloc	să o anunţ despre aceasta
24.	Am aptitudini şi destulă energie pentru a realiza ceea ce îmi planific.	adevărat	mi-i greu să spun	nu-i adevărat
25.	Evit să spun lucruri care ar putea obijdui pe cineva.	adevărat	mi-i greu să spun	nu-i adevărat
26.	Dacă cineva mă priveşte când fac ceva, atunci	aceasta mă încurcă	ceva de mijloc	nu atrag atenţia
27.	Câteodată îmi apar gânduri despre inferioritatea mea.	deseori	foarte rar	Niciodată
28.	Am grijă să nu deranjez prietenii cu problemele mele.	adevărat	mi-i greu să spun	nu-i adevărat
29.	Mă sfiez atunci când primesc complimente.	deseori	câte o dată	foarte rar
30.	Aşi putea spune că eu mă stimez.	adevărat	în general, e adevărat	nu-i adevărat

Anexa 1.6. Scala de valori (V. Gouveia)

Instrucţiuni: Apreciați, bifând, cei 18 itemi pe o scală de la 1 la 7 în funcţie de importanţa pe care o are fiecare valoare pentru voi, drept principiu director în viaţă, astfel:

Valori	**1 -** complet neimportant	**2** - neimportant	**3 -** nu prea important	**4 -** mai mult sau mai puţin important	**5 -** important	**6 –** foarte important	**7 -** de cea mai mare importanţă
Emoţie							
Plăcere							
sexualitate							
putere							
prestigiu							
succes							
sănătate							
stabilitate personală							
supravieţuire							
frumuseţe							
cunoştinţe							
maturitate							
afectivitate							
apartenenţă,							
suport social							
obedienţă							
religiozitate							
tradiţie							

Anexa 1.7. Chestionar de personalitate FPI *(F. Fahrenberg, H. Selg, R. Hampel)*

Instrucţiuni: Răspundeți prin DA sau NU la fiecare afirmație.

	Afirmații	Da	Nu
1.	Am citit indicaţiile şi sunt gata să răspund sincer la fiecare întrebare.		
2.	Seara prefer să mă distrez într-o companie veselă.		
3.	Dacă vreau să fac cunoştinţă cu cineva, îmi vine greu să găsesc tema de conversaţie potrivită.		
4.	Am frecvente dureri de cap.		

5.	Uneori simt bătăile inimii până sus în gît.		
6.	Îmi pierd repede calmul dar mă liniştesc tot atît de repede.		
7.	Uneori rîd la o glumă indecentă.		
8.	Dacă vreau să ştiu ceva, caut mai curînd într-o carte decât să întreb pe cineva.		
9.	Prefer să nu intru în odaie, dacă nu sunt sigur că apariţia mea va trece pe neobservate.		
10.	Pot să mă înfurii atît de tare încît să sparg spre exemplu vesela.		
11.	Mă simt jenat dacă lumea mă observă pe stradă sau într-un magazin.		
12.	Simt deseori o lovitură sau o pulsare evidentă în artere.		
13.	Dacă cineva mi-a făcut o nedreptate, îi doresc o pedeapsă usturătoare.		
14.	Cred că trebuie să se răsplătească răul cu binele, şi eu acţionez în acelaşi sens.		
15.	Îmi vine uşor ameţeala şi văd negru înaintea ochilor dacă mă ridic brusc din poziţia culcată.		
16.	Vizez peste zi mai mult decât este bine pentru mine.		
17.	Cu oamenii care se poartă mai prietenos decât mă aştept, sunt prudent.		
18.	Dacă trebuie să recurg la forţa fizică pentru a apăra dreptul meu, aşa fac.		
19.	Pot să aduc repede veselia într-o societate plicticoasă.		
20.	Mă fisticesc uşor.		
21.	Nu mă supăr dacă alţii critică ceva legate de persoana mea sau de munca mea.		
22.	Chiar pe vreme caldă simt frecvent mîinile şi picioarele reci.		
23.	În relaţiile cu alţi oameni sunt neîndemînatic.		
24.	Mă simt de multe ori, fără temei, destul de nenorocit.		
25.	Uneori n-am nici o dorinţă să-mi găsesc vre-o ocupaţie.		
26.	Simt de multe ori o respiraţie insuficientă, fără să fi săvîrşit o muncă grea.		
27.	Am comis erori în viaţă.		
28.	Am de multe ori sentimentul că alţii rîd de mine.		
29.	Îmi fac plăcere sarcinile care cer acţiune rapidă.		
30.	Dacă privesc înapoi la cîte am întîmpinat nu sunt cu totul mulţămit de soarta mea.		
31.	Am frecvent lipsă de poftă de mîncare.		
32.	În copilărie mi-a făcut plăcere, dacă alţi copii erau pedepsiţi de părinţi sau de profesori.		
33.	De obicei pot să mă hotărăsc repede şi iau hotărîri bune.		
34.	Nu spun totdeauna adevărul.		
35.	Urmăresc cu plăcere cum cineva caută ieşire din încurcătură.		
36.	Un cal care nu trage bine trebuie să simtă biciul.		
37.	În privinţa trecutului nu-mi fac probleme.		
38.	Nu pot găsi motiv imediat ca să bat pe cineva.		
39.	Aproape în fiecare săptămînă întîlnesc pe cineva pe care nu pot să-l suport.		
40.	Uneori îmi pare că nu sunt bun de nimic.		
41.	Permanent mă aflu într-o încordat şi mi-e greu să mă relaxez.		
42.	Am frecvent greaţă şi balonări.		

43.	Dacă cineva a făcut rău prietenului meu sunt alături de el pentru a plăti cu aceeaşi monetă.		
44.	De multe ori am întîrziat la o întîlnire sau la serviciu.		
45.	Sincer vorbind am chinuit deja multe animale.		
46.	Dacă în mod neaşteptat întîlnesc un prieten vechi, îmi vine să mă arunc cu plăcere în braţele lui.		
47.	În situaţii enervante sau de teamă mi se usucă în gură şi-mi tremură mîinile.		
48.	Cîte odată sunt posomorît fără a şti cu adevărat de ce.		
49.	Când merg să mă culc, adorm, de regulă, în cîteva minute.		
50.	Îmi face plăcere să indic asupra greşelilor altora.		
51.	Uneori mă laud.		
52.	Am participat activ la organizarea unui cerc sau a unui grup.		
53.	Privesc deseori în altă parte a străzii pentru a evita întîlniri cu cineva.		
54.	Din când în când "mă fac mare" (fac pe grozavul).		
55.	Sunt o fire vioaie.		
56.	Mă îndoiesc cîte odată dacă oamenii cu care vorbesc sunt interesaţi într-adevăr de ceea ce spun eu.		
57.	Am cîte odată pete roşii pe gît sau pe faţă.		
58.	Când sunt într-adevăr furios sunt capabil de a lovi pe cineva.		
59.	Dacă cineva mă tratează urît, nu mă enervează acest lucru şi nu mă supăr.		
60.	Îmi vine greu să le reproşez cunoscuţilor mei.		
61.	Mă enervează uneori eventualitatea de a avea ghinion.		
62.	Nu pot să sufăr pe fiecare din cei care-i cunosc.		
63.	De multe ori am gînduri de care ar trebui să mă ruşinez.		
64.	Nu ştiu de ce, dar cîte odată aşi vrea să distrug ceva (să fac ceva ţăndări).		
65.	Mă linişteşte deseori vestea că oamenilor antipatici mie le merge rău.		
66.	Mîinile şi picioarele mele sunt deseori agitate.		
67.	Eu prefer mai mult o seară în care urmez un „Hobby", decât să fiu într-o societate veselă.		
68.	Comportarea mea e de cele mai multe ori mai bună în societate de cît acasă.		
69.	Îmi scapă deseori observaţii, aprecieri pe care ar fi fost mai bine să nu le spun.		
70.	Nu-mi place să fiu în centrul atenţiei.		
71.	Am puţini cunoscuţi buni.		
72.	Observ adesea o mişcare involuntară a ochilor mei, o tresărire a feţei sau umerilor.		
73.	După o petrecere am adesea dorinţa să supăr în vre-un fel pe alţi oameni.		
74.	Dacă te gîndeşti la întreaga suferinţă de pe pămînt, într-adevăr poţi să doreşti să nu te fi născut.		
75.	Cine mă insultă şi-a făcut rost de o palmă.		
76.	Dacă sunt furios spun lucruri necuviincioase.		

77.	Îmi place să adresez o întrebare sau să răspund la ea în aşa mod ca interlocutorul meu să se fîsticească.		
78.	De multe ori amân ceva ce ar trebui făcut imediat.		
79.	Nu este felul meu să spun glume şi anecdote.		
80.	Greutăţile zilnice îmi tulbură adesea liniştea.		
81.	În ţara unor întîmplări fac uşor emoţii şi am nelinişte corporală.		
82.	Fac parte, din păcate, din categoria celor care se înfurie uşor.		
83.	Îmi vine greu să vorbesc sau să explic în faţa unui grup mare de oameni.		
84.	Dispoziţia, toanele mele se schimbă frecvent.		
85.	Obosesc mai repede decât cei mai mulţi dintre oameni.		
86.	Dacă mă supăr sau mă necăjesc foarte tare se resimte în întreg organismul.		
87.	Sunt adesea incomodat de gînduri inutile care îmi trec frecvent prin cap.		
88.	Cu adevărat familia şi cunoscuţii mei mă înţeleg cu greu.		
89.	Organismul meu are nevoie de mai mult de 8 ore de somn pentru a se reface cum trebuie.		
90.	Rostesc adesea ameninţări la care nu gîndesc de loc serios.		
91.	De cele mai multe ori privesc cu încredere în viitor.		
92.	Îmi bat joc cu plăcere de alţi oameni.		
93.	Sunt deseori motiv al dispoziţiei proaste pentru alţi oameni.		
94.	Am aproape întotdeauna un răspuns adecvat situaţiei.		
95.	Chiar dacă cineva mă scoate din sărite mă liniştesc de cele mai multe ori repede.		
96.	Fiind copil exprimam interes faţă de teme interzise.		
97.	Uneori îmi place să jignesc oamenii pe care îi iubesc.		
98.	Îmi fierbe sângele dacă mă păcăleşte cineva.		
99.	Adesea mă mustră conştiinţa. (Am înclinaţie către o mare conştiinciozitate).		
100.	Adesea mă pierd în gîndurile mele.		
101.	Uneori simt bucuria la paguba altora.		
102.	Adesea mă necăjesc prea repede din cauza altora.		
103.	Vorbesc cîte odată despre lucruri din care eu nu înţeleg nimic.		
104.	Mă simt deseori ca un „butoi de pulbere” gata să explodez.		
105.	Mă simt deseori obosit, extenuat.		
106.	Îmi face atîta plăcere să mă întreţin cu alţi oameni încît folosesc orice ocazie să vorbesc deschis şi cu un străin.		
107.	Spre regret adesea apreciez prea repede pe alţi oameni.		
108.	Dimineaţa, după ce mă scol, sunt într-o dispoziţie bună care mă face să cânt sau să fluier.		
109.	La hotărîri mă simt însă nesigur chiar după un timp de gîndire lungă.		
110.	Înclin ca la o dispută să vorbesc mai tare ca de obicei.		
111.	Trec destul de uşor peste decepţii.		

112.	Îmi muşc deseori buzele sau îmi rod unghiile degetelor.		
113.	Mă simt cel mai fericit atunci când sunt singur.		
114.	Cîte odată îmi este într-adevăr dor de o emoţie.		

Anexa 1.8. Testul de diagnosticare a motivaţiei succesului, T. Elers

Instrucţiune: Răspundeţi prin „DA" sau „NU" la fiecare afirmație.

	Afirmații	Da	Nu
1.	Când aveţi de ales dintre două variante este mai bine de ales cât mai repede, decât de amânat pentru altă dată.		
2.	Eu uşor mă enervez, când văd că nu pot să îndeplinesc sarcina la 100%.		
3.	Când eu lucrez, aceasta arată ca şi cum totul este aranjat pe hartă.		
4.	Când apare o situaţie problematică, eu adeseori iau o decizie printre ultimii.		
5.	Când nu am de lucru două zile consecutive, eu îmi pierd liniştea.		
6.	În unele zile succesele mele sunt mai jos de mediu.		
7.	Faţă de mine sunt mult mai sever ca faţă de alţii.		
8.	Sunt mult mai binevoitor, decât alţii.		
9.	După ce refuz o însărcinare grea eu mă condamn, deoarece ştiu că puteam s-o îndeplinesc cu succes.		
10.	În procesul de lucru am nevoie de mici pauze de odihnă.		
11.	Sârguinţa nu este trăsătura mea de bază.		
12.	Succesele mele în muncă / învățare nu întotdeauna sunt aceleaşi.		
13.	Mă atrage mult mai mult alt lucru faţă de cel cu care sunt ocupat.		
14.	Mustrarea mă stimulează mai puternic, decât lauda.		
15.	Ştiu că colegii mă consideră un om de treabă.		
16.	Obstacolele fac hotărârile mele mult mai ferme.		
17.	Sunt ambiţios.		
18.	Când lucrez fără inspiraţie, aceasta de obicei se observă.		
19.	La îndeplinirea sarcinii eu nu contez pe ajutorul celorlalţi.		
20.	Uneori eu amân ceea ce pot face acum.		
21.	Trebuie să te bazezi numai pe sine însuşi.		
22.	În viaţă sunt puţine lucruri mult mai importante decât banii.		
23.	Tot timpul când trebuie să îndeplinesc o sarcină importantă eu nu mă gândesc la altceva.		
24.	Sunt mai ambiţios decât alţii.		
25.	La finele concediului /vacanței de obicei sunt bucuros, căci în curând voi merge la serviciu / învățare.		
26.	Când sunt dispus spre lucru, îl îndeplinesc mai bine şi mai calitativ decât ceilalţi.		
27.	Îmi este uşor şi simplu să comunic cu oamenii care pot munci cu străduinţă.		

28.	Când nu am ce face, eu nu mă simt bine.		
29.	Sunt nevoit să îndeplinesc sarcini responsabile mai des decât alţii.		
30.	Când trebuie să iau o decizie mă stărui să fac acest lucru cât mai bine.		
31.	Prietenii mă consideră uneori leneş.		
32.	Succesele mele într-o oarecare măsură depind de colegi.		
33.	Este inutil să acţionezi împotriva voinţei conducătorului / profesorului.		
34.	Uneori nu ştii ce lucru va trebui să îndeplineşti.		
35.	Când ceva nu se primeşte sunt nerăbdător.		
36.	De obicei nu atrag atenţie asupra succeselor mele.		
37.	Când lucrez împreună cu alţii, lucrul meu dă mai multe rezultate decât lucrul altora.		
38.	Multe lucruri eu nu le duc până la capăt.		
39.	Invidiez persoanele care nu au mult de lucru.		
40.	Nu-i invidiez pe cei ce tind spre putere şi statut.		
41.	Când sunt încrezut că sunt pe calea cea dreaptă pentru demonstrarea acestui fapt apelez chiar şi la măsuri excepţionale.		

Anexa 1.9. Chestionarul *Diagnosticarea aptitudinilor comunicative şi organizatorice COS – I*

(V.V. Sineavski, B. A. Fedorişin)

Instrucţiuni: Citiţi cu atenţie fiecare întrebare şi determinaţi-vă propria părere sau atitudine în raport cu ea. Răspunsul trebuie să fie „da” sau „nu”.

	Afirmații	Da	Nu
1.	Aveţi mulţi prieteni cu care comunicaţi intensiv?		
2.	Deseori reuşiţi să convingeţi prietenii să accepte propria dvs. părere?		
3.	Mult timp sunteţi necăjit din cauza ofensei care v-a adus-o cineva dintre prieteni?		
4.	Întotdeauna vă orientaţi cu greu într-o situaţie critică?		
5.	Tindeţi să stabiliţi relaţii de prietenie cu persoane noi, mai puţin cunoscute?		
6.	Vă place munca social-utilă?		
7.	Este adevărat că este mai plăcut şi mai simplu să petreceţi timpul în lumea cărţilor decât în societatea oamenilor?		
8.	Dacă intervin dificultăţi în realizarea intenţiilor dvs., vă deziceţi uşor de ele?		
9.	Stabiliţi uşor relaţii cu persoane mai în vîrstă decât dvs?		
10.	Vă place să inventaţi şi să organizaţi împreună cu prietenii diferite jocuri şi distracţii?		
11.	Vă adaptaţi cu greu la o nouă companie?		
12.	Deseori lăsaţi pentru altă zi lucrul care trebuie făcut azi?		
13.	Stabiliţi uşor relaţii cu persoane necunoscute?		
14.	Tindeţi ca prietenii dvs. să acţioneze conform părerii care o exprimaţi?		
15.	Vă acomodaţi cu greu într-un colectiv nou?		
16.	Este adevărat că nu apar disensiuni în relaţiile dvs. cu prietenii atunci când aceştia nu-		

	şi respectă promisiunile sau obligaţiile?		
17.	Într-o situaţie favorabilă tindeţi să faceţi cunoştinţă şi să discutaţi cu o persoană necunoscută?		
18.	Deseori preluaţi iniţiativa în rezolvarea unor probleme importante?		
19.	Vă enervează oamenii din jur şi aţi vrea să rămîneţi singur?		
20.	Este adevărat că, de regulă, vă orientaţi cu greu într-un anturaj necunoscut?		
21.	Vă place să vă aflaţi permanent printre oameni?		
22.	Vă enervaţi dacă nu reuşiţi să terminaţi lucrul început?		
23.	Încercaţi o senzaţie de incomoditate şi disconfort atunci când trebuie să daţi dovadă de iniţiativă pentru a face cunoştinţă cu noi persoane?		
24.	Este adevărat că vă oboseşte comunicarea cu prietenii?		
25.	Vă place să participaţi la jocuri colective?		
26.	Deseori daţi dovadă de iniţiativă în rezolvarea problemelor prietenilor dvs.?		
27.	Este adevărat că vă simţiţi nesigur printre persoane necunoscute?		
28.	Este adevărat că doar foarte rar încercaţi să demonstraţi că aveţi dreptate?		
29.	Consideraţi că nu trebuie să depuneţi mare efort pentru a înveseli o companie puţin cunoscută?		
30.	Aţi muncit pe tărîm obştesc în clasă sau în şcoală?		
31.	Tindeţi să reduceţi cercul de cunoştinţe la un număr mic de persoane?		
32.	Este adevărat că nu încercaţi să vă argumentaţi părerea sau decizia, dacă aceasta nu este imediat acceptată de prieteni?		
33.	Vă simţiţi liber, degajat nimerind într-o companie necunoscută?		
34.	Vă ocupaţi cu plăcere de organizarea diferitelor activităţi pentru prietenii dvs.?		
35.	Este adevărat că nu vă simţiţi calm şi sigur pe sine, când sunteţi nevoit să vorbiţi în faţa unui mare grup de oameni?		
36.	Deseori întîrziaţi la întîlniri?		
37.	Este adevărat că aveţi mulţi prieteni?		
38.	Deseori sunteţi în centrul atenţiei prietenilor dvs.?		
39.	Deseori, comunicînd cu persoane necunoscute, vă jenaţi şi vă simţiţi incomod?		
40.	Este adevărat că nu vă simţiţi sigur pe sine aflîndu-vă într-un grup numeros de persoane?		

Anexa 2. Date brute obținute de către subiecții cercetării

	Sexul	Mediul_de_proveniență	Clasa_anul	Profilul_studiilor	Varsta	Reusita_academica	Institutia	Specialiate	Viziune_valoare	Viziune_EQ	CompE	GestE	Automotivatie	Empatie	Recun_em_altora	EQ_General	V1	V2
1	2,00	2,00	2,00	2,00	7,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	10,00	-2,00	8,00	10,00	10,00	36,00	5,00	7,00
2	2,00	1,00	2,00	2,00	7,00	3,00	1,00	2,00	1,00	1,00	17,00	14,00	17,00	17,00	18,00	83,00	6,00	5,00
3	2,00	2,00	2,00	2,00	7,00	3,00	1,00	2,00	1,00	1,00	11,00	16,00	13,00	15,00	13,00	68,00	5,00	6,00
4	2,00	2,00	2,00	2,00	8,00	3,00	1,00	1,00	1,00	1,00	13,00	12,00	14,00	17,00	14,00	70,00	6,00	7,00
5	2,00	1,00	2,00	2,00	7,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	8,00	-8,00	6,00	12,00	13,00	31,00	5,00	6,00
6	2,00	2,00	2,00	2,00	7,00	1,00	1,00	5,00	1,00	1,00	4,00	8,00	12,00	11,00	2,00	37,00	2,00	3,00
7	1,00	1,00	2,00	2,00	6,00	4,00	1,00	1,00	1,00	1,00	11,00	7,00	10,00	1,00	5,00	34,00	5,00	5,00
8	2,00	2,00	2,00	2,00	7,00	2,00	1,00	1,00	1,00	1,00	-3,00	-6,00	2,00	1,00	-3,00	-9,00	6,00	5,00
9	2,00	1,00	2,00	2,00	7,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	6,00	11,00	16,00	16,00	15,00	64,00	6,00	6,00

	Sexul	Mediul_de_proveniență	Clasa_anul	Profilul_studiilor	Varsta	Reusita_academica	Institutia	Specialiate	Viziune_valoare	Viziune_EQ	CompE	GestE	Automotivatie	Empatie	Recun_em_altora	EQ_General	V1	V2
321	2,00	2,00	2,00	1,00	7,00	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	14,00	-2,00	9,00	15,00	12,00	48,00	6,00	6,00
322	2,00	2,00	2,00	1,00	8,00	1,00	1,00	2,00	1,00	1,00	4,00	-7,00	6,00	16,00	15,00	34,00	6,00	7,00
323	2,00	2,00	2,00	1,00	6,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	15,00	-1,00	3,00	14,00	12,00	43,00	6,00	6,00
324	2,00	2,00	2,00	1,00	12,00	1,00	1,00	4,00	,00	1,00	14,00	11,00	15,00	13,00	12,00	65,00	6,00	6,00
325	2,00	2,00	2,00	1,00	5,00	3,00	1,00	2,00	1,00	1,00	3,00	2,00	7,00	12,00	11,00	35,00	5,00	5,00
326	2,00	1,00	2,00	1,00	6,00	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	11,00	-4,00	9,00	13,00	10,00	39,00	6,00	6,00
327	2,00	2,00	2,00	1,00	8,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	16,00	10,00	13,00	12,00	14,00	65,00	6,00	5,00
328	2,00	1,00	2,00	1,00	6,00	3,00	1,00	4,00	1,00	1,00	6,00	-7,00	-4,00	7,00	5,00	7,00	4,00	5,00
329	2,00	2,00	2,00	1,00	9,00	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	10,00	9,00	10,00	11,00	10,00	50,00	5,00	4,00
330	2,00	1,00	2,00	1,00	7,00	3,00	1,00	4,00	,00	,00	6,00	2,00	9,00	17,00	14,00	48,00	7,00	7,00
331	2,00	1,00	2,00	1,00	6,00	1,00	1,00	1,00	,00	,00	14,00	-10,00	,00	14,00	10,00	28,00	6,00	5,00
332	2,00	1,00	2,00	1,00	7,00	2,00	1,00	4,00	1,00	1,00	10,00	-2,00	10,00	13,00	10,00	41,00	6,00	6,00
333	2,00	1,00	2,00	1,00	7,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	3,00	-2,00	4,00	9,00	7,00	21,00	5,00	5,00
334	1,00	1,00	2,00	1,00	6,00	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	17,00	11,00	15,00	14,00	14,00	71,00	4,00	6,00
335	2,00	2,00	2,00	1,00	7,00	3,00	1,00	2,00	1,00	1,00	13,00	-3,00	4,00	8,00	10,00	32,00	5,00	6,00
336	2,00	1,00	2,00	1,00	7,00	2,00	1,00	2,00	1,00	1,00	7,00	,00	12,00	15,00	4,00	38,00	5,00	6,00
337	1,00	1,00	2,00	1,00	12,00	1,00	1,00	3,00	1,00	1,00	9,00	4,00	7,00	9,00	7,00	36,00	5,00	4,00
338	2,00	2,00	2,00	1,00	7,00	4,00	1,00	2,00	,00	,00	9,00	4,00	7,00	9,00	8,00	37,00	5,00	6,00
339	2,00	1,00	2,00	1,00	7,00	4,00	1,00	1,00	,00	,00	9,00	4,00	14,00	7,00	13,00	47,00	6,00	7,00
340	2,00	2,00	2,00	1,00	7,00	4,00	1,00	4,00	,00	,00	4,00	-2,00	12,00	14,00	5,00	33,00	5,00	7,00
341	2,00	1,00	2,00	1,00	7,00	4,00	1,00	1,00	,00	1,00	9,00	-7,00	2,00	9,00	9,00	22,00	6,00	6,00

Anexa 3. Datele statisticii descriptive - inteligența emoțională și scalele ei

Anexa 3.1.

Tabelul A 3.1. Diferenţele dintre medii în funcţie de factorul *gen* pentru inteligența emoțională și scalele ei

Factori	Sexul	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
Componența emoțională	masculin	75	10,3600	4,73241	,54645
	feminin	266	10,2820	4,13629	,25361
Automotivație	masculin	75	7,7733	5,30572	,61265
	feminin	266	3,5526	7,01690	,43023
Empatie	masculin	75	11,2133	4,02792	,46510
	feminin	266	9,1729	5,22116	,32013
Recunoașterea emoțiilor altora	masculin	75	9,2267	5,45640	,63005
	feminin	266	11,7143	3,74885	,22986
Gestionarea propriilor emoții	masculin	75	9,4000	4,87409	,56281
	feminin	266	9,4474	4,62877	,28381
EQ_General	masculin	75	47,9733	18,46909	2,13263
	feminin	266	44,1692	16,98627	1,04150

Tabelul A 3.2. Rezultatele obținute la Testul T - inteligența emoțională și scalele ei în funcție de factorul *gen*

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Componența emoțională	,779	,378	,140	339	,889	,07805	,55872	-1,02094	1,17703
			,130	107,914	,897	,07805	,60244	-1,11610	1,27219
Automotivație	10,325	,001	4,832	339	,000	4,22070	,87345	2,50264	5,93877
			5,638	154,492	,000	4,22070	,74863	2,74183	5,69957
Empatie	5,493	,020	3,131	339	,002	2,04040	,65175	,75842	3,32239
			3,614	151,245	,000	2,04040	,56463	,92482	3,15598
Recunoașterea emoțiilor altora	14,211	,000	-4,550	339	,000	-2,48762	,54669	-3,56295	-1,41229
			-3,709	94,541	,000	-2,48762	,67067	-3,81915	-1,15609
Gestionarea propriilor emoții	,383	,537	-,077	339	,938	-,04737	,61231	-1,25177	1,15703
			-,075	114,355	,940	-,04737	,63032	-1,29599	1,20125
EQ_General	1,161	,282	1,680	339	,094	3,80416	2,26451	-,65009	8,25841
			1,603	111,732	,112	3,80416	2,37335	-,89846	8,50678

Tabelul A 3.3. Diferenţele dintre medii în funcţie de factorul gen - dimensiunile personalității

Factori	Sexul	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
Inițierea contactelor sociale	masculin	75	18,7067	3,20377	,36994
	feminin	266	18,7444	3,54625	,21743
Curajul social	masculin	75	20,2933	4,27049	,49311
	feminin	266	20,2030	3,99010	,24465
Încredere în sine	masculin	75	24,3600	3,33142	,38468
	feminin	266	23,6955	3,54078	,21710
Inteligența socială	masculin	75	38,6133	10,25604	1,18427
	feminin	266	36,4887	9,44107	,57887
FPI_1	masculin	75	6,0800	3,47874	,40169
	feminin	266	7,9850	3,96396	,24305
FPI_2	masculin	75	5,5733	2,56891	,29663
	feminin	266	4,6992	2,13147	,13069
FPI_3	masculin	75	6,3600	2,86470	,33079
	feminin	266	7,1992	2,71713	,16660
FPI_4	masculin	75	4,8000	2,28981	,26440
	feminin	266	5,2293	2,56464	,15725
FPI_5	masculin	75	9,1333	2,84431	,32843
	feminin	266	8,4812	2,75572	,16896
FPI_6	masculin	75	6,1867	1,79860	,20768
	feminin	266	5,1353	2,04767	,12555
FPI_7	masculin	75	4,2800	2,23341	,25789
	feminin	266	3,5226	2,10871	,12929
FPI_8	masculin	75	3,6000	2,17479	,25112
	feminin	266	4,7932	2,43530	,14932
FPI_9	masculin	75	6,4133	2,58944	,29900
	feminin	266	5,8195	2,18860	,13419
FPI_10	masculin	75	6,8267	1,92686	,22249
	feminin	266	5,8684	1,88979	,11587
FPI_11	masculin	75	6,5067	2,84925	,32900
	feminin	266	7,4474	2,70413	,16580
FPI_12	masculin	75	8,0267	1,86702	,21558
	feminin	266	6,2857	2,15642	,13222
Motivația succesului	masculin	75	17,8000	3,45629	,39910
	feminin	266	18,6165	3,29831	,20223
Aptitudini comunicative	masculin	75	12,1733	4,17966	,48263
	feminin	266	9,9323	4,10925	,25195
Aptitudini organizatorice	masculin	75	12,4400	3,08107	,35577
	feminin	266	12,4586	3,05178	,18712

Tabelul A 3.4. Rezultatele obținute la Testul T - dimensiunile personalității în funcție de factorul gen

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Inițierea contactelor sociale	1,399	,238	-,083	339	,934	-,03769	,45424	-,93117	,85578
			-,088	129,639	,930	-,03769	,42911	-,88665	,81127
Curajul social	,901	,343	,170	339	,865	,09033	,52988	-,95194	1,13259
			,164	113,001	,870	,09033	,55047	-1,00025	1,18090
Încredere în sine	,082	,775	1,454	339	,147	,66451	,45708	-,23457	1,56359
			1,504	125,102	,135	,66451	,44171	-,20969	1,53871
Inteligența socială	,228	,633	1,688	339	,092	2,12461	1,25835	-,35054	4,59976
			1,612	111,803	,110	2,12461	1,31817	-,48722	4,73645
FPI_1	3,139	,077	-3,772	339	,000	-1,90496	,50508	-2,89844	-,91148
			-4,057	133,118	,000	-1,90496	,46950	-2,83360	-,97633
FPI_2	4,765	,030	2,992	339	,003	,87409	,29211	,29951	1,44866
			2,697	104,417	,008	,87409	,32414	,23132	1,51685
FPI_3	,908	,341	-2,334	339	,020	-,83925	,35953	-1,54645	-,13205
			-2,266	114,249	,025	-,83925	,37037	-1,57293	-,10556
FPI_4	2,868	,091	-1,310	339	,191	-,42932	,32779	-1,07409	,21544
			-1,396	131,028	,165	-,42932	,30763	-1,03789	,17924
FPI_5	,762	,383	1,797	339	,073	,65213	,36284	-,06157	1,36583
			1,766	116,083	,080	,65213	,36935	-,07940	1,38366
FPI_6	2,669	,103	4,029	339	,000	1,05133	,26095	,53805	1,56461
			4,332	133,009	,000	1,05133	,24268	,57131	1,53135
FPI_7	,703	,402	2,712	339	,007	,75744	,27933	,20800	1,30688
			2,626	113,866	,010	,75744	,28849	,18595	1,32894
FPI_8	,897	,344	-3,833	339	,000	-1,19323	,31127	-1,80550	-,58096
			-4,084	131,002	,000	-1,19323	,29216	-1,77120	-,61527
FPI_9	4,442	,036	1,990	339	,047	,59378	,29836	,00691	1,18066
			1,812	105,615	,073	,59378	,32774	-,05601	1,24358
FPI_10	,050	,823	3,862	339	,000	,95825	,24814	,47017	1,44632
			3,820	117,175	,000	,95825	,25086	,46144	1,45505
FPI_11	,454	,501	-2,629	339	,009	-,94070	,35776	-1,64442	-,23699
			-2,553	114,301	,012	-,94070	,36842	-1,67052	-,21089
FPI_12	4,615	,032	6,351	339	,000	1,74095	,27412	1,20177	2,28013
			6,884	134,812	,000	1,74095	,25290	1,24079	2,24112
Motivația succesului	,074	,786	-1,874	339	,062	-,81654	,43581	-1,67377	,04069
			-1,825	114,768	,071	-,81654	,44741	-1,70280	,06971
	,143	,705	4,156	339	,000	2,24100	,53926	1,18028	3,30173

Aptitudini comunicative			4,116	117,397	,000	2,24100	,54443	1,16282	3,31919
Aptitudini organizatorice	,047	,828	-,047	339	,963	-,01865	,39983	-,80510	,76781
			-,046	118,079	,963	-,01865	,40198	-,81467	,77737

Inteligența emoțională și scalele ei după factorul – *mediul de proveniență (urban / rural)*: datele statisticii descriptive

Tabelul A 3.5. Diferenţele dintre medii în funcţie de factorul *mediul de proveniență (urban / rural)* - inteligența emoțională și scalele ei

Factori	Sexul	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
Componența emoțională	urban	182	10,4341	4,23006	,31355
	rural	159	10,1447	4,31781	,34242
Automotivație	urban	182	4,5055	7,35504	,54519
	rural	159	4,4528	6,35520	,50400
Empatie	urban	182	9,9011	5,06762	,37564
	rural	159	9,3019	5,02494	,39850
Recunoașterea emoțiilor altora	urban	182	11,1978	4,26917	,31645
	rural	159	11,1321	4,35034	,34500
Gestionarea propriilor emoții	urban	182	9,7143	4,17116	,30919
	rural	159	9,1195	5,19050	,41163
EQ_General	urban	182	45,7527	16,87979	1,25121
	rural	159	44,1509	17,92396	1,42146

Tabelul A 3.6. Rezultatele obținute la Testul T - inteligența emoțională și scalele ei în funcție de factorul mediul de proveniență (urban / rural)

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Componența emoțională	,147	,702	,624	339	,533	,28941	,46365	-,62258	1,20141
			,623	330,940	,533	,28941	,46430	-,62393	1,20275
Automotivație	7,464	,007	,070	339	,944	,05266	,74979	-1,42215	1,52748
			,071	338,962	,943	,05266	,74246	-1,40775	1,51308
Empatie	,079	,779	1,094	339	,275	,59921	,54795	-,47860	1,67703
			1,094	333,605	,275	,59921	,54764	-,47805	1,67647
Recunoașterea emoțiilor altora	,433	,511	,141	339	,888	,06573	,46756	-,85396	,98541
			,140	331,109	,888	,06573	,46816	-,85521	,98666
Gestionarea propriilor emoții	8,559	,004	1,172	339	,242	,59479	,50738	-,40322	1,59279
			1,155	302,518	,249	,59479	,51482	-,41829	1,60787
	,795	,373	,849	339	,396	1,60180	1,88603	-2,10800	5,31161

EQ_General			,846	326,560	,398	1,60180	1,89370	-2,12358	5,32719

Tabelul A 3.7. Diferenţele dintre medii în funcţie de factorul mediul de proveniență (urban / rural) - dimensiunile personalității

Factori	Sexul	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
Inițierea contactelor sociale	urban	182	18,7857	3,73622	,27695
	rural	159	18,6792	3,14687	,24956
Curajul social	urban	182	20,3297	4,11050	,30469
	rural	159	20,1006	3,98287	,31586
Încredere în sine	urban	182	23,6209	3,44398	,25528
	rural	159	24,0943	3,56103	,28241
Inteligența socială	urban	182	37,4615	9,99868	,74115
	rural	159	36,3774	9,23442	,73234
FPI_1	urban	182	7,4121	4,00559	,29691
	rural	159	7,7421	3,86352	,30640
FPI_2	urban	182	5,0110	2,30538	,17089
	rural	159	4,7547	2,20677	,17501
FPI_3	urban	182	6,9286	2,78321	,20631
	rural	159	7,1132	2,75585	,21855
FPI_4	urban	182	5,1923	2,67614	,19837
	rural	159	5,0692	2,31155	,18332
FPI_5	urban	182	8,6538	2,96684	,21992
	rural	159	8,5912	2,56859	,20370
FPI_6	urban	182	5,4670	2,01281	,14920
	rural	159	5,2516	2,07141	,16427
FPI_7	urban	182	3,7308	2,28351	,16926
	rural	159	3,6415	2,00721	,15918
FPI_8	urban	182	4,2637	2,50672	,18581
	rural	159	4,8365	2,30540	,18283
FPI_9	urban	182	6,1593	2,34153	,17357
	rural	159	5,7107	2,21715	,17583
FPI_10	urban	182	6,1593	2,06307	,15292
	rural	159	5,9874	1,78243	,14136
FPI_11	urban	182	7,1429	2,82088	,20910
	rural	159	7,3522	2,69350	,21361
FPI_12	urban	182	6,7418	2,21105	,16389
	rural	159	6,5849	2,22273	,17627
Motivația succesului	urban	182	18,3352	3,37406	,25010
	rural	159	18,5535	3,31977	,26327
Aptitudini comunicative	urban	182	10,6923	4,41042	,32692
	rural	159	10,1195	3,98790	,31626

Aptitudini organizatorice	urban	182	12,5055	3,13199	,23216
	rural	159	12,3962	2,97036	,23556

Tabelul A 3.8. Rezultatele obținute la Testul T - dimensiunile personalității în funcție de factorul mediul de proveniență (urban / rural)

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Inițierea contactelor sociale	6,408	,012	,282	339	,778	,10647	,37711	-,63531	,84825
			,286	338,562	,775	,10647	,37280	-,62683	,83977
Curajul social	,094	,759	,521	339	,603	,22904	,43981	-,63605	1,09413
			,522	335,367	,602	,22904	,43887	-,63424	1,09232
Încredere în sine	,014	,906	-1,247	339	,213	-,47346	,37983	-1,22058	,27366
			-1,244	329,601	,214	-,47346	,38069	-1,22235	,27543
Inteligența socială	1,703	,193	1,035	339	,301	1,08418	1,04754	-,97632	3,14468
			1,041	337,940	,299	1,08418	1,04193	-,96531	3,13367
FPI_1	,329	,567	-,772	339	,441	-,33005	,42770	-1,17133	,51123
			-,774	335,676	,440	-,33005	,42666	-1,16931	,50921
FPI_2	,271	,603	1,045	339	,297	,25627	,24533	-,22628	,73882
			1,048	336,162	,296	,25627	,24460	-,22487	,73742
FPI_3	,254	,614	-,614	339	,540	-,18464	,30075	-,77620	,40693
			-,614	333,723	,539	-,18464	,30054	-,77584	,40657
FPI_4	6,445	,012	,451	339	,652	,12313	,27277	-,41342	,65967
			,456	338,960	,649	,12313	,27010	-,40816	,65441
FPI_5	3,707	,055	,207	339	,836	,06265	,30268	-,53272	,65802
			,209	338,975	,835	,06265	,29976	-,52698	,65228
FPI_6	,551	,459	,973	339	,331	,21546	,22148	-,22020	,65112
			,971	330,102	,332	,21546	,22191	-,22109	,65201
FPI_7	4,099	,044	,381	339	,704	,08926	,23438	-,37177	,55028
			,384	338,986	,701	,08926	,23236	-,36778	,54630
FPI_8	1,590	,208	-2,185	339	,030	-,57274	,26215	-1,08839	-,05709
			-2,197	338,093	,029	-,57274	,26068	-1,08549	-,05999
FPI_9	,356	,551	1,809	339	,071	,44865	,24798	-,03912	,93642
			1,816	336,790	,070	,44865	,24707	-,03734	,93464
FPI_10	5,092	,025	,817	339	,414	,17192	,21030	-,24175	,58558
			,826	338,961	,410	,17192	,20825	-,23770	,58154
FPI_11	,000	,992	-,698	339	,486	-,20934	,29985	-,79915	,38046
			-,700	336,313	,484	-,20934	,29892	-,79732	,37863
	,184	,668	,652	339	,515	,15685	,24061	-,31642	,63013

FPI_12			,652	332,404	,515	,15685	,24069	-,31662	,63033
Motivația succesului	,074	,785	-,600	339	,549	-,21829	,36353	-,93335	,49676
			-,601	334,235	,548	-,21829	,36313	-,93261	,49602
Aptitudini comunicative	3,337	,069	1,251	339	,212	,57281	,45796	-,32799	1,47361
			1,259	338,590	,209	,57281	,45486	-,32190	1,46752
Aptitudini organizatorice	,567	,452	,329	339	,742	,10927	,33193	-,54362	,76216
			,330	336,703	,741	,10927	,33074	-,54131	,75984

Datele statisticii descriptive pentru inteligența emoțională și scalele ei după factorul *profilul studiilor* (umanist – real)

Tabelul A 3.9. Diferenţele dintre medii pentru inteligența emoțională și scalele ei în funcție de factorul *profilul studiilor (umanist – real)*

Factori	Profilul studiilor	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
Componența emoțională	umanist	251	10,6255	4,24019	,26764
	real	90	9,3889	4,23388	,44629
Automotivație	umanist	251	4,4502	6,85569	,43273
	real	90	4,5667	7,04887	,74302
Empatie	umanist	251	9,8247	5,16615	,32608
	real	90	9,0556	4,68889	,49425
Recunoașterea emoțiilor altora	umanist	251	11,6175	3,79436	,23950
	real	90	9,9111	5,29711	,55836
Gestionarea propriilor emoții	umanist	251	9,7092	4,42708	,27944
	real	90	8,6778	5,26346	,55482
EQ_General	umanist	251	46,2271	16,60892	1,04835
	real	90	41,6000	19,01141	2,00398

Tabelul A 3.10. Rezultatele obținute la Testul T pentru inteligența emoțională și scalele ei în funcție de factorul profilul studiilor (umanist / real)

Factori	F	Sig.	t	Df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Componența emoțională	,190	,663	2,375	339	,018	1,23661	,52076	,21229	2,26093
			2,376	157,284	,019	1,23661	,52039	,20876	2,26446
Automotivație	,081	,777	-,137	339	,891	-,11647	,84860	-1,78566	1,55272
			-,135	153,333	,892	-,11647	,85984	-1,81513	1,58220
Empatie	1,930	,166	1,241	339	,216	,76915	,61987	-,45013	1,98842
			1,299	171,757	,196	,76915	,59213	-,39964	1,93793
Recunoașterea emoțiilor altora	14,270	,000	3,275	339	,001	1,70642	,52103	,68156	2,73128
			2,809	123,275	,006	1,70642	,60756	,50382	2,90902

Gestionarea propriilor emoții	1,587	,209	1,801	339	,073	1,03139	,57269	-,09508	2,15786
			1,660	136,747	,099	1,03139	,62121	-,19704	2,25981
EQ_General	,544	,461	2,180	339	,030	4,62709	2,12209	,45298	8,80120
			2,046	140,629	,043	4,62709	2,26163	,15591	9,09828

Tabelul A 3.11. Diferenţele dintre medii în funcţie de factorul profilul studiilor pentru dimensiunile personalității

Factori	Profilul studiilor	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
Inițierea contactelor sociale	umanist	251	18,8008	3,41645	,21564
	real	90	18,5556	3,62609	,38222
Curajul social	umanist	251	20,2430	4,11834	,25995
	real	90	20,1667	3,86354	,40725
Încredere în sine	umanist	251	23,8167	3,61639	,22826
	real	90	23,9111	3,17874	,33507
Inteligența socială	umanist	251	37,2351	9,61273	,60675
	real	90	36,1778	9,76876	1,02972
FPI_1	umanist	251	7,5139	3,86197	,24377
	real	90	7,7111	4,16039	,43854
FPI_2	umanist	251	4,8645	2,27279	,14346
	real	90	4,9667	2,23582	,23568
FPI_3	umanist	251	6,9681	2,69796	,17029
	real	90	7,1444	2,96633	,31268
FPI_4	umanist	251	5,1594	2,47679	,15633
	real	90	5,0667	2,61285	,27542
FPI_5	umanist	251	8,6375	2,72911	,17226
	real	90	8,5889	2,94860	,31081
FPI_6	umanist	251	5,5299	1,98849	,12551
	real	90	4,9111	2,12341	,22383
FPI_7	umanist	251	3,6813	2,15824	,13623
	real	90	3,7111	2,16325	,22803
FPI_8	umanist	251	4,6335	2,42015	,15276
	real	90	4,2444	2,44173	,25738
FPI_9	umanist	251	6,0359	2,26334	,14286
	real	90	5,7111	2,36664	,24947
FPI_10	umanist	251	6,1235	1,92579	,12156
	real	90	5,9556	1,97120	,20778
FPI_11	umanist	251	7,2390	2,76236	,17436
	real	90	7,2444	2,76946	,29193
FPI_12	umanist	251	6,6414	2,26250	,14281
	real	90	6,7444	2,08559	,21984

Motivația succesului	umanist	251	18,4741	3,34938	,21141
	real	90	18,3333	3,35201	,35333
Aptitudini comunicative	umanist	251	10,2749	4,12991	,26068
	real	90	10,8444	4,46688	,47085
Aptitudini organizatorice	umanist	251	12,3865	2,99567	,18909
	real	90	12,6444	3,21971	,33939

Tabelul A 3.12. Rezultatele obținute la Testul T pentru dimensiunile personalității în funcție de factorul profilul studiilor (umanist / real)

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Inițierea contactelor sociale	,778	,378	,575	339	,566	,24524	,42667	-,59401	1,08449
			,559	149,291	,577	,24524	,43886	-,62194	1,11242
Curajul social	,675	,412	,153	339	,878	,07636	,49796	-,90312	1,05584
			,158	166,457	,875	,07636	,48314	-,87752	1,03024
Încredere în sine	1,375	,242	-,219	339	,827	-,09438	,43085	-,94186	,75310
			-,233	177,192	,816	-,09438	,40543	-,89448	,70572
Inteligența socială	,143	,705	,891	339	,373	1,05728	1,18611	-1,27577	3,39034
			,885	154,884	,378	1,05728	1,19518	-1,30368	3,41825
FPI_1	,738	,391	-,407	339	,684	-,19717	,48439	-1,14995	,75561
			-,393	147,481	,695	-,19717	,50174	-1,18869	,79436
FPI_2	,003	,957	-,367	339	,714	-,10212	,27806	-,64906	,44481
			-,370	159,382	,712	-,10212	,27590	-,64702	,44277
FPI_3	,485	,487	-,518	339	,605	-,17632	,34044	-,84596	,49333
			-,495	145,084	,621	-,17632	,35604	-,88002	,52739
FPI_4	,565	,453	,300	339	,764	,09270	,30878	-,51467	,70006
			,293	150,045	,770	,09270	,31669	-,53306	,71845
FPI_5	,924	,337	,142	339	,887	,04856	,34259	-,62531	,72243
			,137	147,131	,891	,04856	,35535	-,65370	,75082
FPI_6	,187	,666	2,487	339	,013	,61877	,24877	,12944	1,10810
			2,411	148,543	,017	,61877	,25662	,11168	1,12586
FPI_7	,032	,859	-,112	339	,911	-,02984	,26533	-,55173	,49206
			-,112	156,758	,911	-,02984	,26562	-,55449	,49482
FPI_8	,050	,824	1,305	339	,193	,38902	,29804	-,19723	,97527
			1,300	155,860	,196	,38902	,29930	-,20218	,98023
FPI_9	,265	,607	1,154	339	,249	,32475	,28147	-,22890	,87839
			1,130	151,159	,260	,32475	,28748	-,24324	,89274
FPI_10	,156	,693	,705	339	,481	,16795	,23809	-,30036	,63626
			,698	153,924	,486	,16795	,24073	-,30760	,64351

FPI_11	,090	,764	-,016	339	,987	-,00540	,33962	-,67343	,66263
			-,016	156,724	,987	-,00540	,34003	-,67704	,66624
FPI_12	,099	,754	-,378	339	,706	-,10301	,27244	-,63889	,43287
			-,393	169,232	,695	-,10301	,26215	-,62052	,41450
Motivația succesului	,188	,665	,342	339	,733	,14077	,41160	-,66884	,95038
			,342	156,969	,733	,14077	,41175	-,67252	,95406
Aptitudini comunicative	,807	,370	-1,098	339	,273	-,56954	,51860	-1,58962	,45053
			-1,058	147,003	,292	-,56954	,53819	-1,63314	,49405
Aptitudini organizatorice	1,496	,222	-,687	339	,492	-,25799	,37548	-,99655	,48057
			-,664	147,758	,508	-,25799	,38851	-1,02574	,50976

Datele statisticii descriptive pentru inteligența emoțională și scalele ei în funcție de factorul reușita academică (9-10 / 6–7)

Tabelul A 3.13. Diferenţele dintre medii pentru inteligența emoțională şi scalele ei în funcție de factorul reușita academică (9-10 / 6–7)

Factori	Reușita academică	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
Componența emoțională	9-10	67	10,6119	4,44139	,54260
	6-7	40	10,2750	4,26667	,67462
Automotivație	9-10	67	4,4179	7,38169	,90182
	6-7	40	5,5500	5,90936	,93435
Empatie	9-10	67	9,7015	5,06328	,61858
	6-7	40	10,3000	3,90398	,61727
Recunoașterea emoțiilor altora	9-10	67	11,8806	3,15038	,38488
	6-7	40	10,3500	4,45231	,70397
Gestionarea propriilor emoții	9-10	67	9,9403	3,73307	,45607
	6-7	40	7,8250	4,43695	,70154
EQ_General	9-10	67	46,5522	15,20495	1,85758
	6-7	40	44,3000	13,67798	2,16268

Tabelul A 3.14. Rezultatele obținute la Testul T pentru inteligența emoțională și scalele ei în funcție de factorul reușita academică (9-10 / 6-7)

Factori	F	Sig.	t	Df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Componența emoțională	5,982	,015	5,663	726	,000	10,69530	1,88871	6,98731	14,40329
			5,621	685,051	,000	10,69530	1,90288	6,95911	14,43149
Automotivație	3,011	,083	-5,612	726	,000	-11,76422	2,09629	-15,87974	-7,64871
			-5,634	722,294	,000	-11,76422	2,08792	-15,86334	-7,66510
	,998	,318	1,945	726	,052	,76137	,39150	-,00723	1,52997

Empatie			1,949	718,635	,052	,76137	,39069	-,00567	1,52841
Recunoașterea emoțiilor altora	7,142	,008	3,231	726	,001	,98096	,30360	,38493	1,57699
			3,200	674,715	,001	,98096	,30652	,37911	1,58280
Gestionarea propriilor emoții	,405	,524	5,429	726	,000	4,31361	,79455	2,75373	5,87350
			5,417	706,814	,000	4,31361	,79626	2,75030	5,87693
EQ_General	12,629	,000	-5,435	726	,000	-2,92165	,53761	-3,97710	-1,86620
			-5,482	726,000	,000	-2,92165	,53294	-3,96794	-1,87536

Tabelul A 3.15. Diferenţele dintre medii în funcţie de factorul reușita academică pentru dimensiunile personalității

Factori	Reușita academică	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
Inițierea contactelor sociale	9-10	67	18,8806	3,63286	,44382
	6-7	40	18,5250	2,99562	,47365
Curajul social	9-10	67	20,1493	3,92449	,47945
	6-7	40	20,8750	3,93660	,62243
Încredere în sine	9-10	67	23,4179	3,43842	,42007
	6-7	40	24,4000	3,01109	,47610
Inteligența socială	9-10	67	38,0896	9,14816	1,11763
	6-7	40	36,6000	8,87751	1,40366
FPI_1	9-10	67	7,1343	4,02980	,49232
	6-7	40	8,0000	4,05728	,64151
FPI_2	9-10	67	4,1343	2,20121	,26892
	6-7	40	5,6000	2,26229	,35770
FPI_3	9-10	67	6,2090	2,69982	,32984
	6-7	40	7,8250	3,04570	,48157
FPI_4	9-10	67	4,8060	2,62989	,32129
	6-7	40	5,2250	2,24736	,35534
FPI_5	9-10	67	8,8209	2,53416	,30960
	6-7	40	8,9500	2,81889	,44571
FPI_6	9-10	67	5,4179	2,11165	,25798
	6-7	40	5,6750	1,91335	,30253
FPI_7	9-10	67	3,3284	1,97245	,24097
	6-7	40	3,9750	2,17783	,34435
FPI_8	9-10	67	4,4776	2,34429	,28640
	6-7	40	4,7500	2,32875	,36821
FPI_9	9-10	67	5,1343	2,32180	,28365
	6-7	40	6,5500	2,36372	,37374
	9-10	67	5,9254	1,71723	,20979

FPI_10	6-7	40	6,6250	1,80721	,28575
FPI_11	9-10	67	6,5821	2,68638	,32819
	6-7	40	7,8000	2,81206	,44463
FPI_12	9-10	67	6,4925	2,36370	,28877
	6-7	40	7,1250	2,15058	,34004
Motivația succesului	9-10	67	19,5970	3,08986	,37749
	6-7	40	18,2500	3,81461	,60314
Aptitudini comunicative	9-10	67	10,9403	4,47512	,54672
	6-7	40	10,7250	3,58764	,56726
Aptitudini organizatorice	9-10	67	12,9851	2,91544	,35618
	6-7	40	11,4000	2,97683	,47068

Tabelul 3.16. Rezultatele obținute la Testul T pentru dimensiunile personalității în funcție de factorul reușita academică (9-10 / 6-7)

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Inițierea contactelor sociale	2,227	,139	,522	105	,603	,35560	,68138	-,99546	1,70665
			,548	94,502	,585	,35560	,64909	-,93310	1,64430
Curajul social	,236	,628	-,924	105	,357	-,72575	,78506	-2,28239	,83089
			-,924	81,961	,358	-,72575	,78568	-2,28873	,83724
Încredere în sine	,941	,334	-1,496	105	,138	-,98209	,65662	-2,28405	,31988
			-1,547	90,830	,125	-,98209	,63492	-2,24331	,27914
Inteligența socială	,051	,821	,824	105	,412	1,48955	1,80803	-2,09543	5,07454
			,830	84,141	,409	1,48955	1,79425	-2,07843	5,05753
FPI_1	,058	,811	-1,072	105	,286	-,86567	,80725	-2,46630	,73496
			-1,071	81,717	,288	-,86567	,80865	-2,47442	,74308
FPI_2	,826	,366	-3,298	105	,001	-1,46567	,44440	-2,34684	-,58450
			-3,275	80,373	,002	-1,46567	,44751	-2,35619	-,57516
FPI_3	,979	,325	-2,855	105	,005	-1,61604	,56612	-2,73855	-,49354
			-2,769	74,487	,007	-1,61604	,58369	-2,77895	-,45314
FPI_4	1,580	,212	-,841	105	,402	-,41903	,49847	-1,40740	,56934
			-,875	92,358	,384	-,41903	,47906	-1,37043	,53237
FPI_5	3,955	,049	-,244	105	,807	-,12910	,52821	-1,17644	,91823
			-,238	75,349	,813	-,12910	,54268	-1,21010	,95189
FPI_6	1,069	,304	-,631	105	,530	-,25709	,40767	-1,06542	,55124
			-,647	88,644	,520	-,25709	,39759	-1,04713	,53295
FPI_7	,095	,758	-1,578	105	,118	-,64664	,40984	-1,45929	,16600
			-1,539	75,808	,128	-,64664	,42029	-1,48375	,19047
	,090	,765	-,583	105	,561	-,27239	,46727	-1,19890	,65412

FPI_8			-,584	82,600	,561	-,27239	,46648	-1,20026	,65549
FPI_9	1,022	,314	-3,031	105	,003	-1,41567	,46706	-2,34176	-,48959
			-3,017	80,991	,003	-1,41567	,46919	-2,34921	-,48213
FPI_10	,242	,624	-1,999	105	,048	-,69963	,34991	-1,39344	-,00582
			-1,974	78,841	,052	-,69963	,35449	-1,40525	,00599
FPI_11	,045	,833	-2,230	105	,028	-1,21791	,54624	-2,30100	-,13482
			-2,204	79,185	,030	-1,21791	,55263	-2,31786	-,11796
FPI_12	1,338	,250	-1,384	105	,169	-,63246	,45695	-1,53850	,27357
			-1,418	88,376	,160	-,63246	,44611	-1,51896	,25403
Motivația succesului	1,607	,208	1,996	105	,049	1,34701	,67482	,00897	2,68506
			1,893	69,258	,063	1,34701	,71153	-,07236	2,76639
Aptitudini comunicative	3,169	,078	,259	105	,796	,21530	,83274	-1,43588	1,86647
			,273	96,105	,785	,21530	,78784	-1,34852	1,77912
Aptitudini organizatorice	,051	,821	2,700	105	,008	1,58507	,58713	,42090	2,74924
			2,685	80,799	,009	1,58507	,59025	,41061	2,75954

Anexa 4. Datele statisticii descriptive - orientările valorice

Anexa 4.1. Orientările valorice terminale după criteriul gen: datele statisticii descriptive

Tabelul A 4.1. Diferenţele dintre medii în funcţie de factorul gen pentru orientările valorice terminale la adolescenţi

Valori	Sexul	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
VT_1 viața activă	masculin	75	7,6267	4,54043	,52428
	feminin	266	8,7820	4,32079	,26492
VT_2 înțelepciunea vieții	masculin	75	7,8400	3,87312	,44723
	feminin	266	7,9023	4,40388	,27002
VT_3 sănătate	masculin	75	3,9067	4,14329	,47843
	feminin	266	2,9887	3,34606	,20516
VT_4 muncă interesantă	masculin	75	10,6133	4,59698	,53081
	feminin	265	9,8528	4,15389	,25517
VT_5 frumuseețea naturii și a artei	masculin	75	13,3200	4,65618	,53765
	feminin	266	13,6917	3,94429	,24184
VT_6 dragoste	masculin	75	8,0133	4,52170	,52212
	feminin	266	6,9323	4,71080	,28884
VT_7 bunăstare materială	masculin	75	8,5733	4,60955	,53226
	feminin	266	9,5301	4,80890	,29485
VT_8 prieteni buni	masculin	75	7,8400	4,56497	,52712
	feminin	266	8,8722	4,42960	,27160
VT_9 apreciere socială	masculin	75	12,6800	4,31891	,49870
	feminin	266	12,6429	4,22976	,25934
VT_10 cunoaștere	masculin	75	8,4933	4,20223	,48523
	feminin	266	8,3496	3,88246	,23805
VT_11 viață productivă	masculin	74	9,3649	4,83020	,56150
	feminin	266	9,9023	4,18689	,25671
VT_12 dezvoltare continuă	masculin	75	8,6133	4,75307	,54884
	feminin	266	8,6241	4,27384	,26205
VT_13 distracții	masculin	75	12,7467	4,12341	,47613
	feminin	266	14,5902	3,88531	,23822
VT_14 libertate	masculin	75	9,3733	4,38293	,50610
	feminin	266	9,0977	4,48455	,27497
VT_15 viața familială fericită	masculin	75	6,5333	4,95748	,57244
	feminin	266	5,9549	4,49799	,27579
VT_16 fericirea altora	masculin	75	14,1200	3,97615	,45913
	feminin	266	13,9812	3,97583	,24377
VT_17 creație	masculin	75	12,2400	4,38314	,50612
	feminin	266	12,4925	4,18825	,25680

VT_18 încredere în sine	masculin	75	8,3333	5,64570	,65191
	feminin	266	6,4511	4,62963	,28386

Tabelul A 4.2. Rezultatele obținute la Testul T - orientările valorice terminale în funcție de factorul gen

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
VT_1 viața activă	,186	,666	-2,022	339	,044	-1,15529	,57129	-2,27900	-,03157
			-1,967	114,529	,052	-1,15529	,58742	-2,31890	,00832
VT_2 înțelepciunea vieții	2,976	,085	-,111	339	,912	-,06226	,56135	-1,16641	1,04190
			-,119	132,853	,905	-,06226	,52242	-1,09560	,97109
VT_3 sănătate	2,507	,114	1,986	339	,048	,91794	,46222	,00876	1,82713
			1,763	102,748	,081	,91794	,52056	-,11449	1,95038
VT_4 muncă interesantă	3,220	,074	1,367	338	,173	,76050	,55651	-,33415	1,85515
			1,291	110,499	,199	,76050	,58896	-,40662	1,92763
VT_5 frumusețea naturii și a artei	4,802	,029	-,692	339	,490	-,37173	,53737	-1,42872	,68526
			-,631	105,765	,530	-,37173	,58954	-1,54057	,79711
VT_6 dragoste	,633	,427	1,770	339	,078	1,08100	,61057	-,11999	2,28199
			1,812	123,006	,072	1,08100	,59669	-,10011	2,26211
VT_7 bunăstare materială	,553	,458	-1,535	339	,126	-,95674	,62312	-2,18240	,26892
			-1,572	123,147	,118	-,95674	,60848	-2,16117	,24769
VT_8 prieteni buni	,149	,699	-1,770	339	,078	-1,03218	,58303	-2,17899	,11463
			-1,741	116,219	,084	-1,03218	,59297	-2,20661	,14225
VT_9 apreciere socială	,200	,655	,067	339	,947	,03714	,55556	-1,05564	1,12992
			,066	117,046	,947	,03714	,56211	-1,07608	1,15036
VT_10 cunoaștere	,702	,403	,278	339	,781	,14371	,51700	-,87323	1,16065
			,266	112,094	,791	,14371	,54048	-,92717	1,21459
VT_11 viață productivă	4,608	,033	-,943	338	,346	-,53739	,56959	-1,65778	,58300

			-,870	105,438	,386	-,53739	,61740	-1,76152	,68674
VT_12 dezvoltare continuă	3,210	,074	-,019	339	,985	-,01073	,57302	-1,13785	1,11640
			-,018	109,988	,986	-,01073	,60819	-1,21601	1,19456
VT_13 distracții	1,467	,227	-3,580	339	,000	-1,84356	,51492	-2,85639	-,83072
			-3,463	113,697	,001	-1,84356	,53240	-2,89827	-,78885
VT_14 libertate	,281	,596	,472	339	,637	,27559	,58343	-,87201	1,42319
			,478	121,186	,633	,27559	,57597	-,86468	1,41585
VT_15 viața familială fericită	2,382	,124	,961	339	,337	,57845	,60169	-,60507	1,76196
			,910	110,674	,365	,57845	,63541	-,68070	1,83760
VT_16 fericirea altora	,111	,740	,267	339	,790	,13880	,51981	-,88365	1,16125
			,267	118,964	,790	,13880	,51983	-,89052	1,16811
VT_17 creație	,243	,623	-,456	339	,648	-,25248	,55323	-1,34068	,83572
			-,445	114,879	,657	-,25248	,56754	-1,37669	,87172
VT_18 încredere în sine	10,874	,001	2,956	339	,003	1,88221	,63664	,62994	3,13447
			2,647	103,680	,009	1,88221	,71103	,47216	3,29225

Orientările valorice instrumentale după criteriul gen: datele statisticii descriptive.

Tabelul A 4.3. Diferenţele dintre medii în funcţie de factorul gen - orientările valorice instrumentale la adolescenţi

Valori	Sexul	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
VI_1 acurateţe	masculin	75	10,1600	5,28649	,61043
	feminin	266	10,0977	4,83987	,29675
VI_2 educație	masculin	75	4,8000	4,60024	,53119
	feminin	266	4,7105	4,39327	,26937
VI_3 exigențe înalte	masculin	75	11,5200	4,56591	,52723
	feminin	266	11,5000	5,15953	,31635
VI_4 energie de viață	masculin	75	9,2000	5,60405	,64710
	feminin	266	10,3120	5,40688	,33152
VI_5 executivitate	masculin	75	11,2533	4,94591	,57110
	feminin	266	11,3609	4,66838	,28624
VI_6 independență	masculin	75	7,7200	5,11638	,59079
	feminin	266	7,7105	4,80672	,29472
VI_7 intransigență față de sine	masculin	75	12,3467	4,94153	,57060

	feminin	266	13,6128	4,69569	,28791
VI_8 studii	masculin	75	8,3733	5,16164	,59601
	feminin	266	7,8835	4,81640	,29531
VI_9 responsabilitate	masculin	75	7,2533	5,15200	,59490
	feminin	266	7,1391	4,80403	,29455
VI_10 raționalism	masculin	75	8,0933	5,06491	,58485
	feminin	266	8,4662	4,98761	,30581
VI_11 autocontrol	masculin	75	6,8667	4,17953	,48261
	feminin	266	7,1805	4,60162	,28214
VI_12 curaj și opinii proprii	masculin	75	9,6667	4,44891	,51372
	feminin	266	9,8534	4,49120	,27537
VI_13 voință	masculin	75	8,2667	4,42760	,51125
	feminin	266	8,9662	4,57998	,28082
VI_14 toleranță	masculin	75	10,9600	4,44619	,51340
	feminin	266	10,0827	4,64359	,28472
VI_15 viziuni largi	masculin	75	9,9200	4,95591	,57226
	feminin	266	10,2707	4,80036	,29433
VI_16 onestitate	masculin	75	10,1467	4,28288	,49454
	feminin	266	8,8534	4,71340	,28900
VI_17_eficacitate în activitate	masculin	75	11,2267	4,48292	,51764
	feminin	266	10,5865	4,51852	,27705
VI_18 delicatețe	masculin	75	13,1333	4,41537	,50984
	feminin	266	12,0113	4,78637	,29347

Tabelul A 4.4. Rezultatele obținute la Testul T pentru orientările valorice instrumentale în funcție de factorul gen

Factori	F	Sig.	T	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
VI_1 acuratețe	1,784	,182	,096	339	,923	,06226	,64596	-1,20833	1,33285
			,092	111,372	,927	,06226	,67874	-1,28266	1,40718
VI_2 educație	,157	,692	,154	339	,878	,08947	,58039	-1,05214	1,23109
			,150	114,832	,881	,08947	,59559	-1,09028	1,26923
VI_3 exigențe înalte	3,311	,070	,030	339	,976	,02000	,65839	-1,27505	1,31505
			,033	132,096	,974	,02000	,61485	-1,19623	1,23623
VI_4 energie de viață	,362	,548	-1,561	339	,120	-1,11203	,71260	-2,51370	,28964
			-1,529	115,716	,129	-1,11203	,72708	-2,55214	,32808
VI_5 executivitate	1,619	,204	-,174	339	,862	-,10757	,61844	-1,32404	1,10890
			-,168	113,841	,867	-,10757	,63882	-1,37309	1,15795

VI_6 independență	1,044	,308	,015	339	,988	,00947	,63748	-1,24445	1,26339
			,014	113,452	,989	,00947	,66022	-1,29848	1,31743
VI_7 intransigență față de sine	1,367	,243	-2,039	339	,042	-1,26612	,62107	-2,48775	-,04448
			-1,981	114,406	,050	-1,26612	,63912	-2,53216	-,00007
VI_8 studii	1,442	,231	,766	339	,444	,48987	,63982	-,76864	1,74838
			,736	112,894	,463	,48987	,66516	-,82795	1,80770
VI_9 responsabilitate	1,157	,283	,179	339	,858	,11424	,63828	-1,14126	1,36973
			,172	112,837	,864	,11424	,66383	-1,20095	1,42942
VI_10 raționalism	,065	,798	-,570	339	,569	-,37283	,65430	-1,65982	,91416
			-,565	117,543	,573	-,37283	,65997	-1,67981	,93415
VI_11 autocontrol	1,443	,231	-,532	339	,595	-,31378	,59001	-1,47432	,84675
			-,561	129,019	,576	-,31378	,55903	-1,41984	,79227
VI_12 curaj și opinii proprii	,025	,875	-,319	339	,750	-,18672	,58597	-1,33932	,96588
			-,320	119,872	,749	-,18672	,58287	-1,34077	,96733
VI_13 voință	,281	,596	-1,177	339	,240	-,69950	,59449	-1,86885	,46986
			-1,199	122,279	,233	-,69950	,58330	-1,85417	,45518
VI_14 toleranță	,062	,804	1,458	339	,146	,87729	,60156	-,30597	2,06055
			1,494	123,261	,138	,87729	,58707	-,28474	2,03933
VI_15 viziuni largi	,264	,608	-,555	339	,579	-,35068	,63209	-1,59399	,89264
			-,545	116,061	,587	-,35068	,64351	-1,62523	,92388
VI_16 onestitate	3,525	,061	2,140	339	,033	1,29328	,60439	,10446	2,48210
			2,258	128,970	,026	1,29328	,57279	,15999	2,42657
VI_17 eficacitate în activitate	,381	,537	1,086	339	,278	,64020	,58973	-,51980	1,80020
			1,090	119,723	,278	,64020	,58712	-,52228	1,80268
VI_18 delicatețe	1,992	,159	1,823	339	,069	1,12206	,61550	-,08863	2,33274
			1,907	127,259	,059	1,12206	,58827	-,04201	2,28612

Orientările valorice terminale după factorul *mediul de proveniență (urban / rural)*: datele statisticii descriptive

Tabelul A 4.5. Diferenţele dintre medii în funcţie de factorul *mediul de proveniență (urban / rural)* pentru orientările valorice terminale la adolescenţi

Valori	Mediul de prov.	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
VT_1 viața activă	urban	182	8,4670	4,27591	,31695
	rural	159	8,5975	4,52856	,35914
VT_2 înțelepciunea vieții	urban	182	7,8352	4,49988	,33355

	rural	159	7,9497	4,04375	,32069
VT_3 sănătate	urban	182	3,2582	3,47116	,25730
	rural	159	3,1132	3,64914	,28940
VT_4 muncă interesantă	urban	182	10,1484	4,28088	,31732
	rural	158	9,8734	4,24524	,33773
VT_5 frumusețea naturii și a artei	urban	182	14,2143	3,94201	,29220
	rural	159	12,9182	4,19458	,33265
VT_6 dragoste	urban	182	7,4670	4,96802	,36825
	rural	159	6,8302	4,32860	,34328
VT_7 bunăstare materială	urban	182	8,6044	4,69719	,34818
	rural	159	10,1384	4,74739	,37649
VT_8 prieteni buni	urban	182	8,4890	4,37312	,32416
	rural	159	8,8239	4,59297	,36425
VT_9 apreciere socială	urban	182	12,7418	4,16567	,30878
	rural	159	12,5472	4,34100	,34426
VT_10 cunoaștere	urban	182	8,6484	3,99965	,29647
	rural	159	8,0755	3,88041	,30774
VT_11 viață productivă	urban	182	9,9780	4,42614	,32809
	rural	158	9,5633	4,22675	,33626
VT_12 dezvoltare continuă	urban	182	8,3077	4,38025	,32469
	rural	159	8,9811	4,35813	,34562
VT_13 distracții	urban	182	14,0495	3,87409	,28717
	rural	159	14,3396	4,15952	,32987
VT_14 libertate	urban	182	8,6813	4,39331	,32565
	rural	159	9,7044	4,48140	,35540
VT_15 viața familială fericită	urban	182	6,1374	4,72770	,35044
	rural	159	6,0189	4,46714	,35427
VT_16 fericirea altora	urban	182	13,8791	4,07888	,30235
	rural	159	14,1635	3,84983	,30531
VT_17 creație	urban	182	12,6374	4,02620	,29844
	rural	159	12,2075	4,44670	,35265
VT_18 încredere în sine	urban	182	7,0934	4,78800	,35491
	rural	159	6,6038	5,07914	,40280

Tabelul A 4.6. Rezultatele obținute la Testul T - orientările valorice terminale în funcție de mediul de proveniență (urban / rural)

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
VT_1 viața activă	1,756	,186	-,273	339	,785	-,13045	,47714	1,756	,186
			-,272	326,875	,786	-,13045	,47900		

VT_2 înțelepciunea vieții	3,142	,077	-,246	339	,806	-,11452	,46605	3,142	,077
			-,248	338,723	,805	-,11452	,46271		
VT_3 sănătate	,015	,901	,376	339	,707	,14503	,38593	,015	,901
			,375	327,748	,708	,14503	,38724		
VT_4 muncă interesantă	,124	,725	,593	338	,554	,27493	,46369	,124	,725
			,593	332,072	,553	,27493	,46342		
VT_5 frumuseețea naturii și a artei	2,117	,147	2,939	339	,004	1,29605	,44091	2,117	,147
			2,927	326,306	,004	1,29605	,44276		
VT_6 dragoste	10,038	,002	1,253	339	,211	,63684	,50813	10,038	,002
			1,265	338,998	,207	,63684	,50344		
VT_7 bunăstare materială	,000	,996	-2,993	339	,003	-1,53397	,51244	,000	,996
			-2,991	331,905	,003	-1,53397	,51281		
VT_8 prieteni buni	1,139	,287	-,689	339	,491	-,33489	,48599	1,139	,287
			-,687	327,858	,493	-,33489	,48760		
VT_9 apreciere socială	,109	,741	,422	339	,673	,19459	,46117	,109	,741
			,421	328,747	,674	,19459	,46245		
VT_10 cunoaștere	1,650	,200	1,338	339	,182	,57288	,42819	1,650	,200
			1,341	335,278	,181	,57288	,42732		
VT_11 viață productivă	,373	,542	,880	338	,380	,41473	,47134	,373	,542
			,883	334,923	,378	,41473	,46980		
VT_12 dezvoltare continuă	,000	,994	-1,420	339	,157	-,67344	,47437	,000	,994
			-1,420	333,319	,157	-,67344	,47421		
VT_13 distracții	,247	,619	-,667	339	,505	-,29017	,43526	,247	,619
			-,663	325,189	,508	-,29017	,43736		
VT_14 libertate	,035	,852	-2,125	339	,034	-1,02308	,48139	,035	,852
			-2,122	331,008	,035	-1,02308	,48204		
VT_15 viața familială fericită	1,195	,275	,237	339	,813	,11849	,50022	1,195	,275
			,238	336,903	,812	,11849	,49831		
VT_16 fericirea altora	,412	,521	-,659	339	,510	-,28440	,43137	,412	,521
			-,662	336,961	,508	-,28440	,42968		
VT_17 creație	2,223	,137	,937	339	,350	,42982	,45890	2,223	,137
			,930	321,438	,353	,42982	,46198		
VT_18 încredere în sine	,283	,595	,916	339	,360	,48963	,53472	,283	,595
			,912	326,679	,362	,48963	,53685		

Orientările valorice instrumentale după factorul *mediul de proveniență (urban / rural)*: datele statisticii descriptive

Tabelul A 4.7. Diferenţele dintre medii în funcţie de factorul mediul de proveniență (urban / rural) - orientările valorice instrumentale la adolescenţi

Valori	Mediul de prov.	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
VI_1 acuratețe	urban	182	10,4286	4,98427	,36946
	rural	159	9,7484	4,86523	,38584
VI_2 educație	urban	182	5,4890	4,50873	,33421
	rural	159	3,8616	4,19233	,33247
VI_3 exigențe înalte	urban	182	11,5000	4,97035	,36843
	rural	159	11,5094	5,11001	,40525
VI_4 energie de viață	urban	182	10,1044	5,52194	,40931
	rural	159	10,0252	5,40973	,42902
VI_5 executivitate	urban	182	11,7857	4,80023	,35582
	rural	159	10,8239	4,59573	,36446
VI_6 independență	urban	182	7,6648	4,74112	,35144
	rural	159	7,7673	5,02550	,39855
VI_7 intransigență față de sine	urban	182	13,3846	4,73326	,35085
	rural	159	13,2767	4,83122	,38314
VI_8 studii	urban	182	8,1538	4,89429	,36279
	rural	159	7,8050	4,89572	,38826
VI_9 responsabilitate	urban	182	6,9560	4,83064	,35807
	rural	159	7,4025	4,93004	,39098
VI_10 raționalism	urban	182	7,5330	5,01781	,37195
	rural	159	9,3585	4,81201	,38162
VI_11 autocontrol	urban	182	6,7912	4,37602	,32437
	rural	159	7,4780	4,64136	,36808
VI_12 curaj și opinii proprii	urban	182	9,7692	4,62656	,34294
	rural	159	9,8616	4,31142	,34192
VI_13 voință	urban	182	8,6264	4,51431	,33462
	rural	159	9,0252	4,59492	,36440
VI_14 toleranță	urban	182	10,6264	4,52531	,33544
	rural	159	9,8742	4,68467	,37152
VI_15 viziuni largi	urban	182	9,8132	4,83064	,35807
	rural	159	10,6289	4,80711	,38123
VI_16 onestitate	urban	182	8,9835	4,62694	,34297
	rural	159	9,3145	4,67844	,37102
VI_17_eficacitate în activitate	urban	182	10,6264	4,62075	,34251
	rural	159	10,8428	4,39582	,34861
VI_18 delicatețe	urban	182	12,4835	4,55018	,33728

	rural	159	12,0000	4,91703	,38995

Tabelul A 4.8. Rezultatele obținute la Testul T pentru orientările valorice instrumentale în funcție de factorul mediul de proveniență (urban / rural)

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
VI_1 acuratețe	,166	,684	1,271	339	,205	,68014	,53508	-,37234	1,73263
			1,273	334,841	,204	,68014	,53420	-,37067	1,73096
VI_2 educație	4,221	,041	3,435	339	,001	1,62738	,47374	,69554	2,55921
			3,452	337,669	,001	1,62738	,47142	,70009	2,55466
VI_3 exigențe înalte	1,153	,284	-,017	339	,986	-,00943	,54667	-1,08472	1,06585
			-,017	330,205	,986	-,00943	,54769	-1,08684	1,06797
VI_4 energie de viață	,124	,725	,133	339	,894	,07924	,59378	-1,08872	1,24719
			,134	334,568	,894	,07924	,59295	-1,08715	1,24563
VI_5 executivitate	1,397	,238	1,883	339	,061	,96181	,51085	-,04303	1,96666
			1,888	336,151	,060	,96181	,50935	-,04011	1,96374
VI_6 independență	2,422	,121	-,194	339	,847	-,10246	,52928	-1,14354	,93862
			-,193	326,773	,847	-,10246	,53136	-1,14779	,94286
VI_7 intransigență față de sine	,158	,691	,208	339	,835	,10789	,51879	-,91257	1,12835
			,208	330,945	,836	,10789	,51951	-,91408	1,12985
VI_8 studii	,173	,678	,656	339	,512	,34881	,53136	-,69637	1,39400
			,656	332,853	,512	,34881	,53137	-,69646	1,39409
VI_9 responsabilitate	,376	,540	-,843	339	,400	-,44647	,52944	-1,48787	,59493
			-,842	330,956	,400	-,44647	,53017	-1,48940	,59645
VI_10 raționalism	,152	,697	-3,416	339	,001	-1,82552	,53440	-2,87669	-,77436
			-3,426	336,048	,001	-1,82552	,53289	-2,87375	-,77730
VI_11 autocontrol	1,390	,239	-1,405	339	,161	-,68678	,48867	-1,64798	,27442
			-1,400	326,699	,163	-,68678	,49061	-1,65194	,27838
VI_12 curaj și opinii proprii	,564	,453	-,190	339	,849	-,09240	,48658	-1,04951	,86470
			-,191	337,574	,849	-,09240	,48427	-1,04497	,86016
VI_13 voință	,056	,814	-,807	339	,420	-,39878	,49414	-1,37075	,57318
			-,806	331,222	,421	-,39878	,49473	-1,37200	,57443
VI_14 toleranță	,039	,843	1,506	339	,133	,75216	,49937	-,23010	1,73442
			1,503	329,473	,134	,75216	,50054	-,23251	1,73683
VI_15 viziuni largi	,001	,974	-1,559	339	,120	-,81574	,52319	-1,84486	,21337
			-1,560	333,303	,120	-,81574	,52302	-1,84458	,21309
VI_16 onestitate	,058	,810	-,655	339	,513	-,33095	,50488	-1,32405	,66215
			-,655	331,863	,513	-,33095	,50526	-1,32487	,66297

VI_17_eficacitate în activitate	,405	,525	-,441	339	,659	-,21639	,49037	-1,18094	,74815
			-,443	336,529	,658	-,21639	,48872	-1,17772	,74493
VI_18 delicatețe	2,133	,145	,943	339	,346	,48352	,51288	-,52532	1,49235
			,938	324,364	,349	,48352	,51557	-,53078	1,49781

Orientările valorice terminale după factorul *profilul studiilor*: datele statisticii descriptive

Tabelul A 4.9. Diferenţele dintre medii în funcţie de factorul profilul studiilor (umanist / real) pentru orientările valorice terminale la adolescenţi

Valori	Profilul studiilor	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
VT_1 viața activă	umanist	251	8,4940	4,51076	,28472
	real	90	8,6222	4,05462	,42739
VT_2 înțelepciunea vieții	umanist	251	8,0080	4,41361	,27858
	real	90	7,5556	3,91801	,41299
VT_3 sănătate	umanist	251	3,2470	3,58925	,22655
	real	90	3,0333	3,45582	,36428
VT_4 muncă interesantă	umanist	250	9,9600	4,22538	,26724
	real	90	10,1889	4,37535	,46120
VT_5 frumusețea naturii și a artei	umanist	251	13,5458	4,13774	,26117
	real	90	13,7889	4,03773	,42561
VT_6 dragoste	umanist	251	7,3865	4,65683	,29394
	real	90	6,5667	4,73583	,49920
VT_7 bunăstare materială	umanist	251	9,3347	4,71758	,29777
	real	90	9,2778	4,96058	,52289
VT_8 prieteni buni	umanist	251	8,5618	4,46667	,28193
	real	90	8,8778	4,50924	,47532
VT_9 apreciere socială	umanist	251	12,5657	4,29682	,27121
	real	90	12,8889	4,10383	,43258
VT_10 cunoaștere	umanist	251	8,3665	4,10282	,25897
	real	90	8,4222	3,50594	,36956
VT_11 viață productivă	umanist	251	10,0717	4,21270	,26590
	real	89	8,9775	4,58500	,48601
VT_12 dezvoltare continuă	umanist	251	8,4422	4,38813	,27698
	real	90	9,1222	4,32871	,45629
VT_13 distracții	umanist	251	14,3705	3,96512	,25028
	real	90	13,6667	4,09714	,43188
VT_14 libertate	umanist	251	9,2510	4,51273	,28484
	real	90	8,9000	4,31368	,45470
VT_15 viața familială fericită	umanist	251	6,1116	4,52675	,28573
	real	90	6,0000	4,82968	,50909

VT_16 fericirea altora	umanist	251	13,8924	4,07926	,25748
	real	90	14,3444	3,65095	,38484
VT_17 creație	umanist	251	12,3068	4,25365	,26849
	real	90	12,8000	4,15216	,43768
VT_18 încredere în sine	umanist	251	6,7211	4,88609	,30841
	real	90	7,2667	5,03650	,53089

Tabelul A 4.10. Rezultatele obținute la Testul T pentru orientările valorice terminale în funcție de factorul profilul studiilor (umanist / real)

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
VT_1 viața activă	2,361	,125	-,237	339	,813	-,12820	,54005	-1,19048	,93408
			-,250	173,366	,803	-,12820	,51355	-1,14181	,88541
VT_2 înțelepciunea vieții	2,253	,134	,859	339	,391	,45241	,52696	-,58411	1,48894
			,908	175,485	,365	,45241	,49817	-,53076	1,43559
VT_3 sănătate	,559	,455	,489	339	,625	,21368	,43674	-,64538	1,07274
			,498	162,508	,619	,21368	,42898	-,63341	1,06077
VT_4 muncă interesantă	,151	,698	-,437	338	,663	-,22889	,52433	-1,26025	,80247
			-,429	152,645	,668	-,22889	,53303	-1,28196	,82418
VT_5 frumuseețea naturii și a artei	,146	,703	-,481	339	,631	-,24307	,50518	-1,23675	,75060
			-,487	160,541	,627	-,24307	,49936	-1,22923	,74308
VT_6 dragoste	,070	,792	1,426	339	,155	,81979	,57471	-,31067	1,95024
			1,415	154,787	,159	,81979	,57931	-,32459	1,96416
VT_7 bunăstare materială	,663	,416	,097	339	,923	,05688	,58760	-1,09891	1,21268
			,095	150,452	,925	,05688	,60173	-1,13206	1,24582
VT_8 prieteni buni	,041	,840	-,574	339	,566	-,31602	,55016	-1,39819	,76614
			-,572	155,778	,568	-,31602	,55264	-1,40766	,77561
VT_9 apreciere socială	,111	,739	-,619	339	,536	-,32315	,52180	-1,34952	,70322
			-,633	163,715	,528	-,32315	,51057	-1,33131	,68500
VT_10 cunoaștere	4,460	,035	-,115	339	,909	-,05569	,48590	-1,01145	,90007
			-,123	182,224	,902	-,05569	,45126	-,94606	,83468
VT_11 viață productivă	1,218	,271	2,057	338	,041	1,09419	,53206	,04762	2,14075
			1,975	144,026	,050	1,09419	,55399	-,00082	2,18919
VT_12 dezvoltare continuă	,003	,955	-1,266	339	,206	-,67999	,53723	-1,73671	,37673
			-1,274	158,988	,205	-,67999	,53377	-1,73419	,37421
VT_13 distracții	,183	,669	1,432	339	,153	,70385	,49147	-,26287	1,67057
			1,410	152,685	,161	,70385	,49915	-,28229	1,68999

VT_14 libertate	,603	,438	,640	339	,522	,35100	,54813	-,72717	1,42916
			,654	163,588	,514	,35100	,53655	-,70847	1,41046
VT_15 viața familială fericită	1,621	,204	,197	339	,844	,11155	,56618	-1,00211	1,22521
			,191	148,649	,849	,11155	,58379	-1,04205	1,26516
VT_16 fericirea altora	,860	,355	-,926	339	,355	-,45201	,48792	-1,41175	,50772
			-,976	174,093	,330	-,45201	,46304	-1,36590	,46187
VT_17 creație	,122	,727	-,950	339	,343	-,49323	,51937	-1,51482	,52836
			-,961	160,495	,338	-,49323	,51346	-1,50725	,52079
VT_18 încredere în sine	,382	,537	-,901	339	,368	-,54555	,60522	-1,73602	,64491
			-,889	153,002	,376	-,54555	,61397	-1,75851	,66741

Orientările valorice instrumentale după factorul *profilul studiilor*: datele statisticii descriptive

Tabelul A 4.11. Diferenţele dintre medii în funcţie de factorul profilul studiilor (umanist / real) - orientările valorice instrumentale la adolescenţi

Valori	Profilul studiilor	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
VI_1 acurateţe	umanist	251	9,9880	5,04657	,31854
	real	90	10,4556	4,61351	,48631
VI_2 educaţie	umanist	251	4,6295	4,46611	,28190
	real	90	5,0111	4,35114	,45865
VI_3 exigenţe înalte	umanist	251	11,5418	5,11793	,32304
	real	90	11,4000	4,79653	,50560
VI_4 energie de viaţă	umanist	251	10,2151	5,47810	,34577
	real	90	9,6556	5,42603	,57195
VI_5 executivitate	umanist	251	11,4781	4,64785	,29337
	real	90	10,9444	4,93408	,52010
VI_6 independenţă	umanist	251	7,5299	4,86231	,30691
	real	90	8,2222	4,87778	,51416
VI_7 intransigenţă faţă de sine	umanist	251	13,3586	4,88415	,30828
	real	90	13,2667	4,47163	,47135
VI_8 studii	umanist	251	7,7809	4,82284	,30442
	real	90	8,5778	5,05693	,53305
VI_9 responsabilitate	umanist	251	7,2151	4,83751	,30534
	real	90	7,0222	5,00332	,52740
VI_10 raţionalism	umanist	251	8,5697	4,93458	,31147
	real	90	7,8667	5,16949	,54491
VI_11 autocontrol	umanist	251	7,1116	4,44202	,28038
	real	90	7,1111	4,71299	,49679
VI_12 curaj şi opinii proprii	umanist	251	9,9721	4,55755	,28767

	real	90	9,3667	4,23323	,44622
VI_13 voință	umanist	251	8,9562	4,50356	,28426
	real	90	8,4111	4,67817	,49312
VI_14 toleranță	umanist	251	10,0199	4,57511	,28878
	real	90	10,9889	4,65312	,49048
VI_15 viziuni largi	umanist	251	10,1873	4,79007	,30235
	real	90	10,2111	4,96617	,52348
VI_16 onestitate	umanist	251	9,2032	4,67702	,29521
	real	90	8,9556	4,58358	,48315
VI_17_eficacitate în activitate	umanist	251	10,9044	4,31449	,27233
	real	90	10,2333	5,01470	,52860
VI_18 delicatețe	umanist	251	12,0876	4,73120	,29863
	real	90	12,7333	4,69712	,49512

Tabelul A 4.12. Rezultatele obținute la Testul T - orientările valorice instrumentale în funcție de factorul profilul studiilor

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
VI_1 acuratețe	1,867	,173	-,771	339	,441	-,46751	,60652	-1,66052	,72550
			-,804	170,574	,422	-,46751	,58134	-1,61506	,68005
VI_2 educație	,017	,896	-,700	339	,484	-,38163	,54504	-1,45372	,69047
			-,709	160,775	,479	-,38163	,53836	-1,44479	,68153
VI_3 exigențe înalte	1,620	,204	,229	339	,819	,14183	,61868	-1,07510	1,35877
			,236	166,612	,813	,14183	,59999	-1,04273	1,32639
VI_4 energie de viață	,121	,728	,833	339	,405	,55958	,67138	-,76101	1,88018
			,837	158,411	,404	,55958	,66835	-,76044	1,87961
VI_5 executivitate	,501	,480	,919	339	,359	,53364	,58049	-,60816	1,67545
			,894	149,265	,373	,53364	,59713	-,64628	1,71357
VI_6 independență	,030	,862	-1,158	339	,248	-,69234	,59790	-1,86839	,48371
			-1,156	156,640	,249	-,69234	,59880	-1,87510	,49041
VI_7 intransigență față de sine	,924	,337	,157	339	,876	,09190	,58720	-1,06311	1,24691
			,163	170,334	,871	,09190	,56322	-1,01988	1,20368
VI_8 studii	1,178	,279	-1,328	339	,185	-,79690	,60023	-1,97755	,38374
			-1,298	150,808	,196	-,79690	,61385	-2,00975	,41595
VI_9 responsabilitate	,256	,613	,322	339	,748	,19292	,59976	-,98681	1,37264
			,317	152,562	,752	,19292	,60941	-1,01105	1,39689
VI_10 raționalism	,488	,485	1,145	339	,253	,70305	,61398	-,50464	1,91075
			1,120	150,921	,264	,70305	,62765	-,53706	1,94316
VI_11	,593	,442	,001	339	,999	,00044	,55469	-1,09063	1,09151

autocontrol			,001	149,332	,999	,00044	,57045	-1,12676	1,12764
VI_12 curaj și opinii proprii	,837	,361	1,101	339	,272	,60544	,54977	-,47594	1,68683
			1,140	168,020	,256	,60544	,53091	-,44267	1,65356
VI_13 voință	,014	,906	,975	339	,330	,54506	,55903	-,55454	1,64467
			,958	152,002	,340	,54506	,56919	-,57948	1,66960
VI_14 toleranță	,022	,881	-1,716	339	,087	-,96897	,56464	-2,07961	,14167
			-1,702	154,776	,091	-,96897	,56918	-2,09333	,15539
VI_15 viziuni largi	,527	,468	-,040	339	,968	-,02386	,59428	-1,19279	1,14507
			-,039	152,251	,969	-,02386	,60452	-1,21819	1,17047
VI_16 onestitate	,025	,874	,433	339	,665	,24763	,57164	-,87677	1,37204
			,437	159,923	,662	,24763	,56620	-,87057	1,36583
VI_17 eficacitate în activitate	5,466	,020	1,211	339	,227	,67105	,55397	-,41860	1,76070
			1,129	139,028	,261	,67105	,59462	-,50462	1,84672
VI_18 delicatețe	,083	,774	-1,113	339	,267	-,64568	,58019	-1,78691	,49554
			-1,117	158,085	,266	-,64568	,57821	-1,78769	,49632

Orientările valorice terminale după factorul *reușita academică (9-10 / 6-7)*: datele statisticii descriptive

Tabelul A 4.13. Diferenţele dintre medii în funcţie de factorul reușita academică (9-10 / 6-7) - orientările valorice terminale la adolescenţi

Valori	Reușita academică	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
VT_1 viața activă	9-10	67	8,8955	4,45222	,54393
	6-7	40	7,4750	3,70715	,58615
VT_2 înțelepciunea vieții	9-10	67	7,6716	3,99768	,48839
	6-7	40	8,3750	4,83411	,76434
VT_3 sănătate	9-10	67	3,6716	4,07650	,49802
	6-7	40	2,9000	3,20096	,50612
VT_4 muncă interesantă	9-10	67	9,6269	3,72882	,45555
	6-7	40	10,8750	4,79951	,75887
VT_5 frumusețea naturii și a artei	9-10	67	14,0000	4,06388	,49648
	6-7	40	13,5500	4,41994	,69885
VT_6 dragoste	9-10	67	6,8657	4,07094	,49735
	6-7	40	8,4000	4,93964	,78102
VT_7 bunăstare materială	9-10	67	9,7015	4,86489	,59434
	6-7	40	9,2250	5,04080	,79702
VT_8 prieteni buni	9-10	67	8,7313	4,16909	,50933
	6-7	40	8,0000	4,15717	,65731
VT_9 apreciere socială	9-10	67	12,6567	4,67603	,57127
	6-7	40	11,4250	4,68980	,74152

VT_10 cunoaștere	9-10	67	7,7612	3,75818	,45913
	6-7	40	9,1000	4,06864	,64331
VT_11 viață productivă	9-10	67	9,5373	4,46308	,54525
	6-7	40	9,8500	4,50953	,71302
VT_12 dezvoltare continuă	9-10	67	8,0000	4,17060	,50952
	6-7	40	9,4250	4,80858	,76030
VT_13 distracții	9-10	67	14,7761	4,13712	,50543
	6-7	40	12,7750	4,31151	,68171
VT_14 libertate	9-10	67	9,5373	4,75244	,58060
	6-7	40	9,5750	4,34940	,68770
VT_15 viața familială fericită	9-10	67	5,8507	4,30382	,52579
	6-7	40	7,0000	5,51455	,87193
VT_16 fericirea altora	9-10	67	14,1343	3,68410	,45008
	6-7	40	14,1750	3,47804	,54993
VT_17 creație	9-10	67	12,8806	3,87111	,47293
	6-7	40	12,0000	4,53477	,71701
VT_18 încredere în sine	9-10	67	6,3582	4,88567	,59688
	6-7	40	6,3250	4,59870	,72712

Tabelul A 4.14. Rezultatele obținute la Testul T - orientările valorice terminale în funcție de factorul reușita academică (9-10 / 6-7)

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
VT_1 viața activă	1,482	,226	1,696	105	,093	1,42052	,83741	-,23991	3,08095
			1,776	93,929	,079	1,42052	,79964	-,16720	3,00825
VT_2 înțelepciunea vieții	2,835	,095	-,813	105	,418	-,70336	,86465	-2,41779	1,01107
			-,775	70,412	,441	-,70336	,90705	-2,51223	1,10551
VT_3 sănătate	3,798	,054	1,023	105	,309	,77164	,75431	-,72402	2,26730
			1,087	97,226	,280	,77164	,71006	-,63758	2,18087
VT_4 muncă interesantă	5,702	,019	-1,502	105	,136	-1,24813	,83099	-2,89582	,39956
			-1,410	67,029	,163	-1,24813	,88510	-3,01479	,51852
VT_5 frumuseețea naturii și a artei	1,093	,298	,536	105	,593	,45000	,83915	-1,21388	2,11388
			,525	76,749	,601	,45000	,85726	-1,25711	2,15711
VT_6 dragoste	3,320	,071	-1,740	105	,085	-1,53433	,88190	-3,28297	,21431
			-1,657	70,219	,102	-1,53433	,92593	-3,38094	,31229
VT_7 bunăstare materială	,271	,604	,484	105	,630	,47649	,98527	-1,47712	2,43010
			,479	79,844	,633	,47649	,99422	-1,50214	2,45512
VT_8 prieteni buni	,178	,674	,879	105	,381	,73134	,83216	-,91867	2,38135
			,879	82,351	,382	,73134	,83155	-,92277	2,38545
VT_9 apreciere	,031	,861	1,317	105	,191	1,23172	,93536	-,62292	3,08635

socială			1,316	81,970	,192	1,23172	,93606	-,63041	3,09384
VT_10 cunoaștere	,121	,729	-1,728	105	,087	-1,33881	,77456	-2,87461	,19700
			-1,694	77,039	,094	-1,33881	,79035	-2,91258	,23497
VT_11 viață productivă	,093	,760	-,349	105	,728	-,31269	,89524	-2,08778	1,46241
			-,348	81,484	,728	-,31269	,89761	-2,09848	1,47311
VT_12 dezvoltare continuă	,825	,366	-1,614	105	,110	-1,42500	,88284	-3,17551	,32551
			-1,557	73,175	,124	-1,42500	,91524	-3,24901	,39901
VT_13 distracții	,744	,390	2,383	105	,019	2,00112	,83976	,33602	3,66622
			2,358	79,471	,021	2,00112	,84864	,31210	3,69014
VT_14 libertate	,336	,563	-,041	105	,967	-,03769	,92051	-1,86289	1,78752
			-,042	87,994	,967	-,03769	,90002	-1,82629	1,75091
VT_15 viața familială fericită	6,852	,010	-1,201	105	,232	-1,14925	,95698	-3,04677	,74827
			-1,129	67,265	,263	-1,14925	1,01819	-3,18143	,88292
VT_16 fericirea altora	,315	,576	-,056	105	,955	-,04067	,72111	-1,47051	1,38916
			-,057	85,957	,954	-,04067	,71063	-1,45337	1,37203
VT_17 creație	3,261	,074	1,067	105	,288	,88060	,82525	-,75571	2,51691
			1,025	72,237	,309	,88060	,85893	-,83156	2,59275
VT_18 încredere în sine	,450	,504	,035	105	,972	,03321	,95533	-1,86103	1,92744
			,035	86,153	,972	,03321	,94073	-1,83685	1,90326

Orientările valorice instrumentale după factorul *reușita academică (9-10 / 6-7)*: datele statisticii descriptive

Tabelul A 4.15. Diferenţele dintre medii în funcţie de factorul *reușita academică (9-10 / 6-7)* - orientările valorice instrumentale la adolescenţi

Valori	Reușita academică	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
VI_1 acurateţe	9-10	67	10,4478	4,95215	,60500
	6-7	40	9,3500	6,02793	,95310
VI_2 educaţie	9-10	67	5,0597	4,55898	,55697
	6-7	40	4,1000	4,25953	,67349
VI_3 exigenţe înalte	9-10	67	12,2239	5,41552	,66161
	6-7	40	10,6500	4,04811	,64006
VI_4 energie de viaţă	9-10	67	10,1194	5,49800	,67169
	6-7	40	10,1250	5,86247	,92694
VI_5 executivitate	9-10	67	11,3134	4,92122	,60122
	6-7	40	11,3750	5,03163	,79557
VI_6 independenţă	9-10	67	8,1343	4,23512	,51740
	6-7	40	7,9000	4,86115	,76862
VI_7 intransigenţă faţă de sine	9-10	67	14,1493	4,57680	,55914
	6-7	40	12,9500	5,02787	,79498

VI_8 studii	9-10	67	6,6716	4,80337	,58683
	6-7	40	8,1500	4,86510	,76924
VI_9 responsabilitate	9-10	67	6,6119	4,63503	,56626
	6-7	40	6,7500	5,30481	,83876
VI_10 raționalism	9-10	67	8,6418	5,44310	,66498
	6-7	40	8,2750	4,96649	,78527
VI_11 autocontrol	9-10	67	7,0149	4,56433	,55762
	6-7	40	7,3250	4,19027	,66254
VI_12 curaj și opinii proprii	9-10	67	10,1194	4,12870	,50440
	6-7	40	9,7750	4,19699	,66360
VI_13 voință	9-10	67	9,2537	4,58040	,55959
	6-7	40	7,8500	4,38266	,69296
VI_14 toleranță	9-10	67	10,1493	4,13138	,50473
	6-7	40	11,5500	4,42574	,69977
VI_15 viziuni largi	9-10	67	10,0896	5,01734	,61297
	6-7	40	9,8250	4,78184	,75608
VI_16 onestitate	9-10	67	8,7313	4,40242	,53784
	6-7	40	10,0500	4,72283	,74675
VI_17_eficacitate în activitate	9-10	67	10,5970	3,88883	,47510
	6-7	40	11,6250	3,57834	,56578
VI_18 delicatețe	9-10	67	11,3582	5,16897	,63149
	6-7	40	13,1750	3,86893	,61173

Tabelul A 4.16. Rezultatele obținute la Testul T - orientările valorice instrumentale în funcție de factorul reușita academică (9-10 / 6-7)

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
VI_1 acuratețe	7,000	,009	1,022	105	,309	1,09776	1,07438	-1,03253	3,22805
			,972	70,041	,334	1,09776	1,12890	-1,15374	3,34927
VI_2 educație	1,387	,242	1,079	105	,283	,95970	,88919	-,80340	2,72280
			1,098	86,640	,275	,95970	,87396	-,77749	2,69689
VI_3 exigențe înalte	7,832	,006	1,591	105	,115	1,57388	,98946	-,38803	3,53579
			1,710	99,644	,090	1,57388	,92055	-,25254	3,40030
VI_4 energie de viață	1,108	,295	-,005	105	,996	-,00560	1,12617	-2,23859	2,22740
			-,005	78,002	,996	-,00560	1,14472	-2,28455	2,27336
VI_5 executivitate	,017	,895	-,062	105	,951	-,06157	,99158	-2,02768	1,90455
			-,062	80,711	,951	-,06157	,99720	-2,04578	1,92265
VI_6 independență	1,665	,200	,262	105	,794	,23433	,89474	-1,53977	2,00843
			,253	73,442	,801	,23433	,92654	-1,61207	2,08073
VI_7	,321	,572	1,264	105	,209	1,19925	,94898	-,68240	3,08091

intransigență față de sine			1,234	76,123	,221	1,19925	,97192	-,73644	3,13495
VI_8 studii	,144	,705	-1,533	105	,128	-1,47836	,96438	-3,39054	,43382
			-1,528	81,326	,130	-1,47836	,96752	-3,40330	,44659
VI_9 responsabilitate	,876	,352	-,141	105	,888	-,13806	,97799	-2,07723	1,80111
			-,136	73,616	,892	-,13806	1,01202	-2,15472	1,87860
VI_10 raționalism	1,967	,164	,348	105	,728	,36679	1,05324	-1,72158	2,45517
			,356	88,191	,722	,36679	1,02900	-1,67808	2,41166
VI_11 autocontrol	,278	,599	-,350	105	,727	-,31007	,88499	-2,06485	1,44470
			-,358	87,791	,721	-,31007	,86597	-2,03106	1,41091
VI_12 curaj și opinii proprii	,001	,982	,415	105	,679	,34440	,83006	-1,30146	1,99027
			,413	81,088	,681	,34440	,83354	-1,31405	2,00286
VI_13 voință	,996	,321	1,558	105	,122	1,40373	,90075	-,38229	3,18976
			1,576	85,072	,119	1,40373	,89069	-,36718	3,17464
VI_14 toleranță	,615	,435	-1,652	105	,101	-1,40075	,84783	-3,08183	,28034
			-1,623	77,706	,109	-1,40075	,86280	-3,11856	,31707
VI_15 viziuni largi	,082	,776	,268	105	,789	,26455	,98532	-1,68915	2,21825
			,272	85,332	,786	,26455	,97333	-1,67059	2,19969
VI_16 onestitate	,384	,537	-1,459	105	,148	-1,31866	,90397	-3,11106	,47375
			-1,433	77,616	,156	-1,31866	,92027	-3,15092	,51361
VI_17 eficacitate în activitate	,085	,772	-1,362	105	,176	-1,02799	,75459	-2,52420	,46823
			-1,391	87,641	,168	-1,02799	,73880	-2,49628	,44031
VI_18 delicatețe	5,950	,016	-1,923	105	,057	-1,81679	,94472	-3,69000	,05641
			-2,066	99,584	,041	-1,81679	,87920	-3,56119	-,07239

Orientările valorice terminale după factorul *vârstă (substadii: 1. adolescență propriu-zisă / 2. adolescență prelungită)*: datele statisticii descriptive

Tabelul A 4.17. Diferenţele dintre medii în funcţie de factorul *vârstă (substadii: 1. adolescență propriu-zisă / 2. adolescență prelungită)* - orientările valorice terminale la adolescenţi

Valori	Reușita academică	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
VT_1 viața activă	1 (15-20)	202	8,0990	4,24851	,29892
	2 (20-25)	139	9,1511	4,52995	,38423
VT_2 înțelepciunea vieții	1 (15-20)	202	8,0842	4,30409	,30283
	2 (20-25)	139	7,6043	4,26244	,36154
VT_3 sănătate	1 (15-20)	202	2,8119	3,27576	,23048
	2 (20-25)	139	3,7410	3,86238	,32760

VT_4 muncă interesantă	1 (15-20)	202	9,7772	4,27824	,30102
	2 (20-25)	138	10,3768	4,22402	,35957
VT_5 frumusețea naturii și a artei	1 (15-20)	202	13,5693	4,24588	,29874
	2 (20-25)	139	13,6691	3,91094	,33172
VT_6 dragoste	1 (15-20)	202	7,1881	4,64504	,32682
	2 (20-25)	139	7,1439	4,75876	,40363
VT_7 bunăstare materială	1 (15-20)	202	8,7426	4,72772	,33264
	2 (20-25)	139	10,1583	4,73693	,40178
VT_8 prieteni buni	1 (15-20)	202	8,6733	4,46458	,31413
	2 (20-25)	139	8,6043	4,50220	,38187
VT_9 apreciere socială	1 (15-20)	202	12,7030	3,97516	,27969
	2 (20-25)	139	12,5755	4,61877	,39176
VT_10 cunoaștere	1 (15-20)	202	8,5743	3,93314	,27673
	2 (20-25)	139	8,1007	3,96962	,33670
VT_11 viață productivă	1 (15-20)	202	10,0446	4,37689	,30796
	2 (20-25)	138	9,4058	4,25576	,36227
VT_12 dezvoltare continuă	1 (15-20)	202	8,8713	4,27224	,30059
	2 (20-25)	139	8,2590	4,51461	,38292
VT_13 distracții	1 (15-20)	202	13,9455	3,90203	,27455
	2 (20-25)	139	14,5324	4,14292	,35140
VT_14 libertate	1 (15-20)	202	9,0396	4,60136	,32375
	2 (20-25)	139	9,3309	4,25013	,36049
VT_15 viața familială fericită	1 (15-20)	202	6,1584	4,82682	,33961
	2 (20-25)	139	5,9712	4,26809	,36201
VT_16 fericirea altora	1 (15-20)	202	14,5149	3,59273	,25278
	2 (20-25)	139	13,2806	4,37388	,37099
VT_17 creație	1 (15-20)	202	12,5248	4,21934	,29687
	2 (20-25)	139	12,3094	4,24921	,36041
VT_18 încredere în sine	1 (15-20)	202	7,1634	4,98536	,35077
	2 (20-25)	139	6,4317	4,82002	,40883

Tabelul A 4.18. Rezultatele obținute la Testul T - orientările valorice terminale în funcție de factorul *vârstă (substadii: 1. adolescență propriu-zisă / 2. adolescență prelungită)*

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
VT_1 viața activă	1,498	,222	-2,187	339	,029	-1,05207	,48107	-1,99832	-,10582
			-2,161	284,142	,032	-1,05207	,48681	-2,01028	-,09386
VT_2 înțelepciunea vieții	,155	,694	1,016	339	,311	,47984	,47246	-,44948	1,40917
			1,017	298,647	,310	,47984	,47161	-,44826	1,40794
VT_3 sănătate	3,625	,058	-2,391	339	,017	-,92913	,38862	-1,69353	-,16472

			-2,320	264,013	,021	-,92913	,40056	-1,71782	-,14044
VT_4 muncă interesantă	,004	,949	-1,276	338	,203	-,59958	,47007	-1,52421	,32505
			-1,279	296,916	,202	-,59958	,46894	-1,52245	,32328
VT_5 frumuseeţea naturii şi a artei	2,561	,110	-,220	339	,826	-,09976	,45325	-,99129	,79177
			-,223	311,804	,823	-,09976	,44641	-,97812	,77860
VT_6 dragoste	,224	,636	,086	339	,932	,04423	,51704	-,97277	1,06124
			,085	292,074	,932	,04423	,51936	-,97793	1,06639
VT_7 bunăstare materială	,404	,525	-2,715	339	,007	-1,41570	,52142	-2,44133	-,39007
			-2,714	296,407	,007	-1,41570	,52161	-2,44223	-,38917
VT_8 prieteni buni	,024	,878	,140	339	,889	,06895	,49370	-,90216	1,04006
			,139	295,160	,889	,06895	,49447	-,90419	1,04209
VT_9 apreciere socială	4,860	,028	,272	339	,786	,12743	,46825	-,79360	1,04847
			,265	266,921	,791	,12743	,48135	-,82030	1,07517
VT_10 cunoaştere	,128	,721	1,088	339	,277	,47354	,43509	-,38227	1,32935
			1,087	294,996	,278	,47354	,43583	-,38419	1,33127
VT_11 viaţă productivă	,090	,764	1,336	338	,182	,63876	,47800	-,30148	1,57900
			1,343	299,824	,180	,63876	,47548	-,29694	1,57446
VT_12 dezvoltare continuă	,123	,726	1,271	339	,205	,61229	,48187	-,33553	1,56012
			1,258	285,933	,210	,61229	,48681	-,34590	1,57049
VT_13 distracţii	1,451	,229	-1,331	339	,184	-,58683	,44102	-1,45430	,28064
			-1,316	284,990	,189	-,58683	,44593	-1,46457	,29091
VT_14 libertate	2,833	,093	-,593	339	,554	-,29133	,49170	-1,25849	,67583
			-,601	311,331	,548	-,29133	,48453	-1,24470	,66203
VT_15 viaţa familială fericită	5,965	,015	,369	339	,713	,18719	,50777	-,81158	1,18596
			,377	318,446	,706	,18719	,49638	-,78940	1,16379
VT_16 fericirea altora	7,074	,008	2,850	339	,005	1,23428	,43304	,38248	2,08607
			2,749	257,743	,006	1,23428	,44892	,35025	2,11830
VT_17 creaţie	,000	,994	,462	339	,644	,21540	,46633	-,70186	1,13266
			,461	295,419	,645	,21540	,46694	-,70355	1,13435
VT_18 încredere în sine	,512	,475	1,350	339	,178	,73171	,54206	-,33451	1,79793
			1,358	303,164	,175	,73171	,53868	-,32832	1,79174

Orientările valorice instrumentale după factorul *vârstă (adolescenţă propriu-zisă / adolescenţă prelungită)*: datele statisticii descriptive

Tabelul A 4.19. Diferenţele dintre medii în funcţie de factorul *vârstă (substadii: 1. adolescenţă propriu-zisă / 2. adolescenţă prelungită)* - orientările valorice instrumentale la adolescenţi

Valori	Reuşita academică	Numărul de subiecţi	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.

VI_1 acuratețe	1 (15-20)	202	9,9901	4,94446	,34789
	2 (20-25)	139	10,2878	4,93030	,41818
VI_2 educație	1 (15-20)	202	4,8663	4,62493	,32541
	2 (20-25)	139	4,5324	4,14642	,35169
VI_3 exigențe înalte	1 (15-20)	202	11,2822	5,08970	,35811
	2 (20-25)	139	11,8273	4,93865	,41889
VI_4 energie de viață	1 (15-20)	202	9,5891	5,50210	,38713
	2 (20-25)	139	10,7626	5,34679	,45351
VI_5 executivitate	1 (15-20)	202	11,5693	4,64326	,32670
	2 (20-25)	139	11,0000	4,83496	,41010
VI_6 independență	1 (15-20)	202	7,3960	4,86654	,34241
	2 (20-25)	139	8,1727	4,85280	,41161
VI_7 intransigență față de sine	1 (15-20)	202	13,1287	4,97889	,35031
	2 (20-25)	139	13,6331	4,45614	,37796
VI_8 studii	1 (15-20)	202	8,2178	4,93259	,34706
	2 (20-25)	139	7,6619	4,82829	,40953
VI_9 responsabilitate	1 (15-20)	202	6,8119	4,67600	,32900
	2 (20-25)	139	7,6763	5,12484	,43468
VI_10 raționalism	1 (15-20)	202	8,3020	4,97685	,35017
	2 (20-25)	139	8,5036	5,04814	,42818
VI_11 autocontrol	1 (15-20)	202	7,1040	4,63322	,32599
	2 (20-25)	139	7,1223	4,33633	,36780
VI_12 curaj și opinii proprii	1 (15-20)	202	10,1634	4,40579	,30999
	2 (20-25)	139	9,3022	4,54392	,38541
VI_13 voință	1 (15-20)	202	8,7574	4,59889	,32358
	2 (20-25)	139	8,8921	4,49265	,38106
VI_14 toleranță	1 (15-20)	202	10,3267	4,47905	,31514
	2 (20-25)	139	10,2014	4,80667	,40770
VI_15 viziuni largi	1 (15-20)	202	10,5396	4,79126	,33711
	2 (20-25)	139	9,6906	4,85865	,41211
VI_16 onestitate	1 (15-20)	202	9,5495	4,56027	,32086
	2 (20-25)	139	8,5396	4,72316	,40061
VI_17_eficacitate în activitate	1 (15-20)	202	10,6485	4,57336	,32178
	2 (20-25)	139	10,8417	4,43513	,37618
VI_18 delicatețe	1 (15-20)	202	12,4455	4,40483	,30992
	2 (20-25)	139	11,9856	5,15694	,43741

Tabelul A 4.20. Rezultatele obținute la Testul T - orientările valorice instrumentale în funcție de factorul *vârstă (substadii: 1. adolescență propriu-zisă / 2. adolescență prelungită)*

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper

VI_1 acuratețe	,174	,677	-,547	339	,585	-,29767	,54426	-1,36822	,77288
			-,547	297,334	,585	-,29767	,54397	-1,36819	,77285
VI_2 educație	1,018	,314	,683	339	,495	,33396	,48890	-,62770	1,29563
			,697	316,278	,486	,33396	,47915	-,60875	1,27668
VI_3 exigențe înalte	,293	,588	-,984	339	,326	-,54516	,55419	-1,63523	,54491
			-,989	302,495	,323	-,54516	,55110	-1,62964	,53932
VI_4 energie de viață	,152	,697	-1,958	339	,051	-1,17348	,59944	-2,35257	,00561
			-1,968	302,217	,050	-1,17348	,59627	-2,34685	-,00012
VI_5 executivitate	,756	,385	1,094	339	,275	,56931	,52041	-,45432	1,59294
			1,086	288,863	,278	,56931	,52432	-,46266	1,60128
VI_6 independență	,006	,939	-1,450	339	,148	-,77662	,53569	-1,83032	,27708
			-1,451	297,326	,148	-,77662	,53541	-1,83030	,27705
VI_7 intransigență față de sine	1,535	,216	-,959	339	,338	-,50438	,52600	-1,53902	,53025
			-,979	316,550	,328	-,50438	,51534	-1,51831	,50955
VI_8 studii	,266	,607	1,032	339	,303	,55595	,53894	-,50413	1,61603
			1,036	300,855	,301	,55595	,53681	-,50042	1,61232
VI_9 responsabilitate	3,813	,052	-1,613	339	,108	-,86438	,53600	-1,91868	,18992
			-1,586	278,621	,114	-,86438	,54515	-1,93752	,20876
VI_10 raționalism	,135	,713	-,365	339	,715	-,20162	,55168	-1,28676	,88352
			-,365	294,025	,716	-,20162	,55313	-1,29022	,88698
VI_11 autocontrol	1,721	,190	-,037	339	,971	-,01834	,49754	-,99699	,96031
			-,037	309,041	,970	-,01834	,49148	-,98541	,94872
VI_12 curaj și opinii proprii	,241	,624	1,751	339	,081	,86121	,49179	-,10613	1,82854
			1,741	290,759	,083	,86121	,49461	-,11225	1,83467
VI_13 voință	,198	,656	-,268	339	,789	-,13466	,50208	-1,12224	,85292
			-,269	301,231	,788	-,13466	,49991	-1,11842	,84910
VI_14 toleranță	1,222	,270	,246	339	,806	,12529	,50861	-,87514	1,12573
			,243	282,850	,808	,12529	,51530	-,88901	1,13960
VI_15 viziuni largi	,018	,894	1,599	339	,111	,84896	,53105	-,19561	1,89352
			1,595	294,075	,112	,84896	,53242	-,19889	1,89680
VI_16 onestitate	,377	,540	1,981	339	,048	1,00994	,50994	,00689	2,01298
			1,968	289,924	,050	1,00994	,51327	-,00026	2,02014
VI_17 eficacitate în activitate	,665	,415	-,388	339	,698	-,19321	,49785	-1,17248	,78606
			-,390	302,600	,697	-,19321	,49503	-1,16735	,78093
VI_18 delicatețe	5,101	,025	,883	339	,378	,45993	,52076	-,56440	1,48426
			,858	265,416	,392	,45993	,53607	-,59557	1,51543

Anexa 5. Studiul corelației pentru variabilele cercetării în experimentul de constatare – inteligența emoțională

Anexa 5.1. *Analiza corelațională a inteligenței emoționale cu dimensiunile personalității*

Corelația dintre inteligența emoțională și dimensiunile personalității

	N	341	341	341	341	341	341	341	341	341	341
Initierea_contactelor_sociale	Pearson Correlation	-,118*	-,009	1	,483**	,286**	-,046	,056	,021	-,007	-,037
	Sig. (2-tailed)	,029	,865		,000	,000	,393	,307	,703	,903	,495
	N	341	341	341	341	341	341	341	341	341	341
Curajul_social	Pearson Correlation	-,079	,055	,483**	1	,455**	-,030	,007	,032	,024	-,013
	Sig. (2-tailed)	,145	,307	,000		,000	,584	,892	,557	,664	,805
	N	341	341	341	341	341	341	341	341	341	341
Increderea_in_sine	Pearson Correlation	-,065	,067	,286**	,455**	1	,041	-,001	-,063	-,038	-,101
	Sig. (2-tailed)	,230	,214	,000	,000		,452	,989	,248	,484	,063
	N	341	341	341	341	341	341	341	341	341	341
Inteligenta_sociala	Pearson Correlation	,024	-,042	-,046	-,030	,041	1	-,271**	-,110*	-,309**	-,105
	Sig. (2-tailed)	,655	,434	,393	,584	,452		,000	,043	,000	,053
	N	341	341	341	341	341	341	341	341	341	341
FPI_1	Pearson Correlation	-,077	-,016	,056	,007	-,001	-,271**	1	,361**	,642**	,505**
	Sig. (2-tailed)	,155	,773	,307	,892	,989	,000		,000	,000	,000
	N	341	341	341	341	341	341	341	341	341	341
FPI_2	Pearson Correlation	-,188**	,186**	,021	,032	-,063	-,110*	,361**	1	,462**	,426**
	Sig. (2-tailed)	,000	,001	,703	,557	,248	,043	,000		,000	,000
	N	341	341	341	341	341	341	341	341	341	341
FPI_3	Pearson Correlation	-,175**	,132*	-,007	,024	-,038	-,309**	,642**	,462**	1	,551**
	Sig. (2-tailed)	,001	,015	,903	,664	,484	,000	,000	,000		,000
	N	341	341	341	341	341	341	341	341	341	341
FPI_4	Pearson Correlation	-,134*	,064	-,037	-,013	-,101	-,105	,505**	,426**	,551**	1
	Sig. (2-tailed)	,013	,240	,495	,805	,063	,053	,000	,000	,000	
	N	341	341	341	341	341	341	341	341	341	341
FPI_5	Pearson Correlation	-,069	,054	,024	,011	,093	,604**	-,324**	-,180**	-,289**	-,092
	Sig. (2-tailed)	,203	,320	,657	,838	,085	,000	,000	,001	,000	,090
	N	341	341	341	341	341	341	341	341	341	341
FPI_6	Pearson Correlation	,047	,086	-,019	-,034	,000	,254**	-,244**	,014	-,194**	-,098
	Sig. (2-tailed)	,382	,114	,731	,530	,995	,000	,000	,800	,000	,070

Anexa 6. Relația inteligenței emoționalã cu orientările valorice a adolescenților

Tabelul A 6.1. Diferenţele dintre medii în funcţie de nivelul inteligenței emoționale pentru orientările valorice terminale la adolescenţi

Valori	Nivel EQ	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
VT_1 viața activă	n.înalt	27	9,5556	5,12410	,98613
	n.scăzut	126	8,4683	4,27212	,38059
VT_2 înțelepciunea vieții	n.înalt	27	7,8889	4,29072	,82575
	n.scăzut	126	7,5476	4,00721	,35699
VT_3 sănătate	n.înalt	27	3,1852	3,21100	,61796
	n.scăzut	126	3,2063	3,72734	,33206
VT_4 muncă interesantă	n.înalt	27	9,9630	5,11018	,98345
	n.scăzut	126	10,0476	4,18351	,37270
VT_5 frumuseețea naturii și a artei	n.înalt	27	13,0370	3,97571	,76513
	n.scăzut	126	13,6429	4,30899	,38388
VT_6 dragoste	n.înalt	27	7,2593	5,12605	,98651
	n.scăzut	126	6,8571	4,65053	,41430
VT_7 bunăstare materială	n.înalt	27	11,5556	5,49359	1,05724
	n.scăzut	126	9,5317	4,61768	,41138
VT_8 prieteni buni	n.înalt	27	8,9630	4,81569	,92678
	n.scăzut	126	9,0794	4,54771	,40514
VT_9 apreciere socială	n.înalt	27	11,9630	3,72602	,71707
	n.scăzut	126	12,7063	4,28778	,38199
VT_10 cunoaștere	n.înalt	27	8,2593	4,14722	,79813
	n.scăzut	126	8,1746	3,88655	,34624
VT_11 viață productivă	n.înalt	27	10,3704	3,56423	,68594
	n.scăzut	126	9,6905	4,24917	,37855
VT_12 dezvoltare continuă	n.înalt	27	8,4815	4,30894	,82926
	n.scăzut	126	9,1190	4,24944	,37857
VT_13 distracții	n.înalt	27	15,5556	3,76557	,72468
	n.scăzut	126	14,4603	3,91439	,34872
VT_14 libertate	n.înalt	27	7,8519	3,09719	,59605
	n.scăzut	126	9,2302	4,60463	,41021
VT_15 viața familială fericită	n.înalt	27	5,2963	4,53037	,87187
	n.scăzut	126	5,6111	4,22748	,37661
VT_16 fericirea altora	n.înalt	27	13,4074	4,02166	,77397
	n.scăzut	126	13,9365	3,98747	,35523
VT_17 creație	n.înalt	27	12,1481	4,12034	,79296
	n.scăzut	126	12,3571	4,02286	,35839
VT_18 încredere în sine	n.înalt	27	6,2593	4,06290	,78190
	n.scăzut	126	7,0079	5,21919	,46496

Tabelul A 6.2. Rezultatele obținute la Testul T pentru orientările valorice terminale în funcție nivelul inteligenței emoționale

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
VT_1 viața activă	1,818	,180	1,157	151	,249	1,08730	,93958	-,76911	2,94372
			1,029	34,165	,311	1,08730	1,05703	-1,06046	3,23506
VT_2 înțelepciunea vieții	,264	,608	,397	151	,692	,34127	,86046	-1,35882	2,04136
			,379	36,363	,707	,34127	,89961	-1,48260	2,16514
VT_3 sănătate	,554	,458	-,027	151	,978	-,02116	,77271	-1,54788	1,50555
			-,030	42,446	,976	-,02116	,70152	-1,43645	1,39413
VT_4 muncă interesantă	3,616	,059	-,092	151	,927	-,08466	,92402	-1,91033	1,74101
			-,080	33,859	,936	-,08466	1,05171	-2,22231	2,05300
VT_5 frumuseețea naturii și a artei	1,051	,307	-,672	151	,503	-,60582	,90203	-2,38805	1,17641
			-,708	40,207	,483	-,60582	,85602	-2,33563	1,12399
VT_6 dragoste	1,165	,282	,400	151	,689	,40212	1,00432	-1,58222	2,38645
			,376	35,749	,709	,40212	1,06997	-1,76842	2,57265
VT_7 bunăstare materială	3,903	,050	1,996	151	,048	2,02381	1,01368	,02098	4,02664
			1,784	34,305	,083	2,02381	1,13446	-,28093	4,32854
VT_8 prieteni buni	1,140	,287	-,119	151	,905	-,11640	,97445	-2,04172	1,80892
			-,115	36,609	,909	-,11640	1,01147	-2,16656	1,93376
VT_9 apreciere socială	,956	,330	-,835	151	,405	-,74339	,88993	-2,50171	1,01494
			-,915	42,144	,365	-,74339	,81247	-2,38285	,89608
VT_10 cunoaștere	,024	,878	,102	151	,919	,08466	,83400	-1,56316	1,73247
			,097	36,439	,923	,08466	,87000	-1,67905	1,84836
VT_11 viață productivă	1,584	,210	,775	151	,440	,67989	,87782	-1,05451	2,41430
			,868	43,411	,390	,67989	,78346	-,89966	2,25945
VT_12 dezvoltare continuă	,054	,816	-,706	151	,481	-,63757	,90336	-2,42243	1,14730
			-,699	37,627	,489	-,63757	,91158	-2,48357	1,20843
VT_13 distracții	,075	,785	1,328	151	,186	1,09524	,82477	-,53435	2,72483
			1,362	39,000	,181	1,09524	,80422	-,53145	2,72193
VT_14 libertate	10,433	,002	-1,483	151	,140	-1,37831	,92933	-3,21447	,45786
			-1,905	53,945	,062	-1,37831	,72357	-2,82901	,07240
VT_15 viața familială fericită	,260	,611	-,347	151	,729	-,31481	,90790	-2,10865	1,47902
			-,331	36,345	,742	-,31481	,94973	-2,24033	1,61070
VT_16 fericirea altora	,003	,959	-,625	151	,533	-,52910	,84687	-2,20236	1,14415
			-,621	37,759	,538	-,52910	,85160	-2,25343	1,19523
VT_17 creație	,065	,800	-,244	151	,808	-,20899	,85672	-1,90171	1,48372
			-,240	37,382	,812	-,20899	,87019	-1,97155	1,55356
VT_18 încredere	3,592	,060	-,701	151	,485	-,74868	1,06863	-2,86007	1,36272

în sine			-,823	46,431	,415	-,74868	,90971	-2,57936	1,08201

Tabelul A 6.3. Diferenţele dintre medii în funcţie de nivelul inteligenței emoționale pentru orientările valorice instrumentale la adolescenţi

Valori	Nivel EQ	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
VI_1 acuratețe	n.înalt	27	10,7037	5,17995	,99688
	n.scăzut	126	10,1111	5,10250	,45457
VI_2 educație	n.înalt	27	5,0000	5,21094	1,00284
	n.scăzut	126	5,0556	4,56825	,40697
VI_3 exigențe înalte	n.înalt	27	11,5556	4,60212	,88568
	n.scăzut	126	11,2143	4,94709	,44072
VI_4 energie de viață	n.înalt	27	7,7037	5,74332	1,10530
	n.scăzut	126	10,5476	5,23925	,46675
VI_5 executivitate	n.înalt	27	11,8148	4,31489	,83040
	n.scăzut	126	11,0556	4,80717	,42826
VI_6 independență	n.înalt	27	7,4815	5,25042	1,01044
	n.scăzut	126	8,2619	5,01387	,44667
VI_7 intransigență față de sine	n.înalt	27	14,5926	4,37000	,84101
	n.scăzut	126	13,1032	4,99092	,44463
VI_8 studii	n.înalt	27	7,2222	4,21840	,81183
	n.scăzut	126	8,0317	5,19682	,46297
VI_9 responsabilitate	n.înalt	27	7,2222	4,53477	,87272
	n.scăzut	126	7,8810	4,98254	,44388
VI_10 raționalism	n.înalt	27	8,7778	4,79850	,92347
	n.scăzut	126	8,2063	5,30557	,47266
VI_11 autocontrol	n.înalt	27	8,1852	4,21569	,81131
	n.scăzut	126	7,4048	4,69243	,41803
VI_12 curaj și opinii proprii	n.înalt	27	10,1852	5,32799	1,02537
	n.scăzut	126	9,5952	4,71454	,42000
VI_13 voință	n.înalt	27	8,8889	4,70951	,90635
	n.scăzut	126	9,1905	4,57421	,40750
VI_14 toleranță	n.înalt	27	8,8519	4,15751	,80011
	n.scăzut	126	9,9841	4,66645	,41572
VI_15 viziuni largi	n.înalt	27	9,6296	5,24146	1,00872
	n.scăzut	126	10,2540	5,03736	,44876
VI_16 onestitate	n.înalt	27	8,4074	4,35236	,83761
	n.scăzut	126	8,9365	4,64370	,41369
VI_17_eficacitate în activitate	n.înalt	27	11,3333	4,06675	,78265
	n.scăzut	126	10,4127	4,47977	,39909
VI_18 delicatețe	n.înalt	27	13,4444	4,17256	,80301
	n.scăzut	126	11,5000	4,85263	,43231

Tabelul A 6.4. Rezultatele obținute la Testul T - orientările valorice instrumentale în funcție de nivelul inteligenței emoționale

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
VI_1 acuratețe	,005	,942	,546	151	,586	,59259	1,08493	-1,55102	2,73620
			,541	37,598	,592	,59259	1,09563	-1,62617	2,81136
VI_2 educație	,210	,647	-,056	151	,955	-,05556	,99359	-2,01869	1,90757
			-,051	35,071	,959	-,05556	1,08228	-2,25254	2,14142
VI_3 exigențe înalte	,074	,786	,329	151	,743	,34127	1,03690	-1,70743	2,38997
			,345	39,961	,732	,34127	,98927	-1,65819	2,34073
VI_4 energie de viață	,263	,609	-2,516	151	,013	-2,84392	1,13021	-5,07699	-,61084
			-2,370	35,862	,023	-2,84392	1,19981	-5,27757	-,41026
VI_5 executivitate	1,362	,245	,758	151	,450	,75926	1,00225	-1,22099	2,73951
			,813	41,065	,421	,75926	,93433	-1,12756	2,64608
VI_6 independență	,011	,918	-,728	151	,468	-,78042	1,07209	-2,89867	1,33782
			-,706	36,861	,484	-,78042	1,10477	-3,01918	1,45833
VI_7 intransigență față de sine	,316	,575	1,436	151	,153	1,48942	1,03694	-,55937	3,53821
			1,566	41,885	,125	1,48942	,95131	-,43055	3,40939
VI_8 studii	3,794	,053	-,757	151	,450	-,80952	1,06923	-2,92212	1,30307
			-,866	44,678	,391	-,80952	,93456	-2,69221	1,07316
VI_9 responsabilitate	,334	,564	-,633	151	,528	-,65873	1,04091	-2,71536	1,39790
			-,673	40,627	,505	-,65873	,97911	-2,63664	1,31918
VI_10 raționalism	,174	,677	,516	151	,607	,57143	1,10738	-1,61653	2,75939
			,551	40,824	,585	,57143	1,03740	-1,52393	2,66678
VI_11 autocontrol	,379	,539	,798	151	,426	,78042	,97846	-1,15281	2,71366
			,855	41,037	,397	,78042	,91268	-1,06271	2,62356
VI_12 curaj și opinii proprii	1,161	,283	,576	151	,565	,58995	1,02339	-1,43207	2,61196
			,532	35,250	,598	,58995	1,10806	-1,65896	2,83885
VI_13 voință	,122	,728	-,309	151	,758	-,30159	,97505	-2,22810	1,62492
			-,303	37,258	,763	-,30159	,99374	-2,31463	1,71145
VI_14 toleranță	,354	,553	-1,165	151	,246	-1,13228	,97188	-3,05252	,78797
			-1,256	41,307	,216	-1,13228	,90167	-2,95282	,68827
VI_15 viziuni largi	,638	,426	-,580	151	,563	-,62434	1,07585	-2,75000	1,50132
			-,566	37,009	,575	-,62434	1,10404	-2,86132	1,61264
VI_16 onestitate	,354	,553	-,543	151	,588	-,52910	,97443	-2,45438	1,39617
			-,566	39,740	,574	-,52910	,93420	-2,41758	1,35938
VI_17 eficacitate în activitate	1,131	,289	,984	151	,327	,92063	,93553	-,92778	2,76905
			1,048	40,707	,301	,92063	,87853	-,85397	2,69524

VI_18 delicateţe	2,636	,107	1,933	151	,055	1,94444	1,00574	-,04269	3,93158
			2,132	42,512	,039	1,94444	,91198	,10464	3,78424

Tabelul A 6.5. Diferenţele dintre medii în funcţie de nivelul inteligenței emoționale pentru orientările valorice (Scala de valori, V. Gouveia)

Valori	Nivel EQ	Numărul de subiecți	Media aritmetică	Abatere standard	Media Eroare Std.
V-1 emoţie	n.înalt	27	5,7037	1,10296	,21227
	n.scăzut	126	5,1429	1,21137	,10792
V-2 plăcere	n.înalt	27	5,8148	,78628	,15132
	n.scăzut	126	5,5000	1,10815	,09872
V-3 sexualitate	n.înalt	27	5,3704	1,21365	,23357
	n.scăzut	126	4,5873	1,39295	,12409
V-4 putere	n.înalt	27	5,7037	1,13730	,21887
	n.scăzut	126	5,1032	1,38466	,12335
V-5 prestigiu	n.înalt	27	5,2222	1,25064	,24069
	n.scăzut	126	4,8413	1,38225	,12314
V-6 succes	n.înalt	27	6,4074	1,00992	,19436
	n.scăzut	126	6,0159	1,17972	,10510
V-7 sănătate	n.înalt	27	6,7778	,50637	,09745
	n.scăzut	126	6,7302	,63765	,05681
V-8 stabilitate personală	n.înalt	27	6,3333	,73380	,14122
	n.scăzut	126	6,0159	1,08062	,09627
V-9 supravieţuire	n.înalt	27	6,2222	,89156	,17158
	n.scăzut	126	6,0079	1,13487	,10110
V-10 frumuseţe	n.înalt	27	5,0000	1,10940	,21350
	n.scăzut	126	5,1349	1,32878	,11838
V-11 cunoştinţe	n.înalt	27	6,7037	,66880	,12871
	n.scăzut	126	6,0397	1,08370	,09654
V-12 maturitate	n.înalt	27	6,5185	,70002	,13472
	n.scăzut	126	5,6587	1,11830	,09963
V-13 afectivitate	n.înalt	27	5,7407	1,28879	,24803
	n.scăzut	126	5,0476	1,25129	,11147
V-14 apartenenţă	n.înalt	27	5,1852	1,35978	,26169
	n.scăzut	126	4,6905	1,20309	,10718
V-15 suport social	n.înalt	27	5,4074	1,04731	,20156
	n.scăzut	126	4,7460	1,23247	,10980
V-16 obedienţă	n.înalt	27	4,4444	1,69464	,32613
	n.scăzut	126	4,0317	1,48559	,13235
V-17 religiozitate	n.înalt	27	4,1111	1,84669	,35540
	n.scăzut	126	3,5794	1,69872	,15133
V-18 tradiţie	n.înalt	27	4,5926	1,55066	,29843

	n.scăzut	126	3,9683	1,51228	,13472

Tabelul A 6.6. Rezultatele obținute la Testul T - orientările valorice (Scala de valori, V. Gouveia) în funcție de nivelul inteligenței emoționale

Factori	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
V-1 emoţie	,040	,843	2,216	151	,028	,56085	,25309	,06080	1,06089
			2,355	40,614	,023	,56085	,23812	,07981	1,04189
V-2 plăcere	3,233	,074	1,401	151	,163	,31481	,22473	-,12922	,75885
			1,742	50,924	,087	,31481	,18068	-,04792	,67755
V-3 sexualitate	,167	,683	2,708	151	,008	,78307	,28921	,21164	1,35449
			2,961	42,053	,005	,78307	,26449	,24934	1,31680
V-4 putere	,754	,387	2,105	151	,037	,60053	,28530	,03684	1,16422
			2,390	44,212	,021	,60053	,25124	,09426	1,10680
V-5 prestigiu	,156	,693	1,320	151	,189	,38095	,28852	-,18910	,95101
			1,409	40,811	,166	,38095	,27036	-,16512	,92703
V-6 succes	1,639	,202	1,602	151	,111	,39153	,24436	-,09127	,87434
			1,772	42,669	,084	,39153	,22096	-,05416	,83723
V-7 sănătate	,713	,400	,364	151	,716	,04762	,13086	-,21093	,30616
			,422	45,577	,675	,04762	,11280	-,17949	,27473
V-8 stabilitate personală	3,471	,064	1,454	151	,148	,31746	,21828	-,11381	,74873
			1,857	53,382	,069	,31746	,17091	-,02529	,66021
V-9 supravieţuire	1,141	,287	,921	151	,358	,21429	,23260	-,24529	,67387
			1,076	46,035	,288	,21429	,19915	-,18658	,61515
V-10 frumuseţe	3,359	,069	-,492	151	,624	-,13492	,27435	-,67697	,40713
			-,553	43,586	,583	-,13492	,24413	-,62705	,35721
V-11 cunoştinţe	3,833	,052	3,057	151	,003	,66402	,21723	,23483	1,09321
			4,127	59,565	,000	,66402	,16089	,34214	,98591
V-12 maturitate	6,619	,011	3,832	151	,000	,85979	,22440	,41642	1,30315
			5,131	58,570	,000	,85979	,16755	,52446	1,19512
V-13 afectivitate	,466	,496	2,598	151	,010	,69312	,26675	,16609	1,22016
			2,549	37,249	,015	,69312	,27193	,14227	1,24397
V-14 apartenenţă	1,066	,304	1,894	151	,060	,49471	,26116	-,02130	1,01071
			1,749	35,248	,089	,49471	,28279	-,07924	1,06865
V-15 suport social	,821	,366	2,593	151	,010	,66138	,25504	,15747	1,16528
			2,882	42,934	,006	,66138	,22952	,19848	1,12427
V-16 obedienţă	2,067	,153	1,277	151	,203	,41270	,32312	-,22571	1,05111
			1,173	35,071	,249	,41270	,35196	-,30177	1,12717
V-17 religiozitate	,111	,740	1,453	151	,148	,53175	,36584	-,19108	1,25458
			1,377	36,037	,177	,53175	,38627	-,25163	1,31512

V-18 tradiţie	,001	,981	1,938	151	,054	,62434	,32212	-,01211	1,26079
			1,907	37,355	,064	,62434	,32743	-,03888	1,28756

Anexa 7. Programul de intervenţie psihologică

Optimizarea inteligenței emoționale a adolescenților

Anexa 7.1. Structura *Programului de intervenţie psihologică*

1) ***INTELIGENŢA EMOŢIONALĂ – CARACTERISTICI ALE CONCEPTULUI:***

Şedinţa 1. Conceptul de inteligenţă emoţională în psihologie.

Şedinţa 2. Caracteristicile inteligenţei emoţionale.

Şedinţa 3. Componentele inteligenţei emoţionale.

2) ***FACTORII FACILITATORI AI DEZVOLTĂRII INTELIGENŢEI EMOŢIONALE:***

Şedinţa 4. Inteligenţa emoţională – încrederea în sine.

Şedinţa 5. Inteligenţa emoţională – curajul social.

Şedinţa 6. Inteligenţa emoţională – inițierea contactelor sociale.

Şedinţa 7. Inteligența emoțională prin aprecierea, controlul și exprimarea emoțiilor.

Şedinţa 8. Inteligența emoțională prin utilizarea emoțiilor în soluționarea problemelor.

Şedinţa 9. Inteligenţa emoţională – motivația succesului.

Şedinţa 10. Inteligenţa emoţională – aptitudinile comunicative și organizatorice.

3) ***INTELIGENŢA EMOŢIONALĂ ŞI ORIENTĂRILE VALORICE ALE ADOLESCENȚILOR:***

Ședința 11. Inteligența emoțională - orientările valorice: relații, influențe.

Ședința 12. Oportunități de dezvoltare a inteligenței emoționale și de promovare valorilor la vârsta adolescenței. Ședința de încheiere.

Anexa 7.2. Ședințele *Programului de intervenţie psihologică*

1) ***INTELIGENŢA EMOŢIONALĂ – CARACTERISTICI ALE CONCEPTULUI:***

***ŞEDINŢA 1.* Conceptul de inteligență emoțională în psihologie**

Obiective:

- cunoașterea participanților și a formatorului;
- stabilirea regulilor în cadrul grupului format, stabilirea climatului confortabil, de încredere în cadrul grupului;

- prezentarea programului de training;
- familiarizarea adolescenţilor cu noţiunea de inteligență, inteligență general, inteligență emoțională;
- stimularea imaginaţiei pentru gândirea propriului mod de definire a noțiunii de inteligență emoțională;

Conținutul integral al acestei ședințe este prezentat în capitolul 3 al tezei.

ŞEDINŢA 2. **Caracteristicile inteligenţei emoţionale**

Obiective:

- cunoașterea caracteristicilor inteligenței emoționale din perspectiva factorilor psihosociali;
- dezvoltarea coeziunii grupului.

Înviorarea

Salutul

Exerciţiu ***Numele meu / Numele tău***

Participanții formează un cerc, la interval de un braţ. Pe rând fiecare îşi spune tare numeleîn ordine consecutivă, pe cerc. Formatorul oferă o minge imaginară de culoare roșie unui voluntar care ia mingea şi spune: eu sunt Elena, arată spre altă colegă căreia îi aruncă mingea imaginară de culoare roșie și spune: ea este Mirela. Aceasta prinde mingea şi zice: ea este Elena, eu sunt Mirela, apoi arată spre altă participantă și-i aruncă mingea. Fiecare face pe rând la fel, până ce sunt strigăte numele tuturor participanților.

Debrifare: Cum vă simțiți acum?

Conţinutul de bază al şedinţei

Materiale: foi flipchart, marchere, lipici, PPT-ul *Caracteristicile inteligenței emoționale din perspectiva factorilor psihosociali*.

Prezentare ***Care sunt caracteristicile inteligenței emoționale?***

După ce se analizează informația conform prezentării se discută despre caracteristicile esențiale ale inteligenței emoționale, precum și despre factorii psihosociali care influențează acest concept. Adolescenții prezintă diverse exemple pentru fiecare caracteristică prezentată de către formator.

Se discută despre legătura între gând, emoţie şi comportament. Emoţia unei persoane este însoţită de schimbări la nivel fiziologic, cognitiv, comportamental. 1. Emoţia are o componentă

fiziologică. În trăirea unei emoţii sunt prezente modificări la nivel fiziologic: creşte ritmul cardiac; creşte ritmul respirator sau apare apneea (oprirea temporară a respiraţiei); creşte conductanţa electrică a pielii, se contractă musculatura netedă a foliculilor piloşi ai părului de pe corp. 2. Emoţia are de asemenea o componentă cognitivă. Aceasta reprezintă o evaluare sau o interpretare a trăirii emoţionale subiective: „m-am făcut de râs", „sunt o persoană slabă", „m-am descurcat foarte bine" etc. 3. Emoţia are şi o componentă comportamentală, modul în care se comporta ca urmare a emoţiei resimţite, cu alte cuvinte, expresivitatea emoţională. Această componentă poate avea o formă manifestă, deschisă (plânsul, zâmbetul, agresivitatea, evitarea, lupta, fuga, verbalizarea etc.) sau o formă nemanifestă, mai greu de observat.

Din cele trei componente (fiziologice, cognitive, comportamentale) doar reacţiile comportamentale sunt în totalitate controlabile, deoarece sunt declanşate de acea parte a sistemului nervos, a cărei activitate este controlată voluntar. Astfel, este în puterea f iecăruia să-şi controleze modul în care îşi exprimă emoţia.

Exerciţiu ***Inteligența emoțională în fiecare mână***

Fiecare desenează conturul palmei sale atribuind fiecărui deget o întrebare care o are pentru propria inteligență emoțională. Apoi, completează interiorul cu răspunsul la acestea. Fișele se aranjează pe o masă și se discută despre cele scrise cu referire la inteligența emoțională și caracteristicile ei.

Debrifare: Ce dificultăți ați identificat? Cum vă simțiți acum după ce am identificat că inteligența emoțională are caracteristicile în mâinile voastre?

Exerciţiu ***Masca***

Formatorul propune participanților să enumere emoțiile cunoscute înscriindu-le pe flipchrat.

1. Un voluntar stă în fața grupului. Formatorul prezintă o emoție scrisă pe flipchart, iar grupul demonstrează prin mimică și pantomimică această emoției. În cazul în care reușește să o identifice se schimbă cu alt participant, dacă nu - rămâne pentru altă emoție.

2. Cineva cu o mască pe față demonstrează emoția pe care formatorul a prezentat-o, iar acesta trebuie să o prezinte grupului, prin pantomimică. Persoana care identifică emoția trece în fața grupului.

Generalizarea conține următoarele concluzii:

- Pentru o percepție complexă a emoțiilor oamenii au nevoie să participe în percepție toți receptorii (auditivi, vizuali, verbali).
- Există 2 tipuri de oameni: manifestarea comportamentală (fuga) – conștientizarea emoției (frica). Al doilea tip conștientizarea emoției – apoi reacția/comportamentul.

- Teoria celor patru urechi: urechea 1 - aude conținutul informației; urechea 2 – percepe manifestările; urechea 3 – cea a relațiilor; urechea 4 – a rezultatului ce își dorește să primească.

Exemplu: o doamnă la volan la semafor, soțul îi zice - verde, reacția: cine e la volan? Ce sunt oarbă? Informația a fost percepută cu urechea, iar mesajul soțului a avut următorul conținut: mai repede, sunt grăbit etc.

Debrifare: - Care elemente din exercițiu ne oferă idei pentru posedarea inteligența emoțională a persoanei? De ce?

Exerciţiu ***Analiza SWOT - caracteristici personale ale inteligenței emoționale***

Formatorul propune participanților să completeze tabelul cu elementele care vizează caracteristicile personale ale inteligenței emoționale.

Puncte tari:	**Puncte slabe:**
✓ ✓	✓ ✓
Oportunități:	**Amenințări:**
✓ ✓	✓ ✓

Formatorul oferă următoarele instrucțiuni pentru analiza SWOT: Identificați și analizați următoarele patru aspecte:

1) *Puncte tari* (Strengths): Care sunt elementele care susțin inteligența emoțională? Care sunt resursele sau activitățile pe care le posedați și care contribuie la dezvoltarea inteligenței emoționale?
2) *Puncte slabe* (Weaknesses): Care sunt factorii care limitează optimizarea inteligenței emoționale? Ce obstacole sau dificultăți întâmpinați în acest sens?
3) *Oportunități* (Opportunities): Ce oportunități ar putea fi exploatate pentru a îmbunătăți inteligența emoțională? Ce inițiative noi sau resurse externe ar putea contribui la crearea unui climat mai favorabil pentru dezvoltarea inteligenței emoționale?
4) *Amenințări* (Threats): Ce factori externi sau interni pot reprezenta o amenințare la adresa optimizării inteligenței voastre emoționale? Reflectați asupra influenței factorilor sociali, dar și asupra unor factori interni.

Debrifare: - Care aspecte identificate le puteți valorifica în primul rând pentru optimizarea inteligenței emoționale.

Reflecţia

- De ce este important să cunoaștem caracteristicile inteligenței emoționale? Care factori psihosociali analizați, în viziunea voastră, au o mare importanță pentru optimizarea inteligenței emoționale? Argumentați.
- Formatorul propune participanților să verbalizeze stările, atitudinile în urma participării la şedinţă spunând un singur cuvânt.

Se valorifică ***Activitatea 3-2-1*** pentru verbalizarea impresiilor, analiza activității. Se indică pe fișe mici: 3 lucruri importante pe care le-au învăţat. 2 idei sau concluzii personale. 1 – acţiune pe care o vor întreprinde imediat (Se transmit formatorului fișele).

Extensia

Participanții vor înțelege care sunt factorii psihosociali care influențează caracteristicile esențiale ale inteligenței emoționale. Pentru ședința următoare adolescenții vor completa fișa *Consider că alte caracteristici ale inteligenței emoționale sunt…* (se vor indica alte caracteristici identificate în literatura de specialitate).

ŞEDINŢA 3. **Componentele inteligenţei emoţionale**

Obiective:

- familiarizarea adolescenţilor cu componentele inteligenței emoționale: competența emoțională, gestionarea propriilor emoții, automotivare, empatie, recunoașterea emoțiilor altora;
- conștientizarea importanței cunoașterii componentelor inteligenței emoționale în scopul dezvoltării conceptului dat.

Înviorarea

Salutul

Exerciţiu ***Scrânciobul***

Participanţii vor forma două cercuri, unul intern și altul extern, față în față. Formatorul prezintă instrucțiunea care constă în a povesti persoanei din față despre sine. Primul pas, participanții din cercul extern povestesc, la semnalul formatorului, fac un pas la dreapta pentru a schimba partenerul și a discuta alt subiect propus de moderator. Subiectele: - Cel mai bine îmi reușește să… - Îmi place la mine… - Realizarea mea este… - Îmi doresc cel mai mult să… De obicei sunt (se indică emoțiile trăite cel mai des). La semnalul formatorului „schimbăm sarcinile” sarcina participanților din cercul extern le va reveni celor din cercul intern.

Debrifare:

- Cum v-aţi simţit?

Conţinutul de bază al şedinţei

- Se analizează cu participanții PPT-ul *Componentele inteligenței emoționale.* Se discută despre concepția autorului N. Hall care descrie următoarele componente ale inteligenței emoționale: *competența emoțională, gestionarea propriilor emoții, automotivare, empatie, recunoașterea emoțiilor altora*.
- Se discută despre fișele prezentate în ședința anterioară la ***Activitatea 3-2-1***. Formatorul comentează secvențele incluse în fișe, generalizând informația.

Exerciţiu ***Partea din umbră***

Participanţii se vor aşeza în cerc. Fiecare va primi câte o foaie de hârtie şi o va împărărți în trei părți. În prima parte va scrie starea de spirit a momentului, în partea a doua va scrie moduri de a fi şi emoţiile, comportamentul cenzurat. În partea a treia va explica cum consideră că este perceput de ceilalți. Fiecare din aceste părţi ale foii poate fi reprezentată prin desen, frază, slogan. Foile sunt adunate şi apoi distribuite la întâmplare, evitând să se ajungă la autorii lor. Se invită membrii grupului să exprime judecăţi şi să facă eventual comentarii asupra lucrărilor care li s-au nimerit. Sunt întrebaţi la descrierea cărei părţi au întâlnit dificultăţi. Fiecare din aceste trei părţi poate fi reprezentată prin desen, frază, slogan. Foile sunt adunate şi apoi distribuite la întâmplare, evitând să se ajungă la autorii lor. Se invită membrii grupului să exprime judecăţi şi să facă eventual comentarii cu referire la conținuturile analizate.

Debrifare:

- La descrierea cărei părţi au întâlnit dificultăţi? De ce?

Exerciţiu ***Imaginea stării de bine***

Participanţii vor asculta textul cu o muzică relaxantă și la un volum mic. *Imaginează-ți că mergi pe o cărare, încet, cobori spre un râu, prin iarba înaltă și deasă. Tot mai mult te apropii spre apa limpede, lucitoare, liniștită. Te uiți peste ea. Observi cum curge apa. Te uiți în lungul malului, în depărtare, un copil privește râul. Te apropii îl vezi, îl analizezi, ești tu, mic. Mic, fără griji, liniștit, preocupat de joc. Stai lângă el în liniște admirându-l, privește lumea cu ochii plini de curiozitate și încredere. Acești ochi îți insuflă liniște, pace, încredere. În gând îți apar crâmpeie pe care ai vrea să i le zici (pauză). Înțelegi că îți este aproape, foarte cunoscut și îți permiți să stai alături, conștientizând că este o parte din tine. Îl lași în copilărie, distanțându-te treptat pe cărare cu diverse senzații și emoții. Treptat revii în sală primind realitatea existentă.*

Debrifare:

- Cum v-aţi simţit?

- Ce emoții ați simțit când ați ascultat textul?
- În care dintre situații ați simțit că vă este necesară încrederea în sine.

Exercițiu ***Emoții în cutie***

Formatorul inițiază discuții despre:

- Cutia simbolizând un depozit al diferitor emoții. În cadrul discuției se referă la conținuturi despre creierul uman, reacțiile de luptă – îngheț – fugă și lipsa de reglare emoțională.
- În continuare moderatorul utilizează resursele materiale: cutii, hârtie pentru confecționarea cutiei. Prin urmare, cutia ar putea avea diferite forme.
- Discutați despre lucrurile care îl fac pe participant să se simtă calm, relaxat în siguranță, fericit și confortabil. Folosiți cartonașe de stimulare a reflecției, exerciții de completat propozițiile. Formatorul propune participanților să deseneze, scrie pe fișe de lucru sau pot să decupeze titlurile rubricilor care să încurajeze o stare de calm și putere interioară. Dacă participantul propune imagini negative, respectați aceste idei, validați-le, discutați-le.
- În funcție de dorințele participanților și de nevoile lor, formatorul poate să adune o serie de imagini / fotografii / materiale pentru a reprezenta obiectele identificate, respectiv, pot fi utilizate ziare, reviste și imagini de pe internet.
- Participanții își pot decora și/sau eticheta cutia cu imaginile selectate. Dacă psihologul a fost cel care a ales imaginile, adolescentul trebuie să aibă ocazia să spună care dintre ele îi place și/sau care nu.
- Obiectele identificate trebuie așezate în cutia senzorială a stării de calm. Selectați obiectele în funcție de preferințele, opțiunile și nevoile de siguranță ale fiecărei persoane.
- Dacă participantul este de acord să prezinte echipei cutia, validați această inițiativă.

Debrifare: - Ce emoții ați inclus în cutia voastră? De ce anume aceste emoții au fost selectate? Cum reglăm emoțiile pe care le avem?

Exerciţiu ***Harta corpului***

Formatorul distribuie participanților foi cu schița siluetei omenești. Fiecare participant completează schița cu elementele corpului omenesc indicând genul. Formatorul propune participanților să exploreze sentimentele omului, atunci când acesta se simte nesigur / este în stare de distres. În spatele imaginei create, participanții descriu cum se simte omul atunci când este în locul său sigur.

Debrifare: - Cum se simte acestă emoție? - Dacă această emoție ar fi o culoare / un obiect

/ o formă, ce ar fi ea, în viziunea voastră?

Reflecţia

- În ce mod cunoașterea componentelor inteligenței emoționale ne ajută să înțelegem și să optimizăm această latură personală? Argumentează. De ce este important să avem o încredere în sine adecvată?

Extensia

A analiza și a nota acțiunile personale realizate pentru cunoașterea componentelor inteligenței emoționale.

ŞEDINŢA 4. **Inteligenţa emoţională – încrederea în sine**

Obiective:

- familiarizarea adolescenţilor cu noţiunea de încredere în sine;
- identificarea rolului încrederii în sine pentru inteligența emoțională a adolescentului.

Înviorarea

Exerciţiu ***Sculptorul şi sculptura***

Participanţii vor lucra în perechi. În fiecare pereche o persoană joacă rolul „sculptorului”, iar cel de-al doilea este „lutul”. Sculptorul trebuie să facă din lut o sculptură, care exprimă o anumită stare emoţională. Lutul trebuie să fie plastic... . Participanţii nu discută, iar sculptura nu ştie ce formă va lua, sculptorul trebuie să lucreze numai prin atingeri. După ce lucrarea este finisată ceilalţi participanţi trebuie să spună ce figură a modelat sculptorul. Pot fi prezentate elemente ale unor acţiuni, animale... . (Exerciţiul contribuie la formarea încrederii reciproce a participanţilor, face să dispară încordarea psihologică, incomoditatea în relaţiile interpersonale).

Debrifare:

- Cum v-aţi simţit în rolul sculptorului, sculpturii, a participantului la expoziţie?
- Ce calităţi sunt necesare sculptorului pentru a realiza creaţia? Dar sculpturii?
- În care dintre situații ați simțit că vă este necesară încrederea în sine.

Conţinutul de bază al şedinţei

- Se prezintă participanților Fișa *Încrederea în sine și inteligența emoțională.* Se analizează individual conținutul fișei apoi se aduc 3 argumente cu referire la posibile relații existente dintre încrederea în sine și inteligența emoțională.

Exerciţiu ***Meditația asupra Eului***

- ✓ Sunt doar un om ca toți oamenii... un om cu calități cu defecte... Un om cu greșeli omenești, cu experiențe de viață frumoase dar și urâte, un om cu frământări interioare și cu temeri... un om care a fost foarte fericit dar și cumplit de nefericit, un om care s-a prabușit și s-a ridicat de multe ori, un om care de câteva ori s-a abandonat pe sine, dar care s-a regăsit de fiecare dată.
- ✓ Sunt un om care a înțeles, într-un târziu, că viața nu trebuie să fie perfecta pentru a fi fericit și că fericirea nu este condițional de a avea totul, ci de a te avea pe tine, de a fi liber și de a avea iubire...
- ✓ Sunt un om care a înțeles că iubirea nu oferă garanții, că ea devine uneori amărăciune, că fiecare fluture din stomac își ia zborul și ca oricât de mult am iubi și oricât de mult ne-am dărui, oamenii ne pot abandona ca și cum nu am fi însemnat nimic pentru ei.
- ✓ Sunt un om simplu, un om visător, un om cald, caruia nu-i este rușine să își strige iubirea în gura mare, care își recunoaște greșelile și înfrîngerile cu demnitate și curaj, un om care nu se teme de judecătile lumii.
- ✓ Sunt un om care iubește oamenii, care le înțelege rătăcirile și care nu uita că a avut propriile rătăciri... Un om care respectă alegerile celorlaiți oricată durere i-ar aduce. Un om care nu judecă oamenii după propriile prejudecăți...
- ✓ Sunt doar un om care a uitat de multe ori cine este și cine vrea să devină, dar pe care iubirea l-a făcut să regăsească mereu drumul către sine.
- ✓ Sunt un om care râde cu lacrimi și care plânge în hohote, un om care e capabil să plângă toată noaptea, iar ziua să iasă în lume zâmbind... Un om care, deși e plin de răni, uită de orice durere atunci când cineva drag suferă... Un om lipsit de egoism, care acceptă că uneori trebuie să se puna pe locul doi...
- ✓ Sunt un om care iartă fără a aștepta să i se ceară iertare, care acorda înca o șansă și încă una, crezând în reabilitare, un om capabil să uite orice rău, daca i se oferă puțină iubire...
- ✓ Sunt un om cu care se poate vorbi despre orice, un om care a învățat să asculte și să înțeleagă dincolo de cuvinte și să vadă dincolo de un chip și de măști...
- ✓ Sunt un om care se teme de singurătate, care nu se bucură de nimic dacă nu împarte cu alții, un om care nu poate trăi doar pentru el... [112].

Debrifare: - Care din elementele enumerate vă caracterizează? Argumentați.

- În care componentă identificați relația încrederii în sine cu inteligența emoțională? De ce?

Exercițiu ***Autosugestia – Eu voi reuși***

Atunci când sursele energetice sunt în scădere, un cuvânt bun te poate încuraja și oferi un nou suflu de efort și curaj. Nu aștepta de la alții, începe singur - pentru tine. Ai foarte multe calități

demne de apreciere, nu fi critic cu tine însuți, gândește pozitiv, în orice dificultate există o oportunitate! O profesoara de psihologie de la Universitatea Stanford, pe nume Carol Dweck, a studiat motivatia și realizările oamenilor timp de 40 de ani, adunând un volum impresionant de cercetare. În esență, Dweck a descoperit că ceea ce cred oamenii influentează ceea ce realizează în viață. Ea a denumit suma convingerilor despre noi înșine și despre ce abilitati avem „teoriile despre sine" - ele determină modul în care ne interpretăm experiențele și pot stabili granițele realizărilor noastre.

Autosugestia îți poate oferi prilejul de a depăși situațiile complicate manifestându-ți capacitățile și încrederea în rezolvarea dificultăților!

Sarcină: Elaborează o listă cu expresii plăcute și motivațional, adresate ție însuți! Îți recomandăm în orice moment de ezitare și incertitudine să le spui în glas sau în gând, cum iți este mai confortabil. Te poti inspira din lista urmatoare:

- ✓ Eu voi reuși;
- ✓ Îmi pot valorifica tot ce este mai bun la mine;
- ✓ Sunt vesel(ă), deștept/deșteaptă;
- ✓ Am prieteni buni și devotați;
- ✓ Sunt o persoană sinceră și onestă;
- ✓ Sunt un luptător/ o luptătoare;
- ✓ Eu am succes în tot ceea ce fac;
- ✓ Îmi iubesc corpul și prețuiesc sănătatea mea;
- ✓ Mă accept așa cum sunt;
- ✓ Viitorul meu este luminos;
- ✓ Mă eliberez de griji;
- ✓ Fac tot ce-mi stă în putință.
- ✓ Nu uita, doar tu însuți te cunoști cel mai bine și te poți încuraja cum nu vor ști alții

Exercitiul ***Identificarea emotiilor***

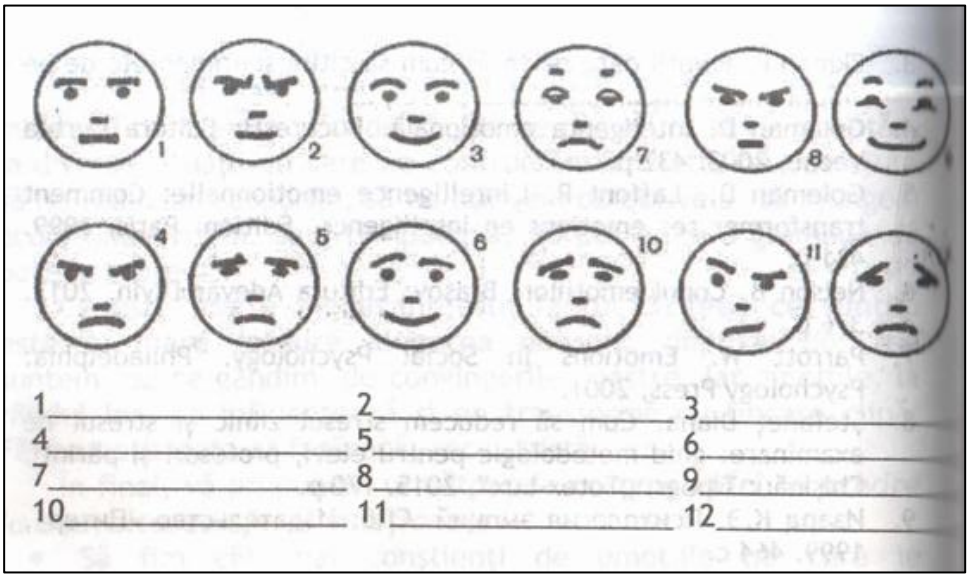
Materiale: Fișa „12 stări emotionale".

Descriere: În fișa „12 stări emoționale" sunt codate 12 stări emoționale ale omului. Încearcă să descifrezi aceste stări emoționale umane: Bucurie, ostilitate, indiferență, întristare/jale, indispoziție, sceptic, tristețe, îndurerat, sfială, supărare, fericire, furie. Compară rezultatul obținut cu cheea (răspunsuri corecte).

Anexă: În desenele propuse mai jos sunt codate 12 stări emoționale ale omului. Încercați să descifrați aceste 12 stări emoționale umane:

Fișa: **12 stări emoționale**

Bucurie	Ostilitate
Indiferență	Jale
Indispoziție	Scepticism
Tristețe	Îndurerare
Sfială	Supărare
Fericire	Furie

Cheia răspunsuri corecte:

1. Indiferență	2. Ostilitate	3. Bucurie
4. Furie	5. Tristețe	6. Sfială
7. Indispoziție	8. Supărare	9. Fericire
10. Îndurerare	11. Scepticism	12. Jale/întristare

Debrifare: - În ce măsură ați reușit să identificați corect stările emoționale? Ce v-a ajutat?

- De fiecare dată ați avut încredere în alegerile făcute?

Exerciţiu ***Metodă care vă va ajuta la obţinerea încrederii în sine (Ф. Зимбардо):***

15 paşi către obţinerea încrederii în sine

1. Recunoaşteţi părţile forte şi cele slabe ale personalităţii şi, respectiv, formulaţi scopurile.
2. Hotărâţi ce este valoros pentru voi; în ce credeţi, cum aţi dori să vă vedeţi viaţa? Analizaţi-vă planurile şi apreciaţi-le din punctul de vedere al zilei de astăzi, pentru a vă folosi de acestea atunci când se va stabili un progres.
3. Răscoliţi până la rădăcini. Analizându-vă trecutul, clarificaţi ce va adus la situaţia de astăzi. Străduiţi-vă să-i înţelegeţi şi să-i iertaţi pe cei care v-au făcut să suferiţi sau nu v-au oferit ajutor chiar dacă au avut posibilitate. Iertaţi-vă sieşi greşelile anterioare, rătăcirile şi păcatele.

După ce aţi descoperit în amintirile apăsătoare măcar un folos, „îngropaţi-le” şi nu vă mai întoarceţi la ele. Trecutul neplăcut se păstrează în amintirile voastre doar până atunci când nu doriţi să le izgoniţi; eliberaţi mai bine loc pentru amintirile despre succesele obţinute, fie că acestea au fost chiar foarte mici.

4. Simţul de vinovăţie şi ruşine nu vă vor ajuta să obţineţi succese. Nu vă predaţi (consacraţi) acestora.
5. Căutaţi cauze ale comportării în aspectele fizice, sociale, economice şi politice ale situaţiei actuale şi nicidecum în neajunsurile propriei persoane.
6. Nu uitaţi – fiecare eveniment poate fi interpretat diferit. Realitatea nu este ceea ce vede fiecare individual, ci rezultatul acordului dintre oameni în a numi lucrurile cu aceleaşi nume. Această părere vă permite să aveţi o atitudine mai răbdătoare faţă de alţi oameni şi să suportaţi cu generozitate (mărinimie) ceea ce vi se pare jignitor.
7. Niciodată nu vorbiţi rău despre sine; îndeosebi evitaţi să vă atribuiţi calităţi negative cum ar fi: „prost”, „urât”, „incapabil”, „ghinionist”, „incorigibil” (de ne-ndreptat).
8. Acţiunile proprii pot obţine orice notă (apreciere), dacă acestea sunt supuse criticii constructive – utilizaţi spusele în favoarea voastră, dar nu permiteţi nimănui să vă critice personalitatea.
9. Reţineţi, oricare înfrângere este un succes, din aceasta conluzionând că aţi urmărit scopuri false, care nu au meritat efort, iar neplăcerile grave care ar fi urmat le-aţi evitat.
10. Nu fiţi de acord cu persoanele care vă fac să vă simţiţi depreciat (de valoare relativă). Dacă nu vă reuşeşte să-i schimbaţi pe ei sau pe dv. într-atât încât să vă simţiţi încrezător, e cel mai bine să-i evitaţi. Viaţa este foarte scurtă şi nu face s-o trăieşti în tristeţe!
11. Permite-ţi să te relaxezi, să-ţi asculţi gândurile, să te ocupi cu ceea ce-ţi place, în patru ochi cu tine însuţi. Astfel te vei înţelege mai bine pe tine însuţi.
12. Comunică. Capătă plăcere de la energia cu care fac schimb oamenii, fiinţe atât de diferite şi originale. Imaginează-ţi că şi ei pot manifesta frică şi neîncredere şi străduieşte-te să-i ajuţi. Hotărăşte ce doreşti tu de la ei şi ce le poţi oferi, apoi dă de înţeles că eşti deschis pentru un astfel de schimb.
13. Încetează să-ţi păzeşti excesiv Eul propriu, care este mult mai tare şi mai plastic decât ţi se pare; acesta se presează, dar nu se strică. Lasă-l mai bine să simtă o lovitură emoţională de scurtă durată, decât să se afle în pasivitate şi izolare.
14. Alege-ţi câteva scopuri de lungă durată, pentru atingerea cărora va trebui să-ţi îndeplineşti alte scopuri mai mici, intermediare. Cântăreşte bine şi vezi de ce fel de mijloace ai nevoie pentru aţi satisface aceste scopuri intermediare. Atrage atenţia la fiecare pas al succesului, nu

uita să te încurajezi şi să te lauzi. Nu-ţi fie teamă că vei părea lipsit de modestie, doar nimeni nu te va auzi.

15. Tu nu eşti un obiect pasiv, asupra căruia se aruncă toate neplăcerile, nu eşti un fir de iarbă care aşteaptă cu înfiorare să nu-l calce cineva. Tu eşti vârful piramidei evolutive, întruchiparea speranţelor părinţilor tăi. Tu eşti o personalitate irepetabilă, eşti creatorul vieţii personale, cel care îţi conduci acţiunile.

Dacă eşti încrezut în sine, atunci obstacolele devin pentru tine provocare, iar provocarea îţi stimulează realizarea.

Debrifare: Enumeră 3 pași cei mai importanți, în viziunea ta, cu referire la formarea încrederii în sine [77].

Reflecţia

- În ce mod încrederea în sine poate ajuta persoana să își gestioneze emoțiile? Argumentează. De ce este important să avem o încredere în sine adecvată?

Extensia

A analiza acțiunile personale realizate în ultimul an cu încredere în sine și cu inteligență emoțională.

ŞEDINŢA 5. **Inteligenţa emoţională – curajul social**

Obiective:

- familiarizarea adolescenţilor cu noţiunea de curaj social;
- identificarea rolului curajului social pentru inteligența emoțională a adolescentului.

Înviorarea

Salutul

Exerciţiu ***Trenul***

Participanţii vor forma grupuri a câte 3 persoane. În fiecare grup se va forma un tren în care o adolescenții vor avea rolul de locomotivă, vagon și mașinist. Participanții se aranjează unul după altul ținându-se unii de ceilalți. Locomotiva merge înainte și strigă „Tu-tu-tu!”. Ochii sunt deschiși doar la a treia persoană. La comanda moderatorului „trenurile” încep să meargă prin încăpere evitând ciocnirile, fiind dirijate de ultimul participant. Participanții cunosc câteva semne: pocnitura din degetele mâinii – întoarcerea la dreapta, pocnitura din degetele mâinii stângi – întoarcerea la stânga, bătaia din palme – înainte, două bătăi – stop. La interval de 1,5 min. participanții se schimbă cu locurile, astfel ca fiecare să fie în diferite roluri.

Debrifare:

- Cum v-aţi simţit în rolurile de persoane ghidate și persoane care ghidează cursul trenului?
- În care cazuri ați simțit că aveți mai mult curaj și încredere în sine și în celălalt coleg?

Conţinutul de bază al şedinţei

- Se prezintă participanților Fișa *Rolul curajului social pentru inteligența emoțională.* Conținutul fișei ee analizează individual apoi se aduc argumente cu referire la această secvență.

*Exerciţiu **Asociații libere***

Formatorul va încuraja expunerea liberă și gestionarea emoțiilor în public. Fiecare participant verbalizează cât mai multe asociații cu cuvintele „curaj social" care sunt înregistrate pe flipchart. Participanții sunt împărțiți în două echipe. Echipa nr. 1 realizează portretul persoanei cu curaj social. Echipa nr. 2 realizează portretul și descrierea persoanei fără curaj social. Reprezentanții grupelor prezintă rezultatul activității. Participanților li se comunică a doua instrucțiune: cei care au realizat portretul persoanei fără curaj social notează avantajele unui om care posedă curaj social și invers, cei care au realizat portretul persoanei cu curaj social, notează dezavantajele unei persoane cu curaj social.

Debrifare: - Vă considerați o persoană care denotă curaj social? Argumentați.

*Exerciţiu **Pomi şi fructe***

Participanților li se propune să se așeze cât mai comod și să închidă ochii. Formatorul vorbește, acompaniat de o melodie.

- În orient se spune să oamenii se cunosc nu întâmplător. Există câteva cauze, care ne fac să ne întâlnim anume cu oamenii de care avem nevoie, să-i cunoaștem pe cei care ne vor deveni prieteni adevărați, parteneri de viață. Una din aceste cauze, constă în faptul că-i întâlnim pe cei, care aidoma unor pomi într-o livadă, formează împreună cu noi un ansamblu, prin care ne completăm reciproc, ne susținem unul pe celălalt, învățăm unul de la altul.

Să facem o călătorie prin această livadă minunată. Așadar ne aflăm într-o livadă. Pomi frumoși, cu coroane doldora de rod se înșiruie, fiecare din ei reprezentând un om, pe care-l cunoaștem bine, cu care ne simțim bine, de care avem nevoie. Priviți, chiar în fața voastră este un măr, cu fructe aromate și mustoase, cu coroana rotundă, bine aranjată îngrijită de grădinar. Alături un vișin, doldora de rod, fructele lui sunt aidoma unor cercei eleganți cu rubine. Dar cât de plăcut e atingerea tulpinii cireșului – lucioasă, caldă, mângâietoare. Deși e o livadă de pomi fructiferi, chiar în centru s-a postat un stejar arătos. Probabil l-au plantat aici ca să mențină cu rădăcinile sale puternice solul, sau pentru a aranja în umbra lui banca, pe care odihnește grădinarul. Plimbați-

vă prin livadă, admirați pomii, pe care-i considerați prieteni, încercați să înțelegeți prin ce vă atrag, ce vă oferă. Iar acum căutați pomul care vă simbolizează. Apropiați-vă de acesta, admirați-l, discutați cu el. Puteți discuta cât vă dorește inima…

Când discuția va lua sfârșit, reveniți în sală. Încercați să desenați pomul care vă simbolizează. Notați pe desen câteva caracteristici ale lui. Pe altă foaie înscrieți pomii și copacii pe care i-ați văzut în grădina vieții voastre. Ce sentimente v-a trezit priveliștea lor? Notați câteva calități ale pomilor din această grădină.

Debrifare: - Ce sentimente ați trăit călătoria în livadă?

Exerciţiu ***Vă comunic o taină personală***

Participanții sunt îndemnați să-i comunice vecinului din dreapta la ureche, o taină a sa, începând cu cuvintele: „vă comunic o taină personală…”. După care taina va fi comunicată la ureche în șoaptă pe cerc, începând cu cuvintele: „taina unuia din noi este…”. (ex: îmi place să mănânc noaptea…). Pe rând toți participanții comunică o „taină”.

Debrifare: - Este dificil pentru voi să aveți curaj să vă comunicați tainele?

Exerciţiu ***Mă recunoașteți?***

Formatorul le vorbește participanților despre situațiile când ei nu au fost recunoscuți sau ei nu au recunoscut pe cineva în public. De asemenea, situațiile când au oferit sau au primit descriere telefonică, sms a unei persoane cu care urmează să se întâlnească. Participanților li se propune să întocmească o caracteristică sumară, care va cuprinde 5 particularități distincte legate de gesturi, mimică, mers, voce după care urmează să identifice persoana descrisă, extrăgând din coș profilul structurat.

Debrifare: - Ce emoții ați avut pe parcursul activității? - Cum v-ați simțit când a fost descrisă personalitatea voastră?

Exercitiu ***Jocul culorilor***

Participanții vizualizează povestea spusă de formator.

„Galbenul ne bine dispune, ne invită spre gânduri și emoții pozitive. Dacă ar fi să te gândești la o întâmplare recentă sau mai îndepărtată, în care ai fost foarte fericit. Care ar fi aceasta? Dacă ai în minte deja această întâmplare, este suficient să zâmbești, iar noi cei din jur vom ști că ți-a făcut plăcere să-ți amintești acest lucru.

Roșu este o culoare îndrăzneață. În ce moment te-ai simți foarte curajos? Concentrează-te pe imaginea din mintea ta. Sunt momente în care este mai important să ne reamintim anumite întâmplări și nu să vorbim despre ele.

Albastru este o culoare care ne trimite cu gândul către libertate, către un cer senin, fără pic de nori. Chiar așa, când ai stat ultima dată sub un cer atât de senin? Unde te aflai? Cu cine? Zâmbetul tău ne va da de înțeles că ai găsit acea imagine în mintea ta.

Verde este culoarea naturii. Ce întâmplare îți vine în minte atunci când te gândești la această nuanță? În jurul tău totul este verde, plin de viață. Aerul este proaspăt, poate chiar răcoros."

Debrifare: - În ce măsură ați reușit să vizualizați povestea?

- De obicei asociați culoarea galbenă cu emoțiile pozitive?

Reflecţia

- În ce mod curajul social ne ajută să ne dezvoltăm inteligența emoțională, să ne gestionăm eficient emoțiile? Argumentează, de ce este important să avem curaj social?

Extensia

A identifica 3 situații din ultima perioadă prin care înțelegem că am manifestat curaj social și a nota se senzații am trăit în aceste situații.

ŞEDINŢA 6. **Inteligenţa emoţională – inițierea contactelor sociale**

Obiective:

- familiarizarea adolescenţilor cu noţiunea de contacte sociale;
- identificarea rolului inițieirii contactelor sociale pentru inteligența emoțională a adolescentului.

Înviorarea

Salutul

Exerciţiu ***Îmbrățișarea urșilor***

Participanții se mișcă prin sală. Când formatorul spune: „Trei urși se îmbrățișează", participanții vor alega și vor forma grupuri de trei care se vor îmbrățișa. E important ca numărul de participanți să nu se împartă la trei, astfel încât de fiecare dată să rămână cineva pe dinafară. Exercițiul se repetă de mai multe ori, astfel încât tot mai mulți participanți să treacă prin experiența de a fi în grup, dar și în afara grupului. Regula este să se schimbe componența grupurilor de trei, să nu rămână aceiași de fiecare dată, astfel încât participanții care rămân pe dinafară să nu fie tot aceiași de fiecare dată, ca și în viața reală.

Debrifare:

- Cum v-aţi simţit când făceați parte din grup? Cum v-ați simțit când ați fost lăsat pe dinafară?

Conţinutul de bază al şedinţei

- Se prezintă PPT-ul *Inițierea contactelor sociale și inteligența emoțională.* Se discută despre relațiile importanța inițierii contactelor sociale pentru inteligența emoțională și socială.
- Se prezintă criteriile unui commportament matur emoțional (după Bernard):

- Exprimarea directă a emoțiilor negative;
- Cultivarea emoțiilor pozitive și suportive;
- Dezvoltarea unei mai mari tolerante fața de circumstantele dezagreabile;
- Satisfacție crescandă obtinută din răspunsurile aprobate social;
- Creșterea dependenței de actiuni;
- Abilitatea de a face o alegere și de a nu gândi că o altă opțiune ar fi putut fi mai bună;
- Eliberare de temerile nerezonabile;
- Înțelegere și acțiune în conformitate cu limitările;
- Conștientizarea abilităților și realizărilor celorlalți;
- Abilitatea de a greși, fără a avea senzația de eșec total;
- Abilitatea de a evita experiențele dezamăgitoare;
- Abilitatea de a se bucura de viața de zi cu zi.

Un comportament emoțional imatur se poate descrie prin următoarele caracteristici: persoana reacționează ca un copil, caută compătimire, este orgolioasă, certăreață, infantilă, centrată pe sine și are mereu cerințe, este ușor labilă emotional și este foarte supărată dacă pierde.

- Analizați tabelul *Clasificarea emoțiilor* după Daniel Goleman.

Mânia	**Tristețea**	**Frica**	**Bucuria**	**Iubirea**	**Surpriza**	**Dezgustul**	**Rușinea**
Furia	Supărarea	Anxietatea	Fericirea	Acceptarea	Șocul	Disprețul	Vinovăția
Resentimentul	Mâhnirea	Nervozitatea	Ușurarea	Prietenia	Mirarea	Aversiunea	Jena
Exasperarea	Îmbufnarea	Preocuparea	Mulțumirea	Încrederea		Detestarea	Supărarea
Indignarea	Melancolia	Consternarea	Binecuvântare	Amabilitatea		Repulsia	Remușcarea
Animozitatea	Mila de sine	Neînțelegerea	Încântarea	Afinitatea			Umilința
Irascibilitatea	Singurătatea	Îngrijorarea	Amuzament	Devotament			Regretul
Ostilitatea	Disperarea	Teama	Mândria	Adorația			
Ura	Deprimarea	Spaima	Plăcerea senzuală	Dragostea			
		Groaza	Răsplata	Mila			
		Fobia	Satisfacția				
		Panica	Extazul				

Exercitiu ***Capacitatea de convingere***

Activitatea se desfășoară prin joc de rol. Fiecare participant își amintește un caz, în care are nevoie de mai multă putere de convingere pentru realizarea cu succes a unei idei. Sunt selectate cele mai interesante cazuri și este improvizat un joc de rol cu participarea a două persoane. Jocul se poate repeta după alt scenariu și cu alți participanți. Rezultatele se discută.

Debrifare: - Valorificați frecvent puterea de convingere?

Exercițiu **Aici și acum, sunt conștient**

Participanții se aranjează haotic prin sală după instrucțiune, hotărând de cine se vor apropia să deseneze cu degetul pe spate. După ce ultimul a finalizat, la rândul său, desenează pe spatele

următorului participant, la alegere, ceea ce consideră necesar. Finalizând exercițiul participanții trec la următoarea etapă, care constă în a desena ceea ce a simţit desenându-se pe spate, pe o hârtie. Apoi se compară desenul obţinut cu ideea pe care a vrut să o transmită ultimul participant.

La următoarea etapă a activității participanții sunt îndemnați să-și amintească cele două parți ale experienței:

1) începeți fiecare frază cu „aici și acum" m-am simțit...

2) descoperiți-vă rezistența la acest fenomen, de exemplu când vă plictisiți sau când pierdeți (sau fugiți de) sentimentul realității. Teoria celor două părți ale experienței este următoarea: în măsura în care percepția realității v-a fost tăiată de personalitatea voastră de fiecare zi, efortul pentru a o experimenta v-a trezit, în sinea voastră anxietatea (mascată poate de către oboseală, plictiseală, neliniște, enervare).

Pentru ultima etapă se propune timp de câteva minute: - Formați propoziții descriind lucrurile de care sunteți conștient imediat. - Începeți cu „acum", „în acest moment" sau „aici și acum". - Scrieți aceste fraze sau spuneți-le partenerului timp de.... 5-10 minute.

Debrifare: Indică importanța conștientizării acțiunilor „aici și acum".

Reflecţia

- Argumentați de ce componenta inițierea contactelor sociale poate ajuta persoana să își optimizeze inteligența emoțională. De ce este important să inițiem contacte sociale? La ce trebuie să fim atenți în aceste cazuri?

Extensia

A identifica dacă de cele mai multe ori sunteți inițiator în stabilirea contactelor sociale sau lăsați cealaltă persoană să fie cu această inițiativă.

ŞEDINŢA 7. Inteligenţa emoţională prin aprecierea, controlul și exprimarea emoțiilor

Obiective:

- familiarizarea adolescenţilor cu noţiunea de exprimare a emoțiilor;
- identificarea rolului aprecierii, controlului și exprimării emoțiilor pentru inteligența emoțională a adolescentului;
- dezvoltarea abilității de manifestare a emoțiilor trăite autentic, denumirea corectă a emoției observate la ceilalți.

Înviorarea

Salutul

Exerciţiu ***Copacul cu emoticoane***

Participanţii vor selecta emoticoane din cele pregătite de către formator astfel încât acestea să reflecte starea emoțională pe care o au și o vor plasa pe *copacul cu emoticoane (pe foaia flipchart este desenta copacul)*. Se va discuta despre aprecierea, controlul și exprimarea emoțiilor proprii, dar și despre modul în care înțelege emoțiile colegilor (Exerciţiul contribuie la conștientizarea importanței aprecierii, controlului și exprimării emoțiilor).

Debrifare:

- Ce emoții vă caracterizează personalitatea? De ce?
- Ce ne ajută să apreciem, controlăm și exprimăm emoțiile?

Conţinutul de bază al şedinţei

- Se prezintă participanților Fișa *Inteligenţa emoţională prin aprecierea, controlul şi exprimarea emoțiilor.* Se analizează individual conținutul fișei apoi fiecare alcătuiește câte 2 întrebări din conținutul analizat pentru a fi discutate în grup.

Exerciţiu ***Mituri despre emoţii***

În societate s-au conturat diverse cogniţii eronate în ceea ce priveşte rolul şi modul de exprimare a emoţiilor. Formatorul inițiază discuții și oferă un calificativ *(Adevărat sau Fals)* pentru fiecare mit.

1. Emoţiile joacă un rol important în adaptarea persoanei la un mediu nou. *(Adevărat)*
2. Există un mod potrivit pentru a simți în orice situaţie. *(Adevărat)*
3. A-i lăsa pe alţii să-ţi cunoască emoţiile este un semn de vulnerabilitate. *(Fals)*
4. Emoţiile negative sunt distructive. *(Fals)*
5. Alte persoane pot să judece mai bine emoţiile şi sentimentele mele. *(Fals)*
6. A-ţi exprima emoţiile este un semn al lipsei de control a lor. *(Fals)*
7. Cunoaşterea, înţelegerea, exprimarea şi controlul emoţiilor asigură supravieţuirea. *(Adevărat)*
8. Emoţiile apar fără nici un motiv. *(Fals)*
9. Unele emoţii sunt ridicole şi stupide. *(Fals)*
10. Dacă prietenii nu aprobă modul meu de a reacţiona, înseamnă că ar trebui să reacţionez altfel. *(Adevărat)*
11. Emoţiile negative trebuie ignorate. *(Fals)*
12. Bărbaţilor nu li se recomandă să-şi exteriorizeze emoţiile. *(Fals)*

Debrifare: - Care din aceste mituri v-a dat mai mult de gândit? De ce? – Cunoașteți și alte mituri la acest subiect? Care sunt?

Exerciţiu ***Exprimarea emoţiilor negative în relaţie și competențele emoționale***

Formatorul propune să se analizeze conținuturile și să se discute despre ele:

1) Exprimarea emoţiilor negative în relaţie: În situaţii de conflict, persoanele adoptă diferite răspunsuri comportamentale, care fie întăresc relaţiile, fie înrăutăţesc, chiar distrug

relaţiile. Pentru menţinerea unor relaţii armonioase este foarte importantă ventilarea emoţiilor, adică exprimarea lor într-un mediu protejat (fără ca persoana să fie criticată sau sancţionată pentru ceea ce trăieşte la nivel emoţional) şi fără a-l răni sau a-l jigni pe celălalt.

2) Competenţe emoţionale. Pentru a recunoaşte şi înţelege emoţiile, persoanele trebuie să le experimenteze în mediul lor social. Principalele competenţe emoţionale sunt:

• *recunoaşterea emoţiilor* (identificarea propriilor emoţii sau ale partenerului în diverse situaţii);

• *înţelegerea emoţiilor* (identificarea cauzelor şi consecinţelor emoţiilor);

• *exprimarea emoţiilor* (transmiterea verbală şi nonverbală a mesajelor afective);

• *reglarea emoţională*.

3) Exprimarea emoţiilor negative (furia). Pentru a evita conflictele fără rost, este important de urmat câteva reguli de exprimare adecvată şi constructivă a furiei. 1. a recunoaşte furia; 2. a reduce emoţiile de furie; 3. a-şi asuma responsabilitate pentru propria furie; 4. a comunica furia verbal, într-o manieră acceptabilă.

4) Modalităţi alternative de reglare a emoţiilor. Adolescenţii pot fi încurajați să găsească modalităţi alternative de exprimare a emoţiilor negative. Iată câteva exemple:

• În cazuri extreme, dacă e furios, adolescentul se poate „răzbuna" pe un obiect (de exemplu, o pernuţă), poate plânge sau poate sta să se calmeze.

• Focusarea pe o activitate fizică sigură, care să-i permită să-şi descarce energia negativă (să înoate, să-şi aranjeze lucrurile într-o anumită ordine, să facă o plimbare, să facă curat etc.).

• Focusarea atenţiei pe unele activităţi ce solicită creativitate, intelect: poate să numere până la 10, să fredoneze o melodie, să deseneze etc.

• Adolescentul poate fi învăţat moduri alternative (prin imaginaţie, simbolic) de exprimare a emoţii lor negative. Adulții vor evita să răspundă la probleme prin ţipete, furie, acuzarea celorlalţi şi să se focalizeze pe rezolvarea problemei care a determinat apariţia emoţiei date.

Exerciţiu ***Ascensorul cu emoții***

Participanții primesc fiecare cartonașe cu emoțiile. Li se propune să își imagineze că ascensorul în care merg s-a oprit. Sarcina e de a demonstra emoția de pe cartonaș participanților din ascensor cu comentariu verbal (la necesitate). După efectuarea exercițiului adolescenții încearcă să ghicească care au fost emoțiile exprimate de fiecare participant.

Debrifare: - Care din emoțiile demonstrate considerați că a fost cel mai dificil de prezentat? De ce?

- Identificați o relație dintre inteligența emoțională și modul de exprimare a emoțiilor?

Exerciţiu ***Castelul cu emoții***

Formatorul propune participanților să deseneze, să denumească și să alcătuiască „Povestea

castelului cu emoții". Cerința de bază este clasificarea părților castelului în funcție de emoții și culori. Fiecare participant prezintă propria creație.

Debrifare: - Cum v-ați simțit în timpul activității? - Care din emoțiile descrise în interiorul castelul vă plac mai mult? Acestea vă caracterizează pe voi sau pe alți colegi? Argumentați.

Exercitiu ***Furia în viața mea***

Participanții vor analiza emoția de furie, diferențierea reacției intensității și tipului acceptabil social a emoției, gestionarea furiei, modele comportamentale de manifestare autentic. Formatorul va oferi chestionarul „Manifestarea furiei" pentru care adolescenții vor completa afirmațiile:1. Când mă înfurii, de obicei (descrierea comportamentului). 2. Avantajele și dezavantajele comportamentului manifestat. 3. Manifestarea furiei în familie: mama / tata / frați. 4. Modalități de gestionare a furiei și sentimentele trăite.

Debrifare: - În ce măsură reușiți să controlați furia? Ce vă ajută?

- Vă reușește să oferiți ajutor colegilor sau prietenilor care se simt furioși?

Exerciţiu ***Discuții dirijate***

Participanților li se repartizează câte 3 foițe a câte 3 culori (roșu, verde, galben). Pe foile roșii vor continua fraza: „Când sunt furios…", pe foile verzi vor continua fraza: „Când sunt furios eu zic...", iar pe foile de culoare galbenă: „Eu depășesc furia…" Participanții lipesc fișele pe foaia flipchart citind cele scrise. Toate ideile și părerile scrise se discută în grup.

Exerciţiu ***Povestea unui șoricel***

Formatorul citește povestea și se extrage morala, elaborându-se recomandări privind îmbunătățirea relațiilor cu ceilalți, subliniind importanța solidarității, empatiei și acțiunii în fața dificultăților.

Fișa Povestea unui șoricel: Privind prin gaura din perete, un șoricel văzu pe fermier și pe soția sa desfăcând un pachet. „Oare ce se află acolo?" se întreba șoricelul. A fost îngrozit să vadă că în pachet era o capcană pentru șoareci. Întorcându-se la fermă, șoricelul dădu de veste despre ceea ce văzuse. „Este o capcană pentru șoareci în casă! Este o capcană pentru șoareci în casă!" – spuse șoricelul panicat, înfricoșat și înghețat de frică și de spaimă. Totodată, el spera că cineva îl va ajuta și merse disperat la celelalte animale. Găina a cloncănit, și-a ridicat capul și a spus: „Domnule șoarece, îți pot spune doar atât. Înțeleg că este o problemă gravă pentru dumneata, dar nu are nicio consecință asupra mea. Nu pot fi deranjată de această informație". Apoi șoricelul se duse la porc și îi spuse: „Este o capcană pentru șoareci în casă!". Porcul a fost impresionat, dar a răspuns: „Noroc că nu se pun și în coteț astfel de capcane, regret domnule șoarece, dar eu de aici din cotețul meu nu pot face nimic, poate doar să mă rog pentru tine. Poți să fii sigur că ești în rugăciunile mele viitoare!".

Șoricelul s-a dus apoi la vacă și i-a zis și ei: „Este o capcană pentru șoareci în casă!". Vaca

i-a răspuns: „Wow, domnule șoricel, îmi pare rău pentru tine, dar în ceea ce mă privește pe mine această capcană nu mă poate răni în niciun fel, eu sunt prea mare și prea impunătoare pentru o capcană atât de mică!” În cele din urmă, șoricelul s-a întors în casă foarte deznădăjduit și s-a decis să înfrunte de unul singur capcana. În acea noapte, s-a auzit un sunet care vestea că ceva fusese prins în capcană. Soția fermierului se grăbi să vadă despre ce este vorba, dar din cauza întunericului nu a văzut că în capcană era coada unui șarpe mare și veninos. Așa că acesta o mușcase. Fermierul se grăbi cu soția sa la spital, apoi o aduse acasă cu febră mare. Toată lumea știe că un bun remediu împotriva febrei este supa de pui, așa că fermierul se duse și sacrifică găina. Cu toate acestea, starea soției sale se înrăutăți. Prietenii și vecinii veniseră să stea cu ea, iar ca să îi poată hrăni, fermierul tăie și porcul. Soția fermierului nu se însănătoși și în cele din urmă a murit. La înmormântare au venit atât de multe persoane încât fermierul a sacrificat și vaca pentru a-i hrăni pe toți. Șoricelul, surprins de cele întâmplate, privea acum prin gaura din perete cu multă tristețe ... deși era bucuros că a scăpat de capcana pentru șoareci, acum suferea, în singurătate, după prietenii lui.

Se oferă sarcina: ***Identificați emoțiile personajelor***.

Varianta 1. Șoricelul: panică, frică, speranță, dezamăgire. Găina: indiferență, egoism. Porcul: compasiune, lipsă de acțiune. Vaca: dispreț, siguranță de sine exagerată. Soția fermierului: suferință, febră. Fermierul: îngrijorare, sacrificiu. Prietenii și vecinii: compasiune, sprijin. Publicul la înmormântare: tristețe, recunoștință.

Varianta 2. Șoricelul: s-a speriat și a fost îngrijorat când a văzut capcana, dar a sperat că va primi ajutor. Găina: nu s-a simțit deranjată sau preocupată de problema șoricelului. Porcul: a fost sensibil și a simțit compasiune, dar nu a făcut nimic concret pentru a ajuta. Vaca: s-a simțit superioră și nu a dat importanță situației. Soția fermierului: a fost bolnavă și a suferit. Fermierul: s-a îngrijorat și a făcut sacrificii pentru a-și ajuta soția. Prietenii și vecinii: au arătat compasiune și au venit să ofere sprijin. Publicul la înmormântare: a fost trist și recunoscător.

Debrifare: - Ce putem învăța din această poveste?

Reflecţia

- În ce mod aprecierea, controlul și exprimarea emoțiilor contribuie la dezvoltarea inteligenței emoționale? Argumentează. De ce este important să știm a aprecia, controla și a ne exprima emoțiile în activitatea zilnică?

Extensia

A analiza acțiunile personale în 2 situații și anume 1 în care nu am făcut față controlului emoțiilor și 2 în care am controlat foarte bine emoțiile. Identificați în care caz v-ați simțit mai bine. A analiza conținutul fișei *Exprimarea emoţiilor negative (furia).*

ŞEDINŢA 8. **Inteligenţa emoţională prin utilizarea emoțiilor în soluționarea problemelor**

Obiective:

- familiarizarea adolescenţilor cu noţiunea de utilizare eficientă a emoțiilor;
- identificarea importanței utilizării eficiente a emoțiilor în soluționarea problemelor pentru inteligența emoțională a adolescentului.

Înviorarea

Salutul

Exerciţiu ***Razele soarelui***

Fiecare participant desenează pe o foaie câte un soare. În centrul scrie fiecare numele său. Grupul se ridică în picioare şi fiecare participant ajută colegului său să prindă foaia pe spatele său. Participanţii se apropie la fiecare coleg şi îi scrie pe razele de soare câte o calitate pozitivă și câte o emoție pe care o manifestă frecvent pe care o preţuieşte la el. Se adaugă raze astfel încât fiecare participant să completeze soarele colegilor. Participanții analizează fiecare soarele cu razele calităților și emoțiilor personale și le propune să memorizeze conținutul, să simtă căldura inimilor grupului / colegilor care le-au scris.

Debrifare:

- Cum v-aţi simţit? Când o să aveţi o greutate pe suflet, Vă veți putea aminti de aceste raze ale soarelui vostru? Oare acest soare vă v-a încălzi cu căldura inimilor grupului nostru?

Conţinutul de bază al şedinţei

- Se prezintă participanților Fișa *Utilizarea emoțiilor în soluționarea problemelor.* Fiecare elaborează câte 5 întrebări care își găsesc răspunsul în conținutul citit, apoi le adresează colegilor. Se discută despre importanța utilizării eficiente a emoțiilor în soluționarea problemelor.
- Se argumentează moto-ul *Tu ești sursa emoțiilor tale. În orice clipă le poți crea sau le poți schimba (Antony Robbins).*

Exerciţiu ***Identifică emoțiile***

Participanții trebuie să identifice în imaginile de mai jos următoarele emotii: bucurie, dezgust, frica, furie, surpriza, tristețe. Paul Ekman considera ca aceste 6 emoții sunt legate în principal de supraviețuirea individului.

Răspunsul corect: furia, bucuria, dezgustul, surpriza, tristețea si frica.

Exerciţiu ***Emoțiile prezente în soluționarea problemelor***

Participanţii vor lucra în 3 grupuri. Fiecare grup va crea din materialele oferite de formator, ziare și reviste, foarfece, clei, coală de hârtie, un colaj la o problemă indicată.(Situațiile problemă selectate: 1. Evaluare la o disciplină pentru care nu am reușit să învăț toate subiecte; 2. Nu merg în vacanța planificată de 1 an, fiindcă am întârziat la zborul avionului; 3. Prezentarea pentru conferința pe care o organizez nu a fost suficient de bună, deoarece nu am delegat sarcinile altor colegi din frica că nu se vor descurca. La prezentare se solicită povestirea/argumentarea creativă a colajului prin gestionarea eficientă a emoțiilor în soluționarea problemei.

Debrifare: - În care din situațiile indicate ați fost vreodată? Enumerați emoțiile pe care le-ați avut în alte probleme similare. Cum ați gestionat în aceste situații emoțiile?

Exerciţiu ***Situaţii de viaţă dificile***

Formatorul propune exercițiul în scopul determinării strategiilor de depășire a obstacolelor. De la individual la general, colectiv: selectarea imaginilor din cele propuse (cu exemple de imagini: începutul adolescenței; nesiguranţe; viitor nesigur; experienţa unor dezamăgiri; lucrurile nu se întâmplă aşa cum ne aşteptăm etc.) Prezentarea unor strategii pentru a depăşi dificultăţile din viaţă; participanţii lucrează în grupuri mici cu fiecare dintre situaţiile de viaţă alese; aleg o imagine, explică cum anume se potrivește cu situaţia; scriu despre experienţe proprii / idei / soluții pentru persoanele care se confruntă cu aceeaşi dificultate. Identifică modul în care inteligența emoțională ajută la soluționarea situațiilor dificile de viață.

Debrifare: - Cum poţi rezolva situaţiile dificile din viață? - La cine apelezi de obicei?

Exerciţiu ***Transformarea problemelor în scopuri***

Formatorul le vorbește participanților despre confruntările cu anumite probleme, care necesită eforturi pentru a fi rezolvate. Una din soluții este transformarea problemei în scopuri de realizare. Formatorul propune adolescenților să se gândească la o problemă pe care își dorește să o rezolve. Pe o foaie participanții întocmesc o listă a dificultăților, legate de această problemă, pe care își doresc să o soluționeze.

Pe flipchart li se propune o listă cu întrebări care îi vor ajuta să depisteze și delimiteze importanța problemelor: 1. Ce vreau cu adevărat să realizez, să posed sau să fac? 2. Ce îmi aduce plăcere în această activitate? 3. De ce performanțe și abilități am nevoie pentru a face față acestor probleme? 4. Ce mă preocupă cel mai mult în ultimul timp? 5. Ce-mi provoacă mai multe dificultăți în ultimul timp? 6. Ce-mi provoacă mai multe griji în ultimul timp? 7. Ce-mi aduce satisfacție? 8. Ce mă întristează? 9. Ce aș dori să schimb în atitudinea mea față de sine? 10. Ce aș dori să schimb în comportamentul meu? 11. Ce-mi i-a mult timp actualmente? 12. Ce-mi este dificil să fac? 13. Ce mă obosește mai mult? 14. Cum aș putea să-mi programez mai bine timpul? 15.Cum aș putea să-mi organizez mai bine activitatea mea? 16. De ce resurse am nevoie?

Adolescenților li se oferă 5 minute pentru o descriere și prezentare cât mai obiectiv problema. În continuare participanților li se oferă 10 min pentru formularea câtorva scopuri care îi va orienta spre rezolvarea acestei probleme. Ce ar putea contribui la înlăturarea ei sau cel puțin la diminuarea.

Debrifare: - Care este acum atitudinea voastră față de problema în cauză? - Care sunt soluțiile pentru această problemă?

Exercițiu ***Surse de putere în soluționarea problemelor***

Pentru identificarea resurselor personale în soluționarea problemelor formatorul valorifică exercițiul dat. Formatorul aranjează pe podea carduri metaforice / imagini cu diferite răspunsuri posibile (natura, familia, prietenii, religia, hobby-urile etc.). Fiecare participant selectează un card metaforic şi se poziţionează în faţa celei mai importante surse ale puterii proprii. Grupurile care se stabilesc astfel inițiază o discuţie.

Debrifare: - Cum explicați relația dintre cardurile resursă selectate pentru soluționarea problemelor?

Exercitiu ***Compoziția***

Formatorul explică exercițiul cu referire la transmiterea simbolică a emoției. (Din timp, într-un coș sunt plasate pe foițe numele participanților, care sunt extrase la momentul potrivit) din materiale pentru aplicație și compoziții, fiecare participant asociază emoția cu persoana înscrisă pe fișa extrasă și confecționează o compoziție corespunzătoare emoției pe care o asociază cu persoana dată. La finele activității participanții își argumentează alegerea și compoziția pe care o transmite persoanei nominalizate.

Debrifare: - Cum v-ați simțit atunci când ați primit compoziția? Corespunde asociația făcută de coleg pentru emoția care vă caracterizează?

Exerciţiu ***Nu e o problemă să împlinesc un vis!***

Formatorul propune participanților să identifice un scop de realizat, schițând un plan de realizare a acestuia şi să ia decizii relevante situațiilor concrete. Participanții sunt rugați să reflecteze asupra propriei persoane şi să completeze oral fraza „Dacă aş putea face tot ce-mi doresc, aş... Astfel, fiecare persoană îşi exprimă ideile. Participanții vor fi antrenați într-o discuție pe baza celor expuse răspunzând la următoarele întrebări:

- Ce-i face pe oameni să aibă visuri? - Există vreo relație între visuri şi dorințe / valori? - Dorințele / valorile exprimate pot fi grupate în anumite categorii? - Este posibil ca toate visele / dorințele noastre să se îndeplinească?

Formatorul propune participanților să-şi schițeze un plan individual de realizare a dorințelor după paşii propuşi *(se notează pe foaia flipchart)*: 1. Întocmeşte o listă cu eventualele soluții pentru îndeplinirea scopului ales. 2. Evaluează fiecare soluție. Care sunt avantajele şi dezavantajele fiecărei soluții? Care sunt persoanele, grupurile, organizațiile care te pot ajuta? Ce consecințe poate avea soluția respectivă pentru tine şi pentru cei din jur? 3. Alege varianta / soluția optimă. 4. Precizează mijloacele necesare aplicării soluției, schițează un calendar. Indică timpul de care vei avea nevoie? Indică când începi? 5. Dacă doresc participanții vor prezenta planul propriu de „împlinire a dorințelor".

Debrifare: - Veți identifica alte dorințe pentru a le stabili pașii? Este o problemă să vă împliniți un vis?

Exerciţiu ***Cercul emoțiilor lui Plutchik***

Formatorul menționează că *Cercul emoțiilor lui Plutchik* a fost creat în 1980 de psihologul american Robert Plutchik. Autorul consideră ca există 8 emoții fundamentale si 8 emoții complexe, formate din cate două emotii fundamentale (Fig. A7.1).

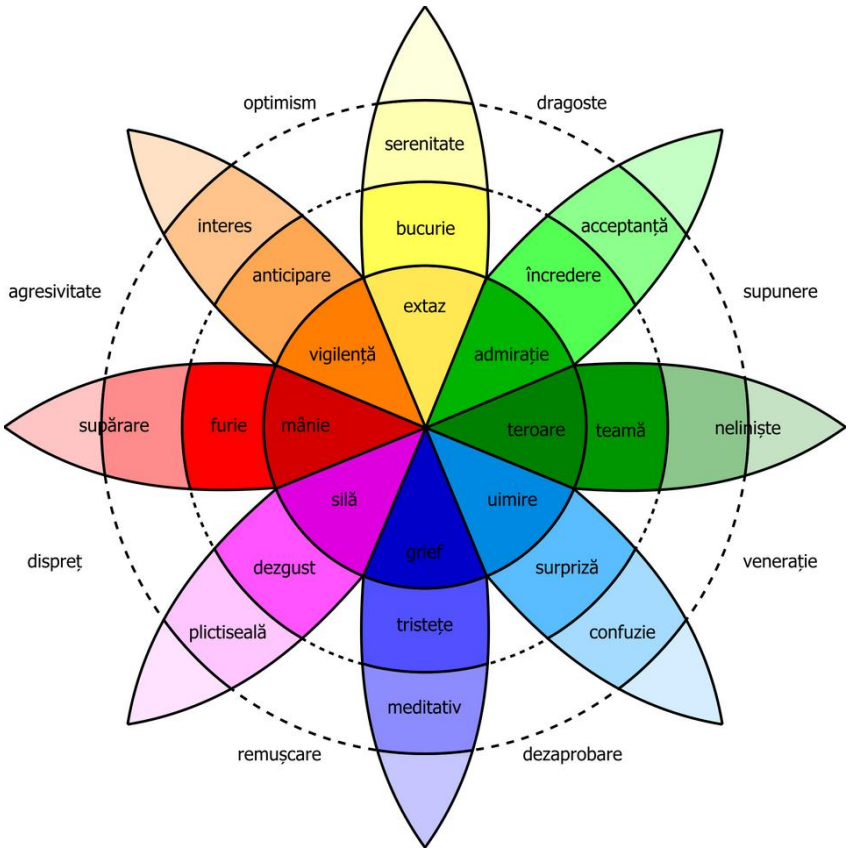

Fig. A7.1. Cercul emoțiilor lui Plutchik

Emotiile fundamentale pot fi observate pe cercul al doilea din figura 1, pe când emoțiile complexe sunt cele trecute pe fundal alb: optimism, dragoste, supunere, înfiorare, dezaprobare, remușcare, dispret și agresivitate.

- Analizați figura și identificați care din aceste emoții le manifestați cel mai frecvent.

Reflecţia

- În ce mod utilizarea eficientă a emoțiilor ne poate ajuta în soluționarea problemelor pe care le putem avea? Argumentează.

Extensia

A analiza acțiunile personale realizate în ultimul an și a identifica o situație în care ați utilizat foarte eficient emoțiilor în soluționarea problemei cu care v-ați confruntat.

ŞEDINŢA 9. Inteligenţa emoţională – motivația succesului

Obiective:

- familiarizarea adolescenţilor cu conceptul de motivație, motivația pentru succes;
- înțelegerea relațiilor inteligenței emoționale cu motivația succesului;
- dezvoltarea elementelor de motivație pentru succes din perspectiva inteligenței emoționale.

Materiale necesare: fișe colorate, marchere, fișa *Motivația*, fișa *Importanța și valoarea stabilirii scopurilor*.

Exerciţiu ***Scopul meu***

Participanţii se aranjează în cerc și vorbesc despre un scop pe care l-au stabilit pentru o săptămână, care a fost motivul stabilirii acestui scop.

Debrifare: Cum v-ați simțit? Cât de des vorbiți despre scopurile voastre?

Conţinutul de bază al şedinţei

Caracteristica conceptului de motivație, scop, succes

Se va prezenta noţiunea de motivație (fișa).

Se prezintă de către formator elementele esențiale ale motivației, scopurilor, succes și relația acesteia cu inteligența emoțională.

Info: Scopurile și orientarea spre realizarea acestora sunt două condiții ale succesului. Stabilirea scopurilor nu înseamnă și realizarea lor. De asemenea, nu este vorba doar de „a te pomeni la locul potrivit și persoana potrivită" pentru a realiza ceva. E prea simplă această cale. Realizarea cu succes a scopurilor este un lucru mult mai profund și mai important. Este vorba despre combinarea intenției, motivației cu o gândire clară și o planificare a acțiunilor proprii, totodată de oferire de sens scopului personal în conformitate cu valorile pe care le împărtășește comunitate umană și oamenii din mediul social.

Scopurile oferă claritate vieții. Știm cu toții că atunci când avem o viziune sau o dorință clară, este mai ușoară luarea unei decizii adecvate. Scopurile sunt instrumentele care ne ajută să avansăm, chiar dacă confruntăm uneori situații mai puțin clare și mai dificile. Când ne confruntăm cu obstacole, scopurile noastre ne ajută să luăm decizii, să facem alegerea, chiar dacă alegerea nu întotdeauna este un lucru ușor. Scopurile ne oferă modele de acțiune, destinații clare, de fapt sunt o primă și importantă condiție a succesului. E dificil să faci primul pas și mult mai ușor îl vei face pe cel de al 100-lea! Aceasta deoarece fiecare acțiune te face să înveți, să cunoști ceva nou. Pe măsură ce te apropii de scop, devii tot mai convins și mai motivat. Scopurile ne ajută să devenim mai buni și mai puternici, să devenim oameni de succes [6].

Exerciţiu ***Scara motivațională***

Scopul: să identifice nivelul motivației valorificat în sporirea eficacității personale.

Descriere: Înainte de a începe programul, să vedem cum puteți să evaluați nivelul motivației care vă influențează și vă ajută la sporirea eficacității personale și a capacităților de a deveni o persoană de succes. Există multe posibilități de măsurare a motivației, vom lua o metodă foarte simplă, cunoscută pe care o puteți folosi în orice moment. Întrebați-vă: „Unde sunt eu pe scara motivațională de la 1 la 10 în cunoștințele despre modalitățile de a realiza succesul în viața personală, socială și profesională și abilitățile de a atinge succesul social"?

Dacă sunteți pe treapta 1, înseamnă că sunteți motivat, ca o locomotivă veche care se află în muzeu deja de treizeci de ani. Dacă sunteți pe treapta 10, sunteți cu adevărat gata să faceți totul și dețineți soluții concrete de realizare a succesului. Poate o să spuneți că este greu să te afli permanent pe treapta 10, pentru că asta ar însemna că ești mereu tensionat. Dar nimeni nu spune că ar trebui să te afli doar pe treapta a 10-a, poți fi pe a 11-a, dacă vrei. Cea mai mare motivație nu înseamnă că insiști și te grăbești mereu, deși mișcarea și insistența sunt printre principalele strategii motivaționale. Poți fi motivat și absolut calm. Întrebați-vă chiar acum unde sunteți pe scara motivațională între 1 și 10? [6]

Argumentarea ideilor şi prezentarea.

Debrifare: Unde ați dori să fiți la sfârșitul programului? Tot de la 1 la 10, apreciați efortul pe care-l veți depune, pentru a vă atinge scopul. Dacă ați planificat implicarea dvs. motivațională, mai apreciați și starea personală „aici și acum".

- De ce este importantă deținerea scopurilor de viață?

Argumentați motto-ul: Pericolul cel mai mare pentru majoritatea dintre noi nu este acela că avem un scop prea mare pe care ni-l dorim, dar că acesta este prea mic și îl atingem ușor (***Michelangelo*****).**

Formatorul prezintă participanților *Fișa Importanța și valoarea stabilirii scopurilor.*

Conținutul fișei: Până la cercetările efectuate de Elliot și McGregor (2001) s-a considerat că există 3 categorii de scopuri: 1. de măiestrie; 2. de performanță; 3. de evitare a performanței.

Scopul de măiestrie este un obiectiv pe care cineva îl stabilește pentru a realiza sau stăpâni ceva, cum ar fi: „Mă voi manifesta mai bine în acest eveniment data viitoare". Scopul de performanță este un obiectiv în care cineva încearcă să facă mai bine decât colegii săi. Scopul de evitare a performanței este un obiectiv în care cineva încearcă să evite să facă mai rău decât colegii, pentru a evita feedback-ul negativ.

Cercetările făcute de Elliot și McGregor în 2001 au schimbat aceste ipoteze. Până la publicarea acestui studiu, s-a presupus că scopurile de măiestrie erau cele mai bune, iar cele de abordare a performanței erau uneori bune, iar alteori nu prea. Obiectivele de evitare a performanței au fost considerate cele mai dificile și, de fapt, rele. Studiul lui Elliot și McGregor a contestat aceste ipoteze, dovedind că fiecare scop poate să fie util în funcție de circumstanțe, utilizând un cadru de realizare a obiectivelor de 2 x 2, care cuprinde: 1) măiestrie-abordare; 2) măiestrie-evitare; 3) performanță-abordare; 4) performanță-evitare.

Aceste variabile au fost testate în 3 studii, care au arătat că persoanele cu o motivație înaltă de succes erau mult mai susceptibili să-și pună scopuri de realizare. Cei cu o motivație sporită de a evita eșecul, pe de altă parte, aveau mult mai multe șanse să folosească scopuri de evitare. Al treilea experiment a examinat aceleași patru variabile și a dezvăluit că cei mai predispuși să folosească scopuri orientate spre performanță aveau mai multe probabilități să obțină note mai

mari la examen, în timp ce cei care foloseau scopuri de evitare a performanței aveau mai multe probabilități de note joase la examen.

Conform cercetărilor, motivația de succes este complexă, iar obiectivele realizării nu sunt decât una dintre mai multe tipuri de variabile operative care trebuie luate în considerare.

Cercetarea privind importanța stabilirii scopurilor este destul de clară și indică la rolul deținerii de scopuri.

De ce se stabilesc scopuri de viață?

Adevărul este că unele obiective sunt atinse în timp ce altele nu sunt, și este important să înțelegem de ce. Mark Murphy, autorul cărții „Scopurile dificile: secretul pentru a ajunge de unde ești până unde vrei să fii", a ilustrat în cercetare cum funcționează creierul și cum suntem conectați ca ființă umană la stabilirea scopurilor. Cartea lui Murphy combină cele mai recente cercetări în psihologie și științele creierului pentru a explica rolul scopurilor, precum și funcționalitatea legii atracției care ajuta în procesul de realizare a obiectivelor. Un obiectiv HARD este un obiectiv realizat, potrivit lui Murphy. Murphy ne spune să punem stabili în prezent costul viitorului, iar viitorul nostru poate să înceapă în prezent. Aceasta înseamnă că nu trebuie să lași până mâine ceea ce ai putea face astăzi. Avem tendința să apreciem lucrurile în momentul prezent mai nalt decât prețuim lucrurile în viitor. Stabilirea scopurilor este un proces care se schimbă în timp. Obiectivele pe care le-ați fixat la douăzeci de ani vor fi, cel mai probabil, foarte diferite de scopurile pe care le stabiliți pentru vârsta de 40 de ani. Oricare ar fi vârsta ta, aceasta nu contează atât timp cât îți revizuiești continuu obiectivele de viață și lucrezi pentru a le actualiza.

Care sunt avantajele stabilirii scopurilor?

Edward Locke și Gary Latham (1990) sunt lideri în teoria stabilirii scopurilor. Conform cercetărilor lor, scopurile nu numai că afectează comportamentul și performanța la locul de muncă, dar contribuie și la mobilizarea energiei, ceea ce duce la un efort mai mare în general. Efortul mai mare duce la creșterea efortului persistent. Scopurile ne ajută și ne motiveze să dezvoltăm strategii care să ne permit să ne realizăm obiectivul dorit. Îndeplinirea scopului poate duce la satisfacție și la motivație suplimentară, sau frustrare și motivație mai mică dacă obiectivul nu este îndeplinit. Stabilirea scopurilor poate fi o tehnică foarte puternică, în condiții potrivite (Locke și Latham). Potrivit lui Lunenburg (2011), impactul motivațional al scopurilor poate fi, de fapt, afectat și de factori, cum ar fi autoeficacitatea și capacitatea.

5 modalități eficiente de stabilire a scopurilor;

Cercetările lui Locke și Latham ne-au arătat că stabilirea scopurilor este într-adevăr o modalitate foarte eficientă. În articolul din 1968 „Spre o teorie a motivației sarcinilor", Locke ne-a arătat că scopurile clare și feedback-ul corespunzător serveau ca un bun motivator pentru angajați (Locke, 2004). Cercetările lui Locke au dezvăluit, de asemenea, că lucrul orientat către

un scop este o sursă majoră de motivație, care, la rândul său, îmbunătățește performanța. Locke a constatat că în peste 90% din obiectivele specifice și provocatoare s-a ajuns la performanțe mai mari, în comparație cu obiective ușoare, sau în cele extrem de dificile, cum ar fi un scop de a face tot posibilul.

Dr. Gary Latham la fel a studiat efectele stabilirii scopurilor la locul de muncă. Rezultatele lui Latham au susținut constatările lui Locke și au arătat că există într-adevăr o legătură inseparabilă între stabilirea scopurilor și performanța la locul de muncă.

Locke și Latham au declarat că există cinci principii de stabilire a scopurilor care vă pot ajuta să vă îmbunătățiți șansele de succes.

1. Claritate. Stabilirea obiectivelor clare și specifice elimină confuzia care apare atunci când un scop este stabilit într-o manieră mai generică.

2. Provocare. Obiectivele provocatoare îți lărgesc câmpul de conștiință și te determină să te crezi mai puternic. Acest lucru te ajută să realizați mai multe. Fiecare succes pe care îl obții te ajută să creezi o mentalitate de câștigător.

3. Angajament. Dacă nu ești angajat în realizarea scopului cu toată convingerea, este mai puțin probabil să îl atingi.

4. Feedback. Feedback-ul te ajută să știi ce faci și cum faci bine. Acest lucru îți permite să îți ajustezi așteptările și planul de acțiune la activitatea ce urmează.

5. Complexitate a sarcinilor. Este important să stabiliți obiective care să fie aliniate la complexitatea activității.

Cum pot scopurile îmbunătăți performanța?

Cercetătorii afirmă că cea mai simplă și directă explicație motivațională a faptului că unii oameni performează mai bine decât alții se conține în aceea că au obiective diferite de performanță.

Două atribute au fost studiate în legătură cu performanța: conținutul și dificultatea. În ceea ce privește conținutul, cele două aspecte asupra cărora s-au concentrat cercetătorii includ specificul și dificultatea sarcinii. Conținutul scopului poate varia de la vag la foarte specific, precum și de la dificil la deloc dificil. Dificultatea depinde de relația pe care cineva o are cu sarcina. Aceeași sarcină sau obiectiv poate fi ușoară pentru o persoană și mai dificilă pentru alta, deci este relativă.

Potrivit lui Locke & Latham, (1991), s-a constatat că performanța este o funcție liniară a dificultății unei sarcini. Dacă se deține un nivel adecvat de capacitate și angajament, cu cât un obiectiv este mai greu, cu atât performanța este mai mare. Oamenii își ajustează în mod normal nivelul de efort la dificultatea sarcinii. Drept urmare, ei sunt tentați mai mult să se implice în sarcini dificile decât în cele mai ușoare. Principiul acțiunii orientate spre scopuri nu se limitează

la acțiunea conștientă, constatează cercetătorii. Acțiunea orientată spre scop este definită de trei atribute, în conformitate cu Lock & Latham: 1. Auto-generare. 2. Valoare semnificativă. 3. Obiectiv-legătura de cauzalitate.

Autogenerarea se referă la sursa de energie integrală pentru organism. Valoarea semnificativă se referă la ideea că acțiunile nu numai că fac posibilă, ci sunt necesare supraviețuirii organismului. Obiectivul de cauzalitate înseamnă că acțiunea rezultată este cauzată de un scop. Atunci când oamenii întreprind acțiuni cu scop, își fixează obiective pentru a le atinge.

Modul în care stabilirea scopurilor motivează persoanele

Stabilirea scopurilor este importantă atât la nivel de individ, cât și pentru grup. Locke și Latham ne-au arătat că există o relație importantă între scopuri și performanță. Ei susțin ideea că cea mai înaltă performanță pare a fi rezultatul scopurilor specifice și provocatoare. Atunci când obiectivele sunt utilizate pentru a evalua performanța și provoacă feedback-ul pozitiv al rezultatelor, acestea creează un sentiment de angajament și acceptare.

De asemenea, cercetătorii au descoperit că impactul motivațional al scopurilor poate fi afectat de capacitate și autoeficiență, sau credința oamenilor că pot realiza ceva.

S-a constatat, de asemenea, că termenele limită au contribuit la îmbunătățirea eficacității unui scop, iar o orientare a scopurilor de învățare duce la performanțe mai mari, în comparație cu orientarea către scopuri vagi de performanță.

Duce oare stabilirea scopurilor la succes?

Dr. Gail Matthews, un psiholog clinic de la Universitatea Dominicană din California, a făcut cercetări valide, prin care a demonstrat că cei care își notează obiectivele și își împărtășesc scopurile cu un prieten, precum și fac actualizări săptămânale, au avut, în medie, în 33% mai multe succese.

Exercițiu ***Portretul***

Reprezintă prin desen, sau decupează din revistă, realizând portretul persoanei motivate (corpul, gesturi, culori, vestimentație), apoi caracterizează-i calitatile, ocupația, hobby-ul, timpul liber. Poti plasa fotografia și biografia unei vedete, studiindu- i biografia vei descoperi că aceasta vedetă a avut o motivație enormă pentru a-și continua visul în pofida criticilor, lipsei de susținere și aprecierea oamenilor, și totuși nu a cedat. Plasează acest portret la un loc vizibil pentru tine, la locul unde-ți faci temele sau unde te relaxezi, și fiecare revedere a acestei persoane motivate să te inspire și să-ți mențină motivația [112].

Exercițiu ***Dorința***

Materiale: hârtie, pixuri sau creioane.

Descriere: Fiecare dintre participanți este invitat să își scrie dorințele. Este de dorit ca acestea să fie aproximativ 20. Apoi, pe coli separate de hârtie se scrie un număr fix de dorințe –

până la 10, care sunt selectate ca fiind cele mai importante din 20. Participanții își selectează dorințele după un criteriu arbitrar, subiectiv. Mai apoi tinerii sunt împerecheați pe principiul de confort sau interes. Aceștia sunt invitați să prezinte partenerului cele 10 dorințe, una câte una, descriindu-le în cel mai detaliat mod și argumentându-le. În momentul prezentării dorințelor, partenerul ține coala de hârtie pe care este fiecare înscrisă de cealaltă parte și oferă fiecărui argument „pentru" un argument „contra". Astfel are loc o dispută, în care învinge cel care oferă ultima replică. Dacă una din părți termină argumentele, coala cu dorința rămâne la partener. În așa mod, se testează „dorințele" fiecărui participant. La ei rămân doar dorințele adevărate, argumentate, care dețin toate caracteristicile necesare pentru a se transforma în scopuri și a fi realizate. Scopurile participanților: să ofere cât mai multe argumente „pro" în prezentarea propriei dorințe și „contra" – în dezbaterea dorinței partenerului, pentru a-l ajuta să-și selecteze dorințele adevărate.

Debrifare:

– Cât de ușor ați identificat 20 de dorințe?

– De ce v-ați ghidat în alegerea celor mai importante 10 dorințe?

– Cum v-ați simțit în rolul de „apărător" al propriilor dorințe?

Exercițiu ***Cei 5 pași pentru a obține succes***

Materiale: hârtie, pixuri sau creioane.

Descriere: Fiecare dintre participanți este invitat să formulezi 5 pași pentru a obține succes în orice activitate.

Debrifare: – De ce v-ați ghidat în elaborarea pașilor pentru obținerea succesului?

– De ce v-ați ghidat în alegerea celor mai importante 10 dorințe?

Exercițiu Tehnica celor 5 pași: ***Succesul aduce Succes (SAS)***

1. Stabilește un scop (realist și realizabil). 2. Împarte-l în pași mărunți care-i poți face pe rând într-o jumătate de oră. 3. Îți propui ca în fiecare zi să faci măcar un pas (propune-ți ca un jurământ în care îți dedici 30 de minute pentru scopul tău!). 4. Realizează pasul. 5. Fiecare pas făcut este o victorie în direcția scopului tău. BUCURĂ-TE DE EL! [112].

Debrifare: - Cât de motivat ești, când obții victorii mici care te-au apropiat de realizarea scopului? Consideri că tehnica „Succesul aduce Succes!", te poate ajuta? – Ce crezi despre expresia: *fiecare succes mic te apropie de un succes mare*.

Reflecţia

- Care dintre noţiunile analizate cu referire la motivație, scop, succes corelează cu conceptul de inteligență? De ce?

Extensia

A analiza cu atenție dorințele formulate în cadrul ședinței, identificând lista finală a celor care prezintă cu adevărat importanță și pot fi transformate în scopuri.

ŞEDINŢA 12. Oportunități de dezvoltare a inteligenței emoționale și de promovare valorilor la vârsta adolescenței

Obiective:

- analiza rezultatelor trainingului;
- identificarea valorilor personale;
- avantajele organizării trainingurilor în scopul optimizării inteligenței emoționale.

Înviorarea

Exerciţiu ***Nimeni dintre voi nu știe că…***

Participanții fiind în cerc vorbesc despre o noutate care s-a întâmplat recent în viața lor începând cu afirmația *Nimeni dintre voi nu știe că…*

Conţinutul de bază al şedinţei

Materiale: foi flipchart, marchere, lipici, fișa *Inteligența emoțională, Orientările valorice*.

Participanții lucrează individual cu fișele *Inteligența emoțională și Orientările valorice* apoi se formează 2 grupuri care elaborează 2 hărți conceptuale (câte una pentru fiecare fișă). Se analizează conținutul fișelor.

Sarcină: Vorbiți despre inteligența emoțională și valorile personale. Fiecare participant prezintă informația în formă liberă.

Exerciţiul ***„... după 5 ani”***

Cuvântul formatorului. Gândiți-vă la următorii cinci ani din viața voastră și scrieți despre cum v-ar plăcea să trăiți. Țineți cont de valorile pe care le dețineți și urmăriți cum acestea ar putea să vă asigure realizarea planurilor pentru cinci ani. Completați fișa de lucru „… după 5 ani”:

– Unde doriți să locuiți?

– Cum vreți să petreceți cea mai mare parte a timpului?

– Câți bani vreți să câștigați?

– Pe cine vreți să vedeți lângă dvs. ca cel mai apropiat om?

– Cu ce o să ocupați în zilele obișnuite?

– Cu ce o să vă ocupați în timpul liber?

– De ce o să depindeți în viață?

– Ce o să fie cel mai important lucru în viața dvs.?

– În ce constă diferența dintre viața dvs. peste 5 ani și etapa actuală?

– Ce trebuie de făcut astăzi, ca să se realizeze planurile pentru 5 ani? [6]

Debrifare: Povestiți despre cum doriți să vă vedeți viața peste cinci ani. Definitivați cu răspunsul la întrebarea: ce trebuie de făcut azi pentru realizarea dorințelor în viitor? Ce resurse, valori, emoții posedați și de ce mai aveți nevoie pentru a realiza ceea ce doriți să obțineți peste 5 ani?

Exercițiu ***Ce aș dori să realizez***

În finalul activității grupului vă propunem să apreciați, cum veți dezvolta în continuare abilitățile obținute la ședințele programului. Divizați o pagină în două părți. În prima notați pentru început lucrurile pe care nu le faceți, dar intenționați să le realizați în viitor, mai apoi – cele pe care le-ați probat, iar în viitor le veți realiza mai activ. În partea a doua a paginii: sus – ce faceți fără prea multă plăcere și intenționați să renunțați să mai realizați în viitor, jos – la ce ați renunțat deja. Alegeți câte o activitate din cele două coloane, care prezintă o semnificație personală mai importantă. Analizați și încercați să definiți, ce vă va ajuta să vă realizați dorința, ce vă poate încurca [6].

Debrifare:

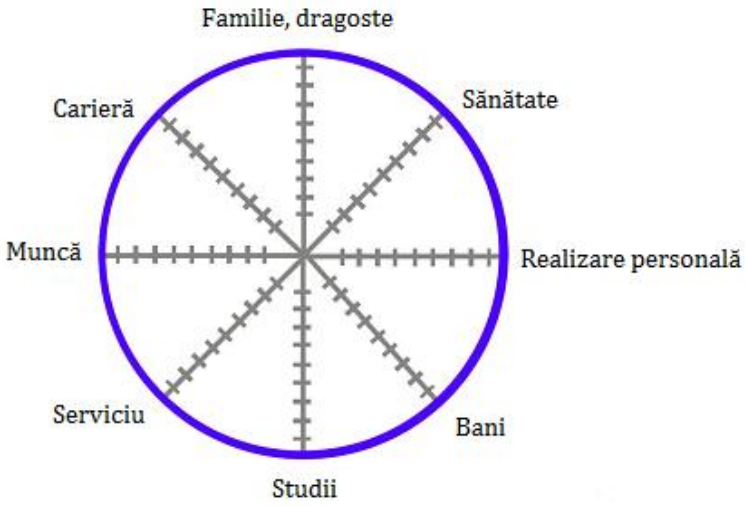
– Cum v-ați simțit? Cât de dificil (sau ușor) a fost realizat acest exercițiu? – Ce tip de activități domină? – Cum primiți decizii în situațiile sociale reale?

– Cine vă poate ajuta la realizarea celor proiectate pentru viitor?

Exercițiu ***Roata vieții***

Materiale: hârtie, creioane, carioca, stilouri. Șablonul pentru construirea „roții vieții”.

Material ilustrativ pentru exercițiul „Roata vieții”

Prezentatorul propune subiecților să aprecieze fiecare sector după importanță pentru viața lor personală (familie, dragoste; sănătate; realizare personală; bani; studii; serviciu; muncă; carieră), folosind scala de la 1 la 10. Se propune să se descrie într-una sau două propoziții fiecare

sector apreciat cu 8-10. În continuare, folosind din nou șablonul, este apreciată pe sectoare starea reală a lucrurilor, folosind din nou scala, după care sunt unite cu linii aprecierile făcute și colorat spațiul cuprins în zona care prezintă „realitatea”. Rezultatul este o imagine holistică, o diagramă a importanței pentru fiecare participant a domeniilor selectate (prima completare), și a situației reale, de moment (a doua completare). Concluzia pe care o face grupul – pe „roata” realizată în prezent nu poți ajunge departe.

Următorul pas este selectarea sectorului „pista de lansare”. Acesta este un sector în care schimbările pot afecta fiecare (sau majoritatea) părților rămase ale roții. De exemplu, majoritatea participanților la program au ales studiile, menționând că studiile de calitate sunt o condiție a succesului în viitor, atât în viața profesională, cât și în cea intimă. Câțiva au ales sănătatea. Iată cum au explicat unii participanți alegerea: „Dacă sunt sănătos, atunci voi absenta mai puțin de la lecții, iar acest lucru nu va afecta reușita învățării”, „Dacă sunt sănătos, voi arăta bine, părinții mei nu se vor îngrijora de mine”, „Când sunt sănătos am mai multe întâlniri cu prietenii, cu ei am planuri de viitor, mă dezvolt”, „Dacă sunt sănătos, acord mai multă atenție hobby-ului meu” etc.

Ulterior participanții își fac planuri despre cum ar putea, prin intermediul domeniului selectat ca cel mai important, să „echilibreze roata vieții”. De exemplu, unul din participanții care a considerat că cel mai important domeniu pentru el este în prezent cel al studiilor, a menționat: „Dacă acord atenție studiilor, insist să am o reușită cât mai bună și cunoștințe cât mai profunde, voi putea ușor după absolvirea universității să mă angajez la un serviciu, unde voi munci bine și voi face carieră, fiind remunerat cu un salariu bun. Cariera, remunerarea bună îmi va asigura viața personală: voi putea călători, mă voi dezvolta, îmi voi permite să procur lucrurile de care am nevoie, voi putea crea o familie...”.

Astfel, „roata vieții” este adusă la starea „de echilibru” printr-o estimare a domeniului principal și a rolului acestuia în sporirea celorlalte domenii. Odată ce este definit domeniul principal, acesta este definit ca vector cu mișcare spre exterior, spre valorile mai înalte care influențează și conduc la sporirea valorilor celorlalte domenii. În continuare am oferit participanților posibilitatea de a vorbi despre ce s-a întâmplat, care dintre domenii au devenit importante pentru „roata vieții” [6].

Debrifare:- Ce părere ai despre viața ta în timp ce te uiți la roata pe care ai construit-o?

- Care dintre aceste domenii ai vrea să se îmbunătățească cel mai mult?
- Ce ai putea face pentru aceste schimbări din viața ta? Dacă ar exista o acțiune-cheie care ar începe să pună totul în echilibru, care ar fi aceasta?

Exercițiu ***Floarea soarelui***

Participanții se aranjează în cerc, închid ochii și reflectă asupra întrebărilor:

– Cum ați venit în grup?

– Pe cine-l cunoașteți mai puțin?

– Cum v-ați simțit la prima ședință?

– Când ați simțit că vă doriți mult să veniți la ședințe?

Acum deschideți ochii, ridicați-vă și apropiați-vă cât mai mult unul de altul.

Puneți mâinile pe umerii vecinilor. Imaginați-vă că sunteți o floare a soarelui, legănată de vânt. Legănați-vă spre dreapta, apoi spre stânga. Închideți ochii și continuați să vă legănați. Mai apoi deschideți ochii, dar continuați să vă simțiți o floare, legănată de vânt. Priviți pe rând în ochii fiecărui membru al grupului, încercând să-i prindeți și privirea lui.

Închideți din nou ochii. Luați mâinile de pe umerii vecinilor. Floarea soarelui s-a copt, fiecare din voi se desprinde de pălăria ei, aidoma unor semințe. Cu ochii închiși faceți câte un pas în urmă și întoarceți-vă la 180 grade. Simțiți vântul, care vă desprinde și vă poartă. Sunteți o sămânță aparte, purtând în sine energia unei creșteri noi. Energia care vă trece prin tot corpul. Repetați cuvintele: „Sunt plin de forțe vitale, sunt energic, sunt gata de creștere personală, de dezvoltare”. Deschideți ochii [6].

Exerciţiu ***Valiza fermecată***

Câte o persoană iese din sală, iar ceilalţi participanţi îi pregătesc o valiză în care îi scriu (pe o fişă): 3 calităţi bune, stabilite de către colegi în cadrul activităţii la training şi 1 aspect care ar trebui îmbunătăţit [77].

Reflecţia

- Care sunt ideile voastre cu referire la valorile promovate de programul formativ? În ce măsură ați reușit să conștientizați importanța conceptului de inteligență prezintă pentru adolescenți?

Extensia

Cele studiate în cadrul acestei ședințe ne vor ajuta să răspundem la întrebarea: Ce reprezintă inteligența emoțională, care este importanța acesteia pentru dezvoltarea personalității în general și a adolescentului în special?

Completarea fișei de răspuns - retest.

Înmânarea certificatelor de participare la taining.

DECLARAȚIE PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnata, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări şi realizări ştiinţifice. Conştientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecinţele în conformitate cu legislaţia în vigoare.

Numele, prenumele **Victoria CHEPTENE** Cheptene

Semnătura

Data **17.05.2024**

CURRICULUM VITAE

INFORMAŢII PERSONALE

Cheptene Victoria

Chişinău, Republica Moldova,

069591206

victoria.oc.oc@gmail.com

Naţionalitate: Republica Moldova

Data naşterii 24.09.1989

Locul de muncă IMSP AMT „Centru”, Centrul de Sănătate Prietenos Tinerilor „ACCEPT”- medic internist-șef

Educaţie şi formare

2018-prezent	Universitatea de Stat din Moldova, Doctorat, specialitatea 511.01 - *Psihologie generală* *Tema tezei:* Particularități ale inteligenței emoționale și orientărilor valorice în relație cu dimensiunile personalității adolescenților
2019	Cursul de Formare continuă „Asistența medicală și sănătatea adolescenților”, Universitatea de Stat de Medicină şi Farmacie „N. Testemiţanu”
2019	Curs de instruire în formarea competențelor manageriale de bază și psihologia managerială
2014-2016	Institutul de Științe ale Educației, Masterat, specialitatea - *Psihologie socială și corecțională*.
2018	Cursuri de Formare continuă la specialitatea *Psihopedagogie*
2014-2017	Universitatea de Stat de Medicină şi Farmacie „N. Testemiţianu”, rezidenţiat, specialitatea Medicină Internă.
2008-2014	Universitatea de Stat de Medicină şi Farmacie „N. Testemiţianu”, studii superioare, specialitatea Medicină Generală.
2004-2007	Cursuri de limbă engleză

Experienţa profesională

2018 - prezent	Centrul de Sănătate Prietenos Tinerilor „ACCEPT”- șef Centru IMSP AMT „Centru” - medic internist
2017 – 2018	Profesor la Catedra de Pediatrie, Centrul de Excelență în Medicină și Farmacie „Raisa Pacalo”
2014 – 2017	Medic-rezident, Secția Infarct Miocardic Acut, IMSP „Sfânta Treime”

COMPETENTE PERSONALE

Limba maternă Româna

Limbi străine cunoscute

	AUTOEVALUARE									
Limba	**Ascultare**		**Citire**		**Participare la conversaţie**		**Discurs oral**		**Exprimare scrisă**	
Rusă	C2	Avansat	C2	Avansat	B2	Independent	B2	Independent	B2	Independdent
Engleză	C2	Avansat	C2	Avansat	B2	Independent	B2	Independent	B2	Independent
Franceză	A2	Elementar	A2	Elementar	A2	Elementar	A2	Elementar	A2	Elementar

Competenţă digitală

AUTOEVALUARE

Procesarea informaţiei	Comunicare	Creare de conţinut	Securitate	Rezolvarea de probleme
experimentat	experimentat	independent	elementar	independent

Competenţe şi abilităţi sociale

Cunoştinţe relevante de utilizare a calculatorului Word, Excel, Power Point, Internet.

Punctualitate, responsabilitate, adaptabilitate, perseverenţă etc.

Permis(e) de conducere

Categoria B